

ΑΠΟΦΑΣΗ ΑΡΙΘ. 645/2017*

**Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ
ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ**

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1ου ορόφου του κτιρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 3^η Φεβρουαρίου 2017, ημέρα Παρασκευή και ώρα 10:00, με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: Δημήτριος Κυριτσάκης.

Μέλη: Βικτωρία Μερτικοπούλου,
Λευκοθέα Ντέκα,
Νικόλαος Ζευγώλης (Εισηγητής),
Παναγιώτης Φώτης,
Δημήτριος Δανηλάτος και
Ιωάννης Αυγερινός.

Γραμματέας: Ηλιάνα Κούτρα.

Θέμα της συνεδρίασης: Λήψη απόφασης επί της αυτεπάγγελτης έρευνας της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού στη σχετική αγορά καλλυντικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και τιμής, σε συνέχεια καταγγελιών της εταιρίας «NOTOS COM ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ Α.Ε.Β.Ε» για πιθανή παράβαση των διατάξεων των άρθρων 1 και 2 του ν. 703/77 (νυν άρθρα 1 και 2 του Ν. 3959/2011, όπως ισχύει) ήτοι παραβάσεις οι οποίες έχουν μείνει εκτός της διαδικασίας διευθέτησης που ήδη έχει ακολουθηθεί από τις εταιρίες συμφερόντων ΧΟΝΤΟΥ που ασχολούνται με το Λιανεμπόριο.

Ο Αντιπρόεδρος Δημήτριος Λουκάς δεν συμμετείχε λόγω δικαιολογημένου κωλύματος.

Πριν την έναρξη της συνεδρίασης, ο Πρόεδρος της Επιτροπής όρισε Γραμματέα της υπόθεσης την υπάλληλο της Γραμματείας Προέδρου, Αντιπροέδρου και Εισηγητών, Ηλιάνα Κούτρα με αναπληρώτρια αυτής την Ευαγγελία Ρουμπή.

Στη συνεδρίαση της 4^{ης}.11.2016 (αριθ. 80) μετά από αίτημα των εταιριών του λιανεμπορίου (υπ' αριθ. πρωτ. 541/3.11.2016) για χωρισμό της υπόθεσης ως προς τις εταιρίες των ΑΦΩΝ ΧΟΝΤΟΥ, (HONDOS CENTER ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, ANSWER, ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ, ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ, ΜΑΚΑΛΔΙ, ΑΘΗΝΗ

* Η παρούσα απόφαση εκδίδεται σε τέσσερις (4) επιπλέον εκδόσεις με τα εξής διακριτικά: 1) Προς Δημοσίευση στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 2) Έκδοση για την εταιρία HONDOS (ΧΟΝΤΟΣ) CENTER (ΣΕΝΤΕΡ) ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, 3) Έκδοση για την εταιρία ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και 4) Έκδοση για την εταιρία NOTOS COM ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ. Από τις τέσσερις αυτές εκδόσεις έχουν αφαιρεθεί τα απόρρητα επιχειρηματικά στοιχεία (όπου η ένδειξη [...]) τα οποία δεν θα πρέπει να περιέλθουν σε γνώση του αντίστοιχου αποδέκτη της έκδοσης, σύμφωνα με το άρθρο 41 του ν. 3959/2011 (ΦΕΚ 93 Α'/20.4.2011), όπως ισχύει, και τον Κανονισμό Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 54 Β'/16.1.2013). Όπου ήταν δυνατό τα στοιχεία που παραλείφθηκαν αντικαταστάθηκαν με ενδεικτικά ποσά και αριθμούς ή με γενικές περιγραφές (εντός [...]).

ΧΟΝΤΟΣ, ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ και STEP), η Ολομέλεια της Επιτροπής αποφάσισε και κατά παραδοχή της υπ' αριθ. πρωτ. 3808/1.6.2016 εισήγησης, διαχώρισε την υπόθεση με βάση το άρθρο 21 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής (ΦΕΚ/Β'/54/16.1.2013), σε ότι αφορά τις αιτιάσεις της ως άνω εισήγησης αναφορικά με τις εταιρίες ΧΟΝΤΟΥ οι οποίες (πλην μιας) ακολούθησαν τη διαδικασία Διευθέτησης.

Στη συνεδρίαση είχαν νομίμως κλητευθεί και παραστάθηκαν τα ενδιαφερόμενα μέρη ως εξής: α) η εταιρία HONDOS (ΧΟΝΤΟΣ) CENTER (ΣΕΝΤΕΡ) ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, β) η εταιρία ANSWER ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΩΝ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΥ, γ) η εταιρία ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ, δ) η εταιρία ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, ε) η εταιρία ΜΑΚΑΛΔΙ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΙΔΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ, στ) η εταιρία ΑΘΗΝΗ ΧΟΝΤΟΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ, ζ) η εταιρία ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ Α.Β.Ε.Ε. και η) η εταιρία STEP ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΩΝ μετά των πληρεξουσίων δικηγόρων τους Εμμανουήλ Δρυλλεράκη και Κλεομένη Γιαννίκα.

Οι εταιρίες NOTOS COM ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ καίτοι κλητεύθηκαν νομίμως (σχετικές οι υπ' αριθ. 11645/Β'/17.01.2017 και 11644/Β'/17.01.2017 εκθέσεις επίδοσης του δικαστικού επιμελητή του Πρωτοδικείου Αθηνών, Νικολάου Ανδρικόπουλου), δεν κατέθεσαν υπόμνημα ούτε και παραστάθηκαν κατά την παρούσα συνεδρίαση.

Στην αρχή της συζήτησης ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στον αρμόδιο Εισηγητή Νικόλαο Ζευγώλη, ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά την υπ' αριθ. πρωτ. 3808/01.06.2016 εισήγηση του για το μέρος που αφορά την παρούσα συνεδρίαση καθώς και την υπ' αριθ. 636/2017 απόφαση της Επιτροπής, και λαμβάνοντας υπόψη τα όσα αναφέρονται αναλυτικά σε αυτές, πρότεινε ότι με βάση τα στοιχεία που διαθέτει η Υπηρεσία θα πρέπει:

- Να επιβληθεί πρόστιμο στην εταιρία ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΕΕ, αναφορικά με τις ανωτέρω στο σκεπτικό εκτιθέμενες παραβάσεις του αρ. 1 παρ. 1 και 81 της συνθήκης και ειδικότερα της αντι-ανταγωνιστικής οριζόντιας σύμπραξης μεταξύ της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ και των εταιριών συμφερόντων των αδελφών Χόντου, HONDOS CENTER ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, ANSWER, ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ, ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ, ΜΑΚΑΛΔΙ, ΑΘΗΝΗ ΧΟΝΤΟΣ, ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ και STEP, υπολογιζόμενο κατά τον τρόπο που επισταμένα αναλύθηκε στην υπ' αριθμ. 636/2017 απόφαση της Επιτροπής, με τη διαφοροποίηση ότι η ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ μη συμμετέχοντας στη διαδικασία διευθέτησης δεν δύναται να τύχει της επιπλέον μείωσης κατά 15% λόγω της μη συμμετοχής της στη διαδικασία διευθέτησης.

- να γίνει σύσταση στην εταιρία HONDOS (ΧΟΝΤΟΣ) CENTER (ΣΕΝΤΕΡ) ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ αναφορικά με τις ανωτέρω εκτιθέμενες παραβάσεις του αρ. 1 παρ. 1 και 81 και ειδικότερα της αντιανταγωνιστικής κάθετης σύμπραξης ώστε να μην προβαίνει η Hondos Center στην αποστολή στο δίκτυο της άμεσα ή έμμεσα καθοριζόμενων τιμών μεταπώλησης.

Κατόπιν, το λόγο έλαβαν οι πληρεξούσιοι δικηγόροι των εταιριών οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί της προαναφερόμενης εισήγησης, ανέπτυξαν τις απόψεις τους, έδωσαν διευκρινίσεις και απάντησαν σε ερωτήσεις που τους υπέβαλαν ο Πρόεδρος και τα μέλη της Επιτροπής.

Με την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας οι πληρεξούσιοι δικηγόροι ζήτησαν και ο Πρόεδρος της Επιτροπής χορήγησε προθεσμία τριών (3) ημερολογιακών ημερών μετά την παραλαβή των πρακτικών από τα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να υποβάλουν τυχόν συμπληρωματικά υπομνήματα.

Η Επιτροπή συνήλθε σε διάσκεψη στην ως άνω αίθουσα συνεδριάσεων του 1ου ορόφου των Γραφείων της, την 23η Μαρτίου 2017 (ημέρα Πέμπτη και ώρα 13:30 π.μ.), η οποία συνεχίστηκε την 27η Μαρτίου 2017 (ημέρα Δευτέρα και ώρα 10:00) οπότε και η Ολομέλεια της ΕΑ αποφάσισε να συνεχίσει τη διάσκεψή της στις 31.3.2017 προκειμένου να προσκομιστούν πρόσθετα στοιχεία από την εταιρία HONDOS CENTER ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ βάσει των άρθρων 27 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ε.Α. και 38 του Ν. 3959/2011 (υπ' αριθ. πρωτ. 424/27.3.2017 επιστολή) τα οποία και προσκομίστηκαν στις 30.03.2017.

Η διακοπέισα διάσκεψη συνεχίστηκε την 31^η Μαρτίου 2017 (ημέρα Παρασκευή και ώρα 15:00) και ολοκληρώθηκε την 5η Απριλίου 2017 (ημέρα Τετάρτη και ώρα 10:00) οπότε και η Επιτροπή με τη συμμετοχή του Εισηγητή Νικολάου Ζευγώλη, ο οποίος δεν έλαβε μέρος στην ψηφοφορία, αφού έλαβε υπόψη τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την Εισήγηση, τις απόψεις που διατύπωσαν προφορικά τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά τη συζήτηση της υπόθεσης και με τα υπομνήματά τα οποία υπέβαλαν,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ

A. Η ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ NOTOS COM

1. Η από 19.07.2016 καταγγελία της NOTOS COM (αρ. πρωτ. 4559) αναφερόταν σε παράβαση του άρθρου 2 του ν. 703/77 (νυν 3959/11), όπως ίσχυε, καθώς και του άρθρου 2α του ν. 703/1977, όπως ίσχυε και στρεφόταν κατά των επιχειρήσεων λιανικής εμπορίας επώνυμων καλλυντικών οι οποίες χρησιμοποιούν το σήμα HONDOS CENTER και ήταν οι εξής: α) «ΜΑΚΑΛΔΙ Α.Ε.Ε.» (εφεξής και «ΜΑΚΑΛΔΙ» ή «ΠΕΙΡΑΙΑΣ HONDOS CENTER»), β) «ΧΟΝΤΟΣ Α.Ε.Ε. Ειδών Πολυκαταστήματος» (εφεξής και «ΑΘΗΝΗ»), γ) «ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Α.Ε.Β.Ε.» (εφεξής και «ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ»), δ) «ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ Α.Ε.Β.Ε.» (εφεξής και «ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ» ή «ΑΡΟΛΛΟΝΙΑ ΡΟΛΙΤΙΑ»), ε) «ΧΟΝΤΟΣ Σ. ΑΦΟΙ Α.Β.Ε.Ε.» (εφεξής και «ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ»), στ) «ΧΟΝΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ Α.Ε.Ε.» (εφεξής και «ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ», ζ) «ANSWER Α.Ε.Ε.» (εφεξής και «ANSWER», η) «STEP Α.Ε.Ε.» (εφεξής και «STEP») και θ)

«ROGE A.E.E. ΕΙΔΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ» (νυν HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ - εφεξής και «ROGE» ή «HONDOS CENTER A.E.E.») (εφεξής από κοινού και ως «καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής εμπορίας καλλυντικών προϊόντων», ή «καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής»).

2. Σημειωτέον, η NOTOS COM θεωρεί ότι οι καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής αποτελούν ενιαία οικονομική ενότητα κι ως εκ τούτου, στην καταγγελία της τις αποκαλεί από κοινού ως «Όμιλο Χόντου». Με την ανωτέρω καταγγελία, η NOTOS COM, με την ιδιότητά της ως χονδρέμπορος, κατήγγειλε τις ανωτέρω επιχειρήσεις για διακριτική μεταχείριση σε βάρος της κατά τις χειμερινές εκπτώσεις του Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2006 (για την ίδια χρονική περίοδο δηλαδή που αφορούσε και η πρώτη καταγγελία), πρακτική που συνεχίστηκε και κατά την περίοδο εκπτώσεων του θέρους 2006, παρά την προ της έναρξης της προαναφερόμενης θερινής περιόδου εκπτώσεων αποστολή εξωδίκου προς τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής για αποφυγή επανάληψης της ίδιας συμπεριφοράς.
3. Κατά τους ισχυρισμούς της καταγγέλλουσας, «[ο] Όμιλος HONDOS CENTER κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά, με μερίδιο άνω του 63%... Με την ιδιότητά αυτή, δεν επιθυμεί την είσοδο στην αγορά λιανικής νέου ανταγωνιστή...», εκμεταλλευόμενος το μεν τη δεσπόζουσα θέση που κατέχει στην αγορά, το δε την οικονομική εξάρτηση της καταγγέλλουσας από τις καταγγελλόμενες.
4. Ειδικότερα, σημειώνονται τα εξής: η NOTOS COM θεωρεί ότι οι καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής αποτελούν ενιαία οικονομική ενότητα κι ως εκ τούτου, στην καταγγελία της τις αποκαλεί από κοινού ως «Όμιλο Χόντου». Θεμελιώνει δε την αξιολόγησή της αυτή, μεταξύ άλλων, ως εξής: ««ο όμιλος εταιριών Hondos Center αποτελείται από 9 εταιρίες συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας...κι άλλες 34 εταιρίες συνδεδεμένες – ελεγχόμενες με το θεσμό της δικαιόχρησης –franchise που λειτουργούν με την ίδια εμπορική επωνυμία... Άλλωστε, είναι από όλα τα πιο πάνω στοιχεία αδιαμφισβήτητο ότι ο εν λόγω όμιλος, ανεξάρτητα της εσωτερικής του διάρθρωσης, ελέγχεται και λειτουργεί κατά τρόπο ενιαίο, όπως οι ίδιοι οι «ηγέτες» του ομίλου διακηρύσσουν πανταχόθεν, με τεράστιο μερίδιο - δεσπόζουσα θέση στη λιανική αγορά καλλυντικών προϊόντων στην Ελλάδα, πωλώντας όλα τα είδη στις ίδιες ακριβώς τιμές, διαβιβάζοντας ομοιόμορφες και ομοειδείς παραγγελίες, με ίδιες τιμές, προχωρώντας σε κοινές διαφημιστικές εκστρατείες και πάντως ακολουθώντας απολύτως κοινή εμπορική πολιτική, κλπ»¹.
5. Με την εν λόγω καταγγελία, η NOTOS COM, με την ιδιότητά της ως χονδρέμπορος, καταγγέλλει τις ανωτέρω επιχειρήσεις για διακριτική μεταχείριση σε βάρος της κατά τις χειμερινές εκπτώσεις του Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2006 (για την ίδια χρονική περίοδο δηλαδή που αφορούσε και η πρώτη καταγγελία), πρακτική που συνεχίστηκε και κατά την περίοδο εκπτώσεων του θέρους 2006, παρά την προ της έναρξης της προαναφερόμενης θερινής περιόδου εκπτώσεων αποστολή εξωδίκου προς τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής για αποφυγή επανάληψης της ίδιας συμπεριφοράς.
6. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στη συνημμένη στην καταγγελία, από 30.1.2006, Εξώδικη Διαμαρτυρία-Πρόσκληση-Δήλωση της NOTOS COM προς τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής (εφεξής και «πρώτο εξώδικο»), κατά την περίοδο των χειμερινών εκπτώσεων

¹ Βλ. την υπ' αρ. πρωτ. 4267/14.7.2006 επιστολή της NOTOS COM.

(Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2006), οι εταιρίες αυτές, παρά τις οχλήσεις της καταγγέλλουσας, αρνήθηκαν αδικαιολόγητα να προσφέρουν στο κοινό εκπτώσεις επί των καλλυντικών προϊόντων που διανέμει στην Ελλάδα η NOTOS COM, με συνέπεια να υποστεί, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της, «σημαντική βλάβη». Αναλυτικότερα, παρότι η καταγγέλλουσα είχε ενημερώσει τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής την «ετοιμότητά της» να καλύψει τις εκπτώσεις (απόδειξη της οποίας, σύμφωνα με το εξώδικο, ήταν η διενέργεια εκπτώσεων στα προϊόντα της από άλλους λιανοπωλητές²), οι καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής αρνήθηκαν να προσφέρουν τα προϊόντα της με έκπτωση 50% και ταυτόχρονα έπεισαν «και άλλους λιανοπωλητές, μέλη του δικτύου franchise [της HONDOS CENTER] και τρίτους λιανοπωλητές, να μην διενεργούν εκπτώσεις επί των καλλυντικών που διανέμει [η NOTOS COM]», ενώ ταυτόχρονα «διενεργούσατε εσείς [καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής] και οι υπόλοιποι ως άνω λιανοπωλητές εκπτώσεις στο σύνολο των προϊόντων που διανέμονται από τους ανταγωνιστές [της NOTOS COM]». Σύμφωνα με το εξώδικο, η πρακτική των καταγγελλόμενων εταιριών λιανικής συνιστά «διακριτική μεταχείριση» εις βάρος της και «κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης», ενώ καλεί τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής να προβούν στην προσφορά εκπτώσεων στα προϊόντα της, καλύπτοντας το ποσό που αναλογεί στους λιανοπωλητές μέχρι τις 3/2/2006.

7. Στη συνέχεια, η NOTOS COM απέστειλε, στις 25/2/2006 νέα Εξώδικη Διαμαρτυρία-Πρόσκληση-Δήλωση στις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής εφεξής και «δεύτερο εξώδικο», η οποία επίσης επισυνάπτεται στην καταγγελία. Σε αυτήν αναφέρεται ότι οι καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής συνέχισαν, καθ' όλη την περίοδο των εκπτώσεων να μην καλύπτουν τις εκπτώσεις στα προϊόντα της, ενώ ταυτόχρονα, κατά το χρόνο που μεσολάβησε από την αποστολή του πρώτου εξωδίκου, οι καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής:

α) μείωσαν δραστικά τις παραγγελίες τους ή/και σταμάτησαν ολωσδιόλου να προμηθεύονται και να διανέμουν μέσω των καταστημάτων τους όλα τα καλλυντικά προϊόντα που αντιπροσωπεύει η καταγγέλλουσα στην Ελληνική Επικράτεια και παρότρυναν και τους δικαιοδόχους τους να αναπτύξουν παρόμοια συμπεριφορά.

β) υποβάθμισαν τη φήμη και την αξία των προϊόντων της, ιδίως μέσω της «αυθαίρετης» τοποθέτησής τους σε διαφορετικό σημείο πώλησης και της απομάκρυνσης των διακριτικών σημάτων τους, γεγονός που υποδηλώνει, κατά την καταγγέλλουσα, την πρόθεσή τους να διακόψουν τη συνεργασία τους με την ίδια,

γ) ακύρωσαν όλες τις προγραμματισμένες, για το έτος 2006, προωθητικές ενέργειες και προβολές των προϊόντων της καταγγέλλουσας εντός των καταστημάτων τους με τη δικαιολογία ότι θα έπρεπε να καταβληθεί επί πλέον τίμημα προκειμένου να πραγματοποιηθούν, το οποίο ωστόσο αξίωσαν μόνο από τη NOTOS COM κι όχι από τις υπόλοιπες εταιρίες χονδρικής πώλησης καλλυντικών αυτές, εφαρμόζοντας έτσι «διακριτική μεταχείριση» κατά της NOTOS COM και υπέρ των λοιπών εταιριών χονδρικής και

δ) απέστειλαν επιστολές προς όλους τους αλλοδαπούς οίκους των οποίων η καταγγέλλουσα τυγχάνει αντιπρόσωπος/διανομέας στην Ελλάδα με «ψευδές περιεχόμενο», πρακτική που είχε ξεκινήσει ήδη πριν την αποστολή του πρώτου εξωδίκου.

² Αναφέρονται οι αλυσίδες Beauty Shop, Gallerie de Beaute, Sephora «και λοιποί μικροί πελάτες».

- ε) παρακώλυαν την είσοδο και παραμονή των υπαλλήλων-αισθητικών της καταγγέλλουσας εντός των καταστημάτων τους και δη στα «stands» των καλλυντικών που εμπορεύεται η ίδια.
8. Κατά την καταγγέλλουσα, η ως άνω υπό α) συμπεριφορά συνιστά παράβαση του άρ. 2α ν. 703/77 ως ίσχυε, ενώ η συνολική τους συμπεριφορά συνιστά παράβαση του άρ. 2 στοιχ. α), 2α ν. 703/77 ως ίσχυε, δεδομένου ότι εξαναγκάζουν την καταγγέλλουσα σε μη εύλογους όρους συναλλαγής και την καθιστούν σε μειονεκτική θέση έναντι του ανταγωνισμού στην αγορά της χονδρικής εμπορίας καλλυντικών. Καλεί δε τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής να παύσουν τις εν λόγω πρακτικές και να ανακαλέσουν/ανασκευάσουν τις επιστολές προς τους αλλοδαπούς οίκους.
9. Όσον αφορά στις θερινές εκπτώσεις του 2006, σύμφωνα με την καταγγελία και τη συνημμένη σε αυτήν, από 12.7.2006, Εξώδικη Διαμαρτυρία-Πρόσκληση-Δήλωση της NOTOS COM προς τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής (εφεξής και «τρίτο εξώδικο»), η καταγγέλλουσα ισχυρίζεται τα εξής: Από την 17^η Ιουλίου 2006 (πρώτη ημέρα θερινών εκπτώσεων) τα καλλυντικά προϊόντα υψηλής ποιότητας και τιμής της NOTOS COM, διατίθεντο από τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής με έκπτωση 15% αντί της έκπτωσης του 30% που χορηγούνταν προς όλα τα ανταγωνιστικά προϊόντα και από όλα τα λοιπά καταστήματα λιανικής πώλησης καλλυντικών. Αυτή η πρακτική εφαρμόστηκε, παρά το γεγονός ότι η καταγγέλλουσα είχε αποστείλει προς τις καταγγελλόμενες επιστολή προσφοράς παροχής πρόσθετων εκπτώσεων, έτσι ώστε οι καταγγελλόμενες να είναι σε θέση να παρέχουν τις αντίστοιχες εκπτώσεις σε όλα τα εν λόγω καλλυντικά προϊόντα που διένειμε η καταγγέλλουσα για όλο το διάστημα που θα διαρκούσαν οι θερινές εκπτώσεις 2006, προκειμένου τα προϊόντα της να πωλούνται στον τελικό καταναλωτή με έκπτωση τουλάχιστον ίση με αυτή των ομοειδών ανταγωνιστικών προϊόντων που πωλούνταν στα καταστήματα των καταγγελλόμενων. Ως εκ τούτου, από τη συμπεριφορά των καταγγελλόμενων εταιριών λιανικής, η NOTOS COM υπέστη μεγάλη «μεγάλη οικονομική και ηθική ζημιά»³.
10. Η καταγγέλλουσα υποστηρίζει (όπως ήδη αναφέρθηκε) ότι «[ο] Όμιλος HONDOS CENTER κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά, με μερίδιο άνω του 63%... Με την ιδιότητά αυτή, δεν επιθυμεί την είσοδο στην αγορά λιανικής νέου ανταγωνιστή. Η εταιρεία μας ανακοίνωσε την επέκταση του δικτύου πολυκαταστημάτων της με την δημιουργία καταρχήν 2 νέων σημείων πώλησης, στην Καλαμάτα και την Λάρισα. Και στις δύο αυτές πόλεις, δεσπόζει, όσον αφορά τη λιανική πώληση καλλυντικών επιλεκτικής διανομής, το κατάστημα HONDOS CENTER. Επίσης, περαιτέρω επέκταση του δικτύου μας έχει προγραμματιστεί για την Πάτρα, Ηράκλειο, Βόλο, Λαμία, Ιωάννινα, πόλεις στις οποίες επίσης δραστηριοποιείται με δεσπόζουσα θέση ο όμιλος HONDOS CENTER. Θεωρώντας ότι η επέκταση του δικτύου μας θα αποσπάσει μερίδιο αγοράς, ο εν λόγω όμιλος προσπαθεί να την αποτρέψει ενεργώντας σε δύο επίπεδα:
- ΛΙΑΝΙΚΗΣ: Περιορίζοντας το μερίδιο αγοράς των προϊόντων μας στην αλυσίδα του, καταφέρνει να μειώσει σημαντικά τις πωλήσεις χονδρικής της εταιρείας μας στα καταστήματά του. Λόγω του τεράστιου μεριδίου του αγοράς (πάνω από 63%), κάθε 10% μείωση πωλήσεων των προϊόντων μας στα καταστήματά του, συνεπάγεται (τουλάχιστον αναλογικά) 6,3% μείωση του μεριδίου μας στο σύνολο της αγοράς. Επειδή τα μερίδια αγοράς δύσκολα κατακτώνται και εύκολα χάνονται, το χαμένο αυτό μερίδιο χρειάζεται πολύ χρόνο για να ανακτηθεί από τις λοιπές εταιρείες λιανικής και

³ Βλ. συν. 1 της υπ'αρ. πρωτ. 4559/19.7.2006 καταγγελίας της NOTOS COM.

πάντως ο χρόνος αυτός είναι αρκετός για να δημιουργήσει προβλήματα με τους οίκους του εξωτερικού, οι οποίοι πολύ σύντομα θα εξετάσουν πιθανότατα την πιθανή μετακίνησή τους σε άλλη εταιρεία διανομής η οποία έχει «καλές σχέσεις» με τον όμιλο HONDOS CENTER. Με αυτόν τον τρόπο, ο εν λόγω όμιλος αποσκοπεί να μειώσει τον κύκλο εργασιών μας, άρα και την δυνατότητα να τον ανταγωνιστούμε επεκτείνοντας το δίκτυο πολυκαταστημάτων μας.

- ΧΟΝΔΡΙΚΗΣ: Προτρέποντας τις εταιρείες διανομής (υποσχόμενος καλύτερη μεταχείριση, προνομιακότερες θέσεις εντός των καταστημάτων του κλπ.), να μην υποστηρίζουν τα πολυκαταστήματά μας (αφαιρώντας αισθητικούς, μη καλύπτοντας εκπτώσεις, κλπ.), ούτως ώστε αυτά να καταστούν διαχρονικά λιγότερο ανταγωνιστικά έναντι της αλυσίδας καταστημάτων του. Και φυσικά οι εταιρείες διανομής ευελπιστούν ότι, όχι μόνο θα κερδίσουν μερίδια αγοράς, αλλά και θα αποσπάσουν από την εταιρεία μας οίκους τα προϊόντα των οποίων σήμερα διανέμουμε εμείς.»⁴

11. Στην ίδια καταγγελία, η NOTOS COM υποστηρίζει ότι η ανωτέρω περιγραφόμενη συμπεριφορά των καταγγελλόμενων εταιριών λιανικής συνιστά:

- Παραβίαση του άρθρου 2 ν. 703/1977 ως ίσχυε, δεδομένου ότι οι καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής έχουν δεσπόζουσα θέση στη λιανική πώληση καλλυντικών. Η καταγγέλλουσα θεμελιώνει την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης του «Ομίλου Χόντου» στην υπ' αρ. πρωτ. 3941/4.7.2006 επιστολή της, αναφέροντας ότι «...στην Ελλάδα, εδώ και αρκετά χρόνια, υπάρχει μια αλυσίδα καταστημάτων λιανικής πώλησης με μερίδιο αγοράς πάνω από 62% (!), κατέχουσα έτσι δεσπόζουσα (σχεδόν μονοπωλιακή) θέση που της επιτρέπει να «επιτηρεί» τις τιμές λιανικής σε όλη την αγορά προκειμένου αφενός μεν να διατηρήσει अपαράλλακτα τα μερίδια (προστατεύοντας έτσι τη «θέση» της), αφετέρου δε να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της, αλλά ΚΑΙ να ελέγχει/τιθασεύει/υποτάσσει σε κάθε περίπτωση τον ανταγωνισμό (διασφαλίζοντας ότι κανένα άλλο κατάστημα ή αλυσίδα λιανικής δεν θα την ανταγωνίζεται στο πεδίο των τιμών), τόσο σε επίπεδο προμήθειας, όσο και σε επίπεδο λιανικής...».
- Παραβίαση του άρθρου 2α του ν. 703/1977, ως ίσχυε, δεδομένου ότι η NOTOS COM τελεί σε σχέση οικονομικής εξάρτησης από τις καταγγελλόμενες εταιρίες λιανικής (ως ίσχυαν). Θεμελιώνει δε τη θέση της αυτή στη με αρ. πρωτ. 8357/20.11.2014 επιστολή της, αναφέροντας ότι «...στην αγορά της λιανικής ο όμιλος Χόντος έχει τη δυνατότητα να πιέσει τις εταιρίες χονδρικής να ακολουθούν την πολιτική του, δεδομένου ότι είναι εξαρτημένες από τον όμιλο ΧΟΝΤΟΣ λόγω των σημαντικών αγορών που πραγματοποιεί από αυτές (π.χ. μπορεί να σταματήσει τις αγορές, να μειώσει δραστικά τις παραγγελίες, να ακυρώσει προωθητικές ενέργειες, να μην παρέχει εκπτώσεις ή να μετατοπίσει αυθαίρετα τη θέση πώλησης των προϊόντων τους και να απομακρύνει τις επιγραφές). Η εξάρτηση της Εταιρίας από τον όμιλο ΧΟΝΤΟΣ (κάτι το οποίο λογικά συμβαίνει και για οποιαδήποτε άλλη εταιρία χονδρικής) φαίνεται με γλαφυρό τρόπο στην απάντησή μας στην ερώτηση 8. Στο σχετικό πίνακα φαίνεται ότι τα καταστήματα με το εμπορικό σήμα HONDOS CENTER απορροφούν τουλάχιστον το 60% των χονδρικών πωλήσεών μας κατά τα έτη 2004-2013, ενώ κατά το έτος 2009 το ποσοστό αυτό υπερέβη και το 68%...».

12. Για το λόγο αυτό, η καταγγέλλουσα ζητούσε από την ΕΑ να «...ασκήσει αυτεπαγγέλτως την αποκλειστική αρμοδιότητα της και διατάξει ασφαλιστικά μέτρα εις βάρος των

⁴ Βλ. υπ' αρ. πρωτ. 5268/21.8.2006 έγγραφο της καταγγέλλουσας, σελ. 11-12.

καταγγελλομένων...»⁵ και συγκεκριμένα να διατάξει τις καταγγελλόμενες να παύσουν τη διακριτική μεταχείριση κατά της καταγγέλλουσας και να χορηγήσουν άμεσα και καθ' όλη τη διάρκεια των θερινών εκπτώσεων του 2006, τη συνήθη έκπτωση του 30% που απολάμβαναν στα καταστήματα τους τα προϊόντα των ανταγωνιστικών της καταγγέλλουσας εταιριών. Σύμφωνα με την καταγγελία, «[η] διαταγή άρσης των προσβολών του ελεύθερου ανταγωνισμού με απόφαση ασφαλιστικών μέτρων από την Επιτροπή σας καθίσταται επείγουσα και αναγκαία, διότι η συμπεριφορά των καταγγελλομένων εταιριών: α) Γεννά κίνδυνο ανεπανόρθωτης βλάβης στο δημόσιο συμφέρον, μέσω της ουσιώδους διατάραξης των εμπορικών σχέσεων στη σχετική αγορά που οδηγεί σε σημαντική αύξηση των τιμών των καλλυντικών προϊόντων ...η διακριτική εις βάρος μας μεταχείριση εκ μέρους των καταγγελλομένων εταιριών καταλήγει στο να «εξαφανιστούν» τα δικά μας προϊόντα από την αγορά ή να πωλούνται σε πολύ υψηλές τιμές, στερώντας έτσι από μια μεγάλη μερίδα των καταναλωτών τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά»... β) Προκαλεί ανεπανόρθωτη οικονομική ζημιά στην εταιρία μας».

B. ΣΥΜΒΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

B.1. Συμβατική σχέση μεταξύ των επιχειρήσεων που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER

13. Από τα έγγραφα και τα στοιχεία της διαδικασίας αποδείχτηκε ότι: οι εταιρίες που χρησιμοποιούν το σήμα HONDOS CENTER λειτουργούν υπό τη σκέπη ενός συστήματος δικαιόχρησης, στο οποίο δικαιούχος είναι η HONDOS CENTER Α.Ε. και δικαιούχοι είναι οι επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου και οι επιχειρήσεις τρίτων προσώπων. Στο εν λόγω σύστημα, διακρίνονται δύο τύποι συμβάσεων, οι οποίοι αφορούν στη ρύθμιση της συμβατικής σχέσης της HONDOS CENTER Α.Ε. αφενός με τις επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου («Σύμβαση παραχώρησης χρήσεως σήματος») και αφετέρου με τις τρίτες επιχειρήσεις («Σύμβαση δικαιόχρησης»). Σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της υπό εξέταση συμβατικής σχέσης, όπως περιγράφονται και αξιολογούνται στη συνέχεια⁶, τα συμβαλλόμενα μέρη λογίζονται ως ανεξάρτητες επιχειρήσεις υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού.⁷
14. Στη συνέχεια εκτίθενται οι βασικοί όροι των δύο κύριων τύπων συμβάσεων, ήτοι της σύμβασης παραχώρησης χρήσης σήματος και της σύμβασης δικαιόχρησης.

⁵ Βλ. την υπ' αρ. πρωτ. 4559/19.7.2006 καταγγελία της NOTOS COM κατά των εταιριών λιανικής HONDOS CENTER (σελ. 5).

⁶ Για την αξιολόγηση του συστήματος δικαιόχρησης, βλ. κατωτέρω υπό παρ. 93 επ. για την έννοια της επιχείρησης.

⁷ Υπενθυμίζεται ότι σχετικά με το ζήτημα της ανεξαρτησίας των συμβαλλομένων μερών, η δικαιούχος αναφέρει ότι η αλυσίδα καταστημάτων HONDOS CENTER αποτελείται από ανεξάρτητες και αυτοτελείς επιχειρήσεις αφ' ενός εκάστου των αδελφών Χόντου και αφ' ετέρου τρίτων ξένων προς αυτούς συνεργατών (franchisees). .

B.2 Συμβάσεις παραχώρησης χρήσεως σήματος HONDOS CENTER

15. Στις 20.02.2002, η HONDOS CENTER A.E. υπέγραψε συμβάσεις παραχώρησης σήματος με τις εξής 8 εταιρίες, οι οποίες φέρουν το διακριτικό σήμα “HONDOS CENTER”: α) ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, β) STEP, γ) ANSWER, δ) ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ε) ΧΟΝΤΟΣ Πολυκατάστημα, στ) MAKALDI, ζ) ΑΘΗΝΗ, η) ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ⁸. Οι ανωτέρω συμβάσεις αντικαταστάθηκαν από νεότερες, οι οποίες υπεγράφησαν στις 15.10.2009⁹.
16. Από το σύνολο των συμβάσεων που προσκομίστηκαν, προκύπτει ότι η σύναψη των υπό εξέταση συμβάσεων εκτείνεται χρονικά από το 1994 έως και το 2009, ρυθμίζοντας τη συμβατική σχέση ανάμεσα στην επιχείρηση HONDOS CENTER A.E. (εφεξής «δικαιούχος») και τους χρήστες, καθ’ όλο το χρονικό διάστημα από το 1994 έως και τη χρονική στιγμή της εξέτασής τους¹⁰, είτε με διαδοχικές συμβάσεις, είτε με παρατάσεις των αρχικών συμβάσεων. Για λόγους συστηματοποίησης της μελέτης των συμβάσεων παραχώρησης σήματος, οι τελευταίες διακρίνονται σε 2 κατηγορίες, ήτοι στις συμβάσεις προ και μετά του 2004. Το κριτήριο για αυτή τη διάκριση είναι ότι, προ του 2004, η παραχώρηση της χρήσης σήματος λάμβανε χώρα με τη σύναψη ιδιωτικού συμφωνητικού, το οποίο περιείχε τα βασικά χαρακτηριστικά της συμφωνίας, ενώ, μετά το 2004, οι συμβάσεις παραχώρησης σήματος ρυθμίζουν τη συμβατική σχέση περισσότερο λεπτομερειακά. Και στις δύο κατηγορίες συμβάσεων, οι κύριοι συμβατικοί όροι αναφορικά με την παραχώρηση της χρήσης σήματος εμφανίζονται παρεμφερείς ως προς τη διατύπωσή τους.

α) Μέρη της σύμβασης

17. Τα μέρη της Σύμβασης είναι αφενός η HONDOS CENTER A.E., η οποία είναι η «δικαιούχος» των εθνικών και κοινοτικών σημάτων και αφετέρου έκαστη εκ των εταιριών των αδελφών Χόντου, η οποία αναφέρεται στη σύμβαση ως «χρήστης»¹¹.
18. Ο χρήστης διαθέτει και λειτουργεί πολυκαταστήματα καλλυντικών εσωρούχων, ειδών ταξιδίου κλπ, τα οποία είναι συμφερόντων μετόχου του Δικαιούχου, ενώ η υπό εξέταση σύμβαση συνδέεται άμεσα με την υπάρχουσα μετοχική σύνθεση του Χρήστη¹².
19. Επιπρόσθετα, συμφωνείται ότι ο χρήστης παραμένει καθ’όλα ανεξάρτητη και αυτοτελής επιχείρηση, φέρουσα αποκλειστικώς τον πλήρη εμπορικό κίνδυνο από τη δραστηριότητα

⁸ Βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 3828/10.05.2011 απαντητικής επιστολής της εταιρίας HONDOS CENTER A.E. σε ερωτηματολόγιο της ΓΔΑ.

⁹ Βλ. την υπ’ αριθ. πρωτ. 3828/10.05.2013 απαντητική επιστολή της εταιρίας σε ερωτηματολόγιο της ΓΔΑ.

¹⁰ Σημειώνεται ότι οι συμβάσεις του 2009, που αντικαθιστούν τις προγενέστερες, είναι αορίστου χρόνου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 («3.1 Η παρούσα σύμβαση αρχίζει να ισχύει από την υπογραφή της και θα ισχύει χωρίς χρονικό περιορισμό μέχρι καταγγελίας της από κάποιο των Μερών, κατόπιν εξάμηνης προηγούμενης έγγραφης προειδοποίησης»). Το ίδιο ισχύει για το σύνολο των υπό εξέταση συμβάσεων, πλην της σύμβασης του 1994 που είχε πενταετή διάρκεια και των συμβάσεων του 1998 και του 2001, οι οποίες είχαν ετήσια διάρκεια.

¹¹ Βλ. Προοίμιο της σύμβασης, στοιχείο β).

¹² Βλ. Προοίμιο της σύμβασης, στοιχείο γ).

του, χωρίς να δημιουργείται οποιαδήποτε άλλη (πλην της συμφωνούμενης άδειας χρήσης) σχέση ή τυχόν ευθύνη του Δικαιούχου¹³.

β) Αντικείμενο της σύμβασης παραχώρησης σήματος

20. Στη σύμβαση αναφέρεται ότι: «Ο Χρήστης επιθυμεί και ο Δικαιούχος αποδέχεται την μη αποκλειστική παραχώρηση της άδειας χρήσεως των Σημάτων υπό τους κάτωθι όρους, προϋποθέσεις και περιορισμούς»¹⁴.
21. Επίσης, αναφέρεται ότι: «1.1 Ο Δικαιούχος παρέχει στον Χρήστη το δικαίωμα της μη αποκλειστικής άδειας χρήσεως των Σημάτων στα καταστήματα που αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙ της παρούσας (εφεξής τα Καταστήματα), την οποία άδεια ο Χρήστης αποδέχεται. Η παρούσα σύμβαση καλύπτει και κάθε νέα κατάθεση παραλλαγής ή συμπληρώσεως του Σήματος, για την οποία ο δικαιούχος θα ενημερώνει τον Χρήστη»¹⁵.
22. Επιπροσθέτως, όσον αφορά στο αντικείμενο της σύμβασης, αναφέρεται ότι ο Χρήστης αναγνωρίζει ρητά ότι εκτός του συγκεκριμένου μη αποκλειστικού δικαιώματος χρήσης που προκύπτει από την υπογραφή της συγκεκριμένης σύμβασης, δεν αποκτά κανένα άλλο δικαίωμα ή αξίωση επί των σημάτων¹⁶.
23. Το αντικείμενο της σύμβασης εξειδικεύεται περαιτέρω: «1.5 Η χρήση συνίσταται: α) στην τοποθέτηση επιγραφής στην πιο ευδιάκριτη θέση της εξωτερικής όψης του καταστήματος ή πολυκαταστήματος, η οποία δεν θα συνοδεύεται από οποιαδήποτε άλλη ένδειξη, επωνυμία ή διακριτικό γνώρισμα, β) στην υπό τους όρους της παρούσας χρησιμοποίηση τους εντός του καταστήματος με τρόπο που να αναδεικνύει το κύρος των Σημάτων, γ) στην ευπρόσωπη χρησιμοποίηση τους στην ένδυση εργασίας του προσωπικού».
24. Ο χρήστης υποχρεούται να χρησιμοποιεί τα σήματα μόνο στα καταστήματά του, τα οποία ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά¹⁷ καθώς και στα πολυκαταστήματα του που ανταποκρίνονται σε κάποια άλλα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά¹⁸. Επιπροσθέτως, στη σύμβαση αναφέρεται ότι: «2.2 Σε κάθε περίπτωση

¹³ Βλ. άρθρο 1, παρ. 1.4. της σύμβασης. Στις συμβάσεις προ του 2004, δεν υπάρχει το εδάφιο που αναφέρεται στην ανεξαρτησία των «χρηστών» (βλ. πίνακα 1 του παραρτήματος).

¹⁴ Βλ. Προοίμιο της σύμβασης, στοιχείο δ). Σημειώνεται ότι η χρήση του όρου «δικαίωμα της μη αποκλειστικής άδειας χρήσεως των σημάτων» απαντάται στις συμβάσεις που συνομολογούνται από το 2002 και μετά. Στις συμβάσεις που υπογράφονται από το 1994 έως και 2001, γίνεται χρήση του όρου «το δικαίωμα παράλληλης χρήσης του διακριτικού τίτλου και σήματος». Πρόκειται για όρους που αποδίδουν το ίδιο περιεχόμενο (βλ. πίνακα 1 του παραρτήματος).

¹⁵ Σημειώνεται ότι η υπογράμμιση του κειμένου με πιο έντονους χαρακτήρες (bold) είναι της σύμβασης.

¹⁶ Βλ. άρθρο 1, παράγραφος 1.2 της σύμβασης.

¹⁷ Αναφέρεται χαρακτηριστικά στο άρθρο 2, στοιχείο α) της σύμβασης: «...διαθέτουν χώρους επιφάνειας από 200 έως 1.500 m² έκθεσης και διάθεσης στο κοινό επώνυμων προϊόντων (brands) κατεξοχήν ομορφιάς και αρωματοποιίας (καλλυντικά και αρώματα) εσωρούχων, ειδών δώρων, ταξιδιού, δερμάτινων, σπιτιού, αξεσουάρ...».

¹⁸ Αναφέρεται χαρακτηριστικά στο άρθρο 2, στοιχείο β) της σύμβασης: «...διαθέτουν χώρους επιφάνειας από 1.500 m² και άνω έκθεσης και διάθεσης στο κοινό μέσω ειδικών τμημάτων ευρείας ποικιλίας επώνυμων προϊόντων (brands) ομορφιάς και αρωματοποιίας (καλλυντικά και αρώματα), ειδών εσωρούχων, δερμάτινων, δώρων, σπιτιού, ρολογιών χειρός, τουρισμού, φωτογραφικών, παιχνιδιών, αξεσουάρ, ένδυσης και υπόδησης, βιβλιοπωλείου, καφέ-κλικείου-εστιατορίου, νεωτερισμού, δισκοπωλείου επίπλων, κ.λ.π.».

νέου καταστήματος ή πολυκαταστήματος του Χρήστη, απαιτείται η προηγούμενη έγγραφη έγκριση του Δικαιούχου για την κατά τα ανωτέρω χρήση των Σημάτων σε αυτά».

25. Σχετικά με την παροχή τεχνογνωσίας, στη σύμβαση αναφέρεται ότι: «Υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 2 της παρούσας, διευκρινίζεται ρητώς ότι η παρούσα Σύμβαση παραχώρησης δεν διαλαμβάνει και δεν αφορά τις οδηγίες, τις τεχνικές πληροφορίες και τις προδιαγραφές, τις τεχνικές οργάνωσης, την εκπαίδευση, την τεχνογνωσία και γενικά οιαδήποτε άλλη παροχή υπηρεσιών κλπ του ολοκληρωμένου Συστήματος HONDOS CENTER»¹⁹.

γ) Επί μέρους συμβατικοί όροι

26. Επιπλέον, από τη σύμβαση προκύπτουν και τα εξής:

ι) Έλεγχος-παρακολούθηση: Ως προς τον έλεγχο και την παρακολούθηση του δικαιούχου προς τον χρήστη²⁰, στη σύμβαση αναφέρονται τα εξής: «2.6 Ο Δικαιούχος δικαιούται να ελέγχει την τήρηση των προδιαγραφών του, να απαιτεί την συμμόρφωση κάθε παραβάτη και να ασκεί τα νόμιμα δικαιώματα του κατά παντός, που παραβιάζει τις ανωτέρω υποχρεώσεις και βλάπτει τα συμφέροντα του Δικαιούχου. Προς το σκοπό αυτό, ο Χρήστης υποχρεούνται να παρέχει ακώλυτη πρόσβαση σε όλα τα εξουσιοδοτημένα προς τούτο εγγράφως στελέχη-εκπροσώπους των κεντρικών γραφείων του Δικαιούχου, για τον έλεγχο και την εποπτεία της τήρησης των προδιαγραφών και των όρων χρησιμοποίησης του Σήματος από τα καταστήματα του Χρήστη». Επίσης, στην ως άνω σύμβαση προβλέπεται ότι: «4. Για την κατά την παρούσα σύμβαση παραχώρησης της μη αποκλειστικής χρήσης του Σήματος συμφωνείται από τα δύο μέρη ετησίως καταβαλλόμενη αμοιβή του Δικαιούχου, η οποία θα υπολογίζεται ποσοστιαίως επί του εκάστοτε ετήσιου κύκλου εργασιών του Χρήστη κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος και θα ανέρχεται σε ποσοστό 0,03% στον κύκλο εργασιών του χρήστη. Κατ' εξαίρεση, για την χρήση 2009, η αμοιβή θα υπολογισθεί για το χρονικό διάστημα από την υπογραφή της παρούσας μέχρι τέλους 2009». Στη σύμβαση αναφέρεται ότι για τις ανάγκες του ανωτέρω άρθρου, ο Χρήστης έχει την υποχρέωση να κοινοποιεί στον Δικαιούχο όλα τα οικονομικά στοιχεία που κρίνονται απαραίτητα για τον υπολογισμό του ανταλλάγματος και να επιτρέπει τον έλεγχο των βιβλίων και στοιχείων του, με δαπάνη του Δικαιούχου, από ορκωτό ελεγκτή επιλογής του Δικαιούχου²¹.

ii) Διαφημιστική δαπάνη: Ως προς τη διαφημιστική δαπάνη, αναφέρεται στη σύμβαση το εξής: «4.4 Η διαφημιστική δαπάνη του Δικαιούχου, πλέον των φόρων και/ή τελών, για τη διαφήμιση των Σημάτων του, μέσω των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ), κατανέμονται μεταξύ των Χρηστών και των Δικαιούχων των Σημάτων, συμπεριλαμβανομένου και του Δικαιούχου όσον αφορά την άσκηση λιανικής πώλησης από τον ίδιο, με βάση τον κύκλο εργασιών εκάστου κατά το προηγούμενο ημερολογιακό εξάμηνο».

¹⁹ Βλ. άρθρο 1, παρ. 1.4. της σύμβασης. Στις συμβάσεις προ του 2004, δεν υπάρχει αντίστοιχη συμβατική πρόβλεψη.

²⁰ Στις συμβάσεις προ του 2004 (βλ. σχετικά Πίνακα 1 του Παραρτήματος της με αρ. πρωτ. 3808/01.06.2016 Εισήγησης.), δεν υπήρχε συμβατική πρόβλεψη αναφορικά με το ζήτημα του ελέγχου του χρήστη από το δικαιοπάροχο.

²¹ Βλ. άρθρο 4, παρ. 4.3 της σύμβασης.

iii) Τιμές: Όσον αφορά στις τιμές, αν και η υπό εξέταση σύμβαση δεν περιέχει σχετική πρόβλεψη, σημειώνεται ότι η εταιρία HONDOS CENTER A.E. αναφέρει ότι: «οι τιμοκατάλογοι έχουν προτεινόμενες τιμές οι οποίες είναι οι ανώτατες»²². Επιπλέον, αναφέρεται ότι: «Οι τιμοκατάλογοι είναι κοινοί για όλες τις επιχειρήσεις του Ομίλου και των καταστημάτων franchise. Τους τιμοκαταλόγους τους αποστέλλουν οι προμηθεύτριες εταιρείες χονδρικής»²³.

B.3 Η σύμβαση δικαιόχρησης HONDOS CENTER

27. Από το σύνολο των συμβάσεων που προσκομίστηκαν, προκύπτει ότι η σύναψη των υπό εξέταση συμβάσεων εκτείνεται χρονικά από το 1995 έως και το 2009, ρυθμίζοντας τη συμβατική σχέση ανάμεσα στην δικαιοπάροχο και τους δικαιοδόχους, καθ' όλο το χρονικό διάστημα από το 1995 έως το 2018, είτε με διαδοχικές συμβάσεις, είτε με παρατάσεις των αρχικών συμβάσεων. Παρατηρείται ότι ο αρχικός τύπος των συμβάσεων είχε απλούστερη διατύπωση και περιείχε τους βασικούς όρους ενός συστήματος δικαιόχρησης, ενώ με την πάροδο του χρόνου οι συμβάσεις εμπλουτίζονταν με τη λεπτομερέστερη ρύθμιση των επιμέρους ζητημάτων της συμβατικής σχέσης. Η πληρέστερη σύμβαση δικαιόχρησης της HONDOS CENTER με τους δικαιοδόχους, που αποτυπώνει αναλυτικότερα την υπό εξέταση συμβατική σχέση δικαιόχρησης, είναι η σύμβαση του 2008 και μπορεί να θεωρηθεί ως σύμβαση-πλαίσιο, για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας.
28. Η υπό εξέταση σύμβαση-πλαίσιο αποτελείται από ένα προοίμιο και δεκαπέντε (15) άρθρα με υποπαραγράφους. Στην ενότητα που ακολουθεί, εκτίθενται τα βασικότερα στοιχεία αυτής της σύμβασης. Σημειώνεται ότι διαπιστώθηκαν διαφορές με τις συμβάσεις άλλων ετών, οι οποίες επισημαίνονται στις υποσημειώσεις και στο κυρίως κείμενο όταν κρίνονται ουσιώδεις²⁴. Στη συνέχεια, εκτίθενται οι βασικοί όροι που χαρακτηρίζουν τη σύμβαση αυτή ως σύμβαση δικαιόχρησης:

α) Μέρη της σύμβασης

29. Η πρώτη συμβαλλόμενη εταιρία είναι η HONDOS CENTER ΑΕ (στις συμβάσεις αναφέρεται ως «δικαιοπάροχος») και συγκεκριμένα αναφέρεται ότι: «*Ιβ) Η «Δικαιοπάροχος» έχει σαν σκοπό, μεταξύ των άλλων, την εμπορική και γενικά κάθε είδους εκμετάλλευση του σήματος 'HONDOS CENTER ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ' (αριθμ. κατάθεσης 154102, Υπουργείο Ανάπτυξης) και κάθε αντίστοιχου προς αυτό διακριτικού γνωρίσματος, τίτλου, φίρμας και σλόγκαν με το λογότυπο 'HONDOS CENTER', καθώς και την παροχή τεχνογνωσίας (know how) με τη μέθοδο του franchising σε ομοειδείς επιχειρήσεις*»²⁵.
30. Ως προς τη δεύτερη συμβαλλόμενη εταιρία, στη σύμβαση σημειώνεται ότι: «*Ιε) Η «Δικαιοδόχος» διατηρεί επιχείρηση που δραστηριοποιείται στον κλάδο εμπορίας των καλλυντικών και ειδών κομμωτηρίου, λειτουργώντας κατάστημα στην πόλη της ..., στην*

²² Βλ. ερωτηματολόγιο (ερωτώμενος ο κ. [...]) που συμπληρώθηκε στο πλαίσιο του επιτόπιου ελέγχου της ΓΔΑ στα γραφεία της εταιρίας HONDOS CENTER A.E. με αρ. πρωτ. εντολής ελέγχου 3944/2006.

²³ Βλ. ερωτηματολόγιο (ερωτώμενες οι κ.κ. [...] και [...]) που συμπληρώθηκε στο πλαίσιο του επιτόπιου ελέγχου της ΓΔΑ στα γραφεία της εταιρίας HONDOS CENTER A.E. με αρ. πρωτ. εντολής ελέγχου 3944/2006.

²⁴ Η αλλαγή στην αριθμηση των όρων δεν καταγράφεται, ως επουσιώδης.

²⁵ Βλ. προοίμιο της σύμβασης.

οδό αριθ. Γι' αυτό η «Δικαιοδόχος» θέλει να επωφεληθεί και να αξιοποιήσει την πολύτιμη εμπειρία και τεχνογνωσία της «Δικαιοπαρόχου» μέσω του θεσμού του franchising και να επωφεληθεί του "prestige" και της εμπορικής αξίας του διακριτικού τίτλου – φήμας 'HONDOS CENTER' κάνοντας παράλληλη χρήση αυτού»²⁶.

31. Επιπροσθέτως, αναφέρεται στη σύμβαση ότι οι τα συμβαλλόμενα μέρη δηλώνουν ότι οι επιχειρήσεις τους είναι αυτοτελείς και πλήρως ανεξάρτητες μεταξύ τους και πως δεν υπάρχει κανένας άλλος δεσμός ή σχέση μεταξύ τους εκτός της παρούσας σύμβασης²⁷. Σε συνέχεια της ανωτέρω συμβατικής πρόβλεψης, αναφέρεται ότι «Κάθε συμβαλλόμενο μέρος συναλλάσσεται με τρίτους στο όνομα του, για λογαριασμό του και με δικό του κίνδυνο και κανένα συμβαλλόμενο μέρος δεν αναλαμβάνει δεσμεύσεις για λογαριασμό και επ' ονόματι του άλλου μέρους»²⁸.

β) Αντικείμενο της σύμβασης δικαιόχρησης

32. Στο Προοίμιο της σύμβασης αναφέρεται ότι «... αντικείμενο της παρούσας σύμβασης, με τους ειδικότερους όρους που διαλαμβάνονται παρακάτω, είναι η παραχώρηση από την «Δικαιοπάροχο» στη «Δικαιοδόχο» του δικαιώματος να χρησιμοποιεί τον διακριτικό τίτλο -φήμα "HONDOS CENTER" και η παροχή τεχνογνωσίας (Know How) για την οργάνωση και λειτουργία αποκλειστικά και μόνο του καταστήματος της ...».
33. Πιο συγκεκριμένα, ως προς το δικαίωμα χρήσης του διακριτικού τίτλου «HONDOS CENTER», η δικαιοπάροχος παρέχει το δικαίωμα στη δικαιοδόχο να τον χρησιμοποιεί, για όσο χρονικό διάστημα ισχύει η εν λόγω συμφωνία και δεν έχει λυθεί ή καταγγεληθεί²⁹. Η χρήση του διακριτικού τίτλου «HONDOS CENTER» γίνεται σε πινακίδες και επιγραφές (στο εσωτερικό και στο εξωτερικό του καταστήματος), σακούλες, χαρτί περιτυλίγματος, συσκευασίας δώρων, αυτοκόλλητα και λοιπό βοηθητικό υλικό³⁰. Επιπλέον, η χρήση του διακριτικού τίτλου «HONDOS CENTER» γίνεται επίσης σε επιστολόχαρτα, φακέλους και άλλο έντυπο υλικό με τη σαφή διάκριση ότι τα έντυπα αυτά προέρχονται από τη δικαιοδόχο, της οποίας τα στοιχεία θα πρέπει να αναφέρονται με σαφήνεια³¹. Ομοίως, στα φορολογικά στοιχεία, παραστατικά και κάθε συναφές προς αυτά έντυπο, η δικαιοδόχος χρησιμοποιεί τα δικά της στοιχεία³². Απαγορεύεται αυστηρά στη δικαιοδόχο να χρησιμοποιεί στη σφραγίδα της και σε κάθε είδους επιταγές, αξιόγραφα και χρεώγραφα το λογότυπο «HONDOS CENTER»³³.
34. Ως προς τον προσδιορισμό της εδαφικής περιοχής, στην οποία ο δικαιοδόχος έχει το δικαίωμα χρήσης του διακριτικού τίτλου «HONDOS CENTER», αυτή περιορίζεται μόνο στο συγκεκριμένο κατάστημά της³⁴. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 2³⁵ της κύριας σύμβασης

²⁶ Ο.π.

²⁷ Βλ. σχετικά άρθρο 15, παρ. 1, το οποίο διατυπώνει την αυτοτέλεια και την ανεξαρτησία των επιχειρήσεων του δικαιοπαρόχου και του δικαιοδόχου. Αντίστοιχη πρόβλεψη, με το ίδιο περιεχόμενο, αλλά με διαφορετική αρίθμηση, υπάρχει σε όλες τις υπό εξέταση συμβάσεις, εκτός από τη σύμβαση του 1995.

²⁸ Βλ. άρθρο 15, παρ. 1 της κύριας σύμβασης.

²⁹ Βλ. άρθρο 1, παρ. 1 της κύριας σύμβασης.

³⁰ Βλ. άρθρο 1, παρ. 1.1 και 1.2. της κύριας σύμβασης.

³¹ Βλ. άρθρο 1, παρ. 1.3. της κύριας σύμβασης.

³² Βλ. άρθρο 1, παρ. 1.4. της κύριας σύμβασης.

³³ Βλ. άρθρο 1, παρ. 1.5. της κύριας σύμβασης.

³⁴ Βλ. πίνακα 2 του παρατήματος της με αρ. πρωτ. 3808/01.06.2016 Εισήγησης.

δικαιόχρησης, αναφέρεται ότι απαγορεύεται στη δικαιοδόχο να χρησιμοποιήσει το διακριτικό τίτλο «HONDOS CENTER» σε άλλο κατάστημα, πλην του αναφερόμενου στη σύμβαση χωρίς την προηγούμενη έγγραφη έγκριση της δικαιοπαρόχου. Αντίστοιχα, η δικαιοπάροχος δεσμεύεται να μην παραχωρήσει δικαίωμα χρήσης του διακριτικού τίτλου «HONDOS CENTER» και της τεχνογνωσίας (Know How) σε άλλα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά στην συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή.

35. Ως προς την παροχή τεχνογνωσίας, η σύμβαση αναφέρει ότι «1. Βασική αρχή για την παροχή τεχνογνωσίας είναι να μη κοινοποιεί ή γνωστοποιεί η «Δικαιοδόχος» σε τρίτους την τεχνογνωσία της οποίας καθίσταται κοινωνός και αποδέκτης από τη «Δικαιοπάροχο». Η «Δικαιοπάροχος» παρέχει στη «Δικαιοδόχο» τεχνογνωσία για την οργάνωση και λειτουργία του ως άνω καταστήματος της. Η τεχνογνωσία αυτή, η εμπορική και τεχνική υποστήριξη παρέχονται από τη «Δικαιοπάροχο» κατά τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης αυτής». Σύμφωνα με τη σύμβαση, η τεχνογνωσία αυτή εκδηλώνεται με τις εξής μορφές και πρακτικές:
- i. Το κατάστημα της δικαιοδόχου πρέπει να βρίσκεται σε κεντρικό σημείο από άποψη εμπορικότητας και να διαθέτει χώρους επαρκείς και κατάλληλους για την άσκηση της δραστηριότητάς της. Δεν μπορεί να γίνει μείωση των χώρων αυτών χωρίς προηγούμενη έγκριση της δικαιοπαρόχου, αφού η τήρηση ορισμένων προδιαγραφών από άποψη χώρων, έκτασης και εμφάνισης των καταστημάτων των δικαιοδόχων αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για τη διαφύλαξη του γοήτρου της δικαιοπαρόχου³⁶.
 - ii. Η δικαιοπάροχος αποδίδει μέγιστη σημασία στην άψογη αισθητικά εμφάνιση και στη λειτουργικότητα των στοιχείων που αναφέρονται στη συνέχεια αφού συμβάλλουν αποφασιστικά στη φήμη και καταξίωση του σήματος HONDOS CENTER³⁷.
 - iii. Επίσης, δεν μπορούν να πραγματοποιηθούν αλλαγές στους χώρους που αναφέρονται ανωτέρω, χωρίς την προηγούμενη έγκριση της δικαιοπαρόχου³⁸.
 - iv. Σε σχέση με την εκπαίδευση του προσωπικού, η δικαιοπάροχος παρέχει δωρεάν εκπαίδευση στο προσωπικό που θα στελεχώσει τις θέσεις εργασίας στο αρχικό στάδιο της οργάνωσης του καταστήματος της δικαιοδόχου με τις εξής διακρίσεις:
 - Αρχική εκπαίδευση: Όσον αφορά στα διευθυντικά στελέχη στα οποία «[π]αρέχεται πρακτική εκπαίδευση σε οποιοδήποτε από τα καταστήματα "HONDOS CENTER", σε όλα τα τμήματα τους για απεριόριστο χρονικό διάστημα»³⁹, οι δαπάνες μετακίνησης και διαμονής τους στην Αθήνα και τον Πειραιά, επιβαρύνουν τη δικαιοδόχο. Όσον αφορά στις πωλήτριες και τις ταμίες, «Παρέχεται πρακτική εκπαίδευση σε όλα τα καταστήματα «HONDOS CENTER», σε οποιοδήποτε τμήμα τους με μέγιστη διάρκεια τις

³⁵ Βλ. παρ. 1.1. και 1.2.

³⁶ Βλ. άρθρο 4, παρ. 1, υποπαράγραφος 1.1. της κύριας σύμβασης.

³⁷ Βλ. άρθρο 4, παρ. 1.2, στοιχεία α, β και γ.

³⁸ Βλ. άρθρο 4.

³⁹ Βλ. άρθρο 4, παρ. 1.5., στοιχείο Α της κύριας σύμβασης.

20 μέρες. Οι δαπάνες μεταφοράς στην Αθήνα και Πειραιά και τα έξοδα διαμονής των εκπαιδευομένων αυτών βαρύνουν την «Δικαιοδόχο». Στο ίδιο χρονικό διάστημα η «Δικαιοπάροχος» μπορεί να παράσχει με τις υπευθύνους των καταστημάτων «HONDOS CENTER» και θεωρητική επιμόρφωση⁴⁰.

- Μελλοντική εκπαίδευση: Η μελλοντική εκπαίδευση αφορά εκπαίδευση και πραγματοποιείται με τη μορφή σεμιναρίων. Την επιμέλεια, οργάνωση και λειτουργία της σεμιναριακής εκπαίδευσης έχει η δικαιοπάροχος ενώ οι δαπάνες μετακίνησης και διαμονής των εκπαιδευομένων επιβαρύνουν την δικαιοδόχο⁴¹.
- v. Η δικαιοπάροχος παρακολουθεί και ελέγχει τις υπηρεσίες που παρέχει το προσωπικό της δικαιοδόχου και παρεμβαίνει όταν χρειάζονται βελτιώσεις στην παροχή υπηρεσιών της τελευταίας, εισηγούμενη πρότυπα συμπεριφοράς και τεχνικές πωλήσεων. Επιπλέον, η δικαιοπάροχος διατηρεί το δικαίωμα της μη έγκρισης της πρόσληψης ή της συνέχισης της εργασίας οποιουδήποτε μέλους του προσωπικού της δικαιοδόχου, οπότε στην περίπτωση αυτή η δικαιοδόχος υποχρεούται στην άμεση αντικατάσταση του μέλους αυτού. Στην υπό εξέταση σύμβαση, θεωρείται δεδομένη η παροχή υπηρεσιών υψηλής ποιότητας από το προσωπικό της δικαιοδόχου, συνεπώς η δικαιοδόχος έχει την υποχρέωση να δίνει ιδιαίτερη σημασία σε αυτό το θέμα και να καταβάλει τη μέγιστη δυνατή προσπάθεια προς την επίτευξη αυτού του σκοπού⁴².

γ) Επί μέρους συμβατικοί όροι

36. Επιπλέον, από τη σύμβαση προκύπτουν και τα εξής:

- i. **Έλεγχος-παρακολούθηση:** Αναφορικά με το λογιστικό σχέδιο και τη μηχανογράφηση, η υπό εξέταση σύμβαση δικαιόχρησης αναφέρει τα εξής: *«Για τον έλεγχο και την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων της «Δικαιοδόχου», σύμφωνα με τους όρους και τις δεσμεύσεις της συμφωνίας αυτής, η «Δικαιοδόχος» θα εφαρμόζει Μηχανογραφημένο Λογιστικό Σχέδιο. Η «Δικαιοδόχος» μπορεί, εάν θέλει να εγκαταστήσει Λογιστικό Σχέδιο που θα υποδείξει η «Δικαιοπάροχος». Στη σύμβαση δικαιόχρησης αναφέρεται ότι η δαπάνη αγοράς και λειτουργίας του συγκεκριμένου λογιστικού σχεδίου επιβαρύνει τη δικαιοδόχο και επίσης αναφέρεται ότι το λογιστικό σχέδιο θα εναρμονίζεται μελλοντικά σε τυχόν αλλαγές του λογιστικού σχεδίου των «HONDOS CENTER». Επίσης, αναφέρεται ότι: «Η «Δικαιοδόχος» είναι υποχρεωμένη να διατηρεί μηχανογραφημένο λογιστικό σύστημα, οργανωμένο με βάση τα σύγχρονα πρότυπα της λογιστικής επιστήμης». Στους υπαλλήλους του λογιστηρίου της δικαιοδόχου παρέχεται δωρεάν πρακτική άσκηση στο λογιστικό σχέδιο των «HONDOS CENTER», με την επιβάρυνση του δικαιοδόχου για τις σχετικές δαπάνες μετακίνησης και διαμονής⁴³. Όσον αφορά στον έλεγχο που ασκεί ο δικαιοπάροχος στο δικαιοδόχο,*

⁴⁰ Ο.π.

⁴¹ Βλ. άρθρο 4, παρ. 1.5., στοιχείο Β της κύριας σύμβασης.

⁴² Βλ. άρθρο 4, παρ. 1.6. της κύριας σύμβασης.

⁴³ Βλ. άρθρο 4, παρ. 1.7. της κύριας σύμβασης. Στις συμβάσεις προ του 2004, δεν υπήρχε αντίστοιχη συμβατική πρόβλεψη.

επισημαίνονται τα εξής: «Η «Δικαιοπάροχος» έχει το δικαίωμα, για την εξακρίβωση της σωστής λειτουργίας του καταστήματος της «Δικαιοδόχου» σύμφωνα με τις προδιαγραφές που έχει ορίσει, να ελέγχει, με άλλα άτομα της δικής της επιλογής, οποτεδήποτε και για όσο χρονικό διάστημα χρειάζεται, το κατάστημα της «Δικαιοδόχου»⁴⁴. Επιπλέον, αναφέρεται στη σύμβαση ότι η δικαιοπάροχος διατηρεί να δικαίωμα να ασκεί λογιστικό έλεγχο, προκειμένου να διασταυρώσει και να επαληθεύσει τα οικονομικά στοιχεία οποτεδήποτε θεωρεί σκόπιμη μια τέτοια ενέργεια και για όσο διάστημα κρίνεται απαραίτητο. Στο πλαίσιο των ελέγχων αυτών, «αφού η αμοιβή της «Δικαιοπαρόχου» ορίζεται σε ποσοστό επί των αγορών για τη διασφάλιση και τον έλεγχο της ειλικρίνειας των συναλλαγών της «Δικαιοδόχου», τυχόν φορολογικές παραβάσεις της δικαιοδόχου (μη έκδοση φορολογικών στοιχείων που προβλέπει ο νόμος, έκδοση ανακριβών βιβλίων και στοιχείων Κώδικα Φορολογικών Στοιχείων) συνιστούν άμεσο λόγο καταγγελίας της σύμβασης από τον δικαιοπάροχο⁴⁵.

- ii. **Τιμές:** Όσον αφορά στις τιμές, αναφέρονται στη σύμβαση τα εξής: «Η «Δικαιοδόχος» δεν μπορεί να ακολουθεί πρακτικές που παραβιάζουν τις αγορανομικές διατάξεις ή συνιστούν πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού. Η «Δικαιοπάροχος» μπορεί να συνιστά τιμές πώλησης μη δεσμευτικές⁴⁶. Αναφορικά με το ίδιο ζήτημα, η εταιρία HONDOS CENTER A.E. αναφέρει ότι: «οι τιμοκατάλογοι έχουν προτεινόμενες τιμές οι οποίες είναι οι ανώτατες»⁴⁷. Επιπλέον, για το επίμαχο ζήτημα αναφέρεται ότι: «Οι τιμοκατάλογοι είναι κοινοί για όλες τις επιχειρήσεις του Ομίλου και των καταστημάτων franchise. Τους τιμοκαταλόγους τους αποστέλλουν οι προμηθεύτριες εταιρείες χονδρικής»⁴⁸.
- iii. **Υποχρέωση μη ανταγωνισμού:** Ως προς την υποχρέωση μη ανταγωνισμού, αναφέρεται ότι: «Η «Δικαιοδόχος» δεν μπορεί να ανοίξει ή να διατηρεί και άλλα καταστήματα καλλυντικών ή υποκαταστήματα στην πόλη της... ή και σε οποιαδήποτε άλλη εδαφική περιοχή, χωρίς την προηγούμενη έγκριση της «Δικαιοπαρόχου» και τούτο για να διασφαλιστεί η «Δικαιοπάροχος» ότι δεν θα γίνει έμμεση και εκ πλαγίου μεταφορά της τεχνογνωσίας που παρέχεται στη «Δικαιοδόχο», σε άλλες περιοχές και καταστήματα που δεν καλύπτονται από την παρούσα σύμβαση»⁴⁹.
- iv. **Δικαίωμα αμοιβής της δικαιοπαρόχου:** Στη σύμβαση αναφέρεται ότι για την παροχή τεχνογνωσίας (know how), την παραχώρηση δικαιώματος παράλληλης χρήσης του σήματος HONDOS CENTER και για τη διοικητική υποστήριξη,

⁴⁴ Βλ. άρθρο 9, παρ. 1. της κύριας σύμβασης.

⁴⁵ Βλ. άρθρο 9, παρ. 1.2. της κύριας σύμβασης.

⁴⁶ Βλ. άρθρο 6, παρ. 1.5. της κύριας σύμβασης.

⁴⁷ Βλ. ερωτηματολόγιο (ερωτώμενος ο κ. [...]) που συμπληρώθηκε στο πλαίσιο του επιτόπιου ελέγχου της ΓΔΑ στα γραφεία της εταιρίας HONDOS CENTER A.E. με αρ. πρωτ. εντολής ελέγχου 3944/2006.

⁴⁸ Βλ. ερωτηματολόγιο (ερωτώμενες οι κ.κ. [...] και [...]) που συμπληρώθηκε στο πλαίσιο του επιτόπιου ελέγχου της ΓΔΑ στα γραφεία της εταιρίας HONDOS CENTER A.E. με αρ. πρωτ. εντολής ελέγχου 3944/2006.

⁴⁹ Βλ. άρθρο 8, παρ. 1.2. της κύριας σύμβασης.

οργάνωση, βελτίωση και επαύξηση της παρεχόμενης τεχνογνωσίας καθώς επίσης και για την προστασία τόσο αυτής όσο και του σήματος αυτού, η Δικαιοπάροχος δικαιούται αμοιβής. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι: «*Η αμοιβή αυτή για τις παραπάνω αναφερόμενες υπηρεσίες προσδιορίζεται σε ποσοστό τρία επί τοις εκατό (3%) επί των αγορών κάθε μήνα που πραγματοποιεί η «Δικαιοδόχος» στο κατάστημα της. Ο υπολογισμός του ανωτέρω ποσοστού τρία επί τοις εκατό (3%) γίνεται επί των καθαρών αγορών, αφού αφαιρεθεί ο Φ.Π.Α. των τιμολογίων και οι κάθε μορφής εκπτώσεις*»⁵⁰.

- v. **Διαφημιστική δαπάνη:** Σχετικά με τη διαφημιστική δαπάνη αναφέρεται στη σύμβαση ότι ο γενικός κανόνας είναι να αθροίζονται οι τζίροι των επιχειρήσεων που χρησιμοποιούν το διακριτικό τίτλο HONDOS CENTER σε εξαμηνιαία βάση και στη συνέχεια να εξάγεται επί αυτών ένας συντελεστής που αντιπροσωπεύει το ποσοστό συμμετοχής κάθε εταιρίας στο σύνολο του τζίρου. Βάσει αυτού του συντελεστή, προκύπτει η συμμετοχή της κάθε εταιρίας στη διαφημιστική δαπάνη⁵¹. Συγκεκριμένα, αναφέρεται στη σύμβαση ότι: «*Η «Δικαιοδόχος» φέρει το αποκλειστικό βάρος των δαπανών της τοπικής διαφήμισης*»⁵².

B.4 Συμπέρασμα

37. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και όπως καταδεικνύεται κατωτέρω κατά την αξιολόγησή τους⁵³, τα συμβαλλόμενα μέρη των περιγραφόμενων συμβάσεων λογίζονται ως ανεξάρτητες επιχειρήσεις υπό το πρίσμα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού και όχι ενιαία οικονομική ενότητα, όπως η καταγγέλλουσα διατείνεται.

Γ. ΑΓΟΡΑ ΛΙΑΝΙΚΗΣ ΠΩΛΗΣΗΣ

Γ.1. Μέγεθος και μερίδια αγοράς

38. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει στην διάθεση της η Υπηρεσία οι σημαντικότερες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής είναι οι εξής:⁵⁴
- HONDOS CENTER A.E.
 - ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ

⁵⁰ Βλ. άρθρο 7, παρ. 1.1, στοιχεία Α και Β της σύμβασης.

⁵¹ Βλ. άρθρο 5, παρ. 1 της σύμβασης.

⁵² Βλ. άρθρο 5, παρ. 1.1 της σύμβασης.

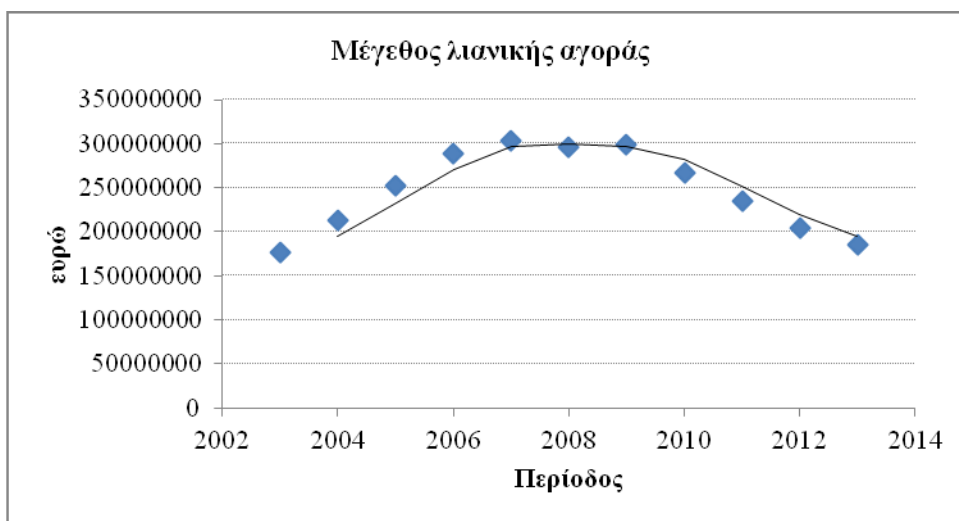
⁵³ Για την αξιολόγηση του συστήματος δικαιόχρησης, βλ. κατωτέρω υπό παρ. 94.

⁵⁴ Βλ. σχετικά τις επιστολές με ημ. αρ. πρωτ. 5743/10.9.2010, 6702/25.10.2011, 7064/29.9.2014 (NOTOS COM), 5543/15.9.2010, 6199/9.10.2011, 7308/7.10.2014 (SEPHORA ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε.), 5448/10.9.2010, 6333/7.10.2011, 7072/29.9.2014 (GALERIE DE BEAUTE), 5141/25.8.2010, 6324/6.10.2011, 7285/6.10.14 (ΑΤΤΙΚΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Α.Ε.), 6323/6.10.2011 (NORTH LANDMARK Α.Ε.), 5644/21.9.2010 (ROGE ΑΕΕ ΕΙΔΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ), 6723/26.10.2011, 6741/26.10.2011, 7561/16.10.2014 (HONDOS CENTER Α.Ε.), 7324/7.10.2014 (STEP-HONDOS CENTER Α.Ε.), 7322/7.10.2014 (ANSWER), 7323/7.10.2014 (ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ), 7325/7.10.2014 (ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ), 7321/7.10.2014 (ΜΑΚΑΛΔΙ), 7328/7.10.2014 (ΑΘΗΝΗ), 7326/7.10.2014 (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), 7091/30.9.2014 (ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ).

- STEP-HONDOS CENTER
- ANSWER⁵⁵
- ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ
- ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
- ΜΑΚΑΛΔΙ⁵⁶
- ΑΘΗΝΗ
- ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ⁵⁷
- SEPHORA ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε⁵⁸
- GALERIE DE BEAUTE (GDB)
- ΑΤΤΙΚΑ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ Α.Ε.
- NOTOS COM

39. Σημειώνεται ότι η ανάλυση που ακολουθεί έχει λάβει υπόψη της το σύνολο των πωλήσεων των ως άνω εταιριών, λόγω έλλειψης διαθέσιμων στοιχείων για το σύνολο της εγχώριας αγοράς.
40. Το μέγεθος της αγοράς λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής κατά την περίοδο 2003 – 2013 παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 2. Από το εν λόγω Διάγραμμα διαφαίνεται ότι το μέγεθος αγοράς λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής χαρακτηρίζεται από δύο περιόδους: την περίοδο άνθησής του όπου διαρκεί από το 2003 έως το 2007 και την περίοδο ύφεσης από το 2008 έως το 2013, με εξαίρεση μόνο το 2009, όπου καταγράφεται μικρή άνοδος.

Διάγραμμα 2: Μέγεθος αγοράς λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής

41. Συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 2003-2007, το μέγεθος αγοράς λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής αυξάνεται με μειούμενους όμως, ρυθμούς

⁵⁵ Άλλως ΕΡΜΟΥ HONDOS CENTER.

⁵⁶ Άλλως ΠΕΙΡΑΙΑΣ HONDOS CENTER.

⁵⁷ Άλλως ΑΡΟΛΛΟΝΙΑ ΡΟΛΙΤΙΑ.

⁵⁸ Η εταιρία μετονομάστηκε το 2012 σε SEPHORA GREECE AE (βλ. ΦΕΚ ΑΕ-ΕΠΕ 10369/27.9.2012).

καταλήγοντας το 2007 στα υψηλότερά του επίπεδα αξίας 303.372.034,68 ευρώ (2007:2006 αύξηση 4,9%, έναντι 2004:2003 αύξηση 20,3%). Από το 2008, καταγράφεται πτώση της αγοράς (-2,6%), η οποία, με εξαίρεση τη μικρή αύξηση κατά 1,4% το 2009, επανέρχεται με σημαντικά υψηλότερους ρυθμούς καθόλη τη διάρκεια της τετραετίας 2010-2013 (μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης 11,5%).

42. Από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι:

α) Το υψηλότερο μερίδιο αγοράς που καταγράφεται κατά την περίοδο 2003-2008 είναι της τάξης του [15-25]% και αφορά στην εταιρία SEPHORA ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ, ενώ την πρώτη θέση για την επόμενη περίοδο 2009-2013 καταλαμβάνει η GDP με μερίδιο αγοράς της τάξης του [15-25]%.

β) Το μερίδιο αγοράς της εταιρίας NOTOS COM σε όλη την υπό εξέταση περίοδο κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, της τάξης του [0-5]% για την πενταετία 2003-2010 (με εξαίρεση μόνο το 2009 όταν και κατέγραψε μερίδιο [5-10]%) και της τάξης του [5-10]% για την τριετία 2011-2013.

γ) Το αθροιστικό μερίδιο αγοράς των εταιριών υπό το σήμα HONDOS των Αδελφών Χόντου (μη συμπεριλαμβανομένων των ανεξάρτητων καταστημάτων franchise) κατά τη διάρκεια της πενταετίας 2003-2007 διατηρείται στα ίδια περίπου επίπεδα της τάξης του [55-65]%. Από το 2007 και έπειτα ακολουθεί πτωτική πορεία καταλήγοντας το 2013 στο [35-15]%. Αυτό οφείλεται στο συνδυασμό των εξής παραγόντων: στη μείωση του μεριδίου αγοράς των εταιριών των Αδελφών Χόντου κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες το 2008 (ήτοι [55-65]%) και τη διατήρησή του σε αυτά τα επίπεδα για τα επόμενα έτη, στη σταδιακή αύξηση του μεριδίου αγοράς των καταστημάτων HONDOS υπό το σύστημα franchise τρίτων (2013: [10-15]% έναντι 2007:[5-10]%), καθώς και στην ενίσχυση των μεριδίων αγοράς της Gallerie de Beaute (2013: [15-25]% έναντι 2007: [10-15]%) και της (νεοεισερχόμενης του 2005) Attica (2013: [5-10]% έναντι 2007: [0-5]%).

δ) Τέλος, το μερίδιο αγοράς της εταιρίας NOTOS COM σε όλη την υπό εξέταση περίοδο κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα, της τάξης του [5-10]% για την πενταετία 2003-2007 και της τάξης του [5-10]% για την επόμενη περίοδο έως και το 2013.

Δ. ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

43. [...] ⁵⁹ [...]

44. [...] ⁶⁰, [...].

45. [...].

46. [...].

47. [...]

48. [...]

49. [...] ⁶¹.

⁵⁹ Ηλεκτρονικά αρχεία.

⁶⁰ Δεν αναφέρει σε ποιους συνεργάτες απευθύνεται. Ηλεκτρονικά αρχεία.

50. [...]

**Ε. ΤΙΜΟΛΟΓΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ROGE ΠΡΟΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΧΟΥΣ ΥΠΟ ΤΟ
ΣΗΜΑ HONDOS CENTER**

E.1 Η θέση της ROGE (HONDOS CENTER AE)

51. Η ROGE αποτελεί κοινή επιχείρηση, μέλη της οποίας είναι τα φυσικά πρόσωπα αδελφοί Χόντοι και είναι ο αποκλειστικός δικαιούχος του σήματος «HONDOS CENTER» το οποίο παραχωρεί, δυνάμει σχετικών συμβάσεων, τόσο στις επιχειρήσεις που ελέγχουν έκαστος εκ των αδελφών Χόντου όσο και σε ανεξάρτητες επιχειρήσεις-δικαιοδόχους. Ο [...] (Μέλος Διοικητικού Συμβουλίου της ROGE) απαντώντας σε σχετικές ερωτήσεις αναφορικά με την εμπορική πολιτική των καταστημάτων υπό το σήμα HONDOS CENTER, δήλωσε ότι⁶²:
52. *«Τα καταστήματα του ομίλου έχουν κοινή εμπορική πολιτική. Γίνονται όμως διαφοροποιήσεις από το εκάστοτε κατάστημα στις τιμές ανάλογα με τον τοπικό ανταγωνισμό και τον πελάτη που αγοράζει. Τελικά οι τιμές δεν είναι ίδιες σε ένα μεγάλο ποσοστό προϊόντων στα εκάστοτε καταστήματα του ομίλου. Τα καταστήματα franchise κανονίζουν αυτόνομα τις τιμές τους σύμφωνα με τον τοπικό ανταγωνισμό».*
53. *«Οι τιμοκατάλογοι με προτεινόμενες τιμές αποστέλλονται από τους προμηθευτές σε όλα τα καταστήματα απευθείας (και του ομίλου και άλλων). Δεν είναι γνωστό ποιος είναι αρμόδιος για την κατάρτισή τους. Οι προτεινόμενες είναι ανώτατες τιμές. Οι τιμοκατάλογοι αποστέλλονται και στα γραφεία στην Ομήρου 4 για τήρηση αρχείου».*
54. Αναφορικά με τον τρόπο τιμολόγησης των υπό εξέταση προϊόντων, από τα καταστήματα του σήματος HONDOS CENTER ο [...] δήλωσε ότι *«Βάση αποτελούν οι τιμοκατάλογοι με τις προτεινόμενες τιμές. Οι τιμές αυτές προσαρμόζονται στον ανταγωνισμό. Το κάθε κατάστημα ξεχωριστά κάνει δειγματοληπτικούς ελέγχους στην περιοχή που δραστηριοποιείται. Γι' αυτό το λόγο και οι τιμές διαφοροποιούνται από κατάστημα σε κατάστημα».*
55. Σχετικά με τη σκοπιμότητα ύπαρξης τιμοκαταλόγων ο ερωτώμενος δήλωσε ότι *«Οι τιμοκατάλογοι έχουν προτεινόμενες τιμές, οι οποίες είναι οι ανώτατες, προς αποφυγή μεγαλύτερων τιμολογήσεων από καταστήματα νησιωτικών περιοχών. Αυτό ισχύει τώρα. Πριν από 15 χρόνια οι τιμές οι προτεινόμενες ήταν και λιανικής, καθώς στην συσκευασία αναγράφονταν οι τιμές».*
56. Σχετικά με τον τρόπο σύναψης των συμβάσεων προμήθειας *«Δεν υπάρχει κεντρική συμφωνία. Το κάθε κατάστημα έχει τη δική του συμφωνία με τους προμηθευτές. Τα καταστήματα έχουν απόλυτη ελευθερία για τα προϊόντα που πωλούνται- καμία υποχρέωση πώλησης κάποιων προϊόντων με την εξαίρεση των παράλληλων εισαγωγών. Οι παραγγελίες γίνονται από το κάθε κατάστημα αυτόνομα. Οι συμφωνίες είναι προφορικές και δεν γνωρίζω αν υπάρχουν έγγραφες».*

⁶¹ [...].

⁶² Απαντώντας σε σχετικό ερωτηματολόγιο κατά τη διάρκεια του από 5.7.2006 ελέγχου στα γραφεία της εταιρίας.

57. Σχετικά με προβλήματα με προμηθευτές που αντιμετώπισε ο όμιλος απάντησε ότι «*Προβλήματα παρουσιάστηκαν πρόσφατα μόνο με την εταιρία NOTOS η οποία έδινε στο παρελθόν ένα bonus 3% το οποίο δήλωσε προφορικά ότι θα το σταματήσει. Η δήλωση αυτή έγινε πριν από περίπου 2 μήνες*».
58. Επί του ίδιου θέματος, η [...] (Υπεύθυνη Εμπορικού Τμήματος της HONDOS CENTER) και η [...] (Υπεύθυνη προϊόντων ευρείας – Τμήμα Marketing της ROGE -HONDOS CENTER)⁶³, δήλωσαν ότι: «Υπάρχει απόλυτη ταύτιση της τιμολογιακής πολιτικής, της εκπαιδευτικής πολιτικής και της πολιτικής προβολής προϊόντων σε όλα τα καταστήματα HONDOS CENTER, τόσο σε αυτά που είναι ιδιόκτητα όσο και σε αυτά που συνδέονται με το σύστημα franchise»⁶⁴.
59. «*Οι τιμοκατάλογοι [λιανικής] είναι κοινοί για όλες τις επιχειρήσεις του ομίλου και των καταστημάτων franchise*». Τους τιμοκαταλόγους προτεινόμενων τιμών λιανικής πώλησης τους αποστέλλουν οι προμηθεύτριες εταιρίες χονδρικής. Οι εν λόγω τιμές δεν είναι δεσμευτικές, η εταιρία HONDOS είναι αυτή που διαμορφώνει τις τελικές τιμές, αναλόγως της αγοράς μετά από δειγματοληπτικό έλεγχο». Το ύψος των εκπτώσεων δεν επιβάλλεται από τους προμηθευτές, αλλά «*είναι απόφαση η οποία λαμβάνεται από τη διοίκηση του ομίλου σε συνάρτηση με τις εκάστοτε τοπικές συνθήκες της αγοράς. Οι εκπτώσεις δεν έχουν σταθερό ύψος, ρυθμίζονται από τις τοπικές συνθήκες αγοράς*».
60. Κατά την περίοδο εκπτώσεων Ιανουαρίου-Φεβρουαρίου 2006 «*υπήρχαν διαφοροποιήσεις στο ποσοστό εκπτώσεων ανάμεσα στις διάφορες μάρκες καλλυντικών επιλεκτικής διανομής*.»
61. Αρμόδιοι για τη σύναψη συμφωνιών με τους διανομείς καλλυντικών προϊόντων επιλεκτικής διανομής είναι οι κ.κ. Χόντοι. «*Ως προς τη διενέργεια παραγγελιών, αρμόδια είναι τα καταστήματα βάσει αποκεντρωμένου συστήματος προμηθειών*».

E.2 Ευρήματα έρευνας

62. Σε αντιδιαστολή με τις προαναφερθείσες καταθέσεις στελεχών της ROGE, από πληθώρα ηλεκτρονικών ταχυδρομείων και ορισμένων επιστολών μεταξύ των 9 εταιριών λιανικής πώλησης καλλυντικών καθώς και εσωτερικών ηλεκτρονικών ταχυδρομείων της ROGE βρέθηκαν στοιχεία που συνομολογούν την εφαρμογή ενιαίας πολιτικής από τις εν λόγω 9 εταιρίες τόσο μεταξύ τους όσο και προς τους δικαιοδόχους όσον αφορά την τιμολογιακή πολιτική και τις συμφωνίες με τις προμηθεύτριες εταιρίες, τουλάχιστον από το 2003.
63. Η φιλοσοφία της ενιαίας πολιτικής των 9 εταιριών λιανικής πώλησης καλλυντικών προκύπτει από σχέδιο επιστολής απευθυνόμενο στους κ.κ. [...], [...], [...], [...] και [...] και προς υπογραφή από τους ίδιους, με ημερομηνία **17.06.2003**⁶⁵, στο οποίο αναγράφεται ότι «οι οραματιστές που δημιούργησαν το όνομα των Hondos Center δημιούργησαν ταυτόχρονα μια ενιαία πολιτική, όσον αφορά στην εμφάνιση των καταστημάτων, στις τιμές των προϊόντων, στις προωθητικές ενέργειες και στις συμφωνίες

⁶³ Απαντώντας σε κοινό ερωτηματολόγιο κατά τη διάρκεια του από 5.7.2006 ελέγχου στα γραφεία της ROGE (εντολή ελέγχου με α.π. 3944/4.7.2006).

⁶⁴ Προσθήκη έμφασης.

⁶⁵ Υπ' αρ. 8 στοιχείο ληφθέν κατά τον έλεγχο της 5.7.2006 στην ROGE από την αίθουσα συνεδρίων. Βρέθηκε και στα ληφθέντα αντίγραφα ηλεκτρονικών αρχείων της [...] (ROGE).

με τις προμηθεύτριες εταιρίες και ακόμα ίδρυσαν κεντρικά γραφεία για τον καλύτερο έλεγχο της σωστής λειτουργίας των καταστημάτων Hondos Center.

Οι κ.κ. Χόντου, καθώς και οι υπεύθυνες των καταστημάτων της αλυσίδας Hondos Center, οφείλουν να υποδέχονται στα καταστήματά τους όλα τα στελέχη των κεντρικών γραφείων, τα οποία έχουν ορισθεί και εξουσιοδοτηθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο της Εταιρίας ώστε να εφαρμόζουν τις αποφάσεις και να επιβλέπουν/ καθοδηγούν τα καταστήματα Hondos Center διατηρώντας την ενιαία πολιτική που έχει ορίσει το Διοικητικό Συμβούλιο.

Καθότι όλα τα παραπάνω αποτελούν όρο άκρως απαραίτητο για την ομαλή και απρόσκοπτη λειτουργία των καταστημάτων της αλυσίδας Hondos Center, απαγορεύεται ρητώς η οποιασδήποτε μορφής δημοσίευση/διαφήμιση, κατά την οποία θα προκαλείται με οποιονδήποτε τρόπο ανταγωνιστικότητα μεταξύ των καταστημάτων της αλυσίδας ή θα αναφέρεται η λέξη «μόνο». [...] Σε περίπτωση που διαπιστωθεί μη συμμόρφωση στους όρους που διέπουν την ενιαία αυτή πολιτική των Hondos Center, θα αφαιρείται το δικαίωμα συμμετοχής στο Διοικητικό Συμβούλιο του Ομίλου.»

64. Το περιεχόμενο της εν λόγω επιστολής είχε συζητηθεί στο ΔΣ της ROGE, όπως προκύπτει και από ανευρεθέν πρακτικό Διοικητικού Συμβουλίου με ημερομηνία **2.9.2003**⁶⁶, στο οποίο υπό «*Θέμα 1^ο : Επίσκεψη των στελεχών των κεντρικών γραφείων HONDOS CENTER σε όλα τα κατ/τα της αλυσίδας HONDOS CENTER* Θέμα 2^ο: *Χρήση του ονόματος Hondos Center με προηγούμενη έγκριση από τα κεντρικά γραφεία των HONDOS Center*», αναγράφεται, μεταξύ άλλων, ότι ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου εισηγείται τα εν λόγω θέματα και κατόπιν συζήτησης το Διοικητικό Συμβούλιο αποφάσισε ομόφωνα ενιαία πολιτική των HONDOS Center.

E.2.1 Εφαρμογή ενιαίας πολιτικής

65. Η εφαρμογή της προαναφερθείσας ενιαίας πολιτικής και η παρακολούθηση της τήρησης αυτής από τα κεντρικά γραφεία της ROGE – HONDOS CENTER προκύπτει από τα κάτωθι στοιχεία, τα οποία καλύπτουν τόσο τον τρόπο παρακολούθησης της τήρησης αυτής στο δίκτυο ειδικά όσον αφορά την εφαρμογή των τιμών (μέσω και επιθεωρητών) όσο και την έναρξη νέων καταστημάτων υπό το σύστημα franchising και την πλήρη ανάληψη από τα κεντρικά γραφεία της οργάνωσης των παραγγελιών και της σχετικής επικοινωνίας με τους προμηθευτές. Αναλυτικά, από τους ελέγχους της ΓΔΑ βρέθηκαν:
66. Σχέδιο επιστολής από τον [...] (ROGE και MAKALDI) προς HONDOS CENTER ΣΑΝΤΟΠΙΝΗΣ (κα [...]), με ημερομηνία **24.7.2003**, στο οποίο αναγράφονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «... *Δεχόμαστε παράπονα και διαμαρτυρίες καταναλωτών ότι δεν εφαρμόζετε τις τιμές HONDOS CENTER στο κατάστημά σας, κατά κύριο λόγο, και δεν ακολουθείτε το ενιαίο παρουσίασης του καταστήματός σας ως HONDOS CENTER, σε αντίθεση με αυτά που έχουμε συμφωνήσει. Το Σήμα HONDOS CENTER δεν συνάδει όπως εμφανίζετε και λειτουργείται το κατάστημα. Επιστούμε πολύ την προσοχή σας στην τήρηση των όρων συνεργασίας μας για να συνεχιστεί. Θα παρακολουθούμε από πολύ κοντά το θέμα σας και σε νέο κρούσμα θα λάβουμε άμεσα την απόφασή μας....*»⁶⁷.

⁶⁶ Υπ' αρ. 5 στοιχείο ληφθέν κατά τον από 5.7.2006 έλεγχο στην ROGE. Μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου είναι Πρόεδρος – [...], Δ/νων Σύμβουλος – [...], Μέλη ([...], [...], [...])

⁶⁷ Αντίγραφα ηλεκτρονικών αρχείων της [...] (ROGE).

67. Έγγραφο από την [...] (ROGE - HONDOS CENTER) με ημερομηνία **16.9.2003** και τίτλο «*Θέματα Συμβουλίου*»⁶⁸, στο οποίο αναγράφεται, μεταξύ άλλων, ότι «4. *Επιθεώρηση στα καταστήματα Ν. Ερυθραίας [ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ] & Κολωνάκι [ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ]*». Στο ως άνω έγγραφο, επισυνάπτονται δύο εκθέσεις ελέγχου/αξιολόγησης των προαναφερόμενων καταστημάτων. Στο κατάστημα (της Hondos) στο Κολωνάκι, στις 15/9/03, διενεργήθηκε έλεγχος από την ανωτέρω επιθεωρήτρια, κατά τον οποίο εκτός των άλλων ελέγχθηκαν και οι τιμές, που κατά δήλωσή της ήταν «σωστές». Ομοίως, σε έλεγχό της στη Ν. Ερυθραία (κατάστημα Hondos) την ίδια μέρα οι τιμές ήταν επίσης «σωστές».
68. Έγγραφο από την [...] (ROGE) με ημερομηνία **16.9.2003** και τίτλο «*Θέματα Συμβουλίου*», αναγράφεται, μεταξύ άλλων, ότι:
«[...] 3. ΠΕΜΠΤΗ 11/9/03: [...] *Επιθεώρηση στη Μπουμπουλίνας και Τσαμαδού [ΜΑΚΑΛΔΙ]*
4. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12/9/03: *Επιθεώρηση στο κατάστημα της Ρόδου [ROGE] [...]*
5. ΔΕΥΤΕΡΑ 15/9/03: *Επιθεώρηση στη Ν. Σμύρνη [ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ] [...]*».
69. Προς επίρρωση της πολιτικής της εταιρίας HONDOS CENTER παρουσιάζονται τα ακόλουθα ηλεκτρονικά μηνύματα ανά περιοχή και κατάσταση που αποστέλλονται από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της [...]»⁶⁹. Τα εν λόγω μηνύματα περιλαμβάνουν επιστολή - πρότυπο, η οποία αποστέλλεται από τα κεντρικά γραφεία της HONDOS CENTER ΑΕ (με υπογραφή της [...]) προς διάφορους προμηθευτές τους οποίους και ενημερώνουν για την έναρξη νέου καταστήματος HONDOS CENTER με το σύστημα Franchising σε κάποια πόλη της χώρας. Η επιστολή – πρότυπο (με ελάχιστες διαφοροποιήσεις σε ορισμένες περιπτώσεις, έχει ως εξής:

*«Αγαπητοί Συνεργάτες ,
Με την παρούσα επιστολή επιθυμούμε να σας πληροφορήσουμε ότι από [ημ/νία] τα HONDOS CENTER θα προχωρήσουν σε συνεργασία με την :*

[στοιχεία εταιρίας – νέου συνεργάτη]

*Για την δημιουργία **HONDOS CENTER** με το σύστημα Franchising στην [πόλη].*

Θέλουμε να τονίσουμε ότι στο εξής τα εκάστοτε προγράμματά σας προβολών, προωθήσεων και ειδικών προωθητικών ενεργειών, θα πρέπει να ισχύουν για όλα τα καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising.

Αναφέρουμε ότι όλα τα καταστήματα Franchising, συμπεριλαμβανομένου και του νέου καταστήματος στην Έδεσσα, ακολουθούν και εφαρμόζουν τη στρατηγική φιλοσοφία των HONDOS CENTER σε όλους τους τομείς.

⁶⁸ Υπ' αρ. 13 στοιχείο ληφθέν κατά τον από 5.7.2006 έλεγχο στην ROGE.

⁶⁹ Τα εν λόγω ηλ. μηνύματα είναι αποθηκευμένα στο φάκελο «καταστήματα», ο οποίος αποτελεί μέρος του φακέλου «sent items» του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της [...].

Όσον αφορά το διακανονισμό επί των προμηθευόμενων προϊόντων σας στα καταστήματα Franchising, δεδομένου ότι πρόκειται για αυτόνομες επιχειρήσεις, **κάθε χρηματοοικονομική συναλλαγή μαζί τους, βαρύνει αποκλειστικά και μόνον αυτά.**

Παρακαλώ όπως μας στείλετε προτεινόμενη παραγγελία (π.χ όπως κατ/μα [πόλη]), έως [ημέρα] [ημ/νία]:
(Υ/Ο: [...], fax.: 210 3231895 ή e-mail: hcgr@otenet.gr)
**Παράδοση εμπορευμάτων: [ημ/νία]

Με φιλικούς χαιρετισμούς,

[...]

HONDOS CENTER

Κεντρικά Γραφεία»

70. Κατά την έρευνα της υπηρεσίας, βρέθηκαν επιστολές με περιεχόμενο σχεδόν πανομοιότυπο με το ανωτέρω που αφορούν την έναρξη νέων καταστημάτων HONDOS CENTER σε διάφορες περιοχές της Ελλάδος⁷⁰.
71. Πέραν της ενημέρωσης των προμηθευτών για την έναρξη νέων καταστημάτων franchising, τα κεντρικά γραφεία HONDOS CENTER αναλαμβάνουν και τη σχετική επικοινωνία με τους προμηθευτές για τις παραγγελίες των νέων καταστημάτων αποστέλλοντας ηλεκτρονικά μηνύματα με διάφορα στοιχεία παραγγελιών. Ενδεικτικά παρουσιάζονται μηνύματα από την [...] (ROGE) προς την [...] (Υπεύθυνη Μάρκετινγκ της ίδιας εταιρίας) για το (τότε) νέο κατάστημα Βέροιας⁷¹:
72. Με ημερομηνία **02.6.2006** και θέμα «pros [...]@sarantis.gr» και περιεχόμενο «Αγαπητέ κύριε [...], σας στέλνω την παραγγελία για την Βέροια. Παράδοση 5-8/6/06 (θα λάβετε επόμενα e-mail και για τα υπόλοιπα) Ευχαριστώ, [...]», στο οποίο περιλαμβάνεται αρχείο excel με τίτλο «PROCTER & GAMBLE (2)». Το εν λόγω αρχείο περιλαμβάνει στοιχεία παραγγελίας (συμπεριλαμβανομένων των λιανικών, χονδρικών τιμών και ακαθάριστων πωλήσεων) διαφόρων προϊόντων όπως Valentino, Hugo Boss, κ.α.
73. Με ημερομηνία **02.6.2006** με θέμα «ΠΡΟΣ [...]@sarantis.gr» και περιεχόμενο «Αγαπητέ κύριε [...], σας στέλνω την παραγγελία για την Βέροια. Παράδοση 5-8/6/06 Ευχαριστώ, [...]», στο οποίο περιλαμβάνεται αρχείο excel με τίτλο «LOLITA, LIFE STYLE (2)». Το εν λόγω αρχείο περιλαμβάνει στοιχεία παραγγελίας (συμπεριλαμβανομένων των λιανικών, χονδρικών τιμών και ακαθάριστων πωλήσεων) διαφόρων προϊόντων όπως Elite Model, Miss Sixty, LALIQUE, κ.α.
74. Με ημερομηνία **02.6.2006** με θέμα «ΠΡΟΣ [...]@sarantis.gr» και περιεχόμενο «Αγαπητέ κύριε [...], σας στέλνω την παραγγελία για την Βέροια. Παράδοση 5-8/6/06 Ευχαριστώ, [...]», στο οποίο περιλαμβάνεται αρχείο excel με τίτλο «PRADA, COME, CARTIER (3)». Το εν λόγω αρχείο περιλαμβάνει στοιχεία παραγγελίας (συμπεριλαμβανομένων των νέων λιανικών, νέων χονδρικών τιμών και ακαθάριστων πωλήσεων) διαφόρων προϊόντων όπως Prada, Come, κ.α.

⁷⁰ Στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της [...].

⁷¹ Τα εν λόγω ηλ. μηνύματα είναι αποθηκευμένα στο φάκελο «καταστήματα», ο οποίος αποτελεί μέρος του φακέλου «sent items» του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου της [...].

75. Με ημερομηνία **02.6.2006** και με θέμα «ΠΡΟΣ [...]@sarantis.gr» και περιεχόμενο «*Αγαπητέ κύριε [...], σας στέλνω την παραγγελία για την Βέροια. Παράδοση 5-8/6/06 Ευχαριστώ, [...]*», στο οποίο περιλαμβάνεται αρχείο excel με τίτλο «CAVALLI, FERRE, EXTE (2)». Το εν λόγω αρχείο περιλαμβάνει στοιχεία παραγγελίας (συμπεριλαμβανομένων των νέων λιανικών, νέων χονδρικών τιμών, νέων αναγραφόμενων τιμών και τελικών αξιών) διαφόρων προϊόντων όπως Cavalli, Ferre, κ.α.
76. Πέραν των ανωτέρω, βρέθηκαν διάφορα ηλεκτρονικά μηνύματα από την [...] (ROGE) προς την [...] (Υπεύθυνη Μάρκετινγκ της ίδιας εταιρίας) τα οποία καταδεικνύουν την εφαρμογή σταθερής τιμολογιακής πολιτικής της εταιρίας HONDOS CENTER ως προς το δίκτυο πώλησης των προϊόντων της (καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising) και τη διαχείριση αυτής από τα κεντρικά γραφεία⁷².
77. Αναλυτικότερα, βρέθηκαν έγγραφα με ημερομηνίες ετών **2004, 2005 και 2006**, στα οποία αναγράφεται «*ΕΠΕΙΓΟΝ! ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΒΑΛΕΤΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΤΙΜΕΣ*» είτε «*ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΑΛΛΑΧΘΟΥΝ ΑΜΕΣΑ ΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΤΙΜΕΣ*» είτε «*ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΛΙΑΝΙΚΗ*» κλπ. και ακολουθεί πίνακας με την περιγραφή των προϊόντων και στήλη με τίτλο «*ΝΕΑ ΛΙΑΝΙΚΗ*» ή «*ΤΙΜΗ ΡΑΦΙΟΥ*». Ενδεικτικά:
- Μήνυμα της 6.4.2005 με θέμα «*ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ Νο*» 5:39 στο οποίο αναγράφεται «**NOTOS**
ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΜΕ ΦΠΑ 19% ΣΕ:
BULGARI, E.ARDEN, E.TAYLOR, CH.THOMASS, R.LEZARD, ZIRH, FCUK.
ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΠΡΟΒΕΙΤΕ ΣΕ ΑΛΛΑΓΕΣ ΛΙΑΝΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ. [ακολουθούν οι τιμοκατάλογοι των υπόλοιπων εμπορικών σημάτων που αναφέρονται στην αρχή του e-mail]».
 - Μήνυμα της 3.3.2006 με θέμα «*ΝΕΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΧΩΡΙΣ ΑΡΙΘΜΗΣΗ - ΜΟΝΟ ΕΠΑΡΧΙΑ*» στο οποίο αναγράφεται «*PLH*
ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΚΑΠΟΙΑ ΝΕΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ ΙΑΝ-ΦΕΒΡ 2006 ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑΜΗΝ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΝΕΟ ΤΙΜ/ΓΟ
ΑΚΟΛΟΥΘΕΙΤΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΤΙΜΕΣ: [ακολουθεί τιμοκατάλογος με διάφορα σήματα L'oreal]».
78. Επιπρόσθετα, από το ίδιο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, προκύπτει επικοινωνία με μεμονωμένα καταστήματα της επαρχίας, η οποία αφορά στο συντονισμό της τιμολογιακής πολιτικής. Αναλυτικά, ανά περιοχή:
- α) **ΒΕΡΟΙΑ:** Με ημερομηνία 4.7.2006 με θέμα «*ΦΟΡΜΑ ΤΙΜΩΝ –ΠΡΟΣ ΒΕΡΟΙΑ*» και περιεχόμενο: «**ΘΕΜΑ: ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΛΙΑΝΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ**
ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΗ ΣΑΣ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗ, ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ:
1. ΝΑ ΕΚΤΥΠΩΣΕΤΕ ΤΗΝ ΣΕΛΙΔΑ ΠΟΥ ΕΠΙΣΥΝΑΙΠΤΕΤΑΙ ΚΑΙ

⁷² Δεν προκύπτει από το email σε ποιους στάλθηκε αλλά βρίσκεται στο φάκελο ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ο οποίος περιέχει υποφακέλους για όλες τις περιοχές της Ελλάδας που υπάρχουν ΧΟΝΤΟΣ. Οπότε συμπεραίνεται ότι αποστέλλεται σε όλα τα καταστήματα υπό το σήμα ΧΟΝΤΟΣ.

2. ΚΑΘΕ ΦΟΡΑ ΠΟΥ ΕΠΙΘΥΜΕΙΤΕ ΝΑ ΣΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΟΥΜΕ ΓΙΑ ΜΙΑ ΛΙΑΝΙΚΗ ΤΙΜΗ

3. ΝΑ ΣΤΕΛΝΕΤΕ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ (ΜΕ FAX ή E-MAIL) ΤΗ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ ΦΟΡΜΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΝΟΝΤΑΣ ΟΣΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΙΣ ΣΤΗΛΕΣ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ.

4. ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟ ΩΣΤΕ ΝΑ ΜΗΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΠΟΙΟ ΛΑΘΟΣ ΝΑ ΑΝΑΓΡΑΦΕΤΕ ΤΟ BARCODE ΤΟΥ ΠΡΟΙΟΝΤΟΣ».

β) **ΒΟΛΟΣ:** Ηλεκτρονικό μήνυμα από την κα [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS) με ημερομηνία 8.9.2005 «ΒΟΛΟΣ-ΕΠΕΙΓΟΝ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΙΜΩΝ» και περιεχόμενο: «...ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΓΙΝΟΥΝ ΑΜΕΣΑ ΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΑΛΛΑΓΕΣ ΤΙΜΩΝ...» και ακολουθεί πίνακας με στήλη «**ΝΕΑ ΛΙΑΝΙΚΗ**».⁷³

γ) **ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ:** Με ημερομηνία 13.5.2005 «ΠΡΟΣ ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ» με το οποίο προωθείται μεταξύ των ιδίων με ημερομηνία 6.4.2005 ηλεκτρονικό μήνυμα με περιεχόμενο « **ΝΟΤΟΣ**

ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΙΜ/ΓΟΙ ΜΕ ΦΠΑ 19% ΣΕ GUERLAIN, HERMES, FERRAGAMO, UNGARO.

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΠΡΟΧΩΡΗΣΕΤΕ ΣΕ ΑΛΛΑΓΕΣ ΛΙΑΝΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ.»

δ) **ΗΡΑΚΛΕΙΟ:** Ηλεκτρονικό μήνυμα από την [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS) με ημερομηνία 14.3.2006 «KENZO» το οποίο αναφέρει «[...], ΣΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΕ ΕΝΗΜΕΡΩΝΩ ΠΩΣ Η ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ KENZO ΕΙΝΑΙ ΝΕΑ ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΙΣΧΥΕΙ ΑΠΟ 1/4/2006. ΤΙΜΕΣ ΘΑ ΑΛΛΑΞΕΤΕ ΑΦΟΥ ΠΡΩΤΑ ΑΛΛΑΞΕΙ Η ΑΓΟΡΑ (ΟΠΩΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΠΑΝΤΑ ΔΗΛΑΔΗ) [...]».

ε) **ΚΕΡΚΥΡΑ:** Ηλεκτρονικό μήνυμα από την [...] (ROGE) προς την [...] (Υπεύθυνη Μάρκετινγκ HONDOS) με ημερομηνία 9.11.2005 με τίτλο «ΠΡΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑ», το οποίο αναφέρει «ΣΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΗΣ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΣ ΜΑΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, ΣΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΥΜΕ ΠΩΣ ΣΑΣ ΕΧΟΥΜΕ ΣΤΕΙΛΕΙ ΜΕ MAIL ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΤΙΜ/ΓΟΥΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ "ΚΑΡΑΣΤΕΦΑΝΟΥ" .[αναφέρεται στο προηγούμενο e-mail της ίδιας ημέρας] ΕΠΙΣΗΣ: ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΛΙΑΝΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ WEST, ΣΑΣ ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΥΜΕ ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΟΝΤΑΙ ΒΑΣΕΙ ΤΙΜ/ΓΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΣΕ ΚΑΘΕ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΜΕ ΤΙΤΛΟ: " ΝΕΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ" ΠΟΥ ΣΑΣ ΑΠΟΣΤΕΛΛΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΑΙΡΟΥΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ».

79. Η σταθερή τιμολογιακή πολιτική της εταιρίας HONDOS CENTER ως προς το δίκτυο πώλησης των προϊόντων της (καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising), προκύπτει και από τα ηλεκτρονικά ταχυδρομεία που ακολουθούν, βάσει των οποίων τιμοκατάλογοι προμηθευτριών εταιριών (με προτεινόμενες ή καθορισμένες λιανικές τιμές) προωθούνται από τα κεντρικά γραφεία, με τελικό αποδέκτη εν τέλει όλο το δίκτυο υπό το σήμα HONDOS και συστάσεις να ακολουθηθούν οι τιμές αυτές. Οι συστάσεις αυτές αφορούν τόσο νέα προϊόντα όσο και ανατιμήσεις σε προϊόντα που ήδη διατίθενται. Αναλυτικότερα:

⁷³ Αφορά προϊόντα επιλεκτικής διανομής της L'OREAL [...].

- Ηλεκτρονικό μήνυμα από την [...] (ROGE) προς την [...] (ESTEE LAUDER) και τον [...] (Δ/ντής Marketing ARAMIS-ESTEE LAUDER) με ημερομηνία **6.4.2005**, χωρίς θέμα, στο οποίο αναγράφεται: «Αγαπητοί συνεργάτες, παρακαλώ να μου στείλετε τον πλήρη τιμοκατάλογό σας (με Χ.Τ. & Α.Τ.) σύμφωνα με το νέο Φ.Π.Α. 19%, ώστε να το αποστείλω στα καταστήματα». Το εν λόγω μήνυμα προωθήθηκε εσωτερικά την ίδια μέρα, από την [...] στον [...] (Εμπορικός Δ/ντής της ESTEE), με θέμα «Τιμοκατάλογος LA MER» και αναφέρει, «...Συμφωνείς να στείλουμε τον τιμοκατάλογο που ισχύει σήμερα (χωρίς δηλαδή να αλλάζουμε τις χονδρικές τιμές) με προσαυξημένες κατά 1% τις λιανικές; Μήπως χρειάζεται πριν αποσταλεί να έχει υπογραφεί από τον [...];»⁷⁴.
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE) προς την [...] (Υπεύθυνη Μάρκετινγκ HONDOS), με ημερομηνία **8.4.2005** και θέμα «ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ Νο 137 διορθωτικό», στο οποίο αναγράφεται «ΣΑΡΑΝΤΗΣ σας στέλνω τον τιμοκατάλογο για τα προϊόντα Prada [...] Νέα Χονδ, Νέα Τελ. Α. , Νέα Αρχ. Α. ...»
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE- κεντρικά HONDOS)⁷⁵ προς τον Στ. [...] (Beauty Prestige) με ημερομηνία **21.4.2005** στο οποίο αναγράφεται «ΕΠΕΙΓΟΝ!!!! ΠΡΟΣ: κο [...]Σας υπενθυμίζουμε πως επείγει να έχουμε το πλήρη τιμοκατάλογο των προϊόντων Beauty Prestige (με Χ.Τ & Α.Τ) σύμφωνα με το νέο ΦΠΑ 19%, ώστε να το αποστείλουμε στα κατ/τα. Ευχαριστώ, [...] Κεντρικά Γραφεία Hondos Center».
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS), με ημερομηνία **27.5.2005** και θέμα «ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ 265 συμπληρωματικό», στο οποίο αναγράφεται «VICHY ΕΠΕΙΓΟΝ ...όσον αφορά στις προσφορές ...θα πρέπει να τηρήσετε τις λιανικές τιμές της συσκευασίας και όχι του τιμοκαταλόγου ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ 265....έπειτα θα επαναφέρετε τις λιανικές τιμές σύμφωνα με τον τιμοκατάλογο.»
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS), με ημερομηνία **22.9.2005** και θέμα «ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ 318-διορθωτικό», στο οποίο αναγράφεται «SARANTIS σχετικά με τον κωδικό ...EAU DE CARTIER D'ETE 100ml, οι σωστές τιμές είναι οι εξής Χονδρική Τιμή...Αρχ. Λιαν. Τιμή...Τελική Λιανική...».
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE) προς τον [...] (ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΣ), με ημερομηνία **17.3.2006**, στο οποίο αναγράφεται «...τα καταστήματα τα έχω ήδη ενημερώσει για τις νέες τιμές.»
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS), με ημερομηνία **5.4.2006** και θέμα «ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ Νο 207 (19.04.05) - ΚΟ [...], στο οποίο αναγράφεται «Αγαπητέ κύριε [...], σας στέλνω τον τιμοκατάλογο (με Χ.Τ +Α.Τ) που ισχύει από ΑΠΡΙΛΙΟ 2005 (το συγκεκριμένο mail εστάλει όπως θα δείτε και παρακάτω στις 19/4/2005). Εάν σας λείπει κάποιο άλλο ενημερωτικό παρακαλώ ενημερώστε με. ...». Στο αρχικό

⁷⁴ Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του [...] (ESTEE LAUDER).

⁷⁵ Ηλεκτρονικά αρχεία.

μήνυμα της 19.4.2005 αναγράφεται «**ESTEE LAUDER HELLAS** ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΤΙΜ/ΓΟΙ **ESTEE LAUDER + ARAMIS ΜΕ ΦΠΑ 19%**. ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΒΑΛΕΤΕ ΑΜΕΣΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΤΙΜΕΣ: ...» και ακολουθεί πίνακας με στήλη «*Τελική Λιανική Τιμή με ΦΠΑ 19%*».

- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS), με ημερομηνία **16.5.2006** και θέμα «ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ Νο», στο οποίο αναγράφεται «*Θα θέλαμε να σας ενημερώσουμε για τις καινούριες τιμές ανατίμησης ορισμένων κωδικών όσον αφορά τα καλλυντικά Prestige [...] X.T. A.T.*».
- Τέσσερα ηλεκτρονικά ταχυδρομεία σταλθέντα από την [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS) με ημερομηνίες από την **3.6.2006** έως και την **21.6.2006**, και θέμα «Ανατίμηση Νο», με τα οποία αποστέλλονται τιμοκατάλογοι των εταιριών NOTOS COM, ΣΑΡΑΝΤΗΣ⁷⁶, P.L.H. από τα οποία προκύπτει ότι συστήνεται να ακολουθηθούν οι λιανικές τιμές. Ειδικότερα, στο από 13.6.2006 ηλ. ταχυδρομείο αναγράφεται «*P.L.H ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΟΤΙ ΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΚΩΔΙΚΟΙ ΔΕΝ ΠΕΡΙΕΧΟΝΤΑΝ ΣΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟ P.L.H ΠΟΥ ΣΑΣ ΕΙΧΕ ΠΑΛΙΟΤΕΡΑ ΣΤΑΛΕΙ ΣΑΣ ΣΤΕΛΝΟΥΜΕ ΤΙΣ ΑΡΧΙΚΕΣ ΛΙΑΝΙΚΕΣ ΠΟΥ ΙΣΧΥΟΥΝ ΚΑΙ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΤΕ*», ενώ στα υπόλοιπα αναγράφεται «*. τα καταστήματα της επαρχίας θα αλλάζουν τιμές εφόσον γίνει πρώτα έρευνα αγοράς τα καταστήματα των Αθηνών δεν θα αλλάζουν τιμές εάν πρώτα δεν λάβουν ενημέρωση από τα κεντρικά γραφεία.*»
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο από την [...] (ROGE) προς την [...] (HONDOS), με ημερομηνία **7.6.2006** και θέμα «ΑΝΑΤΙΜΗΣΗ Νο», στο οποίο αναγράφεται «*ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΣ ..από 1/7/06 στα αρώματα PUMA θα ισχύει νέος τιμοκατάλογος επιλεκτικής. [...] Προσοχή!! .. τα καταστήματα της επαρχίας θα αλλάζουν τιμές εφόσον γίνει πρώτα έρευνα αγοράς .. τα καταστήματα των Αθηνών δεν θα αλλάζουν τιμές εάν πρώτα δεν λάβουν ενημέρωση από τα κεντρικά γραφεία.*».

Ε.2.2 Αποστολή ενημερωτικών αναφορών

80. Από την έρευνα της υπηρεσίας βρέθηκαν, επίσης, διάφορα ηλεκτρονικά μηνύματα από την [...] (ROGE) με παραλήπτες τους υπεύθυνους λογιστηρίων διαφόρων επιχειρήσεων υπό το σήμα HONDOS (τόσο αυτών ιδιοκτησίας των αδερφών Χόντου όσο και των ανεξάρτητων δικαιοδόχων) από τους οποίους ζητούνται αναλυτικές πληροφορίες – αναφορές πωλήσεων ανά προμηθευτή, ποσά δωροεπιταγών, ποσά για πιστωτικά σημειώματα ή τους προμηθευτές των καταστημάτων στους οποίους αποστέλλεται αναλυτική αναφορά των πωλήσεων όλων των καταστημάτων. Ενδεικτικά:

- i) Διάφορα ηλεκτρονικά μηνύματα από την [...] (ROGE) προς προμηθευτές – εταιρίες χονδρικής πώλησης καλλυντικών (LOREAL, PAYOT, ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΣ, ΣΟΣΙΦΑΡ, DIOR, KANEBO) με ημερομηνία **25.5.2006** με τα οποία αποστέλλονται πίνακες πωλήσεων προϊόντων τους για συγκεκριμένες

⁷⁶ Την 3.6.2006 προς NOTOS COM για MAX FAXTOR, την 7.6.2006 προς ΣΑΡΑΝΤΗΣ για CARTIER κ.ά. και την 21.6.2006 προς ΣΑΡΑΝΤΗΣ για PUPA.

<i>ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ</i>	<i>DIOR</i>	<i>DIOR</i>
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]
[...]	[...]	[...]

[...]»

- ii) Ηλεκτρονικό μήνυμα από την [...] (ROGE) προς ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΟΜΗΡΟΥ, ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ STEP2, ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΠΑΤΡΑΣ, ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΜΑΚΑΛΔΙ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ, ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΕΡΜΟΥ με ημερομηνία **5.12.2005** και θέμα «ενημερωτικό 40% Νοεμβρίου 2005.doc», στο οποίο αναγράφεται «... *Προς: Λογιστήριο ... Παρακαλώ ν' αποστείλετε άμεσα στα κεντρικά γραφεία τις παρακάτω πωλήσεις: ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΑΠΟ 21/11/05 ΩΣ 29/11/05 ΓΕΡΟΥΜΑΤΟΣ ESTEE LAUDER HELLAS ΓΡ. ΣΑΡΑΝΤΗΣ DIOR *ΠΩΛΗΣΕΙΣ -40% ΠΡΟ ΦΠΑ * ΕΞΑΙΡΟΥΝΤΑΙ ΤΑ SETS.*»⁷⁸

- iii) Ηλεκτρονικό μήνυμα από την [...] (ROGE) προς ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ <[...].@hondos.gr>; ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΜΑΚΑΛΔΙ <[...].@hondos.gr>; ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ STEP2 <[...].@hondos.gr>; ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΕΡΜΟΥ <[...].@hondos.gr>; ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΟΜΗΡΟΥ <[...].@hondos.gr>; ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ ΠΑΤΡΑΣ [...].@hondos.gr με ημερομηνία **20.12.2005** στο οποίο αναγράφεται «*Προς: Λογιστήριο ... Παρακαλώ ν' αποστείλετε άμεσα στα κεντρικά γραφεία τις παρακάτω πωλήσεις:*

<i>ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ</i>	<i>ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ <u>ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗΣ</u> ΑΠΟ 21/11/05 ΩΣ 30/11/05</i>
[...]	
[...]	
[...]	
[...]	

**Πωλήσεις -40%, προ φπα*

**Οι πωλήσεις των παραπάνω εταιρειών θα αφορούν μόνο προϊόντα επιλεκτικής.*

⁷⁸ Στο ηλ. ταχυδρομείο της [...] υπό το φάκελο «[...].».

**Διευκρινίστε αν στις παραπάνω εταιρείες έγινε η έκπτωση 40% και από τότε ξεκίνησε. Δίπλα στις πωλήσεις ν' αναγράφετε και την ημερομηνία που ξεκίνησε το 40%. ...»⁷⁹*

iv) Ηλεκτρονικό μήνυμα από την [...] (ROGE) προς [...] (ROGE) με ημερομηνία **1.6.2006** και θέμα «ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΩΝ ΑΘΗΝΑ-FRANCHISE», στο οποίο αναγράφεται «ΠΡΟΣ: ΥΠΕΥΘΥΝΟΥΣ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΩΝ ... ΠΑΡΑΚΑΛΟΥΜΕ ΝΑ ΤΣΕΚΑΡΕΤΕ ΤΑ ΠΟΣΑ ΤΩΝ ΔΩΡΟΕΠΙΤΑΓΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΗΣ ΑΠΟ 8/3/06 ΕΩΣ 15/4/2006 ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ESTEE, DIOR, SOSIFAR,, ΣΑΡΑΝΤΗΣ, ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΣ, ΙΜΠΙΑ ΚΑΙ ΝΟΤΟΣ.ΘΕΛΑΜΕ ΤΑ ΠΟΣΑ ΤΩΝ ΔΩΡΟΕΠΙΤΑΓΩΝ ΚΑΙ ΟΧΙ ΤΑ ΠΟΣΑ ΤΩΝ ΠΩΛΗΣΕΩΝ. ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΑΠΑΝΤΗΣΤΕ ΑΜΕΣΑ ΩΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 2/6/2006 Υ/Ο κας [...]»⁸⁰

ΣΤ. ΝΟΜΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ

ΣΤ.1. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

ΣΤ.1.1. Εφαρμοστέες διατάξεις

81. Βάσει των αρχών που διέπουν τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου και των γενικών αρχών της ασφάλειας δικαίου και της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης των διοικουμένων, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου, οι οποίες ίσχυαν κατά το χρόνο επελεύσεως των γεγονότων που συνιστούν την παράβαση, χωρίς να έχει σημασία ο χρόνος, κατά τον οποίο εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις⁸¹. Δυνάμει του άρθρου 51 Ν. 3959/2011, με την έναρξη ισχύος του Ν. 3959/2011 για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού την 20.4.2011, καταργήθηκε ο Ν. 703/1977 (περί ελέγχου μονοπωλίων και ολιγοπωλίων και προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού). Έτσι, κάθε συμπεριφορά, η οποία εκδηλώθηκε και έπαυσε μέχρι την 20.4.2011 (ημερομηνία θέσης σε ισχύ του Ν. 3959/2011) και η οποία πιθανολογείται ότι πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 1 και 2 Ν. 703/1977, αξιολογείται βάσει των προαναφερόμενων άρθρων⁸². Συνεπώς, στα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης, τα οποία εμπίπτουν στο *ratione materiae* και *ratione temporis* πεδίο εφαρμογής των άρθρων 1 και 2 Ν. 703/1977, εφαρμόζονται οι ουσιαστικού δικαίου κανόνες των εν λόγω άρθρων. Σε κάθε περίπτωση, ουδεμία ουσιαστική διαφοροποίηση υφίσταται μεταξύ των διατάξεων των άρθρων 1 και 2 του Ν. 703/1977 και 1 και 2 του Ν. 3959/2011, αλλά τουναντίον οι διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του Ν.703/77 έχουν αντίστοιχο περιεχόμενο με τις

⁷⁹ Στο ηλ. ταχυδρομείο της [...] υπό το φάκελο «[...]».

⁸⁰ Στο ηλ. ταχυδρομείο της [...] υπό το φάκελο «[...]».

⁸¹ Η αρχή περί της μη αναδρομικής ισχύος των νεότερων νόμων θεμελιώνεται ρητά στο άρθρο 2 του ΑΚ. Η αρχή αυτή γίνεται δεκτή και από το ευρωπαϊκό δίκαιο. Βλ. ενδεικτικά απόφαση C-201&216/09, *ArcelorMittal Luxembourg SA κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2011, σελ. I- 2239, σκ. 67-71.

⁸² Για τη διαχρονική εφαρμογή του δικαίου βλ. αποφάσεις ΕΑ 571/VII/2013, σκ. 57-59, 547/VII/2012, σκ. 47, 536/VII/2013, σκ. 20, 533/VII/2012, σκ. 27, 590/2014, σκ. 236. Διάφορο ως ένα βαθμό είναι το ζήτημα της αρμοδιότητας έκδοσης απόφασης περί διαπίστωσης ή μη παράβασης και επιβολής των όποιων κυρώσεων καθώς και των εφαρμοστέων κανόνων για την επιμέτρηση του προστίμου που θα αναλυθεί στο οικείο κεφάλαιο.

διατάξεις των άρθρων 1 και 2 του Ν. 3959/2011. Επίσης, οι ανωτέρω διατάξεις του εθνικού δικαίου είναι και κατ' ουσίαν όμοιες (εκτός του κριτηρίου του επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου) με τις αντίστοιχες διατάξεις των άρθρων 81 και 82 της ΣυνθΕΚ (πλέον 101 και 102 της ΣΛΕΕ)⁸³, οι οποίες λόγω πλήρωσης του κριτηρίου του επηρεασμού του διακοινοτικού εμπορίου⁸⁴ και βάσει του άρθρου 3 του Κανονισμού 1/2003⁸⁵ εφαρμόζονται παράλληλα στην κρινόμενη υπόθεση.

82. Ειδικά, ως προς το άρθρο 2α του Ν.703/77, σημειώνεται ότι εξακολουθεί να εφαρμόζεται από την ΕΑ, παρά το γεγονός ότι έχει πλέον (από το 2009) μεταφερθεί στο πλαίσιο των διατάξεων περί αθέμιτου ανταγωνισμού (Ν.146/1914) και στην αρμοδιότητα των πολιτικών δικαστηρίων, βάσει ρητής πρόβλεψης στις μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 38 του Ν.3784/2009, η οποία ρύθμισε οριστικά το ζήτημα της αρμοδιότητας επί εκκρεμών υποθέσεων ενώπιον της ΕΑ⁸⁶. Επομένως, κατά το χρόνο που τέθηκε σε ισχύ ο Ν.3784/2009⁸⁷, η ΕΑ εξακολουθεί να είναι αρμόδια επί εκκρεμών υποθέσεων που αφορούν σε πράξεις που δύνανται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του 2α του Ν.703/77⁸⁸.
83. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 703/1977 απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, και ιδίως εκείνες οι οποίες συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής και των αγορών, ή στην κατανομή των αγορών

⁸³ Βλ. Ενοποιημένη απόδοση της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΣΛΕΕ), άρθρα 101 και 102 (πρώην άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας – εφεξής ΣυνθΕΚ), ΕΕ 115 της 9.5.2008 σ. 89. Από την 1η Δεκεμβρίου 2009, με την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, τα άρθρα 81 και 82 της ΣυνθΕΚ αναριθμήθηκαν σε άρθρα 101 και 102 αντίστοιχα, της ΣΛΕΕ. Τα δύο σύνολα διατάξεων είναι κατ' ουσία ταυτόσημα. Το (πρώην) άρθρο 82 της ΣυνθΕΚ προήλθε, επίσης, από αναρίθμηση του άρθρου 86 ΣυνθΕΚ (πρώην άρθρο 86 ΣυνθΕΟΚ), δυνάμει σχετικής πρόβλεψης της «Συνθήκης του Άμστερνταμ», η οποία τέθηκε σε ισχύ την 1.5.1999. Για τους σκοπούς της παρούσας, οι αναφορές στα άρθρα 101 και 102 της ΣΛΕΕ νοούνται, κατά περίπτωση, ως αναφορές στα άρθρα 81 και 82 της ΣυνθΕΚ ή/και 85 και 86 ΣυνθΕΟΚ και αντίστροφα.

⁸⁴ Για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου, η ανάλυση του κριτηρίου του επηρεασμού του ενδο-ενωσιακού εμπορίου πραγματοποιείται κατωτέρω υπό παρ.88 επ.

⁸⁵ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ L 1 της 04.01.2003,σελ.1.

⁸⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 38 του Ν.3784/2009 : «...3. Για τις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού, κατά τη θέση σε ισχύ του παρόντος νόμου, το άρθρο 2α του ν.703/77 εφαρμόζεται ως είχε προ της καταργήσεώς του. 4. Με την επιφύλαξη της προηγούμενης παραγράφου του παρόντος άρθρου, κάθε άλλη υπόθεση που εκκρεμεί στην Επιτροπή Ανταγωνισμού και για την οποία δεν έχει εκδοθεί απόφαση από αυτή διέπεται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου.»

⁸⁷ Η ημερομηνία που τέθηκε σε εφαρμογή το Ν.3784/2009 ήταν η 07.08.2009, σύμφωνα με ΦΕΚ Α' 137, 07.08.2009.

⁸⁸ ΕΑ 540/VII/2012, σκ.60. Στην ίδια απόφαση (με παραπομπή σε ΔΕφΑθ 2498/2010, σκ.3), αναφέρεται ότι οι εν λόγω μεταβατικές διατάξεις καταλαμβάνουν και τις υποθέσεις που αναπέμπονται εκ νέου από το Διοικητικό Εφετείο στην ΕΑ για ουσιαστική κρίση, κατόπιν αποδοχής σχετικής προσφυγής, με αιτιολογική βάση την ταυτότητα του νομικού λόγου και την ασφάλεια δικαίου. Σε διαφορετική περίπτωση θα καθίστατο ατελέσφορη η απόφαση του Διοικητικού Εφετείου και η προσφεύγουσα επιχείρηση θα στερείτο της συνταγματικά κατοχυρωμένης δικαστικής προστασίας.

ή των πηγών εφοδιασμού. Επομένως, προϋποθέσεις για την εφαρμογή της εν λόγω απαγορευτικής διάταξης είναι: α) η ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων (ή εναρμονισμένης πρακτικής ή απόφασης ένωσης επιχειρήσεων), και β) αντικείμενο ή αποτέλεσμα της ανωτέρω συμφωνίας να είναι ο αισθητός περιορισμός, η παρακώλυση ή η νόθευση του ανταγωνισμού⁸⁹. Αντίστοιχες είναι και οι βασικές προϋποθέσεις που τάσσονται από τον ενωσιακό νομοθέτη για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.1 ΣυνθΕΚ, πλέον 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ.

84. Το άρθρο 1 παρ. 3 του Ν. 703/1977 (νυν άρθρο 1 παρ. 3 του Ν. 3959/2011) προβλέπει εξαίρεση από τον εν λόγω απαγορευτικό κανόνα για τις συμφωνίες, οι οποίες (α) συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, (β) εξασφαλίζουν συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, (γ) δεν επιβάλλουν περιορισμούς που δεν είναι απαραίτητοι για την επίτευξη των στόχων αυτών και (δ) δεν παρέχουν στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού σε σημαντικό τμήμα των σχετικών προϊόντων. Οι τέσσερις προαναφερόμενες προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά προκειμένου να τύχει εφαρμογής η ατομική απαλλαγή που προβλέπουν οι ανωτέρω διατάξεις. Εφόσον έστω και μία από αυτές δεν πληρούται, η συμφωνία είναι αυτοδικαίως άκυρη κατ' άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 703/1977 (και κατ' άρθρο 1 παρ. 2 του Ν. 3959/2011)⁹⁰. Η επιχείρηση που διεκδικεί τη χορήγηση ατομικής απαλλαγής, φέρει το βάρος να αποδείξει ότι πληρούνται οι σχετικές προϋποθέσεις, με πειστικά επιχειρήματα και αποδεικτικά στοιχεία⁹¹. Αντίστοιχες είναι και οι προβλέψεις του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ⁹², νυν άρθρου 101 παρ. 3 ΣΛΕΕ.
85. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2 του Ν. 703/1977 (νυν άρθρου 2 του Ν. 3959/2011): *«Απαγορεύεται η υπό μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσποζούσης θέσεως αυτών επί του συνόλου ή μέρους της αγοράς της χώρας...»*. Επομένως, προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 2 του Ν. 703/77 είναι: α) η κατοχή δεσπόζουσας θέσης από επιχείρηση στο σύνολο ή μέρος της σχετικής αγοράς και β) η καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσης αυτής⁹³. Αντίστοιχες είναι και οι βασικές

⁸⁹ Για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου, η ανάλυση της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 1 του Ν.703/77 (νυν άρθρου 1 του Ν.3959/2011) πραγματοποιείται κατωτέρω υπό παρ.122 επ.

⁹⁰ Βλ. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 (νυν 101) παρ. 3 της Συνθήκης, ΕΕ C 101 της 27.4.2004, παρ. 42 και σχετική νομολογία στην οποία παραπέμπει.

⁹¹ Βλ. ενδεικτικά ΔΕφαΘ 559/2010, σκ. 18, ΔΕφαΘ 2891/2009, σκ. 19, και ΔΕφαΘ 1682/2009, σκ. 28 και ενωσιακή νομολογία στην οποία παραπέμπουν.

⁹² Σύμφωνα με το άρθρο 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ, ορίζεται ότι *«Οι διατάξεις της παραγράφου 1 δύνανται να κηρυχθούν ανεφάρμοστες: σε κάθε συμφωνία ή κατηγορία συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων, σε κάθε απόφαση ή κατηγορία αποφάσεων μεταξύ επιχειρήσεων, και σε κάθε εναρμονισμένη πρακτική ή κατηγορία εναρμονισμένων πρακτικών, η οποία συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου, εξασφαλίζοντας συγχρόνως στους καταναλωτές δίκαιο τμήμα από το όφελος που προκύπτει, και η οποία: α) δεν επιβάλλει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις περιορισμούς μη απαραίτητους για την επίτευξη των στόχων αυτών και β) δεν παρέχει στις επιχειρήσεις αυτές τη δυνατότητα καταργήσεως του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων»*. Για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου, η ανάλυση της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ πραγματοποιείται κατωτέρω υπό παρ. 177 επ.

⁹³ Για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου, η ανάλυση της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 2 του Ν.703/77 (νυν άρθρου 2 του Ν.3959/11) πραγματοποιείται κατωτέρω υπό παρ. 184 επ.(ΣΤ6. Διερεύνηση κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης).

προϋποθέσεις που τάσσονται από τον ενωσιακό νομοθέτη για την εφαρμογή του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ (νυν άρθρου 102 ΣΛΕΕ), εφόσον υπάρχει επηρεασμός του διακοινοτικού εμπορίου.

86. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 2α του Ν.703/77 (πλέον καταργηθείσα⁹⁴): « ..., απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση, από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, της σχέσης οικονομικής εξάρτησης στην οποία βρίσκεται προς αυτήν ή αυτές μια επιχείρηση, η οποία κατέχει θέση πελάτη ή προμηθευτή, ακόμη και ως προς ένα ορισμένο είδος προϊόντων ή υπηρεσιών και δεν διαθέτει ισοδύναμη εναλλακτική λύση...». Επομένως, προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 2α του Ν.703/77 είναι : α) η ύπαρξη σχέσης οικονομικής εξάρτησης μιας επιχείρησης από άλλη ή άλλες επιχειρήσεις, από τις οποίες προμηθεύεται ένα ορισμένο είδος προϊόντων ή υπηρεσιών, β) επιχείρηση αυτή να μην διαθέτει ισοδύναμη εναλλακτική λύση, γ) η καταχρηστική εκμετάλλευση της ανωτέρω οικονομικής εξάρτησης⁹⁵.
87. Οι διατάξεις για τις απαγορευμένες συμπράξεις και οι διατάξεις για την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης δύνανται να εφαρμοστούν ταυτόχρονα με βάση τα ίδια πραγματικά περιστατικά, αφού «η ίδια πρακτική μπορεί να οδηγήσει σε παράβαση και των δύο διατάξεων»⁹⁶. Συνεπώς, η εκάστοτε αρχή ανταγωνισμού καταρχήν απολαμβάνει ευχέρειας κατά την επιλογή της νομικής βάσης υπό το πρίσμα της οποίας θα εξετάσει μια παραβατική συμπεριφορά⁹⁷.

ΣΤ.1.2. Επηρεασμός του ενδο-ενωσιακού εμπορίου

88. Για την εφαρμογή των ενωσιακών διατάξεων των άρθρων 81 ΣυνθΕΚ, πλέον 101 ΣΛΕΕ και 82 ΣυνθΕΚ, πλέον 102 ΣΛΕΕ, μοναδική πρόσθετη προϋπόθεση σε σχέση με αυτές που τάσσουν οι ανωτέρω διατάξεις του εθνικού δικαίου, αποτελεί η δυνατότητα της υπό εξέταση συμπεριφοράς να επηρεάσει το ενωσιακό εμπόριο. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.1 του Κανονισμού 1/2003⁹⁸, οι αρχές ανταγωνισμού και τα δικαστήρια των κρατών μελών οφείλουν να εφαρμόζουν το άρθρο 81 σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 81 παρ.1 της ΣυνθΕΚ, οι οποίες δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, όταν εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Επίσης, όταν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία

⁹⁴ Σημειώνεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 2α τυγχάνουν εφαρμογής στην υπό εξέταση υπόθεση. Βλ. ανωτέρω υπό παρ. 82.

⁹⁵ Για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου, η ανάλυση της συνδρομής των προϋποθέσεων του άρθρου 2α του Ν.703/77 πραγματοποιείται κατωτέρω υπό παρ.210 επ. (ΣΤ.7.Απαγόρευση καταχρηστικής εκμετάλλευσης σχέσης οικονομικής εξάρτησης).

⁹⁶ Βλ. σχετικά C-395 & 396/96 P *Compagnie Maritime Belge Transports SA* κ.λ κατά Επιτροπής, Συλλ. 2000, σελ. I-1365, σκ. 33, ΔΕΚ 85/76 *Hoffmann-La Roche* κατά Επιτροπής, Συλλ. 1979, σελ. 461, σκ. 116, και T-65/98 *Van den Bergh Foods* κατά Επιτροπής, Συλλ. 2003, σελ. II-4653, σκ. 162. Βλ. και Ritter L. & Braun D., *European Competition Law*, 3rd ed., Kluwer Law, 2005, p. 485.

⁹⁷ ΔΕΚ 85/76 *Hoffmann-La Roche* κατά Επιτροπής, Συλλ. 1979, σελ. 461, σκ. 116.

⁹⁸ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης, *EE L 1 της 04.01.2003, σελ.1*. βλ. και Ανακοίνωση Επιτροπής «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης» *EE C 2004 101/81 παρ. 9*.

σε τυχόν καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 82 ΣυνθΕΚ, εφαρμόζουν επίσης και αυτή τη διάταξη⁹⁹.

89. Οι συμφωνίες και εν γένει οι περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές, που εκτείνονται στο σύνολο του εδάφους κράτους μέλους, έχουν από την ίδια τους τη φύση ως αποτέλεσμα την παγίωση εθνικών στεγανοποιήσεων των αγορών και εμποδίζουν έτσι την οικονομική αλληλοδιείσδυση που επιδιώκεται από τη Συνθήκη¹⁰⁰.
90. Ειδικότερα ως προς την περίπτωση του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ, η κατάχρηση είναι εκείνη που πρέπει να επηρεάζει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, χωρίς όμως αυτό να συνεπάγεται ότι πρέπει να εκτιμάται μεμονωμένα κάθε στοιχείο της συμπεριφοράς αυτής¹⁰¹.
91. Στην υπό κρίση υπόθεση, η δυνατότητα επηρεασμού του ενδο-ενωσιακού εμπορίου προκύπτει ευθέως από το γεγονός ότι οι υπό εξέταση πρακτικές εντάσσονται στο πλαίσιο μιας ενιαίας στρατηγικής των εμπλεκόμενων μερών, που καλύπτουν το σύνολο της ελληνικής επικράτειας. Πιο συγκεκριμένα, η εξεταζόμενη οριζόντια συμφωνία ανάμεσα στις εννέα (9) επιχειρήσεις συμφερόντων των αδελφών Χόντου (HONDOS CENTER A.E. ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, ΑΘΗΝΗ, ΜΑΚΑΛΔΙ, ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ, STEP, ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ) αναφέρεται στη δραστηριότητα του συνόλου του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER. Τέλος, ως προς τον υπό εξέταση καθορισμό τιμών στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER, ο καθορισμός των λιανικών τιμών πώλησης των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής εκ μέρους της HONDOS CENTER A.E. εκτείνεται σε όλο το εύρος του δικτύου των καταστημάτων (συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων συμφερόντων των αδελφών Χόντου και των καταστημάτων franchise)¹⁰². Η δυνατότητα επηρεασμού του ενδο-ενωσιακού εμπορίου προκύπτει, επίσης, από το χαρακτήρα της υπό εξέταση συμπεριφοράς (άμεσος και έμμεσος καθορισμός τιμών), δεδομένου ότι οι εφαρμοζόμενες πρακτικές αφενός σε οριζόντιο και κάθετο επίπεδο κι αφετέρου η επίδραση ιδίως των οριζοντίων πρακτικών σε κάθετο επίπεδο δύνανται από τη φύση τους να περιορίσουν την αυτόνομη και ανεξάρτητη άσκηση των δραστηριοτήτων των ενωσιακών επιχειρήσεων στην ελληνική αγορά. Η φύση των προϊόντων που περιέχονται στον ορισμό της σχετικής αγοράς, δηλαδή των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής, επί των οποίων εξετάζονται οι κατωτέρω αναλυόμενες παραβάσεις αποτελεί αντικείμενο διασυνοριακών συναλλαγών¹⁰³. Περαιτέρω, υφίστανται εισαγωγές από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁹⁹ Αναφορικά με το κριτήριο του επηρεασμού του ενδο-ενωσιακού εμπορίου, βλ. Αποφάσεις ΕΑ 563/VII/2013, σκ.60-.64, 580/VII/2013, σκ.75, 520/VI/2011, σκ.137 επ., 495/VI/2010, σκ. 45.

¹⁰⁰ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης» *EE C 2004 101/81*, παρ.77 επ., 86-88, 93-96. Βλ. επίσης ενδεικτικά αποφάσεις ΔΕΦΑΘ 869/2013, σκ. 41, ΔΕΦΑΘ 559/2010, ΔΕΦΑΘ 2891/2009 και ΔΕΦΑΘ 1001/2006, καθώς και αποφάσεις T-65/89, *BPB Industries Plc & British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1993, σ. II-389, σκ. 135, ΔΕΚ 8/72, *Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1972-1973, σ. 221, σκ. 29, 42/84, *Remia και λοιποί κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1985, σ. 2545, σκ. 22, C-35/96, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, Συλλ. 1998, σ. I-3851, σκ. 48, C-309/99, *Wouters και λοιποί*, Συλλ. 2002, σ. I-1577, σκ. 95.

¹⁰¹ Βλ. θεωρητικές παρατηρήσεις αναφορικά με τον επηρεασμό του ενδοενωσιακού εμπορίου κατά την εφαρμογή του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ στη Απόφαση ΕΑ 590/2014, σκ.247 επ., με περαιτέρω παραπομπές.

¹⁰² Βλ. σχετικά και την υπ' αρ. 636/2017 απόφαση ΕΑ.

¹⁰³ Απόφαση ΕΑ 590/2014, σκ. 249.

των ανωτέρω προϊόντων στο σύνολο των σχετικών προϊόντων, σύμφωνα με συμβάσεις προμήθειας με οίκους του εξωτερικού, που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι υπό εξέταση πρακτικές επηρεάζουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών¹⁰⁴. Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη την εισαγωγική διείσδυση στην υπό εξέταση σχετική αγορά, η αντίστοιχη ελληνική αγορά διέπεται από έντονα στοιχεία διασυνοριακού εμπορίου, κυρίως από τις χώρες της Ένωσης.

92. Επομένως, οι υπό εξέταση πρακτικές επηρεάζουν αισθητά το ενδο-ενωσιακό εμπόριο, ανεξαρτήτως μάλιστα της πραγματικής επίπτωσης στις διασυνοριακές ροές αγαθών και υπηρεσιών¹⁰⁵ και ως εκ τούτου, τα άρθρα 81 και 82 ΣυνθΕΚ τυγχάνουν εφαρμογής εν προκειμένω, παράλληλα με το εθνικό δίκαιο.

ΣΤ.2. ΕΝΝΟΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

ΣΤ.2.1. Γενικά

93. Ως «επιχείρηση» νοείται κάθε φυσικό πρόσωπο ή οικονομική ενότητα που ασκεί εμπορική ή άλλη οικονομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που το διέπει και από τον τρόπο χρηματοδότησής του¹⁰⁶. Μια τέτοια οικονομική ενότητα συνίσταται σε ενιαία οργάνωση προσωπικών, υλικών και άυλων στοιχείων, τα οποία έχουν ταχθεί στη διαρκή επιδίωξη ορισμένου οικονομικού σκοπού, η οποία οργάνωση μπορεί να συντελέσει στη διάπραξη παράβασης του δικαίου του ανταγωνισμού¹⁰⁷. Ειδικότερα, η ύπαρξη επιχείρησης προϋποθέτει αυτονομία οικονομικής δράσης και συνακόλουθα πλήρη ανάληψη των οικονομικών κινδύνων που συνεπάγεται η εκάστοτε οικονομική δραστηριότητα¹⁰⁸. Ως οικονομική δραστηριότητα νοείται κάθε δυνατότητα προσφοράς αγαθών ή υπηρεσιών σε δεδομένη αγορά¹⁰⁹. Η έννοια της «επιχείρησης» είναι περισσότερο οικονομική παρά νομική, με αποτέλεσμα, το αποφασιστικό κριτήριο της έννοιας αυτής στο δίκαιο της προστασίας του ελεύθερου ανταγωνισμού να είναι η οικονομική και όχι η νομική της αυτοτέλεια¹¹⁰.

ΣΤ.2.2. Εξέταση καθέτων σχέσεων

94. Κατά πάγια ενωσιακή νομολογία, όταν οι αντιπρόσωποι δεν φέρουν κανέναν κίνδυνο απορρέοντα από τις συμβάσεις τις οποίες διαπραγματεύονται, αυτοί παύουν να έχουν την ιδιότητα του ανεξάρτητου επιχειρηματία¹¹¹. Στην εθνική έννομη τάξη¹¹², στις

¹⁰⁴ ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 65.

¹⁰⁵ Κατευθυντήριες Γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου, ό.π. παρ. 47.

¹⁰⁶ ΕΑ 495/VI/2010, σκ.59, 563/VII/2013, σκ. 71, με παραπομπή σε ενωσιακή νομολογία. Ενδεικτικά βλ. C-55/96, *Job Centre II*, Συλλ. 1997, σελ. I-7119, σκ.21, C-180-184/98, *Pavlov κλπ*, Συλλ. 2000, σελ. I-6451, σκ.74, C-218/00, *Cosal di Batistello Venanzio & Co κατά INAIL*, Συλλ. 2002, σελ. I-691, σκ.22.

¹⁰⁷ ΠΕΚ T-66/99, *Μινωικές Γραμμές ANE*, Συλλ. 2003, σελ. II-5515, σκ. 122.

¹⁰⁸ ΕΑ 563/VIII/2013, σκ. 71, με παραπομπή σε σχετική νομολογία. Ενδεικτικά βλ. T-23/09, *CNOP & CCG κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2010, σελ. II-5291, σκ. 70-71, C-55/96, ό.π., C-180-184/98, ό.π., ΕΑ 292/IV/2005, σημ.2.1.

¹⁰⁹ ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 71, με παραπομπή σε σχετική νομολογία. Ενδεικτικά βλ. C-35/96, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, Συλλ. 1987, σελ. I-3851, σκ.36, ΕΑ 430/V/2009, σελ.6, ΕΑ 317/V/2006, σελ. 16-17.

¹¹⁰ ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 71.

¹¹¹ ΠΕΚ T-325/01, *DaimlerChrysler κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2005, σελ. II-3319, σκ. 85-87 επ.

περιπτώσεις αυτές γίνεται λόγος για «γνήσιες συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπείας» και οι συνακόλουθες υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον αντιπρόσωπο όσον αφορά στις συμβάσεις που διαπραγματεύεται ή και συνάπτει για λογαριασμό του αντιπροσωπευόμενου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 Ν. 703/1977¹¹³. Ο χρηματοοικονομικός ή ο εμπορικός κίνδυνος που φέρει ο αντιπρόσωπος ως προς τις δραστηριότητες για τις οποίες έχει διοριστεί ως αντιπρόσωπος από τον αντιπροσωπευόμενο συνιστά το καθοριστικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό μιας συμφωνίας ως συμφωνίας εμπορικής αντιπροσωπείας ή συμφωνίας διανομής για την εφαρμογή του άρθρου 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ¹¹⁴. Συμβάσεις διανομής, που συνάπτονται μεταξύ μητρικής και θυγατρικής επιχείρησης, δεν δύναται να υπαχθούν στις απαγορεύσεις του άρθρου 1 του Ν.703/77, καθώς αυτές οι συμφωνίες θεωρούνται ότι αποτελούν κατανομή λειτουργίας προσπαθειών ή ρόλου εντός της ίδιας οικονομικής οντότητας¹¹⁵. Αντίθετα, η εν λόγω διάταξη εφαρμόζεται στις μη γνήσιες συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπείας, όπου ο αντιπρόσωπος διατηρεί την ιδιότητά του ως ανεξάρτητη οικονομικά επιχείρηση. Όσον αφορά στη διάκριση μεταξύ γνήσιας και μη γνήσιας σύμβασης εμπορικής αντιπροσωπείας, γίνεται καταρχάς δεκτό ότι ο αντιπρόσωπος διατηρεί την ιδιότητα του ανεξάρτητου επιχειρηματία, εφόσον αυτός αποκτά την κυριότητα επί των συμβατικών προϊόντων που αγοράζονται ή πωλούνται ή παρέχει ο ίδιος τις υπηρεσίες που αφορά η σύμβαση και εφόσον αναλαμβάνει έστω έναν από τους κατωτέρω κινδύνους ή δαπάνες¹¹⁶: δαπάνες μεταφοράς των προϊόντων, συμμετοχή στις διαφημιστικές δαπάνες για την προώθηση των προϊόντων του αντιπροσωπευόμενου, διατήρηση του κόστους χρηματοδότησης και διατήρησης των αποθεμάτων, ειδικές επενδύσεις σε εξοπλισμό, εγκαταστάσεις ή εκπαίδευση

¹¹² A contrario, στην ευρωπαϊκή έννομη τάξη η συγκεκριμένη διάκριση πλέον δεν υφίσταται υπό την έννοια ότι στις νέες Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς (EE C 130 της 19.5.2010, σελ. 1) ελλείπει πλέον η αναφορά ή διάκριση σε γνήσιες ή μη γνήσιες συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπείας (Βλ. Ν. Ζευγώλη, *Κάθετες συμφωνίες & ανταγωνισμός*, εκδ. Σάκουλα Αθήνα – Θεσσα/κη, 2012, σελ. 29). Αντίθετα, στις προηγούμενες κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς [EE C 291 της 13.10.2000, σελ.1] γινόταν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σαφής διάκριση ανάμεσα σε γνήσια και μη γνήσια σύμβαση εμπορικής αντιπροσωπείας. Βλέπε λόγου χάριν παρ. 13 εδ. α', όπου αναφερόταν χαρακτηριστικά ότι «Εφόσον πρόκειται για γνήσιες συμβάσεις εμπορικής αντιπροσωπείας, οι υποχρεώσεις που επιβάλλονται στον αντιπρόσωπο όσον αφορά στις συμβάσεις που διαπραγματεύεται ή και συνάπτει για λογαριασμό του αντιπροσωπευόμενου δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81 παράγραφος 1».

¹¹³ Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, EE C 291 της 13.10.2000, σελ. 1, παρ. 13, όπου ορίζεται ότι: «... Καθοριστικό κριτήριο για να διαπιστωθεί αν το άρθρο 81 παράγραφος 1 έχει εφαρμογή είναι ο χρηματοοικονομικός ή ο εμπορικός κίνδυνος που φέρει ο αντιπρόσωπος ως προς τις δραστηριότητες για τις οποίες έχει οριστεί ως αντιπρόσωπος από τον αντιπροσωπευόμενο...». Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς», EE C 130 της 19.5.2010, σ. 1 (εφεξής «Νέες Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς»), παρ. 18.

¹¹⁴ Βλ. Αποφάσεις Γενικού Δικαστηρίου T-325/01, *Daimler Chrysler κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2005, σελ. II-3319, σκ. 87, ΔΕΕ C-217/05, *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio κατά CEPSA*, Συλλ. 2006, σελ. I-11987, σκ. 44-46 & 60 και C-279/06, *CEPSA Estaciones de Servicio SA κατά LV Tobar e Hijos SL*, Συλλογή 2008, σελ. I-6681, σκ.36 επ.

¹¹⁵ ΔΕΚ C-73/95P, *Vihio Europe v. Επιτροπής*, Συλλ. 1996, σελ. I-5457, σκ.15-18.

¹¹⁶ Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ. 17: «... εφόσον ο αντιπρόσωπος αναλαμβάνει έναν ή περισσότερους από τους παραπάνω κινδύνους ή δαπάνες, τότε το άρθρο 81, παράγραφος 1 μπορεί να έχει εφαρμογή όπως για οποιαδήποτε άλλη κάθετη συμφωνία» και ομοίου περιεχομένου σκ. 17 στις νέες κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ. 17.

προσωπικού, ευθύνη έναντι τρίτων για ζημίες που προκαλούνται από πωλούμενο προϊόν (ενδεικτική απαρίθμηση)¹¹⁷.

95. Με βάση την ανωτέρω ανάλυση, ειδικά ως προς τις επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER, η δικαιούχος εταιρία (HONDOS CENTER A.E.), οι εταιρίες των αδελφών Χόντου, (ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, ΑΘΗΝΗ, ΜΑΚΑΛΔΙ, ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ, STEP, ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ) και οι επιχειρήσεις των συνεργατών-δικαιούχων, που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER) διεξάγουν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα και ως εκ τούτου λογίζονται ως επιχειρήσεις.

ΣΤ.2.3 Σύστημα παραχώρησης σήματος Hondos

96. Μια κάθετη συμφωνία μπορεί να έχει ως αντικείμενο την άδεια εκμετάλλευσης εμπορικού σήματος ή διακριτικού τίτλου με σκοπό την εμπορία¹¹⁸. Στην παρούσα υπόθεση, η HONDOS CENTER A.E. (εφεξής και «δικαιούχος») έχει συνάψει συμβάσεις παραχώρησης σήματος με τις 8 εταιρίες των αδελφών Χόντου (εφεξής και «χρήστες»), ήτοι: α) ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, β) STEP, γ) ANSWER, δ) ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ε) ΧΟΝΤΟΣ Πολυκατάστημα, στ) ΜΑΚΑΛΔΙ, ζ) ΑΘΗΝΗ, η) ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ¹¹⁹.
97. Μετά την εξέταση των γραπτών συμβάσεων μεταξύ των αδελφών Χόντου και της HONDOS CENTER A.E., διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

α) Οι επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου ασκούν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, εμπορευόμενες στο όνομά τους και με δικό τους κίνδυνο.

β) Οι επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου που λειτουργούν υπό το σήμα HC αποκτούν την κυριότητα των προς πώληση των προϊόντων.

γ) Ο δικαιούχος μεταβιβάζει στις επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου το δικαίωμα χρήσης των διακριτικών σημάτων, με ειδική συμβατική πρόβλεψη ως προς τον τρόπο χρήσης αυτών των σημάτων (π.χ. πινακίδες, επιγραφές, σακούλες, συσκευασίες).

δ) Οι επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου αναλαμβάνουν τις δαπάνες για τη διαφήμιση των καταστημάτων, βάσει ποσοστού επί του κύκλου εργασιών τους, σε πανελλήνιο επίπεδο.

ε) Οι επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου καταβάλουν αμοιβή για τη χρήση σήματος HC, το οποίο υπολογίζεται σε ποσοστό [...] % επί του κύκλου εργασιών τους. Για τη διασφάλιση της εν λόγω αμοιβής, η δικαιούχος διατηρεί δικαίωμα άσκησης λογιστικού ελέγχου για τη διασταύρωση των οικονομικών στοιχείων των δικαιούχων.

¹¹⁷ Βλ. ενδεικτικά ΔΕΚ C-266/93, *Bundeskartellamt κατά Volkswagen AG και VAG Leasing GmbH*, Συλλ. 1995 σ. I-3477, σκ. 18-19. Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, παρ. 16-18 και Νέες Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, παρ. 16-17.

¹¹⁸ Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ.32, τρίτη περίπτωση, όπου σημειώνεται ότι η καθαρή άδεια εκμετάλλευσης ενός εμπορικού σήματος ή διακριτικού τίτλου με σκοπό την εμπορία δεν καλύπτεται από τον κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορίες. Σε ότι αφορά πάντως την υπό εξέταση περίπτωση είτε θεωρηθεί ότι πρόκειται για κάθετη είτε για οριζόντια συμφωνία, δεν αλλάζει κάτι ως προς την αξιολόγηση αυτής.

¹¹⁹ Βλ. ανωτέρω υπό παρ. 15.

98. Εκ των ανωτέρω συμβατικών όρων, καταδεικνύεται με σαφήνεια ότι η σχέση της HONDOS CENTER A.E. με τους αδελφούς Χόντου, διεπόμενη από τη σύμβαση με αντικείμενο την άδεια εκμετάλλευσης εμπορικού σήματος, συνιστά συμφωνία μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων, γεγονός το οποίο έχει ως αποτέλεσμα να συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή τόσο του άρθρου 1 Ν. 703/1977 όσο και του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ.

ΣΤ.2.4 Σύστημα δικαιόχρησης Hondos

99. Με δεδομένο ότι οι συμφωνίες δικαιόχρησης αποτελούν ένα σύνθετο σύστημα διανομής προϊόντων ή υπηρεσιών, στα πλαίσια του οποίου ο δικαιοπάροχος (franchisor) παρέχει στους δικαιοδόχους (franchisees) έναντι αμοιβής ή τελών, άδειες εκμετάλλευσης σημάτων και τεχνογνωσίας για την πώληση των συμβατικών προϊόντων ή υπηρεσιών¹²⁰, κατά κανόνα ο δικαιοπάροχος μιας σύμβασης δικαιόχρησης δεν προμηθεύει απλώς αγαθά που προορίζονται για μεταπώληση. Αντίθετα, σε αυτές τις περιπτώσεις ο δικαιοπάροχος συνήθως παρέχει μια δέσμη προϊόντων και υπηρεσιών σε συνδυασμό με διατάξεις για δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (εφεξής και «ΔΔΙ»), οι οποίες - λαμβανόμενες υπόψη από κοινού - συνιστούν την επιχειρηματική μέθοδο, στην οποία αφορά η σύμβαση δικαιόχρησης. Οι συμφωνίες δικαιόχρησης περιλαμβάνουν άδειες εκμετάλλευσης δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που αφορούν κυρίως εμπορικά σήματα ή διακριτικούς τίτλους και τεχνογνωσία για τη χρήση και τη διανομή αγαθών ή υπηρεσιών. Οι κατευθυντήριες γραμμές που εφαρμόζονται για τα ως άνω είδη περιορισμών ισχύουν επομένως και για τη δικαιόχρηση¹²¹. Πέρα από τις άδειες εκμετάλλευσης ΔΔΙ, ο δικαιοπάροχος παρέχει συνήθως εμπορική ή τεχνική συνδρομή στο δικαιοδόχο, κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας. Ο δικαιοπάροχος εισπράττει εν γένει από το δικαιοδόχο αμοιβή για τη χρήση των παραχωρούμενων σημάτων και της συγκεκριμένης επιχειρηματικής μεθόδου¹²².
100. Με βάση την εξέταση και ανάλυση των γραπτών συμβάσεων μεταξύ των δικαιοδόχων και της HONDOS CENTER A.E., διαπιστώνονται τα ακόλουθα:
- α) Οι δικαιοδόχοι ασκούν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα, εμπορευόμενοι στο όνομά τους και με δικό τους κίνδυνο.
 - β) Οι δικαιοδόχοι που λειτουργούν υπό το σήμα HC αποκτούν την κυριότητα των προς πώληση των προϊόντων.
 - γ) Ο δικαιοπάροχος μεταβιβάζει στους δικαιοδόχους το δικαίωμα χρήσης των διακριτικών σημάτων, με ειδική συμβατική πρόβλεψη ως προς τον τρόπο χρήσης αυτών των σημάτων (π.χ. πινακίδες, επιγραφές, σακούλες, συσκευασίες).
 - δ) Ο δικαιοπάροχος οφείλει να εντάξει την επιχείρηση της δικαιοδόχου στο σύστημά του, και επομένως να παράσχει τεχνογνωσία, σχετικά με τον τρόπο διαμόρφωσης του καταστήματος, την εκπαίδευση της δικαιοδόχου και του προσωπικού της, κ.α..

¹²⁰ Βλ. Καρύδης Γ., *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Συναλλαγών*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, σελ. 187, 215-217.

¹²¹ Βλ. απόφαση ΕΑ 495/VI/2010, επικυρωθείσα – βλ. σχετικές αποφάσεις ΣτΕ 2121/2013 και ΔΕφΑθ 2803/2011.

¹²² Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ.199.

ε) Οι δικαιούχοι αναλαμβάνουν τα έξοδα της εκπαίδευσης του προσωπικού των καταστημάτων, ενώ οι δικαιούχοι αναλαμβάνουν τα αντίστοιχα έξοδα μετακίνησης και διαμονής για την ανωτέρω εκπαίδευση.

στ) Οι δικαιούχοι αναλαμβάνουν τις δαπάνες για τη διαφήμιση των καταστημάτων, βάσει ποσοστού επί του κύκλου εργασιών τους, σε πανελλήνιο επίπεδο, και αποκλειστικά οι ίδιοι για την τοπική διαφήμιση.

ζ) Οι δικαιούχοι καταβάλουν αμοιβή για τη χρήση σήματος HC, το οποίο υπολογίζεται σε ποσοστό [...] % επί των καθαρών αγορών που πραγματοποιούνται στα καταστήματα των δικαιούχων. Για τη διασφάλιση της εν λόγω αμοιβής, η δικαιούχος διατηρεί δικαίωμα άσκησης λογιστικού ελέγχου για τη διασταύρωση των οικονομικών στοιχείων των δικαιούχων.

101. Εκ των ανωτέρω συμβατικών όρων, συνάγεται σαφώς ότι η σχέση της HONDOS CENTER A.E. με τους δικαιούχους της συνιστά σύμβαση δικαιόχρησης μεταξύ ανεξάρτητων επιχειρήσεων, με αποτέλεσμα να συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την εφαρμογή τόσο του άρθρου 1 Ν. 703/1977 όσο και του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ.

ΣΤ.2.5. Εξέταση σχέσης επιχειρήσεων συμφερόντων αδελφών Χόντου

102. Από τα ανωτέρω πραγματικά περιστατικά, προκύπτει ότι οι αδελφοί Χόντου και δη [...],[...],[...],[...] και [...], κατέχουν ποσοστό [...] % ο καθένας εξ αυτών επί της εταιρίας HONDOS CENTER A.E. Το ΔΣ της εταιρίας είναι πενταμελές και αποτελείται από τους ως άνω αδελφούς. Από τα διαθέσιμα στοιχεία, προκύπτει ότι η HONDOS CENTER A.E. είναι μια κοινή επιχείρηση (joint venture), η οποία ελέγχεται από κοινού από τους αδελφούς Χόντου και η οποία λειτουργεί ως «όχημα» για τη μεταξύ τους συνεργασία. Σύμφωνα με τις καταστατικές προβλέψεις και τα πρακτικά του Δ.Σ. της HONDOS CENTER A.E., η πραγματική άσκηση της εξουσίας διοίκησης πραγματοποιείται από κοινού εκ μέρους των φυσικών προσώπων (ενν. αδελφοί Χόντου), με αποτέλεσμα να εκτιμάται ότι πρόκειται για όχημα συνεργασίας, με τη μορφή μιας αυτόνομης και ανεξάρτητης επιχείρησης, στην οποία οι πέντε αδελφοί έχουν μειοψηφική ισότιμη συμμετοχή¹²³. Συνεπώς, η HONDOS CENTER A.E. είναι μια κοινοπραξία που ελέγχεται από κοινού από τους αδελφούς Χόντου.
103. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, ο κοινός έλεγχος επί της κοινοπραξίας HONDOS CENTER A.E. δεν εκτείνεται σε άλλα καταστήματα, επιχειρήσεις ή δραστηριότητες των αδελφών Χόντου ή επί των καταστημάτων των δικαιούχων του συστήματος δικαιόχρησης HONDOS CENTER.
104. Ως προς την αναφορά της καταγγέλλουσας στο δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER ως «όμιλος», σημειώνονται τα ακόλουθα. Αναφορικά με τον όμιλο επιχειρήσεων¹²⁴, οι διατάξεις για την προστασία του ανταγωνισμού εφαρμόζονται σε οικονομικές μονάδες, έκαστη των οποίων περιλαμβάνει ενιαία οργάνωση προσωπικών,

¹²³ Απόφαση της Επιτροπής 91/50/ΕΟΚ, *IJsselceentrale*, Υποθ. IV/32.732, σκ. 21 επ. και ιδίως 24. Βλ. σχετικά Faull & Nikray, *The EU Law of Competition*, 3rd ed., Oxford University Press, 2014, p. 202, με περαιτέρω παραπομπή σε T-145/89, *Baustahlgewebe κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1995, σελ. II-987, σκ. 101 επ. και ιδίως 108.

¹²⁴ Περαιτέρω θεωρητικές παρατηρήσεις για την έννοια του ομίλου σε Καρύδης Γ., *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2001, σ. 95.

υλικών και άυλων στοιχείων, τα οποία έχουν ταχθεί στη διαρκή επιδίωξη ορισμένου οικονομικού σκοπού¹²⁵. Για το δίκαιο του ανταγωνισμού ο όρος «επιχείρηση» πρέπει να ερμηνευθεί ότι αναφέρεται σε μια ενιαία οικονομική μονάδα για το σκοπό και το αντικείμενο της κρινόμενης συμφωνίας, ακόμα και αν σύμφωνα με το νόμο η οικονομική αυτή μονάδα αποτελείται από περισσότερα πρόσωπα, φυσικά ή νομικά¹²⁶. Για τη διαπίστωση της ύπαρξης ενός ομίλου απαιτείται η σχέση σύνδεσης μεταξύ επιχειρήσεων που δίνει τη δυνατότητα σε μια εταιρία (μητρική) να ασκεί πραγματικά δεσπόζουσα επιρροή στην εξαρτημένη εταιρία (θυγατρική), οι επιχειρήσεις μέλη του να έχουν τεθεί κάτω από ενιαία διοίκηση¹²⁷. Η ενιαία διοίκηση αποτελεί αναγκαίο στοιχείο για την έννοια του ομίλου, που αποτελεί μια οικονομική ενότητα¹²⁸, ως μια ενιαία διοικούμενη επιχείρηση περισσότερων αυτοτελών νομικών προσώπων.

105. Με βάση τις ανωτέρω επισημάνσεις, αναφορικά με τις επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER, δεν πληρούνται τα κριτήρια για το χαρακτηρισμό τους ως ομίλου (π.χ. ύπαρξη μητρικής εταιρίας, που ελέγχει τις υπόλοιπες, ενοποιημένος ισολογισμός για κάποιες τουλάχιστον εκ των εταιριών). Στην υπό εξέταση περίπτωση, η δομή της αλυσίδας δεν συνίσταται στο σχήμα μητρικής - θυγατρικής, αλλά αποτελείται από ανεξάρτητες εταιρίες με οριζόντια κατά βάση σχέση μεταξύ τους. Επίσης, δεν γίνεται κοινός / ενοποιημένος ισολογισμός, αλλά κάθε εταιρία έχει το δικό της ισολογισμό. Στην ίδια κατεύθυνση και προς επίρρωση της ανωτέρω θέσης, η ίδια η HONDOS CENTER Α.Ε. διευκρινίζει ότι δεν υφίσταται όμιλος Hondos, αλλά χωριστές επιχειρήσεις, οι οποίες συναποτελούν την αλυσίδα καταστημάτων HONDOS CENTER. Η αλυσίδα αυτή αποτελείται από ανεξάρτητες και αυτοτελείς επιχειρήσεις αφ' ενός εκάστου των αδελφών Χόντου και αφ' ετέρου τρίτων ξένων προς αυτούς συνεργατών

¹²⁵ T-352/94, *Mo Och Domsjö AB κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1998, σ. II-1989, σκ. 87, Απόφαση ΕΕπ. 2003/675/EK, *Nintendo*, ΕΕ 2003, L 255, σ.33, σκ.243.

¹²⁶ C-170/83, *Hydrotherm v. Andreolli*, Συλλ. 1984, σ. 2999, σκ. 11, όπου αναφέρεται ότι όταν ένα από τα μέρη αποτελείται από εταιρίες που έχουν τα ίδια συμφέροντα και ελέγχονται από το ίδιο φυσικό πρόσωπο, το οποίο μετέχει επίσης στη συμφωνία. Υπό τις συνθήκες αυτές πράγματι δεν υπάρχει καμία δυνατότητα ανταγωνισμού μεταξύ των προσώπων που μετέχουν ταυτόχρονα, ως μοναδικό συμβαλλόμενο μέρος, στην οικεία συμφωνία. Σκ. 12: ... το δίκαιο του ανταγωνισμού εφαρμόζεται επίσης όταν στη συμφωνία μετέχουν ως συμβαλλόμενο μέρος, περισσότερες ανεξάρτητες κατά το νόμο επιχειρήσεις, εφόσον οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν, από την άποψη της συμφωνίας, οικονομική ενότητα. Επίσης, έχει κριθεί ότι σωματεία, ενώσεις, σύνδεσμοι θεωρούνται ενώσεις επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή και από τον κερδοσκοπικό ή μη χαρακτήρα τους (ΕΑ 312/V/2006, Ενότητα IV, Α.1, ΔΕΚ 209-215/78, *Van Landewyck v Commission*, Συλλ. 1978, 21111, C-41/90, *Höfner και Elser*, Συλλ. 1991, I-1979, σκ. 21, C-244/94, *Fédération française des sociétés d'assurances κ.λπ.*, Συλλ. 1995, σ. I-4013, σκ.14.). Στην ελληνική έννομη τάξη βλ. ενδεικτικά ΣΤΕ (Ολ.) 149 & 150/2015. Βλ. επίσης την υπ' αριθμ. 3657/2013 Απόφαση του Διοικ.Εφ.Αθ.

¹²⁷ Παμπούκης Κ., *Επιχείρηση και όμιλος επιχειρήσεων με κοινοτική διάσταση στο δίκαιο της Κοινότητας για την ενημέρωση των εργαζομένων*, ΕΕΕυρΔ 1996, σ. 10, Παμπούκης Κ., *Επιχείρηση και όμιλος επιχειρήσεων με κοινοτική διάσταση στο δίκαιο της Κοινότητας για την ενημέρωση των εργαζομένων*, ΕΕΕυρΔ 1998, σ. 710, Τελλής Ν., *Η έννοια της επιχείρησης στις διατάξεις περί συνδεδεμένων επιχειρήσεων του νόμου περί α.ε.*, ΕΕμπΔ 1994, σ. 319, Ρούσσης Δ., *Η εφαρμογή του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ (άρθρο 1 ν.703/77) στις συμφωνίες εντός του ομίλου επιχειρήσεων*, ΔΕΕ 2006, σ. 745, Παμπούκης Κ., *Όμιλοι εταιριών και η διάγνωσή τους*, Αρμ. 1999, σ. 1637

¹²⁸ Αυγητίδης Δ., *Το δίκαιο της ΑΕ (επιμ.Περάκη)*, *Συνδεδεμένες επιχειρήσεις και εταιρικό δίκαιο*, σ. 260, αρ. 17 επ., Μπουζουλός Σπ., *Το δίκαιο της ΑΕ (επιμ.Περάκη)*, *Η έννοια των συνδεδεμένων επιχειρήσεων*, σ./ 712 αρ. 25-26, Σωτηρόπουλος Γ., *Το δίκαιο της ΑΕ (επιμ.Περάκη)*, *άρθρα 90-109*, σ.579, αρ.4.

(franchisees). Συνεπώς, με βάση το ανωτέρω σκεπτικό, οι επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ενιαία οντότητα και να αξιολογηθούν ως μια επιχείρηση υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού.

106. Ειδικά, ως προς τις επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER, η δικαιοπάροχος εταιρία (HONDOS CENTER A.E.), οι εταιρίες των αδελφών Χόντου, (ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, ΑΤΗΝΗ, ΜΑΚΑΛΔΙ, ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ, STEP, ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ) και οι επιχειρήσεις των συνεργατών-δικαιοδόχων, που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER) διεξάγουν ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα και ως εκ τούτου λογίζονται ως επιχειρήσεις.
107. Ως προς το δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER, η φιλοσοφία της ενιαίας πολιτικής των επιχειρήσεων συμφερόντων των αδελφών Χόντου αποτυπώνεται εγγράφως το 2003 και συνίσταται στην «...ενιαία πολιτική, όσον αφορά ...στις τιμές των προϊόντων...», για τη μη τήρηση της οποίας επιφυλάσσονται συνέπειες (π.χ. δικαίωμα συμμετοχής στο ΔΣ), ενώ ταυτόχρονα διατυπώνεται η απαγόρευση ενεργειών, που μπορούν να προκαλέσουν ανταγωνιστική διάθεση μεταξύ των καταστημάτων του δικτύου¹²⁹. Η ύπαρξη της υπό εξέταση συμφωνίας ανάμεσα στα αδέρφια Χόντου αποτυπώνεται ρητά και στο πρακτικό ΔΣ της ROGE (νυν HONDOS CENTER AE), όπου ακολουθείται η ίδια διατύπωση με το ανωτέρω ηλεκτρονικό αρχείο ως προς την ενιαία πολιτική των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER. Στο ίδιο πρακτικό ΔΣ συμφωνείται και η επιβολή κυρώσεων (αφαίρεση επιγραφής HONDOS CENTER) για όσους δεν συμμορφωθούν με τη συμφωνία¹³⁰. Εκτιμάται ότι η ανωτέρω πρακτική εκ μέρους των αδελφών Χόντου αποτελεί οριζόντια μεταξύ τους αντι-ανταγωνιστική συμφωνία. Συναφώς, αναφέρεται ότι οι απαντήσεις των 8 εκ των 9 επιχειρήσεων συμφερόντων των αδελφών Χόντου (πλην της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ) φαίνεται είτε να έχουν τον ίδιο συντάκτη είτε να συντάχτηκαν από κοινού. Πιο συγκεκριμένα, οι απαντήσεις των 8 ανωτέρω εταιριών ήταν πανομοιότυπες, με αποτέλεσμα να εξάγεται το εύλογο συμπέρασμα ότι υπήρχε συνεννόηση και στενή συνεργασία κατά τη σύνταξή τους, ενόψει της αποστολής τους στη ΓΔΑ.

ΣΤ.2.6. Συμφωνία με κάθετα χαρακτηριστικά

108. Αναφορικά με την ηλεκτρονική αλληλογραφία που διακινείται στο πλαίσιο του δικτύου των καταστημάτων HONDOS CENTER, στοιχειοθετείται σύμπραξη, ανάμεσα στη δικαιοπάροχο, η οποία αποστέλλει τα e-mail και τους δικαιοδόχους – αποδέκτες της εν

¹²⁹ Σύμφωνα με το σχέδιο επιστολής απευθυνόμενο στους κ.κ. [...],[...],[...],[...] και [...] και προς υπογραφή από τους ίδιους, με ημερομηνία 17.06.2003 «... απαγορεύεται ρητώς η οποιαδήποτε μορφής δημοσίευση/διαφήμιση, κατά την οποία θα προκαλείται με οποιονδήποτε τρόπο ανταγωνιστικότητα μεταξύ των καταστημάτων της αλυσίδας...»).

¹³⁰ Σύμφωνα με το σχέδιο επιστολής απευθυνόμενο στους κ.κ. [...],[...],[...],[...] και [...] και προς υπογραφή από τους ίδιους, με ημερομηνία 17.06.2003 «...Σε περίπτωση που διαπιστωθεί μη συμμόρφωση στους όρους που διέπουν την ενιαία αυτή πολιτική των Hondos Center, θα αφαιρείται το δικαίωμα συμμετοχής στο Διοικητικό Συμβούλιο του Ομίλου.», παρ. 64 (Σύμφωνα με το πρακτικό Διοικητικού Συμβουλίου της HONDOS CENTER A.E., με ημερομηνία 2.9.2003 «...μη συμμόρφωση στους όρους ...θα συγκαλείται Διοικητικό Συμβούλιο κατά το οποίο τα μέλη του θα συζητούν την λήψη απόφασης για αφαίρεση της επιγραφής HONDOS Center από την συγκεκριμένη επωνυμία. Οι οραματιστές των HONDOS Center ίδρυσαν τα κεντρικά γραφεία για να διοικούνται από αυτά»).

λόγω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Η εκτίμηση αυτή δεν κλονίζεται από το γεγονός ότι ο ένας συμβαλλόμενος ζητά τη συνεργασία των δικαιοδόχων, οι οποίοι σιωπηρά συνεργάζονται και συμμορφώνονται με την απαίτηση του δικαιοπαρόχου¹³¹. Παράλληλα, το γεγονός ότι σε διάφορες εκφάνσεις της η εν λόγω συμφωνία εκτείνεται σε ανώτερο στάδιο της αλυσίδας διανομής (χονδρέμποροι – δικαιοπάροχος – δικαιοδόχοι), εκτιμάται ότι δεν επηρεάζει τη στοιχειοθέτηση της σύμπραξης στο πλαίσιο του δικτύου των καταστημάτων HONDOS CENTER.

109. Τέλος, οι πρακτικές εντός του πλαισίου του δικτύου δικαιόχρησης HONDOS CENTER έχουν τα χαρακτηριστικά μιας κάθετης σύμπραξης, με αντισυμβαλλόμενα μέρη από τη μία πλευρά τη δικαιοπάροχο HONDOS CENTER και από την άλλη πλευρά τους χρήστες (επιχειρήσεις αδελφών Χόντου) και τους τρίτους δικαιοδόχους.

ΣΤ.2.7 Υπαγωγή (αδελφοί Χόντου)

110. Η οριζόντια συμφωνία ανάμεσα στους αδελφούς Χόντου είχε ως κύριο αντικείμενο τη θέσπιση ενιαίας πολιτικής για σειρά ζητημάτων, όπως τις τιμές των προϊόντων, τις προωθητικές ενέργειες, τις συμφωνίες με τις προμηθεύτριες εταιρίες. Για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της ανωτέρω ενιαίας πολιτικής, οι αδελφοί Χόντου ίδρυσαν ενιαία γραφεία για τον καλύτερο έλεγχο της λειτουργίας των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER. Το περιεχόμενο της ανωτέρω συμφωνίας αποτυπώνεται και στο πλαίσιο του ΔΣ της ROGE (νυν HONDOS CENTER ΑΕ), όπου ακολουθείται η ίδια διατύπωση με το ανωτέρω ηλεκτρονικό αρχείο ως προς την ενιαία πολιτική των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER. Συνεπώς, η υπό εξέταση οριζόντια συμφωνία έχει ως περιεχόμενο τον εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER επικεντρωμένο κυρίως στη διαμόρφωση του ύψους των τιμών λιανικής πώλησης. Πέρα από τον per se παραβατικό της χαρακτήρα, η εν λόγω οριζόντια αντι-ανταγωνιστική συμφωνία διαπιστώνεται ότι έχει αναπτύξει σημαντικά αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα και στην πράξη, τα οποία αναλύονται κατωτέρω στο πλαίσιο του καθορισμού τιμών στο δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER.
111. Για την τήρηση της υπό εξέταση συμφωνίας από όλα τα μέρη της σύμπραξης, συμφωνείται και η επιβολή κυρώσεων (αφαίρεση επιγραφής HONDOS CENTER, που συνιστά σήμα απολύτως αναγνωρίσιμο) για όσους δεν συμμορφωθούν με τη συμφωνία. Ειδικότερα, υπάρχει, όπως ήδη αναφέρθηκε, πρακτικό ΔΣ όπου μεταξύ άλλων

¹³¹ Βλ. Απόφαση ΔΕΚ C-246/86, *Belasco κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1989, σ. 2117, σκ.40-42. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι δεν είχαν πρόθεση να παραβιάσουν το άρθρο 81 παρ.1. Εντούτοις, το ΔΕΚ αποκρίθηκε ότι δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να έχει επίγνωση ότι παρέβαινε την απαγόρευση του άρθρου 81 παρ.1, αρκεί ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η επίμαχη συμπεριφορά είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού. C-204/00, ο.π., σκ.206-209, 237-244. C-25 & 26/1984, ό.π., σκ. 14 επ, C-2 & 3/2001P, ό.π., σκ.101 – 102, C-338/00 P, ό.π., σκ. 65 επ. βλ. επίσης Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ.25 α) : «...η συναίνεση μπορεί να συναχθεί από τις εξουσίες που παρέχονται στα μέρη με προϋφιστάμενη γενική συμφωνία. Εάν οι ρήτρες της υφιστάμενης συμφωνίας προβλέπουν ή επιτρέπουν σε έναν από τους συμβαλλόμενους να υιοθετήσει εν συνεχεία συγκεκριμένη μονομερή πολιτική που θα είναι δεσμευτική για τον αντισυμβαλλόμενο, μπορεί στη βάση αυτή να αποδειχθεί η συναίνεση του αντισυμβαλλομένου με την εν λόγω πολιτική...», με παραπομπή στην υπόθεση C-74/04 P, *Επιτροπή κατά Volkswagen*, Συλλ. 2006, σελ. I-6585, σκ. 46. Βλ. επίσης ΕΑ 332/V/2007, σκ.30, με παραπομπή σε περαιτέρω νομολογία.

συμφωνείται και η επιβολή κυρώσεων (αφαίρεση δικαιώματος συμμετοχής στο ΔΣ της HONDOS CENTER A.E., αφαίρεση επιγραφής HONDOS CENTER) για όσους δεν συμμορφωθούν με τη συμφωνία.

112. Επίσης, στην παρούσα υπόθεση, στοιχειοθετείται παράνομη οριζόντια σύμπραξη μεταξύ των αδελφών Χόντου για τον εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER ως προς τη διαμόρφωση του ύψους των τιμών λιανικής πώλησης. Η συγκεκριμένη υπό εξέταση οριζόντια συμφωνία αξιολογείται ότι έχει εξ αντικειμένου *per se* παραβατικό χαρακτήρα.

ΣΤ.2.8 Υπαγωγή (δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER)

113. Στην υπό εξέταση υπόθεση, υπενθυμίζεται ότι διαπιστώθηκε η ύπαρξη κάθετης συμφωνίας στο πλαίσιο του δικτύου δικαιόχρησης HONDOS CENTER, με αντισυμβαλλόμενα μέρη από τη μία πλευρά τη δικαιοπάροχο HONDOS CENTER A.E. και από την άλλη πλευρά τους χρήστες (επιχειρήσεις αδελφών Χόντου) και τους τρίτους δικαιοδόχους. Το αντικείμενο της εν λόγω συμφωνίας εξετάζεται στις επόμενες παραγράφους.
114. Από πληθώρα ηλεκτρονικών μηνυμάτων ανάμεσα στις επιχειρήσεις συμφερόντων των αδελφών Χόντου, αλλά και εσωτερικής αλληλογραφίας της HONDOS CENTER A.E., προκύπτει η συμφωνία και η εφαρμογή ενιαίας τιμολογιακής πολιτικής στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER A.E..
115. Ως προς την τιμολόγηση των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής στο δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER αρχικό προβληματισμό δημιουργούν οι αντιφατικές δηλώσεις στελεχών της δικαιοπαρόχου / δικαιούχου HONDOS CENTER A.E. Πιο συγκεκριμένα, διατυπώνεται η απόλυτη ταύτιση της τιμολογιακής και εκπωτικής πολιτικής σε όλα τα καταστήματα του δικτύου (συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων συμφερόντων των αδελφών Χόντου και των καταστημάτων franchise), ενώ η διαμόρφωση των τελικών τιμών γίνεται από τη HONDOS CENTER A.E., έχοντας ως βάση τους τιμοκαταλόγους προτεινόμενων τιμών λιανικής των εταιριών χονδρικής. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η αποτύπωση της φιλοσοφίας της ενιαίας πολιτικής των επιχειρήσεων συμφερόντων των αδελφών Χόντου, η οποία αποτυπώνεται εγγράφως το 2003 και συνίσταται στην «...ενιαία πολιτική, όσον αφορά ...στις τιμές των προϊόντων...», για τη μη τήρηση της οποίας επιφυλάσσονται συνέπειες (π.χ. δικαίωμα συμμετοχής στο ΔΣ), ενώ ταυτόχρονα διατυπώνεται η απαγόρευση ενεργειών που μπορούν να προκαλέσουν ανταγωνιστική διάθεση μεταξύ των καταστημάτων του δικτύου. Επομένως, σε οριζόντιο επίπεδο, ιδίως για τα καταστήματα συμφερόντων των αδελφών Χόντου διαπιστώνεται επιπλέον και η εφαρμογή μίας τουλάχιστον μορφής σοβαρών αντιποίνων (ήτοι η απειλή μη συμμετοχής στο ΔΣ), προκειμένου το consensus για μη ανταγωνισμό να εφαρμοστεί κατά τρόπο απόλυτο.
116. Αναλυτικότερα επισημαίνονται τα εξής: Ενδεικτικώς, το 2003, η δικαιοπάροχος HONDOS CENTER A.E. ζητά από κατάστημα franchise την εφαρμογή των τιμών HONDOS CENTER¹³². Κατά τη διάρκεια δε των ετών 2004 – 2006, παρατηρείται η

¹³² Βλ. επιστολή HONDOS CENTER A.E. προς HONDOS CENTER Σαντορίνης, σύμφωνα με την οποία «... Δεχόμαστε παράπονα και διαμαρτυρίες καταναλωτών ότι δεν εφαρμόζετε τις τιμές HONDOS CENTER

συστηματική αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων από τη δικαιопάροχο προς το δίκτυο καταστημάτων, με σαφείς αναφορές στον καθορισμό συγκεκριμένων τιμών λιανικής¹³³. Ταυτόχρονα η δικαιопάροχος HONDOS CENTER A.E. διατηρούσε συστηματική επικοινωνία με τις εταιρίες χονδρικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής, για την αποστολή τιμοκαταλόγων λιανικής πώλησης από τις εταιρίες χονδρικής στην HONDOS CENTER A.E., αλλά και για τη συνεννόηση επί λεπτομερειών για τον καθορισμό αυτών¹³⁴. Τους τιμοκαταλόγους αυτούς φρόντιζε να τους αποστέλλει περαιτέρω σε όλο το δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER, με ρητές αναφορές για συμμόρφωση (π.χ. «...παρακαλώ να βάλετε άμεσα τις παρακάτω τιμές...», «...σας στέλνουμε τις αρχικές λιανικές που ισχύουν και που θα πρέπει να ακολουθήσετε ... τα καταστήματα Αθηνών δεν θα αλλάζουν τιμές εάν πρώτα δεν λάβουν ενημέρωση από τα κεντρικά γραφεία...»). Η επισήμανση εκ μέρους του αποστολέα για άμεση τοποθέτηση, αλλά και ο επιτακτικός τόνος, καθώς και το ύφος στο οποίο είναι γραμμένες οι συγκεκριμένες επιστολές συνηγορούν με ασφάλεια στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για αυστηρό καθορισμό τιμών μεταπώλησης.

117. Διαπιστώνεται η διενέργεια επανειλημμένων ελέγχων εκ μέρους της HONDOS CENTER A.E. σε καταστήματα του δικτύου, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν οι τιμές ήταν «σωστές»¹³⁵.

στο κατάστημά σας, κατά κύριο λόγο, και δεν ακολουθείτε το ενιαίο παρουσίασης του καταστήματός σας ως HONDOS CENTER, σε αντίθεση με αυτά που έχουμε συμφωνήσει. Το Σήμα HONDOS CENTER δεν συνάδει όπως εμφανίζετε και λειτουργείται το κατάστημα. Επιστούμε πολύ την προσοχή σας στην τήρηση των όρων συνεργασίας μας για να συνεχιστεί. Θα παρακολουθούμε από πολύ κοντά το θέμα σας και σε νέο κρούσμα θα λάβουμε άμεσα την απόφασή μας...»

¹³³ Βλ. ηλ. μηνύματα από την [...] (ROGE) προς την [...] (Υπεύθυνη Μάρκετινγκ της ίδιας εταιρίας) τα οποία καταδεικνύουν την εφαρμογή σταθερής τιμολογιακής πολιτικής της εταιρίας HONDOS CENTER ως προς το δίκτυο πώλησης των προϊόντων της (καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising) και τη διαχείριση αυτής από τα κεντρικά γραφεία. Τα εν λόγω ηλ. μηνύματα αφορούν στον καθορισμό λιανικών τιμών εντός του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER για τα έτη 2004, 2005 και 2006, τόσο με την αποστολή ομαδικών ηλ. μηνυμάτων, όσο και με μεμονωμένες επικοινωνίες με τα καταστήματα της επαρχίας.

¹³⁴ Καταδεικνύεται ότι υπήρχε σωρεία ηλεκτρονικών μηνυμάτων, βάσει των οποίων τιμοκατάλογοι προμηθευτριών εταιριών (με προτεινόμενες ή καθορισμένες λιανικές τιμές) προωθούνται από τα κεντρικά γραφεία, με τελικό αποδέκτη εν τέλει όλο το δίκτυο υπό το σήμα HONDOS και συστάσεις να ακολουθηθούν οι τιμές αυτές. Οι συστάσεις αυτές αφορούν τόσο νέα προϊόντα όσο και ανατιμήσεις σε προϊόντα που ήδη διατίθενται. [...].

¹³⁵ Βλ. έγγραφο της HONDOS CENTER AE, της 16.9.2003, αναγράφεται: «4. Επιθεώρηση στα καταστήματα Ν. Ερυθραίας [ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ] & Κολωνάκι [ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ]». Στο ως άνω έγγραφο, επισυνάπτονται δύο εκθέσεις ελέγχου/αξιολόγησης των προαναφερόμενων καταστημάτων. Στο κατάστημα (της Hondos) στο Κολωνάκι, στις 15/9/03, διενεργήθηκε έλεγχος από την ανωτέρω επιθεωρήτρια, κατά τον οποίο εκτός των άλλων ελέγχθηκαν και οι τιμές, που κατά δήλωσή της ήταν «σωστές». Ομοίως, σε έλεγχο της στη Ν. Ερυθραία (κατάστημα Hondos) την ίδια μέρα οι τιμές ήταν επίσης «σωστές», αναφορά σε έγγραφο της HONDOS CENTER AE, της 16.9.2003 και τίτλο «Θέματα Συμβουλίου», όπου αναγράφεται, μεταξύ άλλων, ότι: «[...] 3. ΠΕΜΠΤΗ 11/9/03: [...] Επιθεώρηση στη Μπουμπουλίνας και Τσαμαδού [ΜΑΚΑΛΔΙ] 4. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12/9/03: Επιθεώρηση στο κατάστημα της Ρόδου [ROGE] [...] 5. ΔΕΥΤΕΡΑ 15/9/03: Επιθεώρηση στη Ν. Σμύρνη [ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ] [...]», αναφορά σε επιστολή – πρότυπο της HONDOS CENTER AE προς διάφορους προμηθευτές τους οποίους και ενημερώνουν για την έναρξη νέου καταστήματος HONDOS CENTER με το σύστημα Franchising σε κάποια πόλη της χώρας, σύμφωνα με την οποία «Θέλουμε να τονίσουμε ότι στο εξής τα εκάστοτε προγράμματά σας προβολών, προωθήσεων και ειδικών προωθητικών ενεργειών, θα πρέπει να

118. Παρατηρείται η ακόλουθη πρακτική, που αποτυπώνει τη συμφωνία και η εφαρμογή ενιαίας τιμολογιακής πολιτικής στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER A.E. Η δικαιοπάροχος HONDOS CENTER A.E. ενημέρωνε τους προμηθευτές χονδρικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής για την ένταξη νέων καταστημάτων στο δίκτυο της, με την επισήμανση ότι πρόκειται για αυτόνομες επιχειρήσεις. Παράλληλα, το 2006, η δικαιοπάροχος πραγματοποιεί παραγγελίες προϊόντων για λογαριασμό των καταστημάτων franchise.
119. Συμπερασματικά, για το χρονικό διάστημα 2003 – 2006, διαπιστώνεται η πρόθεση, ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η συστηματική επιδίωξη του καθορισμού των λιανικών τιμών πώλησης των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής εκ μέρους της HONDOS CENTER A.E. σε όλο το εύρος του δικτύου των καταστημάτων (συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων συμφερόντων των αδελφών Χόντου και των καταστημάτων franchise). Ειδικότερα, ως προς το βαθμό εμπλοκής των αδελφών Χόντου, εκτιμάται ότι η ανωτέρω πρακτική εκ μέρους της HONDOS CENTER A.E. ήταν αποτέλεσμα της οριζόντιας μεταξύ τους συμφωνίας, η οποία αποτυπώνεται και εγγράφως.
120. Στη σχετική αγορά λιανικής πώλησης των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής, τα μερίδια αγοράς των εμπλεκόμενων εταιριών (HONDOS CENTER A.E., ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΗ, ΑΠΟΛΛΟΝΙΑ ΠΟΛΙΤΙΑ (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, STEP, ΜΑΚΑΛΔΙ και οι επιχειρήσεις των συνεργατών (franchisees) που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER) επίσης δεν υπερβαίνουν το ως άνω ποσοστό του 30%.

ΣΤ.3 Οι επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER δεν συνιστούν ενιαία οντότητα

121. Το συγκεκριμένο ζήτημα αντιμετωπίστηκε κατά τη διαδικασία που οδήγησε στην έκδοση της υπ' αρ. 636/2016 ομόφωνης απόφασης της ΕΑ και η σχετική κρίση της Επιτροπής δεν αμφισβητήθηκε¹³⁶. Ως εκ τούτου, στην εξεταζόμενη περίπτωση δεν θα μπορούσε να υποστηριχθεί κάτι διαφορετικό, δεδομένου του γεγονότος ότι η ΠΑΛΛΑΣ (μη συμμετέχουσα στη διαδικασία διευθέτησης), μολοντί κλήθηκε από την ΕΑ, δεν εμφανίστηκε και δεν εκπροσωπήθηκε κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας. Έτσι, γίνεται δεκτό ότι στην παρούσα υπόθεση, οι επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ενιαία οντότητα και να αξιολογηθούν ως μια επιχείρηση, όπως προαναφέρθηκε, υπό το πρίσμα του δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού. Αντίθετα, αξιολογούνται ως διακριτές επιχειρήσεις οι εταιρίες συμφερόντων των αδελφών Χόντου (HONDOS CENTER A.E., ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΗ, ΑΠΟΛΛΟΝΙΑ ΠΟΛΙΤΙΑ (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, STEP, ΜΑΚΑΛΔΙ) και οι

ισχύουν για όλα τα καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising. Αναφέρουμε ότι όλα τα καταστήματα Franchising, συμπεριλαμβανομένου και του νέου καταστήματος στην Έδεσσα, ακολουθούν και εφαρμόζουν τη στρατηγική φιλοσοφία των HONDOS CENTER σε όλους τους τομείς. Όσον αφορά το διακανονισμό επί των προμηθευόμενων προϊόντων σας στα καταστήματα Franchising, δεδομένου ότι πρόκειται για αυτόνομες επιχειρήσεις, κάθε χρηματοοικονομική συναλλαγή μαζί τους, βαρύνει αποκλειστικά και μόνον αυτά.»).

¹³⁶ Βλέπε παρ. 28 της υπ' αρ. 636/2017 απόφασης ΕΑ.

επιχειρήσεις των συνεργατών (franchisees) που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, για το χρονικό διάστημα 2003 έως 2013, τα μερίδια που κατέχουν οι ανωτέρω επιχειρήσεις στη σχετική αγορά κινούνται από [0-5]% έως [10-15]%. Πιο συγκεκριμένα, [0-5]%-[5-10]% για τη HONDOS CENTER Α.Ε., [0-5]%-[5-10]% για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, [5-10]%-[10-15]% για την ΑΘΗΝΗ, ΑΡΟΛΛΟΝΙΑ ΡΟΛΙΤΙΑ (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), [0-5]%-[5-10]% για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, [5-10]%-[10-15]% για την ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, [5-10]%-[10-15]% για την ANSWER, [0-5]%-[5-10]% για τη STEP, [5-10]%-[10-15]% για τη ΜΑΚΑΛΔΙ. Τα εν λόγω μερίδια απέχουν πολύ από το να θεωρηθούν επαρκής ένδειξη για την κατοχή δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους κάποιας εκ των ανωτέρω επιχειρήσεων. Επίσης, τα μερίδια αγοράς των ανταγωνιστών στη σχετική αγορά είναι υπολογίσιμα, με αποτέλεσμα το συμπέρασμα για μη ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης να ισχυροποιείται. Ταυτόχρονα, κατά την ερευνώμενη χρονική περίοδο εισήλθαν στη σχετική αγορά λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής τουλάχιστον 3 νέες επιχειρήσεις (GDB, ΑΤΤΙΚΑ, ΠΑΤΙΣΤΑΣ), που εδραίωσαν τη θέση τους το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να εκτιμάται ότι δεν υπήρχαν αποτρεπτικά νομικά ή πραγματικά εμπόδια εισόδου στην υπό εξέταση σχετική αγορά. Συνεπώς, αξιολογείται ότι δεν τεκμηριώνεται η κατοχή δεσπόζουσας θέσης κάποιου από τις επιχειρήσεις του δικτύου HONDOS CENTER.

ΣΤ.4. ΣΥΜΦΩΝΙΑ / ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΜΕΝΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

ΣΤ.4.1. Γενικά

122. Σημειώνεται ότι στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού ο χαρακτηρισμός μιας οριζόντιας σύμπραξης ως συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής δεν είναι κρίσιμος για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι, τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και τα ενωσιακά δικαστήρια εφαρμόζουν μια διευρυμένη άποψη ως προς την έννοια της «συμφωνίας». Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη άποψη, συμφωνία υπάρχει εάν τα μέρη καταλήγουν σε συναίνεση σχετικά με ένα σχέδιο που περιορίζει ή δύναται να περιορίσει την κοινή ελευθερία τους, καθορίζοντας μεταξύ τους τις γραμμές της αμοιβαίας δράσης τους ή αποχής τους από δράση στην αγορά¹³⁷. Υπό αυτό το πρίσμα, σημειώνεται ότι τόσο στην πρακτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσο και στην ενωσιακή νομολογία έχει γίνει δεκτό ότι δεν είναι κρίσιμο να γίνει σαφής διάκριση ανάμεσα σε «συμφωνία» και «εναρμονισμένη πρακτική», υπό την προϋπόθεση βεβαίως πως είναι δεδομένο με βάση τα στοιχεία της υπόθεσης ότι τα εμπλεκόμενα μέρη έχουν κάποια μορφή συνεργασίας¹³⁸.
123. Με βάση την ανωτέρω εννοιολογική κατ' ουσίαν οριοθέτηση, η ΕΑ δεν είναι υποχρεωμένη, ιδίως όταν πρόκειται για περίπλοκη παράβαση του άρθρου 1 του Ν.

¹³⁷ Βλ. Ζευγόλης Ν., *Το καρτέλ στο Δίκαιο του Ανταγωνισμού*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2008, σελ. 35.

¹³⁸ Βλ. σχετικά ΕΑ 385/Ν/2008, ενότητα VII.3, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές. Σε συνάρτηση με τα ανωτέρω, παρατηρείται χαρακτηριστικά ότι: “Such types of collusion without formal agreement may be expected to increase when cartel agreements are forbidden” (Jacquemin ΑΙ., *Theories of Industrial Organization and Competition Policy. What are the Links?* In *Competition, Efficiency and Welfare. Essays in Honor of Manfred Neumann*, edited by D.C. Mueller, Alfred Haid and Jürgen Weigand, Kluwer Academic Publishers, 1999, σελ. 208].

703/77 (και αντίστοιχα του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ), να θεωρήσει ότι ανταποκρίνεται σε μία εκ των δύο μορφών παράνομης συμπεριφοράς, διότι οι έννοιες της «συμφωνίας» και της «εναρμονισμένης πρακτικής» είναι ελαστικές και ενδέχεται να αλληλοεπικαλύπτονται¹³⁹. Πράγματι, ενδέχεται να μην είναι καν δυνατός ο διαχωρισμός των δύο εννοιών, εφόσον μία παράβαση μπορεί να παρουσιάζει συγχρόνως τα χαρακτηριστικά και των δύο μορφών απαγορευμένης συμπεριφοράς, ενώ σε μεμονωμένη βάση ορισμένα στοιχεία θα μπορούσαν σαφώς να χαρακτηρίζουν τη μία ή την άλλη. Ωστόσο, όχι μόνο δεν θα ήταν σκόπιμο, αλλά πιθανόν να ήταν και εσφαλμένο μία διαρκής, ενιαία και κοινή πρακτική που έχει έναν και τον αυτό στόχο να υποδιαιρεθεί σε διακριτές μορφές παράβασης. Κατά συνέπεια, μία σύμπραξη μπορεί να αποτελεί ταυτόχρονα «συμφωνία» και «εναρμονισμένη πρακτική»¹⁴⁰.

ΣΤ.4.2. Έννοια συμφωνίας

124. Τα άρθρα 1 Ν.703/77 και 81 ΣυνθΕΚ καλύπτουν όλες τις συμφωνίες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και δεν διαχωρίζουν μεταξύ συμφωνιών που συνάπτονται μεταξύ ανταγωνιστών, ήτοι επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο ίδιο οικονομικό επίπεδο (οριζόντιες) ή μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό οικονομικό επίπεδο (κάθετες)¹⁴¹. Εφόσον οι συμβαλλόμενες επιχειρήσεις απολαμβάνουν οικονομικής αυτονομίας¹⁴², νόθευση ή περιορισμός του ανταγωνισμού δύναται να προκύψει και από συμφωνία μη ανταγωνιστών, επιχειρήσεων δηλαδή που δρουν σε διαφορετικό επίπεδο της αγοράς.
125. Προκειμένου να υπάρχει συμφωνία, αρκεί οι επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή βούλησή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο¹⁴³. Όσον αφορά στη μορφή έκφρασης της εν λόγω κοινής βούλησης αυτή δεν είναι σημαντική, εφόσον αποτελεί την έκφραση της βούλησης των μερών να συμπεριφερθούν στην αγορά όπως ορίζεται στη συμφωνία αυτή¹⁴⁴. Σε συνάρτηση με αυτές τις επισημάνσεις, γίνεται δεκτό

¹³⁹ ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 81, με περαιτέρω παραπομπή σε ενδεικτική νομολογία: ΔΕΚ C-49/92, *Επιτροπή κατά Anic*, Συλλ. 1999, σελ. I-4125, σκ.112-114, 131, C-8/08, *T-Mobile Netherlands BV κ.α. κατά Raad van bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit*, Συλλ. 2009, σελ. I-4529, σκ. 29 επ.

¹⁴⁰ ΠΕΚ T-7/89, SA Hercules κατά Επιτροπής, Συλλ.1991, II-1711, σκ.264, Απόφαση ΕΕπ. 2004/337/ΕΚ - Αυτογραφικό χαρτί, ΕΕ 2004, L115, σ. 1, σκ.318-320. ΕΑ 563/VII/2013, σκ. 81, ΔΕφΑθ 1617/2009, σκ.6.

¹⁴¹ ΔΕΚ 56 & 58/64, *Etablissements Consten & Grundig v. Commission*, Συλλ. (ειδ.ελλ.έκδοση), σελ. 363, σκ. 339.

¹⁴² Αντίθετα, συμβάσεις διανομής (distribution agreements) που συνάπτονται μεταξύ μητρικής και θυγατρικής επιχείρησης δεν δύναται να υπαχθούν στις απαγορεύσεις του άρθρου 1 του ν.703/77, καθώς αυτές οι συμφωνίες θεωρούνται ότι αποτελούν κατανομή λειτουργίας προσπαθειών ή ρόλου εντός της ίδιας οικονομικής οντότητας (single economic entity doctrine), βλ. C-73/95P, *Viho Europe v. Commission*, Συλλ. 1996, σελ.. I-5457,σκ.15-17.

¹⁴³ ΕΑ 563/VII/2013, σκ.74, με παραπομπή σε περαιτέρω νομολογία: ΣτΕ 2007/2013, σκ. 17, ΣτΕ 2780/2012, σκ. 4-6.

¹⁴⁴ Απόφαση ΕΕπ. 2003/675/ΕΚ, ο.π., σκ. 247 & 248, όπου ορίζεται ότι: «247. Μια συμφωνία υφίσταται όταν τα μέρη προσχωρούν σε κοινό σχέδιο που περιορίζει ή είναι πιθανό να περιορίσει την ατομική εμπορική τους συμπεριφορά μέσω του καθορισμού μιας γραμμής αμοιβαίας δράσης ή αποχής από τη δράση στην αγορά. Η συμφωνία δεν απαιτείται να έχει αποτυπωθεί εγγράφως. Δεν είναι απαραίτητη η ύπαρξη διατυπώσεων, συμβατικών κυρώσεων ή μέτρων εφαρμογής. Η ύπαρξη συμφωνίας μπορεί να είναι ρητή ή να συνάγεται από τη συμπεριφορά των μερών. 248. Στη νομολογία έχει αποδειχθεί ότι "για να υπάρχει συμφωνία υπό την έννοια του άρθρου [81] της συνθήκης, αρκεί οι οικείες επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει

ότι, προκειμένου να υπάρξει συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ, είναι επαρκές τα εμπλεκόμενα μέρη¹⁴⁵ «να έχουν εκφράσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά κατά ορισμένο τρόπο»¹⁴⁶. Η μορφή με την οποία εκφράζεται η βούληση αυτή δεν έχει σημασία, αρκεί να αποτελεί πιστή έκφραση της βούλησης των μερών. Αυτό επομένως σημαίνει ότι δεν αποκλείεται να είναι και σιωπηρή η μορφή της¹⁴⁷. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει ρητή συμφωνία με την οποία εκφράζεται η σύμπτωση των βουλήσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα ευρωπαϊκά δικαστήρια ή η εθνική αρχή ανταγωνισμού ή/και το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να αποδεικνύουν ότι η μονομερής πολιτική του ενός μέρους έχει τη συναίνεση του άλλου¹⁴⁸.

126. Επομένως, με βάση τις ανωτέρω επισημάνσεις συνάγεται ότι είναι αδιάφορη η γραπτή ή προφορική μορφή της, η ρητή ή σιωπηρή κατάρτισή της, η τυπική ή άτυπη μορφή της συναφθείσας σύμβασης. Ως εκ τούτου, προκύπτει αβίαστα ότι η έννοια της συμφωνίας στηρίζεται στην ύπαρξη σύμπτωσης των βουλήσεων δύο τουλάχιστον μερών, της οποίας η μορφή εκδήλωσης δεν είναι σημαντική εφόσον συνιστά πιστή έκφραση των βουλήσεων αυτών¹⁴⁹. Η ύπαρξη συμφωνίας μπορεί να προκύπτει άμεσα ή έμμεσα από τη συμπεριφορά των μερών¹⁵⁰. Ενδείξεις για την κοινή βούληση των μερών μπορούν να συναχθούν εμμέσως από την παράλληλη συμπεριφορά των ενεχομένων επιχειρήσεων, αν από τις εξηγήσεις που παρέχουν δεν αποδεικνύεται άλλη εύλογη ερμηνεία αυτής της συμπεριφοράς, όπως επίσης από έγγραφές και στοιχεία από εμπορικά ή φορολογικά βιβλία, εσωτερικά έγγραφα, ανακοινώσεις, αλληλογραφία, ακόμα δε και από μονομερείς δηλώσεις ή ανακοινώσεις μιας επιχείρησης, εφόσον αυτή δεν αποστασιοποιήθηκε ρητά¹⁵¹. Ο όρος «συμφωνία» μπορεί προσηκόντως να εφαρμοστεί όχι μόνο σε τυχόν γενικό σχέδιο ή στους ρητώς συμφωνηθέντες όρους, αλλά και στην υλοποίηση των συμφωνηθέντων βάσει των ίδιων μηχανισμών και κατά την επιδίωξη του ίδιου κοινού

την κοινή βούλησή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο», με παραπομπή σε σχετική νομολογία (ΔΕΚ 41/69 *ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1970, σελ.661, σκ. 112, συνεκδ.υποθ. 209-215 & 218/78, *Van Landewyck κ.α.κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1980, σελ.3125, σκ. 86, T-7/89, ο.π., σκ. 256, T-41/96 *Bayer AG κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2000, σελ.ΙΙ-3383, σκ. 67.). Βλ. επίσης, T-9/99, *HFB Holding κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002, σελ.ΙΙ-1487, σκ.199.

¹⁴⁵ Ο όρος «εμπλεκόμενα μέρη» εκτιμάται ότι προσιδιάζει περισσότερο στην έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής. Πάντως, υπενθυμίζεται ότι σε κάθε περίπτωση, επειδή εφαρμόζεται μια διευρυμένη άποψη ως προς την έννοια της «συμφωνίας», έχει γίνει δεκτό ότι δεν είναι κρίσιμο να γίνει σαφής διάκριση ανάμεσα σε «συμφωνία» και «εναρμονισμένη πρακτική», υπό την απαραίτητη προϋπόθεση ωστόσο ότι είναι δεδομένη με βάση τα στοιχεία της υπόθεσης κάποια μορφή συνεργασίας ανάμεσα στα εμπλεκόμενα μέρη (βλ. ανωτέρω υπό παρ. 122 και ενδεικτικά ΕΑ 385/V/2008, ενότητα VII.3, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές).

¹⁴⁶ Βλ. νέες Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, παρ. 25 α).

¹⁴⁷ Για τη δυσκολία αναζήτησης σιωπηρής συναίνεσης, βλέπε Ν. Ζευγώλη (παρ.) σε T-208/01 [*Volkswagen AG v. Commission*], ΕΕμπΔ 4/2004, σελ. 849επ.

¹⁴⁸ Αναλυτικά για το θέμα, βλέπε Λ. Ντέκα, *Τα μονομερή μέτρα των επιχειρήσεων ως κάθετες συμφωνίες του άρθρου 81 ΣΕΚ – Εξελίξεις στη νομολογία του ΔΕΚ και του ΠΕΚ*, ΕυρΠολ, 3/2007, σελ. 815επ.

¹⁴⁹ ΔΕΚ 41/69, ο.π., σκ.112, T-41/96, ο.π., σκ.67-69, T-208/01, *Volkswagen v. Commission*, Συλλ. 2003, σκ.30-32.

¹⁵⁰ Βλ. 2004/104/ΕΚ, Απόφαση Ε.Επ., ΕΕ 2004, L 38, σελ.18, παρ.172.

¹⁵¹ ΔΕφα03807/2014, σκ. 3.

σκοπού. Η συμφωνία μπορεί κάλλιστα να διαφοροποιείται κατά καιρούς ή οι μηχανισμοί της να προσαρμόζονται ή να ενισχύονται ανάλογα με τις νέες εξελίξεις¹⁵².

127. Σε ό,τι αφορά στις κάθετες συμφωνίες, η σιωπηρή συναίνεση (κατ' ουσίαν πρόκειται για σιωπηρή εναρμονισμένη πρακτική) δύναται να συναχθεί από το επίπεδο εξαναγκασμού που έχει την ευχέρεια να ασκήσει ο ένας συμβαλλόμενος για την επιβολή της μονομερούς του πολιτικής στον άλλο ή στους άλλους αντισυμβαλλόμενους, σε συνάρτηση με το πόσοι διανομείς τελικά εφαρμόζουν πράγματι τη μονομερή πολιτική του προμηθευτή¹⁵³. Λόγου χάριν, η ύπαρξη ενός συστήματος ελέγχου και επιβολής κυρώσεων που εφαρμόζει ένας προμηθευτής για να τιωρήσει τους διανομείς εκείνους οι οποίοι δεν συμμορφώνονται με τη μονομερή του πολιτική, υποδηλώνει σιωπηρή συναίνεση με τη μονομερή πολιτική του προμηθευτή, υπό την προϋπόθεση ότι το εν λόγω σύστημα επιτρέπει στον τελευταίο να εφαρμόζει στην πράξη την πολιτική του, τουλάχιστον ως ένα βαθμό. Δεν έχει σημασία αν συμμορφώνονται όλοι οι διανομείς. Αν συμμορφώνονται έστω κάποιои, σημαίνει ότι το συγκεκριμένο σύστημα ελέγχου κι επιβολής κυρώσεων λειτουργεί και «πείθει» τουλάχιστον κάποιους (συνήθως αυτούς με τη μικρότερη διαπραγματευτική δύναμη) κι ως εκ τούτου η πολιτική του προμηθευτή είναι τελικά μονομερής μόνο κατά φαινόμενον (σε ό,τι αφορά τουλάχιστον τη σχέση του με τους συγκεκριμένους διανομείς που «πείστηκαν»). Παρατηρείται ότι η ύπαρξη ενός συστήματος ελέγχου και επιβολής κυρώσεων σε κάθετες συμφωνίες από την πλευρά του προμηθευτή προσομοιάζει με το σύστημα ανίχνευσης αποκλινοσών συμπεριφορών (cheating) και την ενδεχόμενη εφαρμογή αντιποίνων (retaliation) στις περιπτώσεις καρτέλ¹⁵⁴. Οι ως άνω δύο τρόποι διαπίστωσης της συναίνεσης, όπως περιγράφονται ανωτέρω, δύνανται να χρησιμοποιούνται συνδυαστικά, ενώ ενδιαφέρουν στην προκειμένη περίπτωση τις εξεταζόμενες πρακτικές τόσο σε οριζόντιο (απόσυρση αισθητικών συμβούλων), όσο και σε κάθετο επίπεδο (δίκτυο παραχώρησης σήματος, συμπεριλαμβανομένου και του δικτύου franchising αδελφών Χόντου).
128. Οι λεγόμενες «συμφωνίες κυριών» εκφράζουν, επίσης, πιστά την κοινή βούληση των μελών της σύμπραξης ως προς τη συμπεριφορά τους εντός της σχετικής αγοράς, που για την εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού θεωρούνται ως αδιαίρετη ενότητα¹⁵⁵. Σε αυτήν την περίπτωση, παρέλκει να ερευνηθεί εάν οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις θεωρούν ότι δεσμεύονται (νομικά, πραγματικά ή ηθικά) να ακολουθήσουν τη συμφωνηθείσα μεταξύ τους συμπεριφορά¹⁵⁶. Για την ύπαρξη «συμφωνίας», σημασία έχει η σύμπτωση βούλησης των συμβαλλομένων φυσικών ή νομικών προσώπων, νομικώς ή οικονομικώς διακεκριμένων μεταξύ τους, και αρκεί ότι κάθε μέρος εκούσια αναλαμβάνει να περιορίσει την ελευθερία του προς δράση σε σχέση με το άλλο¹⁵⁷. Ο καθορισμός εκ

¹⁵² Απόφαση ΕΕπ. 2003/675/ΕΚ, ό.π., σκ.260 & 261 (αν και μια συμφωνία αποτελεί συλλογική ενέργεια, ο κάθε συμμετέχων στη συμφωνία μπορεί να διαδραματίσει το δικό του ιδιαίτερο ρόλο, με την άσκηση κυριαρχικού ρόλου, λόγω της κατοχής ηγετικής θέσης από έναν ή περισσότερους συμμετέχοντες.).

¹⁵³ Βλ. Ζευγώλης Ν., Κάθετες συμφωνίες, ό.π., σελ. 59-60.

¹⁵⁴ Πρβλ. σε Ζευγώλης Ν., *Το Καρτέλ*, ό.π., σελ. 58, 148.

¹⁵⁵ T-141/89, *Trefileurope κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1995, σελ. II-791, σκ.95-96 (με παραπομπή σε ΔΕΚ 41/69, *Chemiefarma κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1969-1971, σελ.397, σκ.112, κ.α.) , T-9/99, *HFB Holding κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002, σ.ΠΙ-1487, σκ.200. Jones A. & Sufrin Br., *EC Competition Law*, Oxford University Press, 3rd ed., 2008, σ.149.

¹⁵⁶ T-9/99, ο.π., σκ.200

¹⁵⁷ Βλ. Jones A. & Sufrin Br., *EC Competition Law*, Oxford University Press, 3rd ed., 2008, σελ.149.

μέρους των συμμετεχουσών σε μία συνάντηση επιχειρήσεων των «κανόνων παιχνιδιού» για τη συμπεριφορά τους στην αγορά συνιστά αναντίρρητα «συμφωνία» κατά την έννοια των άρθρων 1 και 81 (νυν 101), ακόμα και αν δεν συνάφθηκε «τυπική συμφωνία» αλλά απλά εκφράστηκε η επιθυμία ή η ευχή να ακολουθηθεί η συγκεκριμένη συμπεριφορά¹⁵⁸.

129. Μία επιχείρηση, η οποία εγκρίνει σιωπηρά μία παράνομη πρωτοβουλία χωρίς να αποστασιοποιηθεί δημοσίως από το περιεχόμενό της ή να την καταγγείλει στις διοικητικές αρχές, έχει ως αποτέλεσμα να ενθαρρύνει τη συνέχιση της παράβασης και δυσχεραίνει την αποκάλυψή της. Η συνέργεια αυτή συνιστά παθητικό ρόλο συμμετοχής στην παράβαση και είναι ικανή, επομένως, να επισύρει την ευθύνη της επιχείρησης στο πλαίσιο ενιαίας συμφωνίας¹⁵⁹. Εξάλλου, δεν απαιτείται ανταγωνιστική πρόθεση, αλλά αρκεί το αντικειμενικά ενδεχόμενο ανταγωνιστικό αποτέλεσμα. Εφόσον το ανταγωνιστικό αποτέλεσμα είναι αντικειμενικά ενδεχόμενο, απαγορεύεται η σύμπραξη, έστω κι αν οι συμπράττοντες δεν αποσκοπούν στο αποτέλεσμα αυτό¹⁶⁰.
130. Σύμφωνα με πάγια νομολογία¹⁶¹, το γεγονός ότι μια συμφωνία με την οποία επιδιώκεται εξ αντικειμένου ο περιορισμός του ανταγωνισμού δεν εφαρμόστηκε από τους συμβαλλομένους δεν αρκεί για να θεωρηθεί ότι η συμφωνία αυτή δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 81 παρ. 1 της Συνθήκης, δεδομένης της σαφούς διατύπωσης της διάταξης του εν λόγω άρθρου, σύμφωνα με την οποία *«[ε]ίναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού ...»*.
131. Έχει κριθεί ότι «άμεσες έγγραφες αποδείξεις» αποτελούν τόσο τα εσωτερικά σημειώματα μίας επιχείρησης, όσο και η κατάθεση-ομολογία μίας από τις εμπλεκόμενες

¹⁵⁸ Βλ. C-204/00 παρ.228, 248.

¹⁵⁹ C-204/00, *Aalborg Portland κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2004, σελ. I-123, σκ.80-87 & 328, T-303/02, *Westfalen Gassen Nederland BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2006, σελ. II-4574, σκ.101-103,124.

¹⁶⁰ C-45/85, *Verband κατά Επιτροπής*, Συλλ.1987, σελ.405, σκ.35-42. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ενώπιον του ΔΕΚ ότι η σύσταση που απηύθυνε στα μέλη της δεν είχε σκοπό να περιορίσει τον ανταγωνισμό μεταξύ των μελών αλλά έγινε στο πλαίσιο της συνήθους και αναγκαίας μορφής συνεργασίας στην ασφαλιστική αγορά ιδίως σε σχέση με τον υπολογισμό του κινδύνου. Εντούτοις, στον ισχυρισμό αυτό το ΔΕΚ αποκρίθηκε ότι η σύσταση αφορούσε το συντονισμό της συμπεριφοράς των μελών της ένωσης αναφορικά με τις τιμές που (θα) εφαρμόζουν στη σχετική αγορά (βλ. σκ.42). Ως εκ τούτου, θεωρήθηκε ότι είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού ανεξάρτητα από την υποκειμενική πρόθεση της ένωσης. Βλ. επίσης, C-246/86, *Belasco κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1989, σ. 2117, σκ.40-42. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι δεν είχαν πρόθεση να παραβιάσουν το άρθρο 81 παρ.1. Εντούτοις, το ΔΕΚ αποκρίθηκε ότι δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να έχει επίγνωση ότι παρέβαινε την απαγόρευση του άρθρου 81 παρ.1, αρκεί ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η επίμαχη συμπεριφορά είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Βλ. και Ανακοίνωση για τις κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ΕΕ 2004, C 101, σελ.97, παρ.22, τελ. εδάφιο (*«Η απόδειξη της υποκειμενικής πρόθεσης των μερών να περιορίσουν τον ανταγωνισμό αποτελεί σημαντικό στοιχείο, αλλά όχι αναγκαία προϋπόθεση.»*).

¹⁶¹ Π.χ. ΔΕΚ 86/82 *Hasselblad*, Συλλ. 1984, σ. 883, C-277/87, *Sandoz prodotti Farmaceutici κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1990, σ.Ι-45, C-89/85 κλπ, *Ahlstrom κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1993, σ.Ι-1307, σκ.175.

στην παράβαση επιχειρήσεις. Τούτο δε παρά το γεγονός ότι τα σημειώματα και οι καταθέσεις αυτές μπορεί να ενοχοποιούν και άλλες επιχειρήσεις¹⁶².

132. Αναφορικά με τις κάθετες συμφωνίες, υπενθυμίζεται ότι όταν μία απόφαση του προμηθευτή / παραγωγού συνιστά μονομερή συμπεριφορά της επιχείρησης, η απόφαση αυτή δεν εμπίπτει στις απαγορεύσεις του δικαίου του ανταγωνισμού¹⁶³. «Συναίνεση» των μεταπωλητών (άρα και ύπαρξη «συμφωνίας») έχει θεωρηθεί ότι υφίσταται στην περίπτωση που αυτοί έχουν υπογράψει και αποδεχτεί συγκεκριμένες ρήτρες μίας σύμβασης, οι οποίες επιτρέπουν στον προμηθευτή / παραγωγό να τις αξιοποιήσει, προκειμένου να επιβάλλει μία πολιτική περιοριστική του ανταγωνισμού¹⁶⁴. Ακόμα όμως

¹⁶² C-204/00, ο.π., σκ.206-209, 237-244. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, προβλήθηκε το επιχείρημα εκ μέρους της προσφεύγουσας ότι δεν μπορούσε η Επιτροπή να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα παραβίασε το άρθρο 81 παρ.1 λόγω ομολογίας προερχόμενης από την εμπλεκόμενη στην υπόθεση ένωση επιχειρήσεων (βλ. παρ.204). Το ΔΕΚ, όμως, απέρριψε το εν λόγω επιχείρημα αποφαινόμενο ότι η αναγνώριση του δικαιώματος σιωπής που θα είχε ως αποτέλεσμα την προστασία των υπόλοιπων εμπλεκόμενων επιχειρήσεων εμποδίζοντας μία εξ αυτών να καταθέσει εναντίον των υπολοίπων, υπερβαίνει στην πραγματικότητα το αναγκαίο για τη διαφύλαξη των άμυνας των επιχειρήσεων μέτρο και συνιστά αδικαιολόγητο εμπόδιο στην εκπλήρωση εκ μέρους της Επιτροπής της αποστολής της που συνίσταται στη μέριμνα για τη τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά (βλ. παρ.207-208). Επίσης, στη συγκεκριμένη υπόθεση, παρά τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας ότι τα εσωτερικά σημειώματα και η κατάθεση- ομολογία της εμπλεκόμενης ένωσης επιχειρήσεων δεν συνιστούσαν αδιάσειστες αποδείξεις, το ΔΕΚ απέρριψε αυτά (βλ. παρ.237-244). Το σκεπτικό αυτό μπορεί να εφαρμοστεί και στη συγκεκριμένη υπόθεση.

¹⁶³ Υπό ορισμένες περιστάσεις, τα μέτρα που έλαβε ή επέβαλλε κατά φαινομενικά μονομερή τρόπο ο προμηθευτής / παραγωγός, στο πλαίσιο των συνεχών εμπορικών σχέσεων που διατηρεί με τους διανομείς του, θεωρούνται ότι συνιστούν συμφωνία κατά την έννοια των άρθρων 1 Ν. 703/77 και 81 ΣυνθΕΚ. Επομένως, πρέπει να διακριθούν οι περιπτώσεις όπου μία επιχείρηση έλαβε ένα πράγματι μονομερές μέτρο και, συνεπώς, χωρίς τη ρητή ή σιωπηρή συμμετοχή άλλης επιχείρησης, από εκείνες στις οποίες ο μονομερής χαρακτήρας είναι αποκλειστικά φαινομενικός. Οι μεν πρώτες περιπτώσεις δεν εμπίπτουν στις απαγορεύσεις των διατάξεων του Ν. 703/77 και της ΣυνθΕΚ, ενώ από τις δεύτερες πρέπει να θεωρηθεί ότι προκύπτει συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεων και, συνεπώς, μπορούν να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των ως άνω διατάξεων. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση των πρακτικών και των μέτρων που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και τα οποία, λαμβανόμενα κατά τα φαινόμενα μονομερώς από τον προμηθευτή / παραγωγό, στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεών του με τους μεταπωλητές του, τυγχάνουν εντούτοις τουλάχιστον της σιωπηρής αποδοχής των εν λόγω μεταπωλητών.

Πράγματι μονομερές μέτρο θεωρείται είτε εκείνο, το οποίο, λαμβανόμενο στο πλαίσιο των συμβατικών σχέσεων παραγωγού- μεταπωλητών, δεν μπορεί να επιβληθεί κατά τρόπο αναγκαστικό από τον παραγωγό στους μεταπωλητές, δεν μπορεί δηλαδή να εξαναγκάσει τους μεταπωλητές στη τήρησή του (C-25 & 26/1984, *Ford κατά Επιτροπής*, Συλλ.1985, σελ.2725, σκ. 14 επ.), είτε εκείνο το οποίο δεν απαιτεί τη συνδρομή των μεταπωλητών προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή (C-2 & 3/2001P, *Bundesverband & Επιτροπή κατά Bayer AG*, Συλλ.2004, σελ.Ι-23, σκ.101 - 102).

Βλ. και νέες Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ο.π., παρ.25 α) : «...Ο κανονισμός απαλλαγής κατά κατηγορίες δεν εφαρμόζεται στη μονομερή συμπεριφορά των οικείων επιχειρήσεων. Η εν λόγω μονομερής συμπεριφορά μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 102, το οποίο απαγορεύει τις καταχρήσεις δεσπόζουσας θέσης».

¹⁶⁴ C-338/00 P, *Volkswagen κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σελ.Ι-9189, σκ. 65 επ. βλ. επίσης Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ.25 α) : «...η συναίνεση μπορεί να συναχθεί από τις εξουσίες που παρέχονται στα μέρη με προϋφιστάμενη γενική συμφωνία. Εάν οι ρήτρες της υφιστάμενης συμφωνίας προβλέπουν ή επιτρέπουν σε έναν από τους συμβαλλόμενους να υιοθετήσει εν συνεχεία συγκεκριμένη μονομερή πολιτική που θα είναι δεσμευτική για τον αντισυμβαλλόμενο, μπορεί στη βάση αυτή να αποδειχθεί η συναίνεση του αντισυμβαλλομένου με την εν λόγω πολιτική...», με παραπομπή στην υπόθεση C-74/04 P, *Επιτροπή κατά Volkswagen*, Συλλ. 2006, σελ. Ι-6585.

και στην περίπτωση που δεν υφίστανται συμβατικές διατάξεις, η ύπαρξη «συμφωνίας» κατά την έννοια του άρθρου 1 του ν.3959/11 και 101 της ΣΛΕΕ, προϋποθέτει την ύπαρξη ρητής ή σιωπηρής συναίνεσης των μεταπωλητών στα μέτρα ή τις πρακτικές που λαμβάνει ο προμηθευτής / παραγωγός¹⁶⁵. Συναίνεση υπάρχει εφόσον στις οδηγίες ή πρωτοβουλίες που συστήνει ή επιβάλλει ο παραγωγός, συμμορφώνονται, παρά τις πιθανές αντιδράσεις και διαμαρτυρίες τους οι μεταπωλητές, υπό την έννοια ότι τις θέτουν σε εφαρμογή¹⁶⁶. Με άλλα λόγια, για την ύπαρξη σιωπηρής συναίνεσης, χρειάζεται να αποδειχθεί ότι ο ένας από τους συμβαλλόμενους ζητά ρητά ή σιωπηρά τη συνεργασία του άλλου για την εφαρμογή της (φαινομενικά) μονομερούς του πολιτικής και ότι ο αντισυμβαλλόμενος συμμορφώθηκε με την απαίτηση αυτή εφαρμόζοντας την εν λόγω μονομερή πολιτική στην πράξη¹⁶⁷. Επίσης, για τις κάθετες συμφωνίες, η σιωπηρή συναίνεση μπορεί να συνάγεται από το επίπεδο εξαναγκασμού που ασκείται από έναν συμβαλλόμενο για την επιβολή της μονομερούς του πολιτικής στο άλλο ή τα άλλα μέρη της συμφωνίας, σε συνδυασμό με τον αριθμό των διανομέων οι οποίοι εφαρμόζουν όντως στην πράξη τη μονομερή πράξη του προμηθευτή¹⁶⁸.

ΣΤ.4.3. Η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής

133. Η ύπαρξη της εναρμονισμένης πρακτικής χαρακτηρίζεται από ένα αντικειμενικό και από ένα υποκειμενικό κριτήριο¹⁶⁹. Το αντικειμενικό κριτήριο συνίσταται στη συμπεριφορά που εναρμονίζεται, στην κοινή δράση, στην ομοιόμορφη δραστηριοποίηση των επιχειρήσεων στη σχετική αγορά¹⁷⁰. Το υποκειμενικό κριτήριο συνίσταται στη βούληση προς εναρμόνιση και κοινή δράση, όπως αυτή εκδηλώνεται μέσα από πληθώρα πραγματικών περιστατικών, τα οποία βρίσκονται σε μία σχέση αιτιώδους συνάφειας προς μία πρόθεση ενημέρωσης, αποβλέπουσας στην επιρροή της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς τρίτων¹⁷¹. Εκτιμάται ότι το υποκειμενικό κριτήριο είναι εκείνο που διαφοροποιεί την εναρμονισμένη πρακτική από την απλή παράλληλη συμπεριφορά. Επίσης, θα πρέπει κανείς να λαμβάνει υπόψη του ότι το υποκειμενικό κριτήριο εκδηλώνεται όχι μέσα από ένα μόνο πραγματικό περιστατικό, αλλά από πληθώρα πραγματικών περιστατικών.
134. Ειδικότερα, η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής αφορά σε μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, που χωρίς να φθάνει μέχρι τη σύναψη μιας κατά κυριολεξία

¹⁶⁵ C-74/04 P, *Επιτροπή κατά Volkswagen AG*, Συλλ.2006, σελ. I-6585, σκ.46.

¹⁶⁶ Βλ. ΕΑ 332/V/2007, σκ.30, με παραπομπή σε περαιτέρω νομολογία.

¹⁶⁷ Βλ. νέες Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ο.π., παρ. 25 α), με παραπομπή σε σχετική νομολογία (ενδεικτικά: T-41/96, *Bayer κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2000, σελ.ΠΙ-3383) και παράθεση σχετικών παραδειγμάτων.

¹⁶⁸ Βλ. νέες Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ο.π., παρ. 25 α), με παράθεση σχετικών παραδειγμάτων: «...Για παράδειγμα, η ύπαρξη ενός συστήματος ελέγχου και επιβολής κυρώσεων που εφαρμόζει ένα προμηθευτής για να τιμωρήσει τους διανομείς εκείνους οι οποίοι δεν συμμορφώνονται με τη μονομερή του πολιτική, υποδηλώνει σιωπηρή συναίνεση με τη μονομερή πολιτική του προμηθευτή, εάν το εν λόγω σύστημα επιτρέπει στον τελευταίο να εφαρμόζει την πράξη την πολιτική του...».

¹⁶⁹ Βλ. Λιακόπουλος Θ., *Βιομηχανική Ιδιοκτησία*, εκδ. Π.Ν.Σάκκουλας, 5^η έκδοση, 2000, σελ. 514-516, με περαιτέρω παραπομπές σε ελληνική και αλλοδαπή βιβλιογραφία.

¹⁷⁰ Βλ. Ζενγώλης Ν., *Το Καρτέλ*, ό.π., σελ. 42.

¹⁷¹ Βλέπε Κοντοβαζανιτή Θ., *Εναρμονισμένη Πρακτική*, σε Ι. Γ. Σχινά, *Προστασία του Ελεύθερου Ανταγωνισμού (Η πρακτική της ΕΠΑ/ΕΑ)*, 1992, σελ. 79.

σύμβασης, αντικαθιστά ηθελημένα τους κινδύνους, που ενέχει ο ανταγωνισμός με την έμπρακτη συνεργασία των επιχειρήσεων αυτών¹⁷². Τα κριτήρια συντονισμού πρέπει να νοούνται υπό το φως της αντιλήψεως που είναι συνυφασμένη με τις περί ανταγωνισμού διατάξεις, κατά την οποία κάθε επιχειρηματίας πρέπει να καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στη σχετική αγορά¹⁷³.

135. Αυτή η απαίτηση αυτονομίας δεν αποκλείει μεν το δικαίωμα των επιχειρηματιών να προσαρμόζονται επιτηδείως στη διαπιστούμενη ή αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών, πλην όμως αντιτίθεται αυστηρώς σε κάθε άμεση ή έμμεση επαφή μεταξύ των επιχειρηματιών αυτών δυνάμενη είτε να επηρεάσει τη συμπεριφορά ενός υφιστάμενου ή δυνητικού ανταγωνιστή στην αγορά, είτε να αποκαλύψει σε έναν ανταγωνιστή τη συμπεριφορά που ο επιχειρηματίας έχει αποφασίσει ή σκέπτεται να ακολουθήσει στην αγορά¹⁷⁴, όταν οι επαφές αυτές έχουν ως αποτέλεσμα ή σκοπό τη δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού μη αντιστοιχουσών στις κανονικές συνθήκες της εν λόγω αγοράς¹⁷⁵.
136. Για να στοιχειοθετηθεί, επομένως, εναρμονισμένη πρακτική δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι ένας επιχειρηματίας ανέλαβε επισήμως δέσμευση έναντι ενός ή περισσότερων άλλων να υιοθετήσει συγκεκριμένη συμπεριφορά ή ότι οι ανταγωνιστές καθόρισαν από κοινού τη μελλοντική τους συμπεριφορά στην αγορά¹⁷⁶. Αρκεί ότι ένας επιχειρηματίας αποκαλύπτει τις μελλοντικές του προθέσεις ή τη συμπεριφορά του στην αγορά σε ανταγωνιστή όταν ο τελευταίος το ζητά ή τουλάχιστον το αποδέχεται¹⁷⁷.
137. Μία εναρμονισμένη πρακτική εμπίπτει στα άρθρα 1 Ν.703/77 και 81 ΣυνθΕΚ έστω και αν δεν σημειώνονται στην αγορά αποτελέσματα πλήττοντα τον ανταγωνισμό¹⁷⁸. Εκ της ίδιας της διατυπώσεως των ανωτέρω διατάξεων, προκύπτει (ως ισχύει και για τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων και τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων) ότι η εναρμονισμένη πρακτική απαγορεύεται ασχέτως αποτελέσματος, άπαξ έχει αντίθετο στον ανταγωνισμό σκοπό¹⁷⁹. Άλλωστε, όπως ήδη αναφέρθηκε ανωτέρω¹⁸⁰, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1 παρ. 1 του Ν. 703/77, «[ε]ίναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά και απαγορεύονται όλες οι συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες οι αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική, που δύνανται να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού ...». Επομένως, συνάγεται με ασφάλεια ότι η ύπαρξη αντι-ανταγωνιστικών αποτελεσμάτων δεν επιβάλλεται να συντρέχει, ωστόσο εφόσον συντρέχει και αυτή θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ως προς τη

¹⁷² T-9/99, ο.π., σκ.211, με παραπομπή σε περαιτέρω νομολογία, T-25/95, *Cimenteries CBR κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2000, σελ.Π-491, σκ.3150, ΕΑ 563/VII/2013, σκ.76.

¹⁷³ T-9/99, ο.π., σκ.212, T-1/89, *Rhone-Poulenc SA κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991, σελ.Π-867, σκ. 121, ΕΑ 563/VII/2013, ό.π.

¹⁷⁴ ΕΑ 563/VII/2013, ό.π.

¹⁷⁵ T-9/99, ο.π., σκ.212, με παραπομπή σε περαιτέρω νομολογία.

¹⁷⁶ T-25/95, ο.π., σκ. 1852 (και παρ. 19 περίληψης)

¹⁷⁷ T-25/95, ο.π., σκ. 1849 (και παρ. 18 περίληψης), ΕΑ 563/VII/2013, ό.π.

¹⁷⁸ C-199/92 P, *Huls κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1999, σελ. I-4287, σκ.163.

¹⁷⁹ C-199/92 P, ο.π., σκ.164.

¹⁸⁰ Βλ. ανωτέρω υπό παρ. 129.

σοβαρότητα της παράβασης, η οποία προφανώς θα επηρεάζει και τον υπολογισμό του ύψους ενδεχόμενου προστίμου.

138. Η έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής προϋποθέτει ύπαρξη επαφών χαρακτηριζόμενων από αμοιβαιότητα. Αυτή η προϋπόθεση της αμοιβαιότητας πληρούται οσάκις η εκ μέρους ενός ανταγωνιστή αποκάλυψη σε άλλον ανταγωνιστή των μελλοντικών του προθέσεων ή της μελλοντικής του συμπεριφοράς στην αγορά ζητήθηκε από τον δεύτερο ή ο επιχειρηματίας αυτός δεν εξέφρασε καμία επιφύλαξη ή αντίρρηση όταν ο ανταγωνιστής του γνωστοποίησε τις προθέσεις του¹⁸¹. Οι περιπτώσεις συντονισμού της συμπεριφοράς μεταξύ επιχειρήσεων που εμπίπτουν στα άρθρα 1 του Ν. 703/77 και 81 ΣυνθΕΚ είναι εκείνες, στις οποίες τουλάχιστον μία από τις επιχειρήσεις δεσμεύεται να υιοθετήσει έναντι άλλης ορισμένη συμπεριφορά στην αγορά, ή κατόπιν επαφών μεταξύ τους διαλύεται ή τουλάχιστον περιορίζεται ουσιωδώς η αβεβαιότητα ως προς τη συμπεριφορά τους στην αγορά. Συνεπώς, ο συντονισμός μπορεί να αφορά τη συμπεριφορά τουλάχιστον ενός εκ των μερών στην αγορά. Σε συνάρτηση με τα ανωτέρω υπογραμμίζεται ότι δεν είναι απαραίτητο ο συντονισμός να είναι προς το συμφέρον όλων των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων¹⁸². Σημειώνεται δε ότι ο συντονισμός δεν πρέπει κατ' ανάγκην να είναι ρητά εκφρασμένος, μπορεί να είναι και σιωπηρός¹⁸³. Προκειμένου να είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι μια συμφωνία έχει συναφθεί με σιωπηρή αποδοχή θα πρέπει να έχει διατυπωθεί πρόταση από μια επιχείρηση προς μια άλλη, είτε ρητά είτε έμμεσα, για την από κοινού εκπλήρωση ενός σκοπού/στόχου¹⁸⁴. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, η εφαρμογή του δικαίου του ανταγωνισμού θα πρέπει να γίνει με βήμα προς βήμα προσέγγιση, αφού στην ουσία τη βασικότερη επιδίωξη αποτελεί η διάκριση των συγκεκριμένων ή σιωπηρών cartels από τις πιθανόν εύλογες (απλές) παράλληλες εμπορικές πρακτικές που υπαγορεύουν ιδίως οι ολιγοπωλιακές συνθήκες ανταγωνισμού¹⁸⁵ που ενδέχεται να χαρακτηρίζουν την υπό έρευνα αγορά.

ΣΤ.4.4 Υπαγωγή

139. Ως προς το δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER, η φιλοσοφία της ενιαίας πολιτικής των επιχειρήσεων συμφερόντων των αδελφών Χόντου αποτυπώνεται εγγράφως το 2003 και συνίσταται στην «...ενιαία πολιτική, όσον αφορά ...στις τιμές των προϊόντων...», για τη μη τήρηση της οποίας επιφυλάσσονται συνέπειες (π.χ. δικαίωμα συμμετοχής στο ΔΣ), ενώ ταυτόχρονα διατυπώνεται η απαγόρευση ενεργειών, που μπορούν να προκαλέσουν ανταγωνιστική διάθεση μεταξύ των καταστημάτων του

¹⁸¹ Τ-25/95, ο.π., σκ.1849 (και παρ.18 περίληψης).

¹⁸² Βλ. Ανακοίνωση ΕΕπ. για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3 ό.π., παρ. 15.

¹⁸³ Ο.π.

¹⁸⁴ Ο.π.

¹⁸⁵ Για μία περισσότερο οικονομική ανάλυση σχετικά με το ολιγοπώλιο, βλέπε Stigler G., *A Theory of Oligopoly*, The Journal of Political Economy, Vol. 72, No. 1 (Feb. 1964), pp. 44-61. Για μία περισσότερο νομική ανάλυση σχετικά με το ολιγοπώλιο, βλέπε Τζουγανάτος Δ., *Ολιγοπώλιο & συλλογική δεσπόζουσα θέση στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2004, σελ. 51επ., καθώς επίσης και σελ. 92-98.

δικτύου¹⁸⁶. Η ύπαρξη της υπό εξέταση συμφωνίας ανάμεσα στα αδέρφια Χόντου αποτυπώνεται ρητά και στο πρακτικό ΔΣ της ROGE (νυν HONDOS CENTER AE)¹⁸⁷, όπου ακολουθείται η ίδια διατύπωση με το ανωτέρω ηλεκτρονικό αρχείο ως προς την ενιαία πολιτική των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER. Στο ίδιο πρακτικό ΔΣ συμφωνείται και η επιβολή κυρώσεων (αφαίρεση επιγραφής HONDOS CENTER) για όσους δεν συμμορφωθούν με τη συμφωνία¹⁸⁸. Εκτιμάται ότι η ανωτέρω πρακτική εκ μέρους των αδελφών Χόντου αποτελεί οριζόντια μεταξύ τους αντι-ανταγωνιστική συμφωνία. Συναφώς, αναφέρεται ότι οι απαντήσεις των 8 εκ των 9 επιχειρήσεων συμφερόντων των αδελφών Χόντου (πλην της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ) φαίνεται είτε να έχουν τον ίδιο συντάκτη είτε να συντάχτηκαν από κοινού. Πιο συγκεκριμένα, οι απαντήσεις των 8 ανωτέρω εταιριών ήταν πανομοιότυπες, με αποτέλεσμα να εξάγεται το εύλογο συμπέρασμα ότι υπήρχε συνεννόηση και στενή συνεργασία κατά τη σύνταξή τους, ενόψει της αποστολής τους στη ΓΔΑ. Συμπερασματικά, με βάση τις προαναφερόμενες σκέψεις, η οριζόντια συμφωνία ανάμεσα στους αδελφούς Χόντου¹⁸⁹ είχε ως κύριο αντικείμενο τη θέσπιση ενιαίας πολιτικής για σειρά ζητημάτων, όπως τις τιμές των προϊόντων, τις προωθητικές ενέργειες, τις συμφωνίες με τις προμηθεύτριες εταιρίες¹⁹⁰. Για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της ανωτέρω ενιαίας πολιτικής, οι αδελφοί Χόντου ίδρυσαν ενιαία γραφεία για τον καλύτερο έλεγχο της λειτουργίας των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER¹⁹¹. Το περιεχόμενο της ανωτέρω συμφωνίας αποτυπώνεται και στο πλαίσιο του ΔΣ της ROGE (νυν «HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ»)¹⁹², όπου ακολουθείται η ίδια διατύπωση με το ανωτέρω ηλεκτρονικό αρχείο ως προς την ενιαία πολιτική των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER. Συνεπώς, η υπό εξέταση οριζόντια συμφωνία έχει ως περιεχόμενο τον εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER επικεντρωμένο κυρίως στη διαμόρφωση του ύψους των τιμών λιανικής πώλησης και συνιστά per se παράβαση, όπως άλλωστε παραδέχονται και οι ίδιες οι εταιρίες συμφερόντων των αδελφών Χόντου (πλην της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ που δεν συμμετείχε στη διαδικασία διευθέτησης) στις Προτάσεις Διευθέτησης που υπέβαλαν και οι οποίες έγιναν δεκτές, οδηγώντας εν πολλοίς στην έκδοση της υπ’

¹⁸⁶ Σύμφωνα με το σχέδιο επιστολής απευθυνόμενο στους κ.κ. [...],[...],[...],[...] και [...] και προς υπογραφή από τους ίδιους, με ημερομηνία 17.06.2003 «... απαγορεύεται ρητώς η οποιαδήποτε μορφή δημοσίευση/διαφήμιση, κατά την οποία θα προκαλείται με οποιονδήποτε τρόπο ανταγωνιστικότητα μεταξύ των καταστημάτων της αλυσίδας...»).

¹⁸⁷ Σύμφωνα με το πρακτικό Διοικητικού Συμβουλίου της HONDOS CENTER A.E., με ημερομηνία 2.9.2003 ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου εισηγείται τα εν λόγω θέματα και κατόπιν συζήτησης το Διοικητικό Συμβούλιο αποφάσισε ομόφωνα ενιαία πολιτική των HONDOS Center.).

¹⁸⁸ Σύμφωνα με το σχέδιο επιστολής απευθυνόμενο στους κ.κ. [...],[...],[...],[...] και [...] και προς υπογραφή από τους ίδιους, με ημερομηνία 17.06.2003 «...Σε περίπτωση που διαπιστωθεί μη συμμόρφωση στους όρους που διέπουν την ενιαία αυτή πολιτική των Hondos Center, θα αφαιρείται το δικαίωμα συμμετοχής στο Διοικητικό Συμβούλιο του Ομίλου.», (Σύμφωνα με το πρακτικό Διοικητικού Συμβουλίου της HONDOS CENTER A.E., με ημερομηνία 2.9.2003 «...μη συμμόρφωση στους όρους ...θα συγκαλείται Διοικητικό Συμβούλιο κατά το οποίο τα μέλη του θα συζητούν την λήψη απόφασης για αφαίρεση της επιγραφής HONDOS Center από την συγκεκριμένη επωνυμία. Οι οραματιστές των HONDOS Center ίδρυσαν τα κεντρικά γραφεία για να διοικούνται από αυτά».

¹⁸⁹ Βλ. παρ.500) της με αρ. πρωτ. 3808/01.06.2016 Εισήγησης.

¹⁹⁰ Βλ. παρ. 422) της με αρ. πρωτ. 3808/01.06.2016 Εισήγησης.

¹⁹¹ Βλ. παρ. 535 της με αρ. πρωτ. 3808/01.06.2016 Εισήγησης.

¹⁹² Βλ. παρ. 423) της με αρ. πρωτ. 3808/01.06.2016 Εισήγησης.

αρ. 636/2017 απόφασης της ΕΑ. Η μη εμφάνιση της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ κατά την ακροαματική διαδικασία που ακολούθησε τη διευθέτηση, η μη υποβολή οιασδήποτε υπομνήματος από τη συγκεκριμένη εταιρία, καθώς και η εν γένει «σιωπή» της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, αναφορικά με τις αποδιδόμενες και σε αυτήν παραβάσεις ανταγωνισμού που την αφορούν, η ανυπαρξία οιασδήποτε αντίκρουσης δηλαδή από την πλευρά της, οδηγεί την ΕΑ στο αναπόδραστο συμπέρασμα ότι και αυτή συμμετείχε στην οριζόντια αντι-ανταγωνιστική σύμπραξη, στην οποία ομολόγησαν, στο πλαίσιο της διαδικασίας διευθέτησης, ότι συμμετείχαν οι λοιπές εταιρίες συμφερόντων των αδελφών Χόντου, ήτοι οι α) «HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ», β) «ΑΤΗΝΗ ΧΟΝΤΟΣ A.E.E.-ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ», γ) «ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ A.E.&B.E.», δ) «ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ ΕΙΔΗ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ A.E.&B.E.», ε) «ANSWER A.E.E. ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΩΝ, ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΩΝ ΝΕΩΤΕΡΙΣΜΟΥ», στ) «STEP A.E.E. ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΩΝ», ζ) «ΜΑΚΑΛΔΙ A.E.E. ΕΙΔΩΝ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ», η) «ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ A.B.E.E.».

ΣΤ.4.5 Συμφωνία με κάθετα χαρακτηριστικά

140. Αναφορικά με την ηλεκτρονική αλληλογραφία που διακινείται στο πλαίσιο του δικτύου των καταστημάτων HONDOS CENTER, στοιχειοθετείται σύμπραξη, ανάμεσα στη δικαιοπάροχο, η οποία αποστέλλει τα e-mail και τους δικαιοδόχους – αποδέκτες της εν λόγω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Η εκτίμηση αυτή δεν κλονίζεται από το γεγονός ότι ο ένας συμβαλλόμενος ζητά τη συνεργασία των δικαιοδόχων, οι οποίοι σιωπηρά συνεργάζονται και συμμορφώνονται με την απαίτηση του δικαιοπαρόχου¹⁹³.

ΣΤ.4.6 Συμπέρασμα

141. Οι πρακτικές, που αναφέρονται ανωτέρω, αποτελούν συμφωνίες / εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ των μερών σύμφωνα με το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού. Ειδικότερα, στην παρούσα υπόθεση, η συμφωνία ανάμεσα στους αδελφούς Χόντου είναι οριζόντια και σε αυτήν εμπλέκεται και η ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ.
142. Επίσης, οι πρακτικές εντός του πλαισίου του δικτύου δικαιόχρησης HONDOS CENTER (ROGE) έχουν τα χαρακτηριστικά μιας κάθετης σύμπραξης, με αντισυμβαλλόμενα μέρη από τη μία πλευρά τη δικαιοπάροχο HONDOS CENTER (ROGE) και από την άλλη πλευρά τους χρήστες (επιχειρήσεις αδελφών Χόντου) και τους τρίτους δικαιοδόχους.

¹⁹³ Βλ. Απόφαση ΔΕΚ C-246/86, *Belasco κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1989, σ. 2117, σκ.40-42. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, οι προσφεύγουσες υποστήριξαν ότι δεν είχαν πρόθεση να παραβιάσουν το άρθρο 81 παρ.1. Εντούτοις, το ΔΕΚ αποκρίθηκε ότι δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να έχει επίγνωση ότι παρέβαινε την απαγόρευση του άρθρου 81 παρ.1, αρκεί ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η επίμαχη συμπεριφορά είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού. C-204/00, ο.π., σκ.206-209, 237-244. C-25 & 26/1984, ό.π., σκ. 14 επ, C-2 & 3/2001P, ό.π., σκ.101 – 102, C-338/00 P, ό.π., σκ. 65 επ. βλ. επίσης Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ.25 α) : «...η συναίνεση μπορεί να συναχθεί από τις εξουσίες που παρέχονται στα μέρη με προϋφιστάμενη γενική συμφωνία. Εάν οι ρήτρες της υφιστάμενης συμφωνίας προβλέπουν ή επιτρέπουν σε έναν από τους συμβαλλόμενους να υιοθετήσει εν συνεχεία συγκεκριμένη μονομερή πολιτική που θα είναι δεσμευτική για τον αντισυμβαλλόμενο, μπορεί στη βάση αυτή να αποδειχθεί η συναίνεση του αντισυμβαλλομένου με την εν λόγω πολιτική...», με παραπομπή στην υπόθεση C-74/04 P, *Επιτροπή κατά Volkswagen*, Συλλ. 2006, σελ. I-6585, σκ. 46. Βλ. επίσης ΕΑ 332/V/2007, σκ.30, με παραπομπή σε περαιτέρω νομολογία.

ΣΤ.5. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

ΣΤ.5.1. Ο καθορισμός τιμών εν γένει – Θεωρητικές παρατηρήσεις

143. Για να εμπίπτει μια συμφωνία στην απαγόρευση των άρθρων 1 του Ν.703/77 και 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ πρέπει να έχει «ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς»¹⁹⁴. Ο διαζευκτικός χαρακτήρας αυτής της προϋπόθεσης, που εκφράζεται με τη χρήση του συνδέσμου «ή», επιβάλλει καταρχάς να εξεταστεί το αντικείμενο της συμφωνίας, λαμβανομένου υπόψη του οικονομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσεται¹⁹⁵.
144. Το γεγονός ότι ένας περιορισμός του ανταγωνισμού είναι κατ' αντικείμενο τέτοιος, δεν προϋποθέτει ότι τα συμβαλλόμενα μέρη είχαν ως αντικειμενική πρόθεση τον περιορισμό του ανταγωνισμού¹⁹⁶. Για το λόγο αυτό, συμφωνίες μπορεί να είναι κατ' αντικείμενο περιοριστικές του ανταγωνισμού ακόμη και αν τα μέρη είναι ικανά να αποδείξουν ότι δεν ήταν ο κύριος σκοπός της συμφωνίας ο περιορισμός του ανταγωνισμού ή ότι είχαν και άλλα θεμιτά κίνητρα¹⁹⁷. Τα αντίστοιχα επιχειρήματα, τα οποία υποστηρίζουν ότι τέτοιου είδους συμφωνίες έχουν επίσης θετικούς σκοπούς/αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό (pro-competitive) δεν αξιολογούνται στο πλαίσιο των άρθρων 1 παρ. 1 του ν. 703/77 ή 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ¹⁹⁸, αλλά στο πλαίσιο των άρθρων 1 παρ. 3 του ν. 703/77 και 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ.
145. Προκειμένου να εμπίπτει ένας περιορισμός στην κατηγορία του κατ' αντικείμενο περιορισμού του ανταγωνισμού, αρκεί το γεγονός ότι η συμφωνία έχει από τη φύση της τη δυνατότητα να περιορίσει τον ανταγωνισμό, όπως είναι για παράδειγμα είναι ο καθορισμός τιμών. Επίσης τέτοιου είδους περιορισμούς συνιστούν οι συμπράξεις εκείνες (συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές) που συνεπάγονται αύξηση των τιμών, οδηγώντας σε μείωση της ευημερίας των καταναλωτών, καθώς οι τελευταίοι υποχρεώνονται να καταβάλλουν υψηλότερες τιμές¹⁹⁹. Επειδή δε ο καθορισμός τιμών αποτελεί τόσο σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού, βάσει πάγιας νομολογίας και πρακτικής, τέτοιου είδους συμφωνίες / εναρμονισμένες πρακτικές συνιστούν παράβαση

¹⁹⁴ Βλ. C-209/07, *Competition Authority κατά Beef Industry Society Ltd κλπ*, Συλλ. 2008, σελ.Ι-8637, σκ. 15.

¹⁹⁵ Βλ. C-209/07, ό.π., σκ. 15-16, με περαιτέρω παραπομπή σε νομολογία, π.χ. ενδεικτικά ΔΕΚ 56 & 58/64, *Consten & Grundig κατά Επιτροπής*, Συλλ. τόμος 1965-1968, σελ. 363 επ. Αν από τη εξέταση της συμφωνίας δεν προκύψει ότι είναι αρκούντως επιβλαβής για τον ανταγωνισμό, πρέπει να εξεταστούν τα αποτελέσματά της, προς επιβολή δε της απαγορεύσεως πρέπει να συντρέχουν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι πράγματι ο ανταγωνισμός είτε παρεμποδίστηκε είτε περιορίστηκε είτε νοθεύθηκε αισθητά.

¹⁹⁶ Βλ. C-209/07, *Competition Authority κατά Beef Industry Society Ltd κλπ*, Συλλ. 2008, σελ.Ι-8637, σκ. 21, σχετικά COMP/34579- *Mastercard*, ΕΕ 2009, C 264, σ.12, σκ. 402.

¹⁹⁷ Βλ. σχετικά COMP/34579- *Mastercard*, ό.π., σκ. 401 επ. με παραπομπή σε συνεκδ.υποθ. 96-102,104,105,108 & και 110/82, *NV IAZ International Belgium and others κατά Επιτροπής*.

¹⁹⁸ Βλ. Βλ. σχετικά COMP/34579- *Mastercard*, ό.π., σκ. 402 επ. με παραπομπή σε T-374/94 κ.ά., *European Night Services κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1998, σελ.ΙΙ-3146, σκ. 136, ΔΕΚ 19/77, *Miller International Schallplatten v. Commission*, ΔΕΚ C-209/07, ό.π., σκ. 21.

¹⁹⁹ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για το άρθρο 81 παρ. 3, ΕΕ 2004, C 101, σ.97, παρ. 21.

ανεξαρτήτως του μεριδίου αυτών στη σχετική αγορά²⁰⁰, ενώ δεν μπορούν να εξαιρεθούν από το πεδίο εφαρμογής των απαγορευτικών διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1 ν.703/77 και 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ²⁰¹ (ούτε και να τύχουν ατομικής εξαίρεσης βάσει της παραγράφου 3 των ίδιων άρθρων)²⁰².

146. Προκειμένου μία συμφωνία καθορισμού τιμών να κριθεί ως αντι-ανταγωνιστική²⁰³, δεν απαιτείται να έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά (να εφαρμόστηκε δηλαδή στην πράξη), αρκεί ότι σκοπός της εν λόγω συμφωνίας να ήταν ο περιορισμός και νόθευση του ανταγωνισμού²⁰⁴. Επομένως, προκειμένου να θεμελιωθεί παράβαση των άρθρων 1 του ν.703/77 και 81 ΣυνθΕΚ, δεν είναι απαραίτητο, να εξεταστεί αν επήλθε το περιοριστικό του ανταγωνισμού αποτέλεσμα²⁰⁵, το οποίο ωστόσο, όπως αναλύεται στο προηγούμενο κεφάλαιο, στην εξεταζόμενη περίπτωση επήλθε.

ΣΤ.5.2. Οριζόντια διάσταση – Νομικό πλαίσιο

147. Συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές, με τις οποίες επιδιώκονται αυξήσεις ή μειώσεις τιμών αγοράς ή πώλησης περιορίζουν τον ανταγωνισμό και απαγορεύονται ρητά από τα άρθρα 1 του ν.703/77 και 81 ΣυνθΕΚ²⁰⁶. Θεωρείται άλλωστε ότι η τιμή αποτελεί το κυριότερο μέσο ανταγωνισμού, οι διάφορες επομένως συνεννοήσεις και συμπαιγνίες που υιοθετούνται με έσχατο στόχο τον καθορισμό της τιμής και την εξάλειψη κάθε ανταγωνισμού σχετικά με την τιμή περιορίζουν από την ίδια τους τη φύση τον ανταγωνισμό κατά την έννοια των ανωτέρω άρθρων²⁰⁷. Επίσης, ο καθορισμός της

²⁰⁰ Σε αυτό το πλαίσιο, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί το παράδειγμα της υπόθεσης Greek Ferries [IV/34.466, EE L109, της 27.04.1999, σελ.24], με βάση το σκεπτικό της οποίας επιβλήθηκε πρόστιμο για καρτέλ - μεταξύ άλλων - και σε μικρού και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις. Στην υποσημείωση 10 της συγκεκριμένης απόφασης αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι: «Πρέπει να σημειωθεί ότι η *Marlînes* και κατά πάσα πιθανότητα η *Βεντούρης* μπορούν να θεωρηθούν ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις σύμφωνα με τη σύσταση 96/280/ΕΚ της Επιτροπής. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής για τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας (EE C 372 της 9.12.1997, σ. 13) οι συμφωνίες μεταξύ των ΜΜΕ δεν εμπίπτουν εν γένει στην απαγόρευση του άρθρου 85 παράγραφος 1. Εντούτοις, στην προκειμένη περίπτωση, δύο μόνο από τα μέρη, δηλαδή η *Marlînes* και η *Βεντούρης* μπορούν να θεωρηθούν ως ΜΜΕ. Επιπλέον, είναι βέβαιο ότι η συμφωνία παρεμποδίζει αισθητά τον ανταγωνισμό σε σημαντικό τμήμα της σχετικής αγοράς (βλέπε τμήμα III της ανακοίνωσης της Επιτροπής για τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας)».

²⁰¹ Ανακοίνωση ΕΑ της 2.3.2006 σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας (de minimis) EE C 368 της 22.12.2001, παρ. 11 (1). Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, EE 2014, C 291, σελ.1. Βλ. ΕΑ 564/VII/2013, σκ. 88, με παραπομπή σε περαιτέρω νομολογία: ΔΕφαΘ 559/2010, ΔΕφαΘ 2891/2009, ΔΕφαΘ 1682/2009, σκ.29.

²⁰² Βλ. κατωτέρω παρ. 173 επ. και 177 επ. (για ατομική εξαίρεση 1 παρ. 3 Ν.703/77 και 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ).

²⁰³ Πρβλ. Απόφαση ΕΑ 591/2014, σκ. 55-58.

²⁰⁴ C-246/86, *Belasco κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1989, σ. 2117, σκ. 12-15, T-7/89, *SA Hercules Chemicals κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991, σ. II-1711, σκ.271, Απόφαση Επιτροπής 2004/104/ΕΚ, ο.π, σκ. 180 επ., T-25/95 κλπ., *Cimenteries κατά Επιτροπής*, Συλλ.2000, σ. II-508, σκ. 1531, 3927επ., C-123/83, *BNIC κατά Clair*, Συλλ. 1985, σ. 391, σκ.22, T-303/02, *Westfalen Gassen Nederland BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2006, σ. II-4574, σκ.75 (με παραπομπή σε σχετική νομολογία).

²⁰⁵ T-49/02, *Brasserie κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2005, σ. II-3038, σκ.97, 108 & 178.

²⁰⁶ Απόφαση Επιτροπής 2004/104/ΕΚ, *Μεθυλογλυκαμίνη*, EE 2004, L 38, σ.18, σκ.171 επ., T-334/94, *Sarrio SA κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1998, σ. II-1446, σκ.122, 137-139.

²⁰⁷ Απόφαση Επιτροπής 2004/104/ΕΚ, ο.π, παρ.181.

εκπτώτικης πολιτικής που θα ακολουθηθεί από τις συμμετέχουσες στη σύμπραξη επιχειρήσεις συνιστά (έμμεσο) καθορισμό τιμών και απαγορεύεται από το δίκαιο του ανταγωνισμού, καθώς τα μέρη της εν λόγω σύμπραξης παραιτούνται αμοιβαία εκ της ελευθερίας τους να χορηγήσουν εκπτώσεις²⁰⁸.

148. Παράνομη σύμπραξη υφίσταται ακόμα και εάν συνάπτεται μόνο σε ανώτερο επίπεδο εμπορίου (πχ. των παραγωγών ή των προμηθευτών) και αφορά τους όρους, με τους οποίους θα συναλλάσσονται οι πελάτες τους (πχ. οι χονδρέμποροι) με τους δικούς τους πελάτες (πχ. λιανέμπορους). Η θέση περιορισμών ως προς τα περιθώρια κέρδους, τις (μέγιστες) εκπτώσεις και τις τιμές που δύνανται να χρεώνουν οι πελάτες των συμπραττουσών επιχειρήσεων θεωρείται ότι έχουν ως σκοπό τον περιορισμό της ελευθερίας δράσης αυτών και, ως εκ τούτου, τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Επομένως, θεωρείται ότι τα άρθρα 1 και 81 απαγορεύουν κάθε περιορισμό του ανταγωνισμού σε οποιοδήποτε επίπεδο εμπορίου (μεταξύ του παραγωγού και του τελικού καταναλωτή στο πλαίσιο της αλυσίδας παραγωγής) και ότι για το λόγο αυτό γίνεται αναφορά σε αυτά τα άρθρα σε γενικούς όρους όπως «άλλους όρους συναλλαγής» (trading conditions- στο άρθρο 1 περίπτ.α'), στην «παραγωγή» και τις «αγορές» (στο άρθρο 1 περίπτ. β' και γ'), δίχως δηλαδή διάκριση ανάλογα με το επίπεδο του εμπορίου, στο οποίο λαμβάνει χώρα ο σκοπός ή το αποτέλεσμα περιορισμού του ανταγωνισμού²⁰⁹.
149. Επιπλέον, μία σύμπραξη μεταξύ επιχειρήσεων που θέτει σημαντικές απαγορεύσεις στην ελευθερία δράσης των πελατών τους, προκειμένου να τύχουν κάποιας έκπτωσης ή οιασδήποτε παροχής, θεωρείται ότι έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού μεταξύ των εν λόγω πελατών κατά την έννοια των άρθρων 1 του Ν.703/77 και 81 ΣυνθΕΚ. Ειδικότερα, η θέση περιορισμών από τους παραγωγούς με στόχο τον έλεγχο εκ μέρους τους της τιμολογιακής πολιτικής των λιανεμπόρων εκτιμάται ότι έχει αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού²¹⁰.

²⁰⁸ Βλ. σχετικά ΕΑ 277/IV/2005 και ΔΕφαΘ 1001/2006 (η οποία αποδέχθηκε την ύπαρξη παράβασης εκ μέρους του ΣΕΣΜΕ για τήρηση έναντι των προμηθευτών τους των καταλόγων εκπτώσεων που έστελνε προς τα super markets), ΔΕΚ 311/85, *VZWW κατά ASBL*, Συλλ. 1987, σ.3801, σκ., 17, T-213/00, *CMA, CGM, κλπ κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σ.Π-913, σκ. παρ. 175 (με παραπομπή σε σχετική νομολογία) (βλ. και Ritter L. - Braun W., *European Competition Law: A Practitioner's Guide*, 2004, σ.178).

²⁰⁹ Αποφάσεις ΔΕΚ 209επ./78, ο.π., σκ.102-103, 107-109, 131-132, 141. Η υπόθεση αφορούσε στον καθορισμό των μέγιστων εκπτώσεων που μπορούσαν να δίδουν τόσο οι ίδιοι οι παραγωγοί (τσιγάρων) προς τους χονδρεμπόρους, όσο και οι χονδρέμποροι προς τους λιανέμπορους, με αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού. Και τούτο, διότι στερούσε αφενός την πιθανότητα ανταγωνισμού μεταξύ των παραγωγών ως προς τα περιθώρια κέρδους και αφετέρου την πιθανότητα ανταγωνισμού μεταξύ των χονδρεμπόρων ως προς τις υπηρεσίες που θα παρέχουν προς τους παραγωγούς. Βλ. επίσης T-14/93, *Union Internationale des chemins κλπ. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1995, σ. Π-1503, σκ.49-53. Η υπόθεση αυτή αφορούσε στην απόφαση της Ένωσης Σιδηροδρομικών Μεταφορών για τον καθορισμό των τιμών μεταφοράς των γραφείων ταξιδίων και λήφθηκε δίχως τη συμμετοχή και αποδοχή των γραφείων ταξιδίων. Το ΠΕΚ θεώρησε ότι η υπό εξέταση παράβαση θα υπήρχε είτε τα γραφεία ταξιδίων μπορούσαν να θεωρηθούν ανεξάρτητες επιχειρήσεις έναντι των μεταφορέων είτε όχι. Το σκεπτικό της απόφασης επιβεβαιώθηκε από το ΔΕΚ στην υπ' αριθμ. C-264/95 P, *Επιτροπή κατά UIC*, Συλλ. 1997, σ. I-1287, ιδίως σκ. 41-45.

²¹⁰ Περί όλων αυτών βλ. Απόφαση Επιτροπής 82/506/ΕΟΚ, *SSI*, ΕΕ 1982, L232, σ.1, σκ. 98-99 (ιδίως δ), 116. Στην υπόθεση αυτή, οι παραγωγοί τσιγάρων μέσω της Ένωσης τους (SSI) έλαβαν απόφαση χορήγησης συμπληρωματικών εισφορών προς τους εμπόρους τσιγάρων υπό προϋποθέσεις που έθεταν περιορισμούς στην ελευθερία δράσης των εμπόρων-πελατών τους σε ζητήματα σημαντικής εμπορικής

150. Οι πληροφορίες που αφορούν στις τιμές (χονδρικής ή λιανικής) πώλησης, που έχει αποφασίσει ή σκέπτεται να ακολουθήσει στην αγορά μία επιχείρηση, θεωρούνται εκ φύσεως εμπιστευτικές. Η ανταλλαγή τους, επομένως, απαγορεύεται ως δυνάμενη να συμβάλει στην εφαρμογή μίας εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ των επιχειρήσεων αναφορικά με τις τιμές²¹¹.

ΣΤ.5.3. Υπαγωγή

151. Η οριζόντια συμφωνία ανάμεσα στους αδελφούς Χόντου είχε ως κύριο αντικείμενο τη θέσπιση ενιαίας πολιτικής για σειρά ζητημάτων, όπως τις τιμές των προϊόντων, τις προωθητικές ενέργειες, τις συμφωνίες με τις προμηθεύτριες εταιρίες. Για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της ανωτέρω ενιαίας πολιτικής, οι αδελφοί Χόντου ίδρυσαν ενιαία γραφεία για τον καλύτερο έλεγχο της λειτουργίας των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER. Το περιεχόμενο της ανωτέρω συμφωνίας αποτυπώνεται και στο πλαίσιο του ΔΣ της ROGE (νυν HONDOS CENTER ΑΕ), όπου ακολουθείται η ίδια διατύπωση με το ανωτέρω ηλεκτρονικό αρχείο ως προς την ενιαία πολιτική των καταστημάτων του δικτύου HONDOS CENTER. Συνεπώς, η υπό εξέταση οριζόντια συμφωνία έχει ως περιεχόμενο τον εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER επικεντρωμένο κυρίως στη διαμόρφωση του ύψους των τιμών λιανικής πώλησης. Πέρα από τον *per se* παραβατικό της χαρακτήρα, η εν λόγω οριζόντια αντι-ανταγωνιστική συμφωνία διαπιστώνεται ότι έχει αναπτύξει σημαντικά αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα και στην πράξη, τα οποία αναλύονται κατωτέρω στο πλαίσιο του καθορισμού τιμών στο δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER.
152. Για την τήρηση της υπό εξέταση συμφωνίας από όλα τα μέρη της σύμπραξης, συμπεριλαμβανομένης και της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, συμφωνείται και η επιβολή κυρώσεων (αφαίρεση επιγραφής HONDOS CENTER, που συνιστά σήμα απολύτως αναγνωρίσιμο) για όσους δεν συμμορφωθούν με τη συμφωνία. Ειδικότερα, υπάρχει, όπως ήδη αναφέρθηκε, πρακτικό ΔΣ όπου μεταξύ άλλων συμφωνείται και η επιβολή κυρώσεων (αφαίρεση δικαιώματος συμμετοχής στο ΔΣ της HONDOS CENTER Α.Ε.,

σημασίας (πχ. υποχρέωση να έχουν ελάχιστο αριθμό σημείων λιανικής, υποχρέωση, πραγματοποίησης ελάχιστου κύκλου εργασιών, υποχρέωση διατήρησης συγκεκριμένων αποθεμάτων, υποχρέωση υποβολής έκθεσης για τα τσιγάρα που πωλήθηκαν στην τιμή αναγραφής στην ταινία...). Η επιβολή αυτών των περιορισμών που ενισχύονταν με τυχόν επιβαλλόμενες κυρώσεις θεωρήθηκε ότι είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού μεταξύ των πελατών των παραγωγών, με βάση τα προβλεπόμενα στο το άρθρο 81 της Συνθήκης.

²¹¹ T-1/89, *Rhone-Poulenc SA κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991, σ. II-1034, σκ. 122. Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο προσφεύγων συμμετείχε σε συναντήσεις που αφορούσαν την ανταλλαγή πληροφοριών (price lists) μεταξύ των ανταγωνιστριών εταιρειών σχετικά, μεταξύ άλλων, με τη σκοπούμενη τιμολογιακή πολιτική τους. Η συμμετοχή του στις συναντήσεις αυτές θεωρήθηκε εναρμονισμένη πρακτική με σκοπό τον επηρεασμό της συμπεριφοράς των ανταγωνιστών στη σχετική αγορά (παρ.122-127). Βλ. αντίστοιχα και Απόφαση Επιτροπής 77/592/EEC, COBELPA/VNP, ΕΕ 1977, L 242, σ.10, σκ.25-30, T-25επ./95, *Cimenteries CBR κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2000, σ. II-491, σκ.1531, Απόφαση Επιτροπής 74/292/ΕΟΚ, *IFTRA Rules on Glass Containers*, ΕΕ 1974, L 160, σ.1, σκ.40-45, καθώς και ΔΕφΑθ 1682/2009, *Vivartia κατά ΕΑ*, σκ.41-43.

αφαίρεση επιγραφής HONDOS CENTER) για όσους δεν συμμορφωθούν με τη συμφωνία.

ΣΤ.5.4. Συμπέρασμα

153. Κατά συνέπεια, στην παρούσα υπόθεση, στοιχειοθετείται παράνομη οριζόντια σύμπραξη μεταξύ των αδελφών Χόντου, στην οποία εμπλέκεται και η ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, για τον εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER ως προς τη διαμόρφωση του ύψους των τιμών λιανικής πώλησης. Η συγκεκριμένη σύμπραξη έχει per se παραβατικό χαρακτήρα.

ΣΤ.5.5. Κάθετη συμφωνία

ΣΤ.5.5.1 Νομικό πλαίσιο

154. Οι κάθετες συμφωνίες καθορισμού των τιμών μπορούν να προκύψουν είτε από την ύπαρξη συμβατικών ρητρών που περιορίζουν τον ανταγωνισμό είτε, εφόσον δεν υφίστανται τέτοιες συμβατικές ρυθμίσεις, σε περίπτωση που τα μέτρα ή τις πρακτικές που συστήνει ή επιβάλλει προς τήρηση ο προμηθευτής / παραγωγός, τίθενται σε εφαρμογή από τους μεταπωλητές του²¹².
155. Συμπράξεις μεταξύ επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής και έχουν ως αντικείμενο τον καθορισμό των τιμών ή του ύψους της έκπτωσης που μπορούν να προσφέρουν οι πελάτες των προμηθευτών συνιστούν, επίσης, παράνομες συμπράξεις. Εφόσον, δηλαδή, προμηθευτές και πελάτες συμμετέχουν σε μία σύμπραξη αναφορικά με το ύψος της τιμής ή της έκπτωσης που θα προσφέρουν οι πελάτες, τότε από πλευράς δικαίου του ελεύθερου ανταγωνισμού γίνεται δεκτή η πιθανολόγηση ότι πρόκειται για απαγορευμένη σύμπραξη. Αυτού του είδους οι συμφωνίες έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού μεταξύ των πελατών. Πράγματι, δεν επιτρέπουν τον ανταγωνισμό ως προς τις τιμές μεταξύ των πελατών, οι οποίοι δεν έχουν τη δυνατότητα να αποφασίζουν εξ ιδίας πρωτοβουλίας να παραιτούνται υπέρ των δικών τους πελατών από ένα - ακόμη και σημαντικό - μέρος της προμήθειας (ή της έκπτωσης) που τους αναλογεί²¹³. Το σύστημα του από κοινού καθορισμού τιμών μεταπώλησης μεταξύ προμηθευτών και αγοραστών στερεί τους

²¹² Οι ρητές συμβατικές ρήτρες για καθορισμό τιμών μεταπώλησης περιορίζουν αυτές καθαυτές τον ανταγωνισμό άνευ άλλου τινός, ανεξάρτητα από το εάν εφαρμόστηκαν στην πράξη ή όχι, (T-67/01, *JCB Service κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2004, σελ.Π-49, σκ.103, 117, C-167/04 P, *JCB Service κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2006, σελ. I-8935, σκ. 151 επ., C-89/85, *Ahlstrom κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1993, σελ. I-1307, σκ.175, C-306/96, *Javico κατά YSL*, Συλλ. 1998, σελ. I-1983, σκ.14 επ., C-86/82, *Hassebland κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1984, σελ.883, σκ.45 επ. Βλέπε επίσης νέες Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ο.π., παρ. 48) ενώ στις υπόλοιπες περιπτώσεις ο εξ αντικειμένου περιορισμός του ανταγωνισμού προκύπτει από την ερμηνεία που δίνουν τα μέρη στη συμβατική ρύθμιση.

²¹³ Βλ. πχ. ΔΕΚ 311/85, *VZW κλπ κατά ASBL κλπ*, Συλλ. 1987, σελ.3801, σκ.17, 209επ., 209-215/78, *Heintz van Landewyck κλπ κατά Επιτροπής*, Συλλ. (ελλ.ειδ.έκδοση) τόμος III, σελ. 207, σκ.157-162 (όπου επίσης συμφωνία μεταξύ χονδρεμπόρων και λιανεμπόρων αναφορικά με την λιανική τιμή πώλησης των τσιγάρων θεωρήθηκε ότι είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού), C-243/83, *SA Binon κλπ*, Συλλ. 1985, σελ. 2015, σκ.43-47.

καταναλωτές από τη δυνατότητα να προμηθευτούν τα εκάστοτε προϊόντα ή τις εκάστοτε υπηρεσίες υπό οικονομικά πιο ευνοϊκούς όρους. Για το λόγο αυτό, γίνεται δεκτό ότι σε αυτές ειδικά τις περιπτώσεις παραβιάζονται τα άρθρα 1 του ν. 703/77 και 81 ΣυνθΕΚ²¹⁴.

156. Υπενθυμίζεται ότι όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, ο παράνομος χαρακτήρας μιας σύμπραξης υφίσταται ακόμα κι αν συνάπτεται μόνο σε ανώτερο επίπεδο εμπορίου (π.χ. παραγωγών) και αφορά τους όρους, με τους οποίους θα συναλλάσσονται οι πελάτες τους (πχ. οι χονδρέμποροι) με τους δικούς τους πελάτες (πχ. λιανέμπορους). Σε αυτήν την περίπτωση, η θέση περιορισμών ως προς τα περιθώρια κέρδους, τις (μέγιστες) εκπτώσεις και τις τιμές που δύνανται να χρεώνουν οι πελάτες των συμπραττουσών επιχειρήσεων θεωρείται ότι έχουν ως σκοπό τον περιορισμό της ελευθερίας δράσης αυτών και, ως εκ τούτου, τον περιορισμό του ανταγωνισμού.
157. Ο καθορισμός ελάχιστων ή πάγιων τιμών μεταπώλησης αποτελεί ιδιαίτερα σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού²¹⁵. Σε περίπτωση συμβατικών διατάξεων ή εναρμονισμένων πρακτικών με τις οποίες καθορίζεται απευθείας η τιμή μεταπώλησης, ο περιορισμός είναι εμφανής. Ωστόσο, ο καθορισμός των τιμών μεταπώλησης δύναται επίσης να επιτευχθεί με έμμεσο τρόπο (π.χ. οι συμφωνίες για καθορισμό του περιθωρίου κέρδους του διανομέα²¹⁶, του ανωτάτου επιπέδου έκπτωσης που μπορεί να χορηγήσει ο διανομέας από ένα καθορισμένο επίπεδο τιμών²¹⁷, η εξάρτηση της χορήγησης εκπτώσεων ή της επιστροφής των δαπανών προώθησης εκ μέρους του προμηθευτή από την τήρηση συγκεκριμένου επιπέδου τιμών, η σύνδεση της καθορισμένης τιμής μεταπώλησης με τις τιμές μεταπώλησης των ανταγωνιστών, οι απειλές, οι εκφοβισμοί²¹⁸, οι προειδοποιήσεις, η επιβολή κυρώσεων²¹⁹). Οι άμεσοι ή έμμεσοι τρόποι για την επίτευξη του καθορισμού των τιμών μπορούν να γίνουν πιο αποτελεσματικοί, στις περιπτώσεις που αυτοί συνδυάζονται με τη λήψη μέτρων για τον εντοπισμό διανομέων που εφαρμόζουν μειωμένες τιμές (π.χ. η εφαρμογή συστήματος παρακολούθησης των τιμών)²²⁰. Υπογραμμίζεται ότι η απαγόρευση καθορισμού τιμών ισχύει τόσο σε επίπεδο λιανικής, όσο και σε επίπεδο χονδρικής πώλησης των προϊόντων²²¹.
158. Σύμφωνα με τον Κανονισμό 2790/99²²² (άρθρο 4 στοιχ.α'), ο καθορισμός τιμών μεταπώλησης θεωρείται ιδιαίτερα σοβαρός περιορισμός του ανταγωνισμού. Σύμφωνα με

²¹⁴ Βλ. ΔΕΚ 43 & 63/82, *VBVB/VBBB κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1984, σελ.22, σκ.45 (όπου συμφωνία μεταξύ ενόσεων εκδοτών και ενόσεων βιβλιοπωλών θεωρήθηκε παράνομη σύμπραξη).

²¹⁵ Για το θέμα του καθορισμού τιμών μεταπώλησης, βλέπε σχετικά μεταξύ άλλων και Zevgolits N., *Resale Price Maintenance (RPM) in European Competition Law: Legal certainty Versus Economic theory?*, ECLR, Volume 34: Issue 1, 2013, p. 25.

²¹⁶ Υπόθεση Yamaha (COMP/37.975/PO), σκ. 81-82, 144.

²¹⁷ Mercedes – Benz [2002] OJ L257/1, παρ. 113 και Yamaha, ό.π, σκ. 126.

²¹⁸ Πρβλ. για παράδειγμα παρ. 21 της υπόθεσης T-208/01, *Volkswagen AG v. Commission*, Συλλ. 2003, σελ. II-5141.

²¹⁹ Hasselblad [1982] OJ L161/18, παρ. 36 και επ., καθώς και 107/82, *AEF – Telefunken v. Commission*, Συλλ. 1983, σελ. 3151, σκ. 129-130.

²²⁰ Νέες Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ. 48.

²²¹ Απόφαση Επιτροπής 2001/135/EK, *Nathan-Bricolux*, ΕΕ 2001, L 54, σελ. 1.

²²² ΕΕ 1999, L 148, σ.1. Σημειώνεται ότι, βάσει σχετικής νομολογίας του ΣτΕ (4702/98), ο Κανονισμός 1984/83, ο οποίος επίσης προϋπέθετε παράβαση του άρθρου 81 παρ.1 (και επομένως επηρεασμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών-μελών) εφαρμόστηκε (εμμέσως) από την ΕΑ παρά το γεγονός ότι η ΕΑ δεν διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 81 παρ.1, αλλά μόνο του άρθρου 1 παρ.1 του ν.703/77. Σε κάθε

την Ανακοίνωση της ΕΑ για τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας²²³, ακόμα και στην περίπτωση που το μερίδιο αγοράς του προμηθευτή δεν υπερβαίνει το 10% ή σύμφωνα με την Ανακοίνωση της Επιτροπής²²⁴ το 15%, οι εξ αντικειμένου περιορισμοί του ανταγωνισμού συνιστούν παράβαση του άρθρου 1 του Ν.703/77 και 81 της ΣυνθΕΚ, καθώς οι συμφωνίες μεταξύ μη ανταγωνιστών που περιλαμβάνουν έναν ιδιαίτερα σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού, εμπίπτουν στα άρθρα 1 παρ. 1 Ν.703/1977 και 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ ως αισθητά περιορίζουσες τον ανταγωνισμό ακόμα και αν τα μερίδια αγοράς των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων είναι μικρότερα των προβλεπόμενων στις σκέψεις 7, 8 και 9 των προαναφερόμενων Ανακοινώσεων²²⁵. Συνάγεται επομένως με βάση τα παραπάνω ότι ο περιορισμός της δυνατότητας του αγοραστή να καθορίζει μόνος του τις τιμές μεταπώλησης αποτελεί ιδιαίτερα σοβαρό περιορισμό²²⁶.

159. Συναφώς επισημαίνεται ότι ο ανωτέρω περιορισμός σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως δικαιολογία / αντίδραση σε πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού εκ μέρους κάποιου ανταγωνιστή²²⁷.

ΣΤ.5.5.2. Υπαγωγή (δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER)

160. Στην υπό εξέταση υπόθεση, υπενθυμίζεται ότι διαπιστώθηκε η ύπαρξη κάθετης συμφωνίας στο πλαίσιο του δικτύου δικαιόχρησης HONDOS CENTER, με αντισυμβαλλόμενα μέρη από τη μία πλευρά τη δικαιοπάροχο HONDOS CENTER Α.Ε. και από την άλλη πλευρά τους χρήστες (επιχειρήσεις αδελφών Χόντου) και τους τρίτους δικαιοδόχους. Το αντικείμενο της εν λόγω συμφωνίας εξετάζεται στις επόμενες παραγράφους.
161. Από πληθώρα ηλεκτρονικών μηνυμάτων ανάμεσα στις επιχειρήσεις συμφερόντων των αδελφών Χόντου, αλλά και εσωτερικής αλληλογραφίας της HONDOS CENTER Α.Ε., προκύπτει η συμφωνία και η εφαρμογή ενιαίας τιμολογιακής πολιτικής στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER Α.Ε..

περίπτωση, στα πλαίσια της αναγκαιότητας ομοιόμορφης ερμηνείας του εθνικού σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δίκαιο. το άρθρο 1 παρ.1 θα ερμηνεύεται πλέον σύμφωνα με τις σχετικές κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς και τις προβλέψεις του Κανονισμού 2790/99 (βλ. και Δ. Τζουγανάτο, *Οι συμφωνίες αποκλειστικής και επιλεκτικής διανομής στο δίκαιο του ανταγωνισμού*, 2001, σελ. 191-194).

²²³ Ανακοίνωση της ΕΑ με ημερομηνία 2/3/2006 σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το αρ. 1 παρ. 1 Ν. 703/1977 (de minimis), παρ. 11 (2). Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, ΕΕ 2014, C 291, σελ.1.

²²⁴ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το αρ. 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ, ΕΕ C 368, 22/12/2001, παρ. 11 (2).

²²⁵ Βλ. C-5/69, *Völk κατά Vervaeke*, Συλλ. 1969-1971 (ελλ.ειδ.εκδ.), σ.91, σκ.8 επ. Ανακοίνωση της Επιτροπής – Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ΕΕ 200, C 291, σ.1, παρ. 9-11.

²²⁶ Βλέπε Wernhard Moschel, *Ο καθορισμός της τιμής μεταπώλησης στις συμβάσεις διανομής κατά το δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού (Vertical Price Fixing: Myths and Loose Thinking)*, 17.02.2012, Ομιλία οργανωθείσα από το Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικόλογων. Βλέπε επίσης Ν. Ζευγώλη, *Κάθετες συμφωνίες*, ό.π., σελ. 91επ.

²²⁷ T-66/99, *Minoan κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σ.ΠΙ-5515, σκ. 194 («... Η απαγόρευση τελέσεως πράξεων αθέμιτου ανταγωνισμού ουδόλως μπορεί να ερμηνευθεί ως επιβάλλουσα στις εν λόγω επιχειρήσεις τη σύναψη συμφωνιών με αντικείμενο τον καθορισμό των εφαρμοστέων στις διεθνείς γραμμές ναύλων. ...»). Πρβλ. επίσης την Απόφαση ΔΕφαθ 3807/2014, ιδίως παρ. 13 και 16.

162. Ως προς την τιμολόγηση των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής στο δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER αρχικό προβληματισμό δημιουργούν οι αντιφατικές δηλώσεις στελεχών της δικαιοπαρόχου/δικαιούχου HONDOS CENTER A.E. Πιο συγκεκριμένα, διατυπώνεται η απόλυτη ταύτιση της τιμολογιακής και εκπαιδευτικής πολιτικής σε όλα τα καταστήματα του δικτύου (συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων συμφερόντων των αδελφών Χόντου και των καταστημάτων franchise), ενώ η διαμόρφωση των τελικών τιμών γίνεται από τη HONDOS CENTER A.E., έχοντας ως βάση τους τιμοκαταλόγους προτεινόμενων τιμών λιανικής των εταιριών χονδρικής. Στην ίδια κατεύθυνση κινείται και η αποτύπωση της φιλοσοφίας της ενιαίας πολιτικής των επιχειρήσεων συμφερόντων των αδελφών Χόντου, η οποία αποτυπώνεται εγγράφως το 2003 και συνίσταται στην «...ενιαία πολιτική, όσον αφορά ...στις τιμές των προϊόντων...», για τη μη τήρηση της οποίας επιφυλάσσονται συνέπειες (π.χ. δικαίωμα συμμετοχής στο ΔΣ), ενώ ταυτόχρονα διατυπώνεται η απαγόρευση ενεργειών που μπορούν να προκαλέσουν ανταγωνιστική διάθεση μεταξύ των καταστημάτων του δικτύου. Επομένως, σε οριζόντιο επίπεδο, ιδίως για τα καταστήματα συμφερόντων των αδελφών Χόντου διαπιστώνεται επιπλέον και η εφαρμογή μίας τουλάχιστον μορφής σοβαρών αντιποίνων (ήτοι η απειλή μη συμμετοχής στο ΔΣ), προκειμένου το consensus για μη ανταγωνισμό να εφαρμοστεί κατά τρόπο απόλυτο.
163. Αναλυτικότερα επισημαίνονται τα εξής: Ενδεικτικώς, το 2003, η δικαιοπάροχος HONDOS CENTER A.E. ζητά από κατάστημα franchise την εφαρμογή των τιμών HONDOS CENTER²²⁸. Κατά τη διάρκεια δε των ετών 2004 – 2006, παρατηρείται η συστηματική αποστολή ηλεκτρονικών μηνυμάτων από τη δικαιοπάροχο προς το δίκτυο καταστημάτων, με σαφείς αναφορές στον καθορισμό συγκεκριμένων τιμών λιανικής²²⁹. Ταυτόχρονα η δικαιοπάροχος HONDOS CENTER A.E. διατηρούσε συστηματική επικοινωνία με τις εταιρίες χονδρικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής, για την αποστολή τιμοκαταλόγων λιανικής πώλησης από τις εταιρίες χονδρικής στην HONDOS CENTER A.E., αλλά και για τη συνεννόηση επί λεπτομερειών για τον καθορισμό αυτών²³⁰. Τους τιμοκαταλόγους αυτούς φρόντιζε να τους αποστέλλει

²²⁸ Βλ. επιστολή HONDOS CENTER A.E. προς HONDOS CENTER Σαντορίνης, σύμφωνα με την οποία «... Δεχόμαστε παράπονα και διαμαρτυρίες καταναλωτών ότι δεν εφαρμόζετε τις τιμές HONDOS CENTER στο κατάστημά σας, κατά κύριο λόγο, και δεν ακολουθείτε το ενιαίο παρουσίασης του καταστήματός σας ως HONDOS CENTER, σε αντίθεση με αυτά που έχουμε συμφωνήσει. Το Σήμα HONDOS CENTER δεν συνάδει όπως εμφανίζετε και λειτουργεί το κατάστημα. Επιστούμε πολύ την προσοχή σας στην τήρηση των όρων συνεργασίας μας για να συνεχιστεί. Θα παρακολουθούμε από πολύ κοντά το θέμα σας και σε νέο κρούσμα θα λάβουμε άμεσα την απόφασή μας....»

²²⁹ Βλ. ηλ. μηνύματα από την [...] (ROGE) προς την [...] (Υπεύθυνη Μάρκετινγκ της ίδιας εταιρίας) τα οποία καταδεικνύουν την εφαρμογή σταθερής τιμολογιακής πολιτικής της εταιρίας HONDOS CENTER ως προς το δίκτυο πώλησης των προϊόντων της (καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising) και τη διαχείριση αυτής από τα κεντρικά γραφεία. Τα εν λόγω ηλ. μηνύματα αφορούν στον καθορισμό λιανικών τιμών εντός του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER για τα έτη 2004, 2005 και 2006, τόσο με την αποστολή ομαδικών ηλ. μηνυμάτων, όσο και με μεμονωμένες επικοινωνίες με τα καταστήματα της επαρχίας.

²³⁰ Καταδεικνύεται ότι υπήρχε σωρεία ηλεκτρονικών μηνυμάτων, βάσει των οποίων τιμοκατάλογοι προμηθευτριών εταιριών (με προτεινόμενες ή καθορισμένες λιανικές τιμές) προωθούνται από τα κεντρικά γραφεία, με τελικό αποδέκτη εν τέλει όλο το δίκτυο υπό το σήμα HONDOS και συστάσεις να ακολουθηθούν οι τιμές αυτές. Οι συστάσεις αυτές αφορούν τόσο νέα προϊόντα όσο και ανατιμήσεις σε προϊόντα που ήδη διατίθενται. [...].

περαιτέρω σε όλο το δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER, με ρητές αναφορές για συμμόρφωση (π.χ. «...παρακαλώ να βάλετε άμεσα τις παρακάτω τιμές...», «...σας στέλνουμε τις αρχικές λιανικές που ισχύουν και που θα πρέπει να ακολουθήσετε ... τα καταστήματα Αθηνών δεν θα αλλάξουν τιμές εάν πρώτα δεν λάβουν ενημέρωση από τα κεντρικά γραφεία...»). Η επισήμανση εκ μέρους του αποστολέα για άμεση τοποθέτηση, αλλά και ο επιτακτικός τόνος, καθώς και το ύφος στο οποίο είναι γραμμένες οι συγκεκριμένες επιστολές συνηγορούν με ασφάλεια στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για αυστηρό καθορισμό τιμών μεταπώλησης.

164. Διαπιστώνεται η διενέργεια επανειλημμένων ελέγχων εκ μέρους της HONDOS CENTER A.E. σε καταστήματα του δικτύου, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν οι τιμές ήταν «σωστές»²³¹. Σχετικά, παρατηρείται ότι η HONDOS CENTER A.E. είχε αναλυτική εικόνα των πωλήσεων των καταστημάτων του δικτύου, ανά προμηθευτή, τους οποίους και ενημέρωνε με αναλυτική αναφορά των πωλήσεων²³². Επομένως, συνάγεται με βάση τα παραπάνω ότι ο αυστηρός καθορισμός τιμών μεταπώλησης συνοδεύεται και από έλεγχο της εφαρμογής του με ταυτόχρονη μάλιστα σχετική ενημέρωση και των προμηθευτών/εταιριών [...].
165. Παρατηρείται η ακόλουθη πρακτική, που αποτυπώνει τη συμφωνία και η εφαρμογή ενιαίας τιμολογιακής πολιτικής στο πλαίσιο του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER A.E. Η δικαιοπάροχος HONDOS CENTER A.E. ενημέρωνε τους προμηθευτές χονδρικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής για την ένταξη νέων καταστημάτων στο δίκτυο της, με την επισήμανση ότι πρόκειται για αυτόνομες

²³¹ Βλ. έγγραφο της HONDOS CENTER AE, της 16.9.2003, όπου αναγράφεται: «4. Επιθεώρηση στα καταστήματα Ν. Ερυθραίας [ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ] & Κολωνάκι [ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑ]». Στο ως άνω έγγραφο, επισυνάπτονται δύο εκθέσεις ελέγχου/αξιολόγησης των προαναφερόμενων καταστημάτων. Στο κατάστημα (της Hondos) στο Κολωνάκι, στις 15/9/03, διενεργήθηκε έλεγχος από την ανωτέρω επιθεωρήτρια, κατά τον οποίο εκτός των άλλων ελέγχθηκαν και οι τιμές, που κατά δήλωσή της ήταν «σωστές». Ομοίως, σε έλεγχο της στη Ν. Ερυθραία (κατάστημα Hondos) την ίδια μέρα οι τιμές ήταν επίσης «σωστές», παρ. 67, όπου γίνεται αναφορά σε έγγραφο της HONDOS CENTER AE, της 16.9.2003 και τίτλο «Θέματα Συμβουλίου», αναγράφεται, μεταξύ άλλων, ότι: «[...] 3. ΠΕΜΠΤΗ 11/9/03: [...] Επιθεώρηση στη Μπουμπουλίνας και Τσαμαδού [ΜΑΚΑΛΔΙ] 4. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 12/9/03: Επιθεώρηση στο κατάστημα της Ρόδου [ΡΟΓΕ] [...] 5. ΔΕΥΤΕΡΑ 15/9/03: Επιθεώρηση στη Ν. Σμύρνη [ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ] [...]». αναφορά σε επιστολή – πρότυπο της HONDOS CENTER AE προς διάφορους προμηθευτές τους οποίους και ενημερώνουν για την έναρξη νέου καταστήματος HONDOS CENTER με το σύστημα Franchising σε κάποια πόλη της χώρας, σύμφωνα με την οποία «Θέλουμε να τονίσουμε ότι στο εξής τα εκάστοτε προγράμματά σας προβολών, προωθήσεων και ειδικών προωθητικών ενεργειών, θα πρέπει να ισχύουν για όλα τα καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising. Αναφέρουμε ότι όλα τα καταστήματα Franchising, συμπεριλαμβανομένου και του νέου καταστήματος στην Έδεσσα, ακολουθούν και εφαρμόζουν τη στρατηγική φιλοσοφία των HONDOS CENTER σε όλους τους τομείς. Όσον αφορά το διακανονισμό επί των προμηθευόμενων προϊόντων σας στα καταστήματα Franchising, δεδομένου ότι πρόκειται για αυτόνομες επιχειρήσεις, κάθε χρηματοοικονομική συναλλαγή μαζί τους, βαρύνει αποκλειστικά και μόνον αυτά.»).

²³² Βλ. ηλ. μηνύματα της HONDOS CENTER AE προς τους υπεύθυνους λογιστηρίων διαφόρων επιχειρήσεων υπό το σήμα HONDOS (τόσο αυτών ιδιοκτησίας των αδερφών Χόντου όσο και των ανεξάρτητων δικαιοδόχων) από τους οποίους ζητούνται αναλυτικές πληροφορίες – αναφορές πωλήσεων ανά προμηθευτή, ποσά δωροεπιταγών, ποσά για πιστωτικά σημειώματα ή τους προμηθευτές των καταστημάτων στους οποίους αποστέλλεται αναλυτική αναφορά των πωλήσεων όλων των καταστημάτων.

επιχειρήσεις²³³. Παράλληλα, το 2006, η δικαιοπάροχος πραγματοποιεί παραγγελίες προϊόντων για λογαριασμό των καταστημάτων franchise.

166. Συμπερασματικά, για το χρονικό διάστημα 2003 – 2006, διαπιστώνεται η πρόθεση, ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η συστηματική επιδίωξη του καθορισμού των λιανικών τιμών πώλησης των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής εκ μέρους της HONDOS CENTER A.E. σε όλο το εύρος του δικτύου των καταστημάτων (συμπεριλαμβανομένων των καταστημάτων συμφερόντων των αδελφών Χόντου και των καταστημάτων franchise). Διευκρινίζεται ότι στην προκειμένη περίπτωση οι franchisees δεν εγκαλούνται λόγω του μικρού τους μεγέθους και της αναγνώρισης της αντικειμενικής τους αδυναμίας να προβάλουν ουσιαστικές αντιρρήσεις στη βούληση της HONDOS CENTER .

ΣΤ.6. ΕΞΕΤΑΣΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΟΜΑΔΙΚΗΣ / ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΑΠΑΛΛΑΓΗΣ

ΣΤ.6.1. Γενικά

167. Στο παρόν τμήμα εξετάζεται η δυνατότητα χορήγησης ομαδικής απαλλαγής βάσει του Κανονισμού 2790/1999²³⁴ και η δυνατότητα ατομικής απαλλαγής, βάσει των άρθρων 1 παρ. 3 του Ν.703/77 και 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ. Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά όπου το συμφέρον των καταναλωτών ή / και της οικονομίας υπηρετείται καλύτερα με τον περιορισμό του ανταγωνισμού, ο περιορισμός αυτός δεν απαγορεύεται. Για αυτό το λόγο, τόσο ο Ν.703/77, όσο και η ΣυνθΕΚ προβλέπουν ρητά εξαιρέσεις από τον κανόνα της απαγόρευσης των αντιανταγωνιστικών συμπράξεων²³⁵.
168. Ταυτόχρονα, εξετάζεται το ενδεχόμενο μη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 1 του Ν.703/77 και 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ υπό το πρίσμα de minimis, σύμφωνα με τις σχετικές Ανακοινώσεις²³⁶, οι ανωτέρω διατάξεις δεν είναι εφαρμοστέες όταν οι υπό εξέταση συμφωνίες επηρεάζουν μόνο σε αμελητέο βαθμό τον ανταγωνισμό.

²³³ Βλ. επιστολή – πρότυπο της HONDOS CENTER ΑΕ προς διάφορους προμηθευτές τους οποίους και ενημερώνουν για την έναρξη νέου καταστήματος HONDOS CENTER με το σύστημα Franchising σε κάποια πόλη της χώρας, σύμφωνα με την οποία «Θέλουμε να τονίσουμε ότι στο εξής τα εκάστοτε προγράμματά σας προβολών, προωθήσεων και ειδικών προωθητικών ενεργειών, θα πρέπει να ισχύουν για όλα τα καταστήματα HONDOS CENTER, συμπεριλαμβανομένων και των καταστημάτων Franchising. Αναφέρουμε ότι όλα τα καταστήματα Franchising, συμπεριλαμβανομένου και του νέου καταστήματος στην Έδεσσα, ακολουθούν και εφαρμόζουν τη στρατηγική φιλοσοφία των HONDOS CENTER σε όλους τους τομείς. Όσον αφορά το διακανονισμό επί των προμηθευόμενων προϊόντων σας στα καταστήματα Franchising, δεδομένου ότι πρόκειται για αυτόνομες επιχειρήσεις, κάθε χρηματοοικονομική συναλλαγή μαζί τους, βαρύνει αποκλειστικά και μόνον αυτά.»).

²³⁴ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ.2790/1999 της Επιτροπής, της 22ας Δεκεμβρίου 1999, για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3 της συνθήκης σε ορισμένες κατηγορίες κάθετων συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών, ΕΕ 1999, L 148, σ.1.

²³⁵ Δαγτόγλου Π.Δ., *Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο II, Ουσιαστικό Δίκαιο*, Εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 1998, σ.256-257.

²³⁶ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, ΕΕ 2001, C 368, σελ.13, Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας, ΕΕ 2014, C 291, σελ.1, Ανακοίνωση ΕΑ της 2.3.2006 «*Σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας οι οποίες δεν περιορίζουν σημαντικά τον ανταγωνισμό σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του νόμου 703/1977 όπως ισχύει (de minimis)*»).

ΣΤ.6.2. Ομαδική απαλλαγή βάσει του Καν.2790/99

169. Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 του Καν.2790/99²³⁷, οι κάθετες συμφωνίες ορίζονται ως συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές που συνάπτονται μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, κάθε μία εκ των οποίων δραστηριοποιείται, για το σκοπό της συμφωνίας, σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, και που αφορούν τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα μέρη μπορούν να προμηθεύονται, να πωλούν ή να μεταπωλούν ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες²³⁸. Πιο συγκεκριμένα, ο ανωτέρω ορισμός περιλαμβάνει τρία στοιχεία²³⁹:
1. συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, χωρίς να καλύπτονται οι κάθετες συμφωνίες με τελικούς καταναλωτές που δεν λειτουργούν ως επιχείρηση,
 2. η συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική υπάρχει μεταξύ επιχειρήσεων κάθε μία από τις οποίες δραστηριοποιείται, για το σκοπό της συμφωνίας, σε διαφορετικό επίπεδο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής, χωρίς να αποκλείεται το ενδεχόμενο να δραστηριοποιείται μία επιχείρηση σε περισσότερα του ενός στάδια της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής,
 3. οι συμφωνίες ή οι εναρμονισμένες πρακτικές αφορούν στους όρους βάσει των οποίων τα μέρη της συμφωνίας, ο προμηθευτής και ο αγοραστής, μπορούν να προμηθεύονται, να πωλούν ή να μεταπωλούν ορισμένα αγαθά ή υπηρεσίες. Σκοπός του Κανονισμού Απαλλαγής κατά κατηγορίες είναι να καλύπτονται οι συμφωνίες προμήθειας και διανομής.
170. Κύρια προϋπόθεση για την εφαρμογή της απαλλαγής που προβλέπεται από τον Κανονισμό 2790/99 είναι το μερίδιο αγοράς του προμηθευτή να μην υπερβαίνει το 30% της σχετικής αγοράς. Στη σχετική αγορά λιανικής πώλησης των καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής τα μερίδια αγοράς των εμπλεκόμενων εταιριών (HONDOS CENTER A.E., ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, ΑΤΗΝΗ, ΑΡΟΛΛΟΝΙΑ ΡΟΛΙΤΙΑ (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, STEP, ΜΑΚΑΛΔΙ και οι επιχειρήσεις των συνεργατών (franchisees) που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER) επίσης δεν υπερβαίνουν το ως άνω ποσοστό του 30%.
171. Οι υπό έρευνα συμφωνίες εξετάζονται υπό το πρίσμα των διατάξεων του Κανονισμού 2790/99, ο οποίος βασίζεται στη λεγόμενη προσέγγιση της «μαύρης ρήτρας», απαλλάσσοντας το σύνολο των συμφωνιών που δεν περιέχουν τις «μαύρες ρήτρες» που αναφέρει²⁴⁰. Ο καθορισμός των τιμών (συμπεριλαμβανομένου και του καθορισμού του

²³⁷ Ο.π.

²³⁸ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ΕΕ 2000, C 291, σ.1, παρ. 23.

²³⁹ Ανακοίνωση της Επιτροπής-Κατευθυντήριες γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ό.π., παρ. 24.

²⁴⁰ Whish R., *Competition Law*, Oxford University Press, 5th ed., 2005, p. 619, όπου σχολιάζεται ότι αν ο Κανονισμός (ενν.2790/99) δεν απαγορεύει κάτι, τότε αυτό επιτρέπεται, ως συνέπεια μη ύπαρξης «λευκής λίστας», αλλά ύπαρξης μόνο μιας «μαύρης λίστας». Σύμφωνα με την παρ. 10 του Προοιμίου του Καν. 2790/99, «10. Ο παρών κανονισμός δεν πρέπει να απαλλάσσει κάθετες συμφωνίες περιλαμβάνοντας περιορισμούς που δεν είναι απαραίτητοι για την επίτευξη των θετικών αποτελεσμάτων που αναφέρθηκαν ανωτέρω· ιδίως κάθετες συμφωνίες που περιλαμβάνουν ορισμένες κατηγορίες σοβαρά επιζήμιων περιορισμών για τον ανταγωνισμό, όπως η επιβολή ελάχιστων και πάγιων τιμών μεταπώλησης καθώς και

ανώτατου επιπέδου έκπτωσης²⁴¹) αποτελεί καταρχάς περιορισμό – «μαύρη ρήτρα» (blacklisted restriction), υπό την έννοια του άρθρου 4 του Κανονισμού 2790/99, το οποίο αναφέρει τους περιορισμούς που αξιολογούνται ως εξαιρετικά αντι-ανταγωνιστικοί και έχουν ως αποτέλεσμα την εξαίρεση όλης της συμφωνίας από την εφαρμογή του εν λόγω Κανονισμού.

172. Συνεπώς, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι οι υπό εξέταση συμφωνίες, οι οποίες αφορούν σε πρακτικές που περιορίζουν τον ανταγωνισμό ως προς τις τιμές, εμπίπτουν στον περιορισμό – «μαύρη ρήτρα» (blacklisted restriction) του Κανονισμού 2790/99, με αποτέλεσμα να τεκμαίρονται παράνομες και να καθίσταται αδύνατη η εφαρμογή των ευνοϊκών διατάξεων περί απαλλαγής του εν λόγω Κανονισμού. Μάλιστα, υπογραμμίζεται, ότι στην εξεταζόμενη περίπτωση οι συγκεκριμένοι εντοπισθέντες περιορισμοί δεν έχουν μόνο ως αντικείμενο, αλλά και ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού.

ΣΤ.6.3. Ατομική απαλλαγή

ΣΤ.6.3.1. Ατομική απαλλαγή βάσει του άρθρου 1 παρ.3 Ν.703/77

173. Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Ν.703/77 (όπως ίσχυε), η χορήγηση απαλλαγής σε ατομική βάση (βάσει του άρθρου 1 παρ.3 του Ν.703/77) για συμφωνίες προϋποθέτει γνωστοποίηση της συμφωνίας από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη σύναψη, λήψη ή τέλεσή τους. Το άρθρο 21 τροποποιήθηκε με το άρθρο 34 του ν.3373/2005 και, σύμφωνα με το άρθρο 37 του Ν.703/77, ισχύει από 2.8.2005 (οπότε και δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Ν.3373/2005). Το άρθρο 21 παρ.3 και 4 του Ν.703/77 (όπως ίσχυε πριν τη τροποποίηση του από το άρθρο 34 του Ν.3373/2005) προέβλεπε μεν ότι δεν υφίσταται υποχρέωση γνωστοποίησης των κάθετων συμφωνιών (παρ. 3), απαιτούσε όμως γνωστοποίηση τους στην ΕΑ, προκειμένου να χορηγηθεί εξαίρεση σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ.3 Ν. 703/77 (παρ. 4).
174. Κατά συνέπεια, για τις συναφθείσες πριν την 2.8.2005 συμφωνίες, η παράλειψη γνωστοποίησης τους συνεπάγεται οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 παρ.3 Ν.703/77. Για τις συναφθείσες μετά την 2.8.2005 συμφωνίες, η παράλειψη γνωστοποίησης συνεπάγεται εις βάρος καθεμιάς εκ των επιχειρήσεων, οι οποίες συμπράττουν και παρέλειψαν τη γνωστοποίηση αφενός μεν οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 παρ.3 Ν. 703/77, αφετέρου δε και επιβολή προστίμου λόγω μη γνωστοποίησης²⁴².

ορισμένα είδη εδαφικής προστασίας, πρέπει να αποκλειστούν από το ευεργέτημα απαλλαγής κατά κατηγορία που εισάγεται με τον παρόντα κανονισμό, ανεξάρτητα από το μερίδιο αγοράς των σχετικών επιχειρήσεων.»

²⁴¹ Βλ. σχετικά Ανακοίνωση Επιτροπής για τους κάθετους περιορισμούς, ΕΕ 2000, C291, σελ.1, παρ. 47.

²⁴² Επισημαίνεται δε ότι η ΕΑ με την από 3/1/2006 Ανακοίνωσή της ανέφερε ότι «Η Επιτροπή Ανταγωνισμού, σχετικά με την εφαρμογή των παρ. 11 και 12 του άρθρου 33 του ν.3373/2005, ανακοινώνει ότι θα θεωρήσει ως προσήκουσες και σύννομες τις γνωστοποιήσεις που θα γίνουν προς την Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού **κάθετων συμφωνιών** ή εναρμονισμένων πρακτικών, οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 1 παρ. 24 του νόμου 2837/2000, είχαν καταρτισθεί ή συναφθεί προ της 2.8.2005 (ημερομηνία ισχύος του ν.3373/2005), και εξακολουθούν να διατηρούνται σε ισχύ».

175. Όπως αναφέρθηκε, με την έναρξη ισχύος του Ν.3959/2011 (20.4.2011) καταργήθηκε ο Ν.703/77, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 21²⁴³, το οποίο προέβλεπε την υποχρέωση γνωστοποίησης συμπράξεων επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, ενώ το νέο νομοθετικό πλαίσιο δεν περιλαμβάνει αντίστοιχη πρόβλεψη. Σύμφωνα με το σκεπτικό που εκτέθηκε ανωτέρω, εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου, οι οποίες ίσχυαν κατά το χρόνο επέλευσης των γεγονότων που συνιστούν την παράβαση, ανεξάρτητα από το χρόνο εφαρμογής των σχετικών διατάξεων. Έτσι, κάθε συμπεριφορά που έλαβε χώρα μέχρι την 20.4.2011 και η οποία πιθανολογείται ότι πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής των διατάξεων του Ν. 703/1977, αξιολογείται βάσει των διατάξεων του ίδιου νόμου. Συνεπώς, στα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υπόθεσης, τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων του Ν.703/1977, εφαρμόζονται οι ουσιαστικού δικαίου κανόνες των ως άνω διατάξεων.
176. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι η συμφωνία ανάμεσα στις εταιρίες των αδελφών Χόντου (ηλεκτρονικό αρχείο 17.6.2003) έλαβε χώρα προ της 02.08.2005, με αποτέλεσμα την οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 παρ.3 Ν.703/77. Η υπό εξέταση συμφωνία ανάμεσα στις εταιρίες χονδρικής, όπως και η συμφωνία στο πλαίσιο του δικτύου HONDOS CENTER έχουν συναφθεί μετά την 02.08.2005 και η παράλειψη γνωστοποίησής τους εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας συνεπάγεται την οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3 του Ν.703/77²⁴⁴. Αναφορικά με την παράλειψη γνωστοποίησης των συμβάσεων που έχουν συναφθεί μετά την 02.08.2005 εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας που συνεπάγεται την επιβολή προστίμου σύμφωνα

²⁴³ Σύμφωνα με το άρθρο 21 του Ν.703/77 «Γνωστοποιήσεις συμπράξεων» (τροποποιήθηκε με το άρθρο 10 του Ν.1934/1991 και το άρθρο 25 του Ν.2000/1991 και αντικαταστάθηκε από το άρθρο 5 παρ. 2 του Ν. 2296/1995. Συμπληρώθηκε με τα άρθρα 1 παρ. 24 του Ν. 2837/2000 και 26 & 34 του Ν. 3373/2005), προβλέπεται ότι: «1. Οι προβλεπόμενες στο άρθρο 1 παρ. 1 συμφωνίες, αποφάσεις και περιπτώσεις εναρμονισμένης πρακτικής πρέπει να γνωστοποιούνται από τις συμπράττουσες επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων στην Επιτροπή Ανταγωνισμού μέσα σε τριάντα (30) ημέρες από τη σύναψη, λήψη ή τέλεσή τους. 2. Παράλειψη της γνωστοποίησης συνεπάγεται εις βάρος της καθεμίας των επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, οι οποίες συμπράττουν και παρέλειψαν τη γνωστοποίηση: α) οριστική αδυναμία εφαρμογής του άρθρου 1 παρ. 3, β) επιβολή προστίμου ύψους τουλάχιστον δεκαπέντε χιλιάδες (15.000) ευρώ²⁴³ μέχρι δέκα τοις εκατό (10%) των ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης της τρέχουσας ή προηγούμενης της παράβασης χρήσης.»

Οι παρ. 3 & 4 του ίδιου άρθρου οι οποίες είχαν προστεθεί με το άρθρο 1 παρ. 24 του Ν. 2837/2000 καταργήθηκαν από το άρθρο 34 του Ν. 3373/2005. Πριν την κατάργησή τους το κείμενο του άρθρου είχε ως εξής: «3. Η υποχρέωση γνωστοποίησης της παραγράφου 1 δεν ισχύει για συμφωνίες και εναρμονισμένες πρακτικές, όταν: α. αυτές οι συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές συνάπτονται μεταξύ δύο ή περισσότερων επιχειρήσεων, για καθεμία από τις οποίες δραστηριοποιείται για τους σκοπούς της συμφωνίας σε διαφορετικό στάδιο της αλυσίδας παραγωγής ή διανομής και αφορούν τους όρους, με τους οποίους τα μέρη προμηθεύονται ή πωλούν ορισμένα προϊόντα και υπηρεσίες, β. συμμετέχουν μόνο δύο επιχειρήσεις και οι συμφωνίες αυτές απλώς επιβάλλουν στον αποκτώντα ή στον χρήστη δικαιωμάτων βιομηχανικές ιδιοκτησίας ή στον εκ συμβάσεως εκδοχέα ή δικαιούχο άδειας εκμετάλλευσης μεθόδων κατασκευής ή γνώσεων σχετικών με τη χρησιμοποίηση και εφαρμογή βιομηχανικής τεχνικής, περιορισμούς στην άσκηση των δικαιωμάτων αυτών. 4. Η δυνατότητα χορήγησης απαλλαγής κατά το άρθρο 1 παρ. 3 σε συμφωνίες ή εναρμονισμένες πρακτικές της προηγούμενης παραγράφου προϋποθέτει γνωστοποίηση τους στην Επιτροπή Ανταγωνισμού. Ο χρόνος έναρξης της κατ' άρθρο 1 παρ. 3 απόφασης μπορεί να είναι προγενέστερος του χρόνου γνωστοποίησης των συμφωνιών ή εναρμονισμένων πρακτικών αυτών».

²⁴⁴ Βλ. επίσης Αποφάσεις επί γνωστοποιήσεων σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 4β του Ν. 703/77 ΕΑ 51/1997, 126/1998, 125/1998,

με το άρθρο 21 του ν.703/77, επισημαίνεται ότι στις διατάξεις του ν.3959/2011 δεν περιλαμβάνεται καμία ρύθμιση για την αντιμετώπιση των ανωτέρω αναφερομένων περιπτώσεων γνωστοποιήσεων. Οι προβλεπόμενες στο άρθρο 21 του ν.703/77 ρυθμίσεις απαλείφθηκαν στο σύνολο της ελληνικής νομοθεσίας και δεν εμφανίζονται σήμερα σε οποιοδήποτε νομοθετικό κείμενο. Υπογραμμίζεται ότι έχει κριθεί ότι η μη εφαρμογή μεταγενέστερης ευνοϊκότερης διάταξης με βάση την οποία καταλογίζεται λιγότερο επιβαρυντική ποινή από αυτήν που καθοριζόταν από διάταξη που ίσχυε κατά το χρόνο της τέλεσης της παράβασης συνιστά παραβίαση του άρθρου 7 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)²⁴⁵. Συνεπώς, καθίσταται σαφές ότι μετά την κατάργηση του άρθρου 21 του ν.703/77, δεν υφίσταται το νομικό έρεισμα για τον καταλογισμό παράβασης παράλειψης γνωστοποίησης.

ΣΤ.6.3.2. Ατομική απαλλαγή βάσει του άρθρου 81 παρ.3 ΣυνθΕΚ

177. Η χορήγηση εξαιρέσης σε ατομική βάση για συμφωνίες που περιέχουν τέτοιους περιορισμούς (σύμφωνα με το άρθρο 81 παρ.3 ΣυνθΕΚ) προϋποθέτει μόνο συνδρομή των ουσιαστικών προϋποθέσεων της εν λόγω διάταξης²⁴⁶. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.2 του Κανονισμού 1/2003, η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας ανταγωνισμού δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απαγόρευση συμφωνιών, οι οποίες μπορούν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών, αλλά δεν περιορίζουν τον ανταγωνισμό κατά την έννοια του άρθρου 81 παρ.1 της Συνθήκης ή οι οποίες πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 81 παρ.3 της Συνθήκης²⁴⁷.
178. Κατά την εκτίμηση της συνδρομής ή μη των προϋποθέσεων της εξαιρέσης της παραγράφου 3 του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ, και ιδίως για την εφαρμογή της τελευταίας των προϋποθέσεων, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σχέση ανάμεσα στην ανωτέρω διάταξη με το άρθρο 82 ΣυνθΕΚ²⁴⁸.
179. Σε περίπτωση εξέτασης μίας συμφωνίας σε ατομική βάση από την Επιτροπή, η τελευταία φέρει το βάρος απόδειξης ότι η εν λόγω συμφωνία παραβιάζει το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ. Εφόσον αποδειχθεί ότι η εν λόγω συμφωνία έχει αρνητικά αποτελέσματα για τον

²⁴⁵ ΕΔΔΑ Απόφαση της 17.09.2009, *Scoppola v.Italy*, (διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του ΕΔΔΑ : <http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-94135#%7B%22itemid%22:%5B%22001-94135%22%5D%7D>) σκ. 109.

²⁴⁶ Σημειώνεται ότι ο Κανονισμός 1/2003, με τον οποίο καταργήθηκε η υποχρέωση γνωστοποίησης για τη χορήγηση απαλλαγής βάσει του άρθρου 81 παρ.3, ισχύει από **1.5.2004**.

²⁴⁷ Εξαντλητικά για το ζήτημα, βλ. αντί πολλών Σουφλερός Η., *Ο Κανονισμός 1/2003. Για την εφαρμογή των κανόνων Ανταγωνισμού της ΕΕ (Άρθρα 101 & 102 ΣΛΕΕ)*, 2015, σελ. 73επ. με πληθώρα εκτενών παραπομπών σε σχετική νομολογία και βιβλιογραφία.

²⁴⁸ Van Bael & Bellis, *Competition Law of the European Community*, 5th ed. Wolters Kluwer, 2010, p.72, Κατευθυντήριες για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ΕΕ 2004, C 101, σ. 97, παρ. 106. Η εφαρμογή του 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ δεν μπορεί να εμποδίσει την εφαρμογή των διατάξεων για την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Επιπλέον, δεδομένου ότι τόσο το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ όσο και το άρθρο 82 ΣυνθΕΚ επιδιώκουν τη διατήρηση του αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην αγορά για λόγους συνέπειας, το άρθρο 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ πρέπει να ερμηνεύεται κατά την έννοια ότι αποκλείει κάθε εφαρμογή του κανόνα εξαιρέσης σε περιοριστικές συμφωνίες που αποτελούν κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Παρομοίως, όταν διαπιστώνονται δυσμενή αποτελέσματα για τον ανταγωνισμό, το ερώτημα μιας πιθανής απαλλαγής βάσει του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ τίθεται εφόσον ο προμηθευτής δεν κατέχει δεσπόζουσα θέση. Επομένως, η υπαγωγή της εξεταζόμενης πρακτικής στα άρθρα 2 του ν.703/77 και 82 ΣυνθΕΚ ουσιαστικά αποκλείει στην πράξη και τη δυνατότητα ατομικής εξαιρέσεως της.

ανταγωνισμό, η επιχείρηση που επικαλείται το ευεργέτημα της εξαίρεσης φέρει το βάρος απόδειξης ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 81 παρ.3 ΣυνθΕΚ²⁴⁹. Για την αξιολόγηση της πλήρωσης ή μη των προϋποθέσεων του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ, σημαντική είναι η διάκριση ανάμεσα στους περιορισμούς που έχουν ως αντικείμενο και σε εκείνους που έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού²⁵⁰. Αν μια συμφωνία δεν έχει ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού πρέπει να εξετασθεί μήπως έχει αποτελέσματα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις πραγματικές όσο και τις δυνητικές επιπτώσεις της²⁵¹. Αυτό σημαίνει ότι η συμφωνία πρέπει να έχει πιθανές αντι-ανταγωνιστικές επιπτώσεις. Στην περίπτωση αυτή, δεν υπάρχει κανένα τεκμήριο αντι-ανταγωνιστικών επιπτώσεων. Για να θεωρηθεί μια συμφωνία ότι έχει αποτελέσματα που περιορίζουν τον ανταγωνισμό, πρέπει να επηρεάζει τον πραγματικό ή δυνητικό ανταγωνισμό σε τέτοιο βαθμό ώστε να μπορούν να ευλόγως να αναμένονται αρνητικές επιπτώσεις στην σχετική αγορά όσον αφορά τις τιμές, την παραγωγή, την καινοτομία ή την ποικιλία ή την ποιότητα των προϊόντων και υπηρεσιών.

180. Η εφαρμογή της εξαίρεσης του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ, υπόκειται σε τέσσερις σωρευτικές²⁵² προϋποθέσεις, δύο θετικές και δύο αρνητικές:
1. η συμφωνία πρέπει να συμβάλλει στη βελτίωση της παραγωγής ή της διανομής των προϊόντων ή στην προώθηση της τεχνικής ή οικονομικής προόδου²⁵³,
 2. πρέπει να εξασφαλίζει στους καταναλωτές δίκαιο τίμημα από το όφελος που προκύπτει²⁵⁴,

²⁴⁹ Βλ. σχετικά άρθρο 2 του Κανονισμού 1/2003 και Κατευθυντήριες για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ΕΕ 2004, C 101, σ.97, παρ.41, Κατευθυντήριες Γραμμές για τους κάθετους περιορισμούς, ο.π., παρ.62. Βλ. Σουφλερός Η., *Ο Κανονισμός 1/2003*, ό.π., σελ. 55 επ. με εκτενείς παραπομπές σε σχετική νομολογία και βιβλιογραφία.

²⁵⁰ Κατευθυντήριες για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ό.π., παρ.20, 21,24. Στην περίπτωση των εξ αντικειμένου περιορισμών του ανταγωνισμού, είναι περιττό να ληφθούν υπόψη οι συγκεκριμένες επιπτώσεις της συμφωνίας, καθώς από τη φύση τους είναι ικανές να περιορίσουν τον ανταγωνισμό. Στην περίπτωση των περιορισμών εκ του αποτελέσματος και ειδικά όταν δεν ανιχνεύονται εξ αντικειμένου περιορισμοί του ανταγωνισμού πρέπει να εξεταστούν οι πραγματικές, αλλά και οι δυνητικές επιπτώσεις στον ανταγωνισμό της υπό εξέταση συμφωνίας. Βλέπε ενδεικτικά C-49/92 P, *Anic Partecipazioni*, Συλλ. 1999, σελ.Ι-4125, σκ. 99.

²⁵¹ C-7/95 P, *John Deere*, Συλλ. 1998, σελ. Ι-3111, σκ. 77.

²⁵² Ο.π., παρ. 42.

²⁵³ Ο.π. παρ. 50, σύμφωνα με την οποία σκοπός της πρώτης προϋπόθεσης του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ είναι να οριστούν οι μορφές βελτίωσης της αποτελεσματικότητας, για να διαπιστωθούν τα αντικειμενικά οφέλη που προκύπτουν από τη συμφωνία και το οικονομικό μέγεθος της εν λόγω βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Για να στοιχειοθετηθεί ο ισχυρισμός για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, πρέπει να μπορούν να διαπιστωθούν τα ακόλουθα: α) η φύση της επικαλούμενης βελτίωσης της αποτελεσματικότητας, β) ο αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της συμφωνίας και της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας, γ) η πιθανότητα και το μέγεθος κάθε επικαλούμενης βελτίωσης της αποτελεσματικότητας, δ) πως και τότε θα επιτευχθεί κάθε βελτίωση της αποτελεσματικότητας

²⁵⁴ Κατευθυντήριες Γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ό.π., παρ. 86, 87 «Δεν είναι υποχρεωτικό οι καταναλωτές να εξασφαλίζουν δίκαιο τίμημα από κάθε βελτίωση της αποτελεσματικότητας που διαπιστώνεται στο πλαίσιο της πρώτης προϋπόθεσης. Αρκεί να αποκομίζουν επαρκή οφέλη ώστε να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της περιοριστικής συμφωνίας, οπότε εξασφαλίζεται στους καταναλωτές δίκαιο τίμημα από το συνολικό όφελος. Αποφασιστικός παράγοντας είναι οι συνολικές επιπτώσεις για τους καταναλωτές των προϊόντων στη σχετική αγορά».

3. οι περιορισμοί πρέπει να είναι απαραίτητοι για την επίτευξη των στόχων αυτών²⁵⁵, και τέλος
 4. η συμφωνία δεν πρέπει να παρέχει στα μέρη τη δυνατότητα κατάργησης του ανταγωνισμού επί σημαντικού τμήματος των σχετικών προϊόντων²⁵⁶.
181. Οι τέσσερις προϋποθέσεις χορήγησης εξαιρέσεως, βάσει του άρθρου 81 παρ. 3 ΣυνθΕΚ, απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά. Συνεπώς, αρκεί μία μόνο από τις προϋποθέσεις αυτές να μην πληρούται για να μην χορηγηθεί εξαιρέση²⁵⁷. Επίσης, αν δεν συντρέχει μια από τις προϋποθέσεις η αρχή ανταγωνισμού δεν είναι υποχρεωμένη να εξετάσει αν συντρέχουν οι υπόλοιπες²⁵⁸. Παράλληλα, επισημαίνεται ότι οι εν λόγω προϋποθέσεις είναι εξαντλητικές. Εφόσον οι τέσσερις προϋποθέσεις πληρούνται, η απαλλαγή ισχύει και δεν μπορεί να εξαρτηθεί από καμία άλλη προϋπόθεση²⁵⁹.
182. Οι ιδιαίτερα σοβαροί περιορισμοί (πχ. ο καθορισμός τιμών) κατά κανόνα απαγορεύονται (μαύρη λίστα) διότι δεν πληρούν τις δύο πρώτες προϋποθέσεις του άρθρου 81 παρ.3 ΣυνθΕΚ. Δεν δημιουργούν αντικειμενικά οικονομικά πλεονεκτήματα ούτε προσπορίζουν οφέλη στους καταναλωτές. Επιπλέον, αυτά τα είδη συμφωνιών δεν πληρούν κατά κανόνα το κριτήριο του απαραίτητου χαρακτήρα της τρίτης προϋπόθεσης²⁶⁰. Σημειώνεται ότι και η τελευταία προϋπόθεση της εξαιρέσεως που προβλέπει το άρθρο 81 παρ.3 ΣυνθΕΚ δεν πληρούται αν η συμφωνία καταργεί τον ανταγωνισμό σε μία από τις σημαντικότερες εκφράσεις του και ιδίως σε περίπτωση κατάργησης του ανταγωνισμού όσον αφορά τις τιμές²⁶¹.
183. Με βάση τα ανωτέρω συνάγεται ότι, λόγω του ιδιαίτερα σοβαρού χαρακτήρα των αντι-ανταγωνιστικών οριζοντίων συμπράξεων η ύπαρξη των οποίων διαπιστώθηκε ανωτέρω, οι υπό εξέταση συμφωνίες δεν μπορούν να εξαιρεθούν, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 81 παρ.3 ΣυνθΕΚ.

²⁵⁵ T-111/08, *Mastercard κ.α. κατά Επιτροπής*, Συλλ.2012, αδημ. (διαθέσιμη μόνο ηλεκτρονικά: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=123081&pageIndex=0&doclang=EL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=611560>), σκ. 79, 80, 89. Βλέπε επίσης Κατευθυντήριες για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ό.π., παρ. 73, σύμφωνα με την οποία η εν λόγω προϋπόθεση συνεπάγεται την εφαρμογή ενός διττού κριτηρίου. Πρώτον, η περιοριστική συμφωνία αυτή καθεαυτή πρέπει να είναι ευλόγως αναγκαία για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Δεύτερον, οι μεμονωμένοι περιορισμοί του ανταγωνισμού που απορρέουν από τη συμφωνία πρέπει επίσης να είναι εύλογα αναγκαίοι για την επίτευξη της βελτίωσης της αποτελεσματικότητας.

²⁵⁶ Βλ. Κατευθυντήριες για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ό.π., παρ. 105 επ.

²⁵⁷ C-137/95, *SPO / Επιτροπή*, Συλλ. 1996, σελ.Ι-1611. Βλ. Κατευθυντήριες για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ό.π., παρ. 42.

²⁵⁸ C-137/95, ό.π. Βλ. Κατευθυντήριες για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3, ό.π., παρ. 38.

²⁵⁹ Ο.π., παρ. 42.

²⁶⁰ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3 της Συνθήκης, ό.π., παρ.46, 79 και στη νομολογία που παραπέμπει.

²⁶¹ Βλ. Κατευθυντήριες Γραμμές για την εφαρμογή του άρθρου 81 παρ.3 της Συνθήκης, ό.π., παρ.110.

ΣΤ.7. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΤΑΧΡΗΣΗΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΑΣ ΘΕΣΗΣ

ΣΤ.7.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

184. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 2 του Ν.703/77 και του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ, δεν απαγορεύεται η κατοχή ή η απόκτηση δεσπόζουσας θέσης, αλλά μόνο η καταχρηστική εκμετάλλευσή της²⁶².
185. Αν και η διαπίστωση της δεσπόζουσας θέσης δεν αποδίδει καμία μομφή στην οικεία επιχείρηση, η επιχείρηση αυτή εντούτοις φέρει ιδιαίτερη ευθύνη να μη βλάπτει με τη συμπεριφορά της την ύπαρξη πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην αγορά²⁶³.
186. Οι προϋποθέσεις εφαρμογής των ανωτέρω διατάξεων είναι: α) η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης στη σχετική αγορά και β) η καταχρηστική εκμετάλλευση της ως άνω δεσπόζουσας θέσης.
187. Σύμφωνα με τη NOTOS, οι επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER καταχρώνται τη δεσπόζουσα θέση τους με τη διακριτική μεταχείριση της καταγγέλλουσας, κατά τις περιόδους εκπτώσεων 2006.

ΣΤ.7.2. Θεμελίωση δεσπόζουσας θέσης

188. Μία επιχείρηση έχει δεσπόζουσα θέση όταν κατέχει θέση οικονομικής ισχύος, που της δίνει τη δυνατότητα να εμποδίζει τη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην σχετική αγορά και της επιτρέπει να συμπεριφέρεται σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους ανταγωνιστές, τους πελάτες της και τελικά τους καταναλωτές²⁶⁴. Μια τέτοια θέση δεν αποκλείει την ύπαρξη ανταγωνισμού στην αγορά, αλλά δίνει στην επιχείρηση που την κατέχει τη δυνατότητα, αν όχι να αποφασίζει, τουλάχιστον να επηρεάζει σημαντικά τις συνθήκες υπό τις οποίες θα αναπτυχθεί αυτός ο ανταγωνισμός και, εν πάση περιπτώσει, τη δυνατότητα να συμπεριφέρεται σε ευρεία έκταση χωρίς να πρέπει να λάβει υπόψη τις συνθήκες αυτές και χωρίς να υφίσταται βλαπτικές συνέπειες λόγω της συμπεριφοράς αυτής²⁶⁵. Δεν έχει σημασία η υποκειμενική πρόθεση, ούτε η πραγματική παρακώλυση του ανταγωνισμού, αλλά η αντικειμενική δυνατότητα μιας τέτοιας παρακώλυσης²⁶⁶.
189. Η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης μπορεί να προκύπτει από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι, εξεταζόμενοι μεμονωμένα, μπορεί να μην είναι αναγκαία καθοριστικοί, η συνδυαστική

²⁶² ΕΑ 581/VII/2013, σκ. 261, ΕΑ 520/VI/2011, σκ. 129.

²⁶³ ΕΑ 520/VI/2011, σκ. 158, 581/VII/2013, σκ. 262, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές: ΔΕΚ 322/81, *Michelin κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1983, σελ. 3461, σκ.70, ΠΕΚ Τ-65/89, *BPB Industries Plc & British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1993, σελ. II-389, σκ. 67, Τ-83/91, *Tetra Pak κατά Επιτροπής (Tetra Pak II)*, Συλλ. 1994, σελ. II-755, σκ. 113-114, Τ-219/99, *British Airways plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σελ. II-5917, σκ. 242, Τ-201/04, *Microsoft κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2007, σελ. II-3601, σκ. 229.

²⁶⁴ ΔΕΚ 27/76, *United Brands κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ελλ.Ειδ.Έκδοση) 1978, σ. 207, σκ. 65, 85/76, *Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ελλ.Ειδ.Έκδοση) 1979, σελ. I-215, σκ.38. ΕΑ 581/VII/2013, σκ. 261 (με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές).

²⁶⁵ 27/76, ο.π., σκ. 113, ΔΕΚ 85/76, ο.π., σκ. 39, Τ- 395/94 *Atlantic Container Line κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002 σελ. II-875, σκ. 330.

²⁶⁶ ΔΕΚ 78/70, *Deutsche Grammophon*, Συλλ. 1971, σελ. 487, 6/72, *Continental Can*, Συλλ. 1973, σελ. 313.

ανάλυσή τους ωστόσο μπορεί να οδηγήσει με ακρίβεια σε ασφαλέστερα συμπεράσματα αναφορικά με την ύπαρξη ή μη δεσπόζουσας θέσης. Σε αυτό το πλαίσιο, γίνεται δεκτό ότι η ύπαρξη μεγάλων μεριδίων αγοράς έχει ιδιαίτερη σημασία²⁶⁷. Πιο συγκεκριμένα, η διαπίστωση ατομικής δεσπόζουσας θέσης εξαρτάται από τους εξής παράγοντες²⁶⁸: α) μερίδιο αγοράς της επιχείρησης (40-50% ως επαρκή ένδειξη δεσπόζουσας θέσης), β) ποσοστό συμμετοχής άλλων ανταγωνιστών (π.χ. ισοδύναμοι ανταγωνιστές), γ) νομικά ή πραγματικά εμπόδια εισόδου άλλων ανταγωνιστών στη σχετική αγορά, δ) συναλλακτική πολιτική επιχείρησης. Για τη θεμελίωση ή μη της δεσπόζουσας θέσης μιας επιχείρησης, απαιτείται η συνεκτίμηση των ανωτέρω παραγόντων, οι οποίοι εάν θεωρηθούν αυτοτελώς δεν αποτελούν απαραίτητα ικανή προϋπόθεση για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης, αλλά όταν συνδυάζονται μεταξύ τους ενδεχομένως οδηγούν στη διαπίστωση ύπαρξής της²⁶⁹. Αν και υπάρχει η τάση να συνάγεται δεσπόζουσα θέση επί τη βάση των υψηλών μεριδίων αγοράς, κάθε υπόθεση έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και ως εκ τούτου η εκτίμηση πρέπει να είναι συνολική, λαμβάνοντας όλες τις σχετικές παραμέτρους της υπόθεσης²⁷⁰. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σημειώνει ότι δεν θα οδηγείται σε ένα τελικό συμπέρασμα για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης βάσει μόνο των μεριδίων αγοράς, αλλά θα ερευνά όλα εκείνα τα στοιχεία των παραγόντων που ασκούν ανταγωνιστικό περιορισμό στην εν λόγω επιχείρηση²⁷¹. Εντούτοις, στη νομολογία η ύπαρξη ή μη της δεσπόζουσας θέσης θεμελιώνεται συχνά μόνο σε αποδεικτικά στοιχεία, σχετικά με τα μερίδια αγοράς, υπό την προϋπόθεση ωστόσο –κατά κανόνα τουλάχιστον- ότι πρόκειται για ιδιαίτερα υψηλά μερίδια αγοράς²⁷². Πιο συγκεκριμένα, έχει κριθεί ότι τα μερίδια αγοράς της τάξης 70-90% είναι τόσο υψηλά που αποδεικνύουν την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης²⁷³ και δεν απαιτούνται περαιτέρω αποδεικτικά στοιχεία για τη διαπίστωση δεσπόζουσας θέσης²⁷⁴. Η κατοχή ιδιαίτερα σημαντικού μεριδίου αγοράς θέτει την επιχείρηση που κατέχει το μερίδιο αυτό για συγκεκριμένη περίοδο σε θέση ισχύος που την καθιστά αναγκαστικό συμβαλλόμενο και, ήδη και για το λόγο αυτό, της εξασφαλίζει για τη διάρκεια αυτών των περιόδων την ανεξαρτησία συμπεριφοράς έναντι των

²⁶⁷ ΔΕΚ 85/76, ο.π., σκ. 38 επ.

²⁶⁸ Bellamy & Child, *European Union Law of Competition*, Oxford University Press, 2013, p. 762-3

²⁶⁹ Κομνηνός Α., Λιανός Ι. σε Τζουγανάτο Δ., *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Νομ.Βιβλιοθήκη, 2013, σ. 501, με παραπομπή σε σχετική νομολογία.

²⁷⁰ Ο.π.

²⁷¹ Ο.π., σ. 505. Βλ. επίσης Ανακοίνωση ΕΕπ.-Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της ΕΕπ. κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της Συνθήκης σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, ΕΕ 2009, C 45, σ.7, παρ. 13 & 15.

²⁷² Κομνηνός Α., Λιανός Ι., ο.π. σ. 506, με παραπομπή σε σχετική βιβλιογραφία για διεξοδικότερη ανάλυση και νομολογία. Βλ. επίσης, ΕΑ 520/VI/2011, σκ. 144.

²⁷³ 85/76, *Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ειδ.Ελλ.Έκδοση) 1979, σ. I-215, σκ. 59.

²⁷⁴ T-30/89, *Hilti κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991, σ. II-1439, σκ.92. Βλ. Επίσης 85/76, ό.π., σκ. 41 & 56, C-62/86, *AKZO Chemie BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. I-3439, σκ. 60, T-340/03, *France Télécom SA κατά Επιτροπής*, Συλλ. II-107, σκ. 100 & 103, συνεκδ. T-191/98, T-212/98 έως T-214/98, *Atlantic Container Line AB κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκ. 907, T-30/89, *Hilti κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991 σ. II-14139 σκ. 89, συνεκδ. T-24/93, T-25/93, T-26/93 & T-28/93, *Compagnie maritime belge transports SA και Compagnie maritime belge SA, Dafra-Lines A/S, Deutsche Afrika-Linien GmbH & Co. και Nedlloyd Lijnen BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. II-01201, σκ. 76.

Βλ. και απόφαση ΔΕφαΘ 2265/2010 (Nestle) παρ. 30, όπου έγινε δεκτό ότι «*τμήμα της αγοράς ανώτερο του 50% αποτελεί καθεαντό απόδειξη της υπάρξεως δεσπόζουσας θέσης*». Ομοίως και απόφαση ΕΑ 590/2014, σκ. 302, ΕΑ 520/VI/2011 (Tasty) παρ. 144 με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές.

ανταγωνιστών, των πελατών της και τελικά των καταναλωτών²⁷⁵ που χαρακτηρίζει τη δεσπόζουσα επιχείρηση²⁷⁶. Η διαπίστωση της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης σημαίνει ότι η τελευταία υπέχει ιδιαίτερη ευθύνη να μην θίγει με τη συμπεριφορά της την άσκηση πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, χωρίς να συνεπάγεται αυτή καθαυτή καμία μομφή προς την ενδιαφερόμενη επιχείρηση²⁷⁷.

190. Στην παρούσα υπόθεση, οι επιχειρήσεις που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ενιαία οντότητα και να αξιολογηθούν ως μια επιχείρηση υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού. Αντίθετα, αξιολογούνται ως διακριτές επιχειρήσεις οι εταιρίες συμφερόντων των αδελφών Χόντου (HONDOS CENTER Α.Ε., ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΗ, ΑΡΟΛΛΟΝΙΑ ΡΟΛΙΤΙΑ (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, STEP, ΜΑΚΑΛΔΙ) και οι επιχειρήσεις των συνεργατών (franchisees) που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER. Σύμφωνα με τα ανωτέρω, για το χρονικό διάστημα 2003 έως 2013, τα μερίδια που κατέχουν οι ανωτέρω επιχειρήσεις στη σχετική αγορά κινούνται από [0-5]% έως [10-15]%. Πιο συγκεκριμένα, [0-5]%-[5-10]% για τη HONDOS CENTER Α.Ε., [0-5]%-[5-10]% για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, [5-10]%-[10-15]% για την ΑΘΗΝΗ, ΑΡΟΛΛΟΝΙΑ ΡΟΛΙΤΙΑ (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), [0-5]%-[5-10]% για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, [5-10]%-[10-15]% για την ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, [5-10]%-[10-15]% για την ANSWER, [5-10]%-[5-10]% για τη STEP, [5-10]%-[10-15]% για τη ΜΑΚΑΛΔΙ. Τα εν λόγω μερίδια απέχουν πολύ από το να θεωρηθούν επαρκής ένδειξη για την κατοχή δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους κάποιας εκ των ανωτέρω επιχειρήσεων. Επίσης, τα μερίδια αγοράς των ανταγωνιστών στη σχετική αγορά είναι υπολογίσιμα, με αποτέλεσμα το συμπέρασμα για μη ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης να ισχυροποιείται. Ταυτόχρονα, κατά την ερευνώμενη χρονική περίοδο εισήλθαν στη σχετική αγορά λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής τουλάχιστον 3 νέες επιχειρήσεις (GDB, ΑΤΤΙΚΑ, ΠΑΤΙΣΤΑΣ), που εδραίωσαν τη θέση τους το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα²⁷⁸, με αποτέλεσμα να εκτιμάται ότι δεν υπήρχαν αποτρεπτικά νομικά ή πραγματικά εμπόδια εισόδου στην υπό εξέταση σχετική αγορά. Συνεπώς, αξιολογείται ότι δεν τεκμηριώνεται η κατοχή δεσπόζουσας θέσης κάποιου από τις επιχειρήσεις του δικτύου HONDOS CENTER και η βασιμότητα περί αυτού του ισχυρισμού των τελευταίων.

²⁷⁵ ΔΕΚ 27/76, *United Brands κατά Επιτροπής*, Συλλ (Ελλ.Ειδ.Έκδοση) 1978, σ. 207, σκ. 65, 85/76, *Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής*, Συλλ (Ελλ.Ειδ.Έκδοση) 1979, σελ. I-215, σκ.38. ΕΑ 581/VII/2013, σκ. 261 (με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές). Βλέπε Τριανταφυλλάκη Γ., *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Νομ.Βιβλιοθήκη, 2^η έκδ., σελ. 190.

²⁷⁶ Βλ. και 85/76, ό.π., σκ. 41, T-83/91, *Tetra Pak κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1994, σ.Π-755, σκ. 109, T-228/97, *Irish Sugar plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1999, Π-02969, σκ. 71, T-65/98, *Van den Bergh Foods Ltd κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, Π-04653, σκ. 154, T-139/98, *Amministrazione Autonoma dei Monopoli di Stato (AAMS) κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2001, Π-03413, σκ. 51.

²⁷⁷ Βλ. ενδεικτικά απόφαση ΔΕΚ 322/81, *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1983, σ. 3461, σκ. 57.

²⁷⁸ Βλ. ανωτέρω υπό παρ. 244 (ΣΤ.2.4. Εμπόδια εισόδου – Δυνητικός ανταγωνισμός).

ΣΤ.7.3. Θεμελίωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης

ΣΤ.7.3.1. Γενικά

191. Η συλλογική δεσπόζουσα θέση περισσοτέρων επιχειρήσεων συνίσταται στο να κατέχουν από κοινού, ιδίως λόγω των δεσμών (διαρθρωτικών / οικονομικών – συμβατικών) που υφίστανται μεταξύ τους, την εξουσία να υιοθετούν σε μόνιμη βάση, κοινή πολιτική στην αγορά και να ενεργούν σε σημαντικό βαθμό ανεξάρτητα από τους υπόλοιπους ανταγωνιστές, από την πελατεία τους και από τους καταναλωτές²⁷⁹. Έχει κριθεί ότι η ύπαρξη μιας συμφωνίας ή άλλων νομικών δεσμών δεν είναι απαραίτητη για τη διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, η οποία μπορεί να βασιστεί σε άλλους συνδετικούς παράγοντες και εξαρτάται από μια οικονομική ανάλυση και ειδικότερα μια ανάλυση της δομής της σχετικής αγοράς²⁸⁰.
192. Οι παράγοντες που διευκολύνουν τη δημιουργία συλλογικής δεσπόζουσας μπορούν να διακριθούν στις αντικειμενικές προϋποθέσεις (μικρός αριθμός εταιριών, έντονος ανταγωνισμός μεταξύ των εταιριών, υψηλά εμπόδια εισόδου στην αγορά, ευκολία εντοπισμού παρέκκλισης των εταιριών) και στους ενισχυτικούς παράγοντες (μικρές και συχνές αγορές εμπορευμάτων, ομοιογένεια προϊόντων, διαφάνεια αγοράς, συμμετρία κόστους, σταθερές συνθήκες ζήτησης, μικρή δύναμη αγοραστών)²⁸¹.
193. Για να γίνει δεκτή η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης σε μια ολιγοπωλιακή σχετική αγορά, απαραίτητη είναι η συνδρομή των εξής δύο προϋποθέσεων: αφενός μεν έλλειψη αξιόλογου ανταγωνισμού μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου και αφετέρου έλλειψη αποτελεσματικής ανταγωνιστικής πίεσης προς το ολιγοπώλιο από τρίτες εκτός του ολιγοπωλίου επιχειρήσεις²⁸². Η απόδειξη της ύπαρξης της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης (πέραν των κριτηρίων που αναφέρθηκαν ανωτέρω²⁸³) προϋποθέτει²⁸⁴: α) τη διαπίστωση παράλληλης ομοιόμορφης συμπεριφοράς από τα μέλη του ολιγοπωλίου, τα οποία συμπεριφέρονται ως μια οντότητα και όχι ως μεμονωμένες επιχειρήσεις, και β) την ύπαρξη διαρθρωτικών δεσμών²⁸⁵ μεταξύ των μελών του ολιγοπωλίου, οι οποίοι δικαιολογούν και την έλλειψη αξιόλογου ανταγωνισμού μεταξύ τους, καθώς και την εξουσία ανεξάρτητης συμπεριφοράς των μελών του ολιγοπωλίου απέναντι στους ανταγωνιστές τους.
194. Παράλληλα, ελέγχονται τα κατωτέρω νομολογιακά διαμορφωμένα κριτήρια²⁸⁶: α) η ικανότητα κάθε μέλους του ολιγοπωλίου να μπορεί να πληροφορείται τη συμπεριφορά

²⁷⁹ Ο.π., σ.522, με παραπομπή σε σχετική νομολογία.

²⁸⁰ Ο.π., σ. 523. Βλ. επίσης C-395-396/96P, *Compagnie Maritime Belge Transport SA κλπ κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2000, σ.Ι-1365, σκ.45

²⁸¹ Τριανταφυλλάκης, Γ., *Δίκαιο του Ελεύθερου Ανταγωνισμού*, Νομ.Βιβλιοθήκη, 2012, σ.192.

²⁸² Καρύδης Γ., *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού, Ι. Θεμελιώδεις Ελευθερίες, Ανταγωνισμός – Κρατικές Ενισχύσεις*, Εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2001, σ. 129.

²⁸³ Βλ. ανωτέρω υπό παρ. 191 (ΣΤ.6.3.1. Γενικά).

²⁸⁴ Καρύδης Γ., *ό.π.*, σ.130.

²⁸⁵ Οι διαρθρωτικοί αυτοί δεσμοί μπορεί να είναι νομικοί ή οικονομικοί η άλλης φύσης (π.χ. ύπαρξη μιας συμφωνίας συνεργασίας σε άλλες αγορές εκτός της σχετικής αγοράς στην οποία διερευνάται η ύπαρξη της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης) (Καρύδης Γ., *ό.π.*, σ. 130).

²⁸⁶ T-342/99, *Airtours plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002, σ.ΙΙ-2585, σκ. 61, 62

των άλλων μελών και να ελέγχει κατά πόσο εφαρμόζεται η κοινή πολιτική²⁸⁷, β) η κατάσταση της σιωπηρής εναρμόνισης πρέπει να είναι ανθεκτική στο χρόνο και να παρέχει κίνητρο ώστε τα μέρη να μην αποκλίνουν από την κοινή συμπεριφορά²⁸⁸ και γ) η προβλέψιμη αντίδραση ανταγωνιστών ή δυνητικών ανταγωνιστών να μη μπορεί να θέσει σε κίνδυνο τα αποτελέσματα από την κοινή πολιτική²⁸⁹.

195. Ακόμα και στην περίπτωση της δυνατότητας ευθυγράμμισης της ανταγωνιστικής συμπεριφοράς, δεν σημαίνει ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών εξαφανίζεται εντελώς²⁹⁰. Διαπιστώνεται ότι για την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης απαιτείται η ύπαρξη οικονομικών δεσμών μεταξύ δύο ή περισσότερων οικονομικών οντοτήτων που εξ ορισμού είναι ανεξάρτητες και ικανές να ανταγωνίζονται η μια την άλλη.

ΣΤ.7.3.2 Καταστήματα HONDOS CENTER και αναζήτηση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης

196. Αναφορικά με τον έλεγχο της συνδρομής των προϋποθέσεων συλλογικής δεσπόζουσας θέσης από μέρους των εταιριών συμφερόντων των αδελφών Χόντου (HONDOS CENTER A.E., ΧΟΝΤΟΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ, ΑΘΗΝΗ, APOLLONIA POLITIA (ΘΕΡΜΑΪΚΟΣ), ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ΑΦΟΙ Σ. ΧΟΝΤΟΥ, ANSWER, STEP, MAKALDI) και των επιχειρήσεων των συνεργατών –franchisees- που λειτουργούν υπό το σήμα HONDOS CENTER) οι οποίες καταγγέλλονται εκ μέρους της NOTOS για την κατάχρηση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης τους, σημειώνονται τα ακόλουθα.
197. Σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας της ΓΔΑ, θεωρείται ότι δεν υφίστανται εμπόδια εισόδου, αλλά ταυτόχρονα δεν εντοπίζονται και παράγοντες που να διευκολύνουν την είσοδο νέων επιχειρήσεων στη σχετική αγορά. Σχετικά σημειώνεται ότι κατά την ερευνώμενη χρονική περίοδο εισήλθαν στη σχετική αγορά λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής τουλάχιστον 3 νέες επιχειρήσεις (GDB,

²⁸⁷ Δεν αρκεί το ότι κάθε μέλος του ολιγοπωλίου έχει συνείδηση του ότι όλοι μπορούν να επωφεληθούν από μια αλληλεξαρτώμενη συμπεριφορά στην αγορά, αλλά πρέπει επίσης να διαθέτει ένα μέσο για να γνωρίζει αν οι άλλοι επιχειρηματίες υιοθετούν την ίδια στρατηγική και αν τη διατηρούν. Η διαφάνεια στην αγορά θα πρέπει, επομένως, να είναι επαρκής για να επιτρέπει σε κάθε μέλος του ολιγοπωλίου να γνωρίζει, κατά τρόπο αρκούντως ακριβή και άμεσο, την εξέλιξη της συμπεριφοράς στην αγορά καθενός από τα άλλα μέλη (Τ-342/99, ο.π, σκ. 62).

²⁸⁸ Μόνο αν όλα τα μέλη του ολιγοπωλίου διατηρήσουν παράλληλη συμπεριφορά μπορούν να επωφεληθούν. Επομένως, η προϋπόθεση αυτή εμπεριέχει την έννοια των αντιποίνων σε περίπτωση συμπεριφοράς που αποκλίνει από την κοινή γραμμή. Οι διάδικοι συμμερίζονται εν προκειμένω την ιδέα ότι για να είναι βιώσιμη μια συλλογική δεσπόζουσα θέση θα πρέπει να υπάρχουν επαρκείς παράγοντες αποτροπής για να εξασφαλιστεί ένα σταθερό κίνητρο για να μην αποστούν από την κοινή γραμμή, πράγμα που ισοδυναμεί με το ότι πρέπει κάθε μέλος του ολιγοπωλίου να γνωρίζει ότι η ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης εκ μέρους του με σκοπό την αύξηση του μεριδίου αγοράς θα προκαλούσε παρόμοια συμπεριφορά εκ μέρους των άλλων, οπότε η πρωτοβουλία του δεν θα του απέφερε κανένα πλεονέκτημα (Τ-342/99, ό.π, σκ. 62).

²⁸⁹ Κομνηνός Α., Λιανός Ι., ό.π., σ. 524

²⁹⁰ Απόφαση ΕΑ 452/V/2009, VI, σκ. 5 & 10 (συλλογισμοί που υιοθετήθηκαν και από τις αποφάσεις ΔΕφαΘ 1473/2011 και 2395/2011)

ΑΤΤΙΚΑ, ΠΑΤΙΣΤΑΣ), που εδραίωναν τη θέση τους το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα.

198. Ως προς τη συμμετρία κόστους, σημειώνεται ότι αν και στην πλειοψηφία των δραστηριοποιούμενων επιχειρήσεων υφίσταται παρόμοια δομή ως προς τη διάθεση και την ποικιλία των προϊόντων και το ανθρώπινο δυναμικό, δεν συμβαίνει το ίδιο με τις εταιρίες που χαρακτηρίζονται από τη διπλή ιδιότητα διανομέως – λιανοπωλητή (ενν. NOTOS COM και SEPHORA), που έχουν διαφορετικά κόστη και περιθώρια κέρδους, τουλάχιστον στα προϊόντα που εισάγουν και πωλούν στη λιανική.
199. Η διερεύνηση ενδεχόμενης παράλληλης ομοιόμορφης συμπεριφοράς από τις ερευνώμενες επιχειρήσεις HONDOS CENTER βρίσκει ερείσματα από τα διαθέσιμα προς αξιολόγηση στοιχεία των ίδιων των επιχειρήσεων, τα οποία συχνά είναι αντιφατικά. Για παράδειγμα, από τη μια πλευρά οι απαντήσεις των 8 εκ των 9 επιχειρήσεων συμφερόντων των αδελφών Χόντου (πλην της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ) φαίνεται να έχουν τον ίδιο συντάκτη, ενώ ταυτόχρονα δεν φαίνεται να εκλαμβάνουν τα υπόλοιπα καταστήματα της αλυσίδας ως ανταγωνιστικά. Στην αντίθετη κατεύθυνση, τονίζεται ότι δεν υφίσταται όμιλος Hondos, αλλά χωριστές επιχειρήσεις, οι οποίες συναποτελούν την αλυσίδα καταστημάτων HONDOS CENTER. Από τα ανωτέρω στοιχεία αυτά διαφαίνεται η προσπάθεια των καταστημάτων της αλυσίδας HONDOS CENTER να «συστηθούν» ως ενιαία οντότητα, ιδιαίτερα όταν αξιολογούν ότι είναι προς όφελός τους (π.χ. για να επιδιώξουν διαπραγματευτικό πλεονέκτημα κατά τη συζήτηση για τους όρους συνεργασίας με τις εταιρίες χονδρικής και τους οίκους του εξωτερικού), με αποτέλεσμα να διαπιστώνεται ότι δεν υπάρχει αξιόλογος ανταγωνισμός, ανάμεσα στις ερευνώμενες επιχειρήσεις της αλυσίδας HONDOS CENTER.
200. Ως προς την εξέταση των διαρθρωτικών δεσμών ανάμεσα στις επιχειρήσεις της αλυσίδας HONDOS CENTER, σύμφωνα με τις ανωτέρω παρατηρήσεις, διαπιστώνεται η ύπαρξη της κοινοπραξίας HONDOS CENTER A.E., στην οποία έχουν κοινό έλεγχο οι αδελφοί Χόντου. Σχετικά παρατηρούνται τα εξής: Προκειμένου να εξακριβωθεί εάν οι ελεγχόμενες επιχειρήσεις των αδελφών Χόντου παρουσιάζονται ως ενιαία συλλογική οντότητα στην αγορά είναι απαραίτητο να διερευνηθεί η ύπαρξη ή μη επαρκών δεσμών ή διασυνδέσεων μεταξύ τους που τους επιτρέπουν να μετέρχονται ενιαία δράση στη σχετική αγορά²⁹¹. Με βάση τη σχετική νομολογία, οι συγκεκριμένοι δεσμοί δύναται να είναι οργανικοί²⁹², διαρθρωτικής νομικής φύσεως δεσμοί με οικονομικές συνέπειες ή άλλες διασυνδέσεις, που ενδέχεται να εξαρτώνται από καθαρά οικονομική εκτίμηση και κυρίως από αξιολόγηση της διάρθρωσης της επίμαχης σχετικής αγοράς.
201. Ιδίως σε ό,τι αφορά τους δεσμούς διαρθρωτικής νομικής φύσεως με οικονομικές συνέπειες, είναι πολύ χαρακτηριστική υπόθεση η υπόθεση SIV κλπ κατά Επιτροπής²⁹³: στη συγκεκριμένη υπόθεση κρίθηκε από το ΠΕΚ ότι παρόμοιοι δεσμοί μπορεί να

²⁹¹ Βλ. C-393/92, ό.π., C-395/96P & C-396/96P, ό.π., καθώς και T-68/89, T-77/89 & T-78/89, SIV κλπ κατά Επιτροπής, Συλλ. 1992, σελ. Π-1403, σκ. 358.

²⁹² Βλ. T-228/97, ό.π., σκ. 50-52. Λόγου χάριν, τέτοιοι δεσμοί μπορεί «να συνίστανται σε σταυροειδείς συμμετοχές ή ακόμη και στην ύπαρξη κοινών διευθυντικών στελεχών». Βλ. Καρύδης Γ., *Εννοιολογική οριοθέτηση της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης στην κοινοτική έννομη τάξη του ανταγωνισμού*, Νομικό Βήμα 51/2003, σελ. 2033, υποσημ. 17.

²⁹³ Ό.π., σκ. 358.

απορρέουν από μία συμφωνία ή άδεια εκμετάλλευσης που επιτρέπει στις επιχειρήσεις που συνιστούν το ολιγοπώλιο να διαθέτουν από κοινού έναν τεχνολογικό προβάδισμα που τους παρέχει τη δυνατότητα να συμπεριφέρονται σε σημαντική έκταση ανεξάρτητα έναντι των ανταγωνιστών τους, των προμηθευτών και των καταναλωτών. Ακόμη δε πιο χαρακτηριστική και χρήσιμη για την εξεταζόμενη περίπτωση είναι η υπόθεση *Compagnie Maritime Belge*²⁹⁴, όπου το ΔΕΚ έκρινε ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης ενδέχεται υπό προϋποθέσεις να προκύπτει και από τους δεσμούς ή τις διασυνδέσεις ανάμεσα σε επιχειρήσεις που απορρέουν από μία σύμπραξη μεταξύ τους, υπό το πρίσμα του άρθρου 81 παρ. 1 ΣυνθΕΚ (ήδη 101 ΣΛΕΕ)²⁹⁵. Στην εξεταζόμενη περίπτωση η δημιουργία της κοινής επιχείρησης HONDOS CENTER Α.Ε. από τους επιχειρηματίες αδελφούς Χόντου εκτιμάται ότι είναι σημαντική για τη συναγωγή ασφαλών συμπερασμάτων στην προκειμένη περίπτωση.

202. Αναφορικά με την έννοια της συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, το ΔΕΚ στην υπόθεση *Compagnie Maritime Belge* έκρινε ότι ο συλλογικός χαρακτήρας της δεσπόζουσας θα μπορούσε να προκύπτει και από άλλες μορφές διασυνδέσεων, εκτός δηλαδή από τους νομικούς δεσμούς ανάμεσα στις ελεγχόμενες επιχειρήσεις. Θα μπορούσε δηλαδή να συνάγεται «από οικονομική εκτίμηση και, ιδίως, από εκτίμηση της διαρθρώσεως της οικείας αγοράς»²⁹⁶. Είναι σαφές ότι το ΔΕΚ στην προκειμένη περίπτωση αναφέρεται όχι μόνο στις βασιζόμενες σε νομικούς ή οικονομικούς δεσμούς (με τη στενή έννοια του όρου) διασυνδέσεις, αλλά κατά βάση σε αυτές που προκύπτουν από την ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς, στην οποία κάθε μέλος του ολιγοπωλίου είναι σε θέση να γνωρίζει καλά ότι τυχόν ανάπτυξη έντονης ανταγωνιστικής δράσης από την πλευρά του με στόχο την αύξηση του μεριδίου αγοράς του (πχ μέσω μίας μείωσης τιμών) θα προκαλούσε αλυσιδωτές παρόμοιες συμπεριφορές από την πλευρά των λοιπών μελών του ολιγοπωλίου κι ως εκ τούτου μία τέτοια πρωτοβουλία δεν θα του απέφερε κανένα προσδοκώμενο αποτέλεσμα. Συνάγεται επομένως ότι, υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες αγοράς, όλοι οι ολιγοπωλητές (τα μέλη δηλ. του ολιγοπωλίου) για χάρη του κοινού οφέλους προτιμούν την αποφυγή ανταγωνισμού μεταξύ τους, καθώς αποβλέπουν στη μεγιστοποίηση του κοινού κέρδους. Α fortiori, στην εξεταζόμενη περίπτωση λόγω της ύπαρξης και λειτουργίας της κοινής επιχείρησης HONDOS CENTER Α.Ε. είναι σαφές ότι υφίσταται κάτι πολύ περισσότερο από μια ολιγοπωλιακή δομή της αγοράς και επιπλέον με βάση τα στοιχεία του φακέλου, κανένα από τα αδέλφια ΧΟΝΤΟΥ δεν φαίνεται στην πραγματικότητα να διανοείται καν να αναπτύξει ουσιαστική ανταγωνιστική δράση έναντι των λοιπών αδελφών του, γεγονός το οποίο κατατείνει στο συμπέρασμα ότι στη συγκεκριμένη αγορά με τα συγκεκριμένα απολύτως ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά, όπως είναι αυτό των στενών συγγενών αδελφών Χόντου που είναι μεν ανεξάρτητοι μεταξύ τους επιχειρηματίες και τυπικά τουλάχιστον ανταγωνίζονται, όπως άλλωστε βεβαιώνουν και οι ίδιοι στις απαντητικές επιστολές τους, αλλά στην πράξη έχουν συστήσει μία κοινή επιχείρηση, πράγμα βεβαίως όχι συνηθισμένο, έτσι ώστε τελικά εκ του αποτελέσματος να ανταγωνίζονται κατά το δυνατόν λιγότερο. Με βάση τη σχετική νομολογία, το κρίσιμο στοιχείο αποτελεί η διαπίστωση ότι οι (όποιοι) υφιστάμενοι δεσμοί δημιουργούν ή – σε κάθε περίπτωση –

²⁹⁴ Ο.π.

²⁹⁵ C-395/96P & C-396/96P, ό.π., σκ. 45.

²⁹⁶ C-395/96P & C-396/96P, ό.π., σκ. 45.

αντανακλούν μία κοινότητα συμφερόντων των ελεγχόμενων επιχειρήσεων, η οποία συνιστά και το κίνητρο εκείνο που θα εξασφαλίσει την ενότητα της δράσης τους αποσκοπώντας στην εξασφάλιση και προώθηση του κοινού συμφέροντός τους. Η εν λόγω κοινότητα συμφερόντων γίνεται δεκτό ότι τεκμαίρεται εφόσον διαπιστώνεται, λόγω της ύπαρξης των υφιστάμενων διασυνδέσεων, έλλειψη διάθεσης ανταγωνισμού στη σχετική αγορά ανάμεσα στις φερόμενες ως κατέχουσες συλλογική δεσπόζουσα θέση²⁹⁷. Τα συγκεκριμένα στοιχεία εκτιμάται ότι συντρέχουν σε ό,τι αφορά την επιχειρηματική συμπεριφορά και δράση των αδελφών Χόντου.

203. Επιπροσθέτως, προς επίρρωση των ανωτέρω, υπογραμμίζεται ότι για να συναχθεί από την παράλληλη συμπεριφορά «*το συμπέρασμα της έλλειψης ανταγωνισμού ως στοιχείου που θεμελιώνει συλλογική δεσπόζουσα θέση, πρέπει να εξετάζεται, κατά πόσο η παράλληλη συμπεριφορά συνδυάζεται με υψηλές τιμές, υψηλά κέρδη, χαμηλές επενδύσεις, περιορισμένη έρευνα και αναποτελεσματική λειτουργία*²⁹⁸»²⁹⁹. Στην προκειμένη περίπτωση ορθότερο είναι να γίνει δεκτό ότι τα αδέρφια Χόντου ειδικά με τη σύσταση της κοινής επιχείρησης Roge κινήθηκαν προς αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση. Άλλωστε, γίνεται δεκτό ότι για τη διαπίστωση συλλογικής δεσπόζουσας θέσης αρκεί να υπάρχουν παράλληλα συμφέροντα μεταξύ των επιχειρήσεων που την κατέχουν, πράγμα το οποίο εκτιμάται ότι σαφώς και συμβαίνει στην περίπτωση των αδελφών Χόντου.
204. Επομένως, με βάση τα ανωτέρω εκτιμάται ότι θεμελιώνεται η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης για τους αδελφούς Χόντου, οι οποίοι συνέστησαν την κοινή επιχείρηση HONDOS CENTER A.E.

ΣΤ.7.3.3 Διερεύνηση κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης

205. Οι διατάξεις του άρθρου 2 του Ν.703/77 και του άρθρου 82 ΣυνθΕΚ θεσπίζουν την απαγόρευση της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης εκ μέρους των επιχειρήσεων. Η έννοια της κατάχρησης είναι έννοια αντικειμενική (δεν προϋποθέτει υπαιτιότητα της επιχείρησης) και συνδέεται με τη συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης που επιδρά στη δομή της αγοράς, αποδυναμώνοντας τον ήδη ασθενή ανταγωνισμό, με τη χρήση μεθόδων που δεν αρμόζουν σε καθεστώς υγιούς ανταγωνισμού³⁰⁰. Το ως άνω αποτέλεσμα δεν αφορά κατ' ανάγκη τα συγκεκριμένα αποτελέσματα της συμπεριφοράς που επικρίνεται ως καταχρηστική, αλλά αρκεί να αποδειχθεί ότι η καταχρηστική συμπεριφορά τείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό (δηλ. η συμπεριφορά είναι ικανή ή ενδέχεται να έχει τέτοιο αποτέλεσμα)³⁰¹. Η ΕΑ δεν υποχρεούται να αξιολογεί τα συγκεκριμένα αποτελέσματα των καταχρηστικών πρακτικών³⁰², αλλά να αποδείξει ότι η υπό εξέταση πρακτική αποσκοπεί στο να περιορίσει τον ανταγωνισμό.

²⁹⁷ C-96/94, *Centro Servizi Spediporto*, Συλλ. 1995, σελ. I-2883, σκ. 34, C-140/94 έως C-142/94, *DIP κλπ*, Συλλ. 1995, σελ. I-3257, σκ. 27.

²⁹⁸ Έμφαση δίδεται από τον Εισηγητή.

²⁹⁹ Βλέπε Τζουγανάτος Δ., ό.π., με περαιτέρω παραπομπές σε σχετική βιβλιογραφία.

³⁰⁰ Καρύδης Γ., *Ευρωπαϊκό Δίκαιο Επιχειρήσεων και Ανταγωνισμού*, εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2001, σ. 134, με παραπομπή σε σχετική νομολογία. Βλ. επίσης T-203/01, *Michelin κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σ. II-4071, σκ.238, με παραπομπή σε σχετική νομολογία, ΔΕφΑθ 821/2014, σκ. 4.

³⁰¹ T-203/01, ο.π., σκ. 239

³⁰² Ο.π., σκ. 258

206. Οι ανωτέρω διατάξεις αναφέρουν ενδεικτικά³⁰³ ορισμένα παραδείγματα κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, τα οποία έχουν εμπλουτιστεί από τη νομολογία των ευρωπαϊκών δικαστηρίων. Πέρα από την ενδεικτική απαρίθμηση της εθνικής και ενωσιακής διάταξης, καταχρηστική εκμετάλλευση μπορεί να συνιστά κάθε συμπεριφορά επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση, η οποία, ενόσω δεν μπορεί να δικαιολογηθεί στο πλαίσιο της νόμιμης επιδίωξης των σκοπών της επιχείρησης ή υπερβαίνει το αναγκαίο προς τούτο μέτρο, είναι σε θέση να επηρεάσει τη δομή μιας αγοράς όπου, λόγω ακριβώς της ύπαρξης της εν λόγω επιχειρήσεως, ο βαθμός του ανταγωνισμού είναι ήδη μειωμένος και η οποία έχει ως συνέπεια την παρεμπόδιση της διατήρησης του υφιστάμενου ακόμα στην αγορά επιπέδου ανταγωνισμού ή της ανάπτυξής του, με προσφυγή σε μέσα διαφορετικά εκείνων που διέπουν το φυσιολογικό ανταγωνισμό επί των προϊόντων ή υπηρεσιών βάσει των παροχών των επιχειρηματιών³⁰⁴. Αναφορικά με την τυπολογία των άρθρων 2 ν.703.77 και 82 ΣυνθΕΚ, δεν προκύπτει κάποια υπόθεση με την οποία να μπορεί να ταυτιστεί ή έστω να προσιδιάζει στις ανωτέρω πρακτικές.
207. Όπως προκύπτει από την έρευνα της ΓΔΑ, δεν επηρεάστηκε η θέση της NOTOS COM ως αντιπροσώπου συγκεκριμένων εταιριών στην ελληνική επικράτεια από την ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των αδελφών Χόντου, αφού πρόκειται για ένα ισχυρό σήμα με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, δεδομένου ότι δραστηριοποιείται, τόσο σε επίπεδο χονδρικής όσο και σε επίπεδο λιανικής πώλησης, σε βαθμό μάλιστα τέτοιο ώστε θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ενδεχομένως η NOTOS COM συνιστά ως ένα βαθμό τουλάχιστον μια μορφή maverick επιχείρησης, καθόσον μάλιστα αυτή ειδικά διαθέτει το μακροχρόνιο χαρακτηριστικό που τη διακρίνει από τις περισσότερες υπόλοιπες, ήτοι να δραστηριοποιείται τόσο στην αγορά χονδρικής όσο και στην αγορά λιανικής πώλησης³⁰⁵.

³⁰³ Σύμφωνα με το άρθρο 2 του ν. 703/1977, «1. ...Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευσις δύναται να συνίσταται ιδία: α) εις τον άμεσον ή έμμεσον εξαναγκασμόν προς καθορισμόν είτε των τιμών αγοράς ή πωλήσεως είτε άλλων μη εύλογων όρων συναλλαγής, β) εις τον περιορισμόν της παραγωγής, της καταναλώσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως, επί ζημία των καταναλωτών, γ) εις την εφαρμογήν άνισων όρων δι' ισοδύναμους παροχάς, ιδία εις την αδικαιολόγητον άρνησιν πωλήσεων, αγορών ή άλλων συναλλαγών, κατά τρόπον ώστε επιχειρήσεις τινές να τίθενται εις μειονεκτικήν εν τω ανταγωνισμό θέσιν, εις την εξάρτησιν της συνάψεως συμβάσεων εκ της παρά των αντισυμβαλλομένων αποδοχής πρόσθετων παροχών, ή συνάψεως πρόσθετων συμβάσεων αι οποίαι, κατά την φύσιν των ή συμφώνως προς τας εμπορικές συνήθειας, δεν συνδέονται μετά του αντικειμένου των συμβάσεων τούτων.» και σύμφωνα με το άρθρο 82 ΣυνθΕΚ, «1. ... Η κατάχρηση αυτή δύναται να συνίσταται ιδίως: α) στην άμεση ή έμμεση επιβολή μη δίκαιων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, β) στον περιορισμό της παραγωγής, της διαθέσεως ή της τεχνολογικής αναπτύξεως επί ζημία των καταναλωτών, γ) στην εφαρμογή άνισων όρων επί ισοδύναμων παροχών έναντι των εμπορικών συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέρχονται αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό, δ) στην εξάρτηση της συνάψεως συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των συναλλασσομένων, πρόσθετων παροχών που εκ φύσεως ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες, δεν έχουν σχέση με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών ... ».

³⁰⁴ ΕΑ 581/VII/2013, σκ. 263, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές, ΔΕΦΑΘ 2116/2010, σκ. 8, ΔΕΦΑΘ 2265/2010, σκ. 34.Βλ. επίσης ενδεικτικά ΔΕΚ 85/76, ο.π., σκ. 91, 322/81, *Michelin κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1983, σελ. 3461, σκ. 70, 62/86, ο.π., σκ. 69, T-228/97, ο.π., σκ. 111, T- 219/99, *British Airways plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σ. II-5917, σκ. 241.

³⁰⁵ Βέττα-Κατσουλάκο, *Πολιτική Ανταγωνισμού & Ρυθμιστική Πολιτική*, 2004, σελ. 444.

Σε αυτό το σκεπτικό συνηγορεί και το γεγονός ότι μολονότι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται υπό το σήμα HONDOS CENTER υπέβαλαν αίτημα με επιστολές τους στις εταιρίες του εξωτερικού για υπόδειξη από μέρους τους εναλλακτικού προμηθευτή, αυτό αγνοήθηκε.. Πέραν τούτου, εκτιμάται επιπροσθέτως ότι ακόμα κι αν οι εταιρίες του εξωτερικού υποδείκνυαν εναλλακτικό προμηθευτή, τότε σε αυτή την υποθετική περίπτωση θα εντεινόταν ο ανταγωνισμός στο συγκεκριμένο επίπεδο διανομής, δεδομένου ότι θα υπήρχαν εναλλακτικές πηγές προμήθειας.

208. Ως προς την αποστολή επιστολών προς τους προμηθευτές του εξωτερικού³⁰⁶, οι τελευταίοι επέλεξαν είτε να μην εμπλακούν καθόλου σε αυτή τη διαδικασία, είτε να παραινέσουν τα μέρη να αμβλύνουν τις διαφορές τους και να συνεχίσουν απρόσκοπτα την εμπορική τους συνεργασία, χωρίς να αμφισβητήσουν την εμπορική τους σχέση με τη NOTOS COM. Πιθανολογείται ότι η υπό εξέταση πρακτική αποστολής των επιστολών να εντάσσεται σε μια γενικότερη διαδικασία διαπραγμάτευσης για καλύτερους εμπορικούς όρους συνεργασίας και προμήθειας, με αφορμή τη μεγαλύτερη έκπτωση που παρείχε η NOTOS ως λιανέμπορος στα καλλυντικά, που η ίδια εισήγαγε.

ΣΤ.7.3.4. Συμπέρασμα

209. Σε ό,τι δε αφορά τη συμπεριφορά των αδελφών Χόντου, όπως μάλιστα αυτή εκφράσθηκε δια της συστάσεως κοινής επιχείρησης (HONDOS CENTER A.E. ή αλλιώς ROGE), ναι μεν διαπιστώνεται η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης από μέρους τους, ωστόσο, η διαπίστωση κατάχρησης αυτής δεν επιβεβαιώνεται, με βάση την ανωτέρω ανάλυση. Σε αυτό το σημείο υπογραμμίζεται ότι η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης των αδελφών Χόντου συνιστά αν όχι την αφετηρία, πάντως το βασικό «όχημα», δια του οποίου η αντι-ανταγωνιστική οριζόντια σύμπραξη των αδελφών Χόντου, συμπεριλαμβανομένης και της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ - που αποτελεί και την κύρια νομική βάση παρέμβασης της ΕΑ στην εξεταζόμενη περίπτωση - τίθεται σε εφαρμογή³⁰⁷. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην εξεταζόμενη περίπτωση το ολιγοπώλιο στη λιανική και ιδίως η σε αυτό συλλογική δεσπόζουσα θέση των εταιριών με το σήμα HC διαρκεί τουλάχιστον για μία εξαετία (2003-2008).

³⁰⁶ Ο.π.

³⁰⁷ Παρατηρείται σχετικά ότι τουλάχιστον μέχρι το 2003 περίπου στις περιπτώσεις εκείνες που διαπιστώθηκε από την Επιτροπή Ανταγωνισμού η ύπαρξη συλλογικής δεσπόζουσας θέσης, η συγκεκριμένη διαπίστωση θεμελιώθηκε στο γεγονός ότι ανάμεσα στα μέλη του ολιγοπωλίου στοιχειοθετήθηκε και η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής. Βλέπε Γ. Καρύδη, Ενωσιολογική Οριοθέτηση της Συλλογικής Δεσπόζουσας θέσης, ΝοΒ 2003, τ. 51, σελ., 2035, υποσημ. 25 με περαιτέρω παραπομπές σε σχετικές αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού.

ΣΤ.8. ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ

ΣΤ.8.1 Γενικά

210. Η NOTOS COM καταγγέλλει τις επιχειρήσεις λιανικής εμπορίας που χρησιμοποιούν το σήμα HONDOS CENTER για παραβίαση της διάταξης του άρθρου 2α του Ν.703/77.
211. Σύμφωνα με το άρθρο 2α του ν.703/77, όπως ίσχυε το χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του οποίου έλαβε χώρα η καταγγελλόμενη πρακτική, οριζόταν ότι: «... απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις, της σχέσης οικονομικής εξάρτησης στην οποία βρίσκεται προς αυτήν ή αυτές μία επιχείρηση, η οποία κατέχει θέση πελάτη ή προμηθευτή, ακόμη και προς ένα ορισμένο είδος προϊόντων ή υπηρεσιών και δεν διαθέτει ισοδύναμη εναλλακτική λύση. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση της σχέσης οικονομικής εξάρτησης δύναται να συνίσταται ιδίως στην επιβολή αυθαίρετων όρων συναλλαγής, στην εφαρμογή διακριτικής μεταχείρισης ή στην αιφνίδια και αδικαιολόγητη διακοπή μακροχρόνιων εμπορικών σχέσεων»³⁰⁸.
212. Για την εφαρμογή της ως άνω διάταξης, απαιτείται η σωρευτική εφαρμογή των κατωτέρω προϋποθέσεων: α) να υπάρχει σχέση οικονομικής εξάρτησης μιας επιχείρησης από άλλη ή άλλες επιχειρήσεις, από τις οποίες προμηθεύεται ένα ορισμένο είδος προϊόντων ή υπηρεσιών, β) η επιχείρηση αυτή να μην διαθέτει ισοδύναμη εναλλακτική λύση, γ) η επιχείρηση από την οποία εξαρτώνται οι άλλες να προβαίνει σε καταχρηστική εκμετάλλευση της εν λόγω εξάρτησης³⁰⁹.

ΣΤ.8.2 Σχέση οικονομικής εξάρτησης

213. Ως προς την πρώτη προϋπόθεση εφαρμογής της υπό εξέταση διάταξης, σημειώνεται ότι για τη διαπίστωση οικονομικής εξάρτησης λαμβάνονται υπόψη ορισμένα κριτήρια:
- α) Προηγούμενη συναλλακτική θέση: Δεν απαιτείται μια επιχείρηση να βρίσκεται σε θέση πελάτη ή προμηθευτή προς μια άλλη επιχείρηση, προϋποθέτοντας για την κατάφαση της ύπαρξής της, υφιστάμενη ή και προϋπάρχουσα πελατειακή σχέση³¹⁰. Παρόλα αυτά, το κριτήριο της υφιστάμενης ή προϋπάρχουσας συναλλακτικής σχέσης συνεκτιμάται³¹¹.
- β) Επενδύσεις: Μια επιχείρηση μπορεί να έχει διενεργήσει επενδύσεις, με σκοπό να συναλλάσσεται με μια άλλη επιχείρηση³¹².

³⁰⁸ Η διάταξη του άρθρου 2α εισήχθη στο Ν.703/77 με το άρθρο 16 του Ν.2000/1991, ως προσθήκη νέας παραγράφου 2 στο άρθρο 2 του Ν.703/77. Με το άρθρο 1 παρ.2 του Ν.2296/1995 μετετράπη σε αυτοτελές άρθρο,. Το οποίο καταργήθηκε με το άρθρο 1 παρ. 1 του ν.2837/2000. Επανήλθε σε ισχύ με το άρθρο 1 του Ν. 3373/2005. Σημειώνεται ότι δεν υφίσταται αντίστοιχη πρόβλεψη στον ισχύοντα Ν.3959/2011, ως ισχύει.

³⁰⁹ ΕΑ 550/VI/2012, σκ. 93 επ., 145/II/2000.

³¹⁰ ΕΑ 540/VI/2012, σκ. 62. Βλ. επίσης ΔΕφΑθ 2498/2010 και ΕΑ 429/V/2009, ενότητα Γ, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές : ΕΑ 91/99. 150/II/2000, 166/II/2000.

³¹¹ ΕΑ 550/VI/2012, σκ. 96.

³¹² ΕΑ 550/VI/2012, σκ. 97, 540/VI/2012, σκ. 61

γ) Τμήμα κύκλου εργασιών: Το τμήμα (ποσοστό) του κύκλου εργασιών της εξαρτώμενης επιχείρησης, το οποίο αντιστοιχεί στο προϊόν της επιχείρησης, από την οποία η εξάρτηση αποτελεί συναφές κριτήριο³¹³. Έχει κριθεί ότι μερίδια που ανέρχονται σε ποσοστό άνω του 20% ήταν επαρκή ώστε να μπορεί να στοιχειοθετηθεί η σχέση οικονομικής εξάρτησης, σε αντίθεση με ποσοστά κάτω του 16%³¹⁴.

δ) Μακροχρόνια συνεργασία: Η μακροχρόνια συνεργασία της εξαρτημένης επιχείρησης με την επιχείρηση από την οποία εξαρτάται συνιστά κριτήριο για τη διαπίστωση σχέσης οικονομικής εξάρτησης³¹⁵. Έχει κριθεί ότι χρονικό διάστημα άνω των 12 ετών είναι επαρκές με τη συνεκτίμηση και άλλων κριτηρίων³¹⁶.

ε) Λοιπά κριτήρια: Η προσαρμογή στις ανάγκες συνεργασίας με συγκεκριμένη επιχείρηση³¹⁷, ο μεγάλος αριθμός πελατών που προέρχονται από τη συνεργασία με συγκεκριμένη επιχείρηση³¹⁸, η έλλειψη υποδομής για διάθεση ανταγωνιστικών προϊόντων³¹⁹, η ανάγκη συναλλαγής με συγκεκριμένη επιχείρηση³²⁰ η διατήρηση αποθεμάτων³²¹.

214. Η ύπαρξη σχέσης οικονομικής εξάρτησης μπορεί να προκύπτει όταν ο έμπορος προκειμένου να ανταγωνιστεί αποτελεσματικά άλλους ανταγωνιστές του έχει την ανάγκη των προϊόντων της συγκεκριμένης επιχείρησης, καθώς αυτά αναμένεται από τους καταναλωτές να συγκαταλέγονται οπωσδήποτε μεταξύ των προϊόντων από τα οποία θα μπορούν να επιλέξουν³²². Εφόσον δηλαδή οι καταναλωτές αναμένουν εύλογα ότι θα βρουν τα προϊόντα αυτά σε ανταγωνιστικά της (εξαρτώμενης) επιχείρησης καταστήματα, η τελευταία περιέρχεται σε ιδιαίτερα δυσμενή ανταγωνιστική θέση, όταν δεν μπορεί να τα διαθέτει και αυτή³²³. Στις περιπτώσεις αυτές, το γεγονός ότι τα προϊόντα είναι κατά τα άλλα εναλλάξιμα δεν επηρεάζει την αναγκαιότητα προσφοράς τους από μια επιχείρηση στους πελάτες της, προκειμένου αυτή να παραμείνει ανταγωνιστική³²⁴.
215. Ως προς τη σχέση της NOTOS COM με το δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER σημειώνεται ότι η καταγγέλλουσα διατηρεί μακροχρόνια σχέση συνεργασίας με το ανωτέρω δίκτυο, καθ' όλη την ερευνώμενη χρονική περίοδο (2004-2013). Ταυτόχρονα, τα ποσοστά των πωλήσεων της NOTOS COM στις επιχειρήσεις του ανωτέρω δικτύου κινήθηκαν σε υψηλά συνολικά ποσοστά ιδιαίτερα σε σχέση με τις υπόλοιπες εταιρίες

³¹³ ΕΑ 550/VII/2012, σκ. 98, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές σε ΕΑ 514/VI/2011, 493/I/2010, 397/V/2008, ΔΕΦΑΘ 2587/2010.

³¹⁴ ΕΑ 550/VII/2012, σκ. 98, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές. Πιο συγκεκριμένα, βλ. ΕΑ 145/II/2000 για ποσοστά 20-30%.

³¹⁵ ΕΑ 550/VII/2012, σκ. 99, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές.

³¹⁶ ΕΑ 550/VII/2012, σκ. 99, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές. Πιο συγκεκριμένα βλ. ΕΑ 166/II/2000, 38/II/1999.

³¹⁷ ΕΑ 550/VII/2012, σκ. 100.

³¹⁸ Ο.π., σκ. 101.

³¹⁹ Ο.π., σκ. 102.

³²⁰ Ο.π., σκ. 103.

³²¹ Ο.π., σκ. 104.

³²² ΕΑ 540/VII/2012, σκ. 61, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές σε ΕΑ 49/1997, 22/II/1998, 124/1998, 144/II/2000, 145/II/2000, 159/II/2000.

³²³ ΕΑ 540/VII/2012, σκ. 64, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές σε ΕΑ 11/1995.

³²⁴ ΕΑ 540/VII/2012, σκ. 64.

λιανικής ([...]-[...]). Τα συνολικά ποσοστά πωλήσεων της NOTOS COM στο δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER κυμάνθηκαν από [...] έως [...], για την ερευνώμενη χρονική περίοδο.

216. Σύμφωνα με τις ανωτέρω παρατηρήσεις συνάγεται ότι πληρούται η πρώτη προϋπόθεση εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 2α του Ν/703/77 ως προς τη σχέση οικονομικής εξάρτησης αναφορικά με την (εξαρτώμενη) NOTOS COM και το δίκτυο καταστημάτων HC, σύμφωνα με τα ποσοστά των πωλήσεων της καταγγέλλουσας στα επιμέρους καταστήματα του δικτύου.

ΣΤ.8.3. Ισοδύναμη εναλλακτική λύση

217. Η έλλειψη ισοδύναμης εναλλακτικής λύσης έχει την έννοια είτε ότι δεν προσφέρονται καθόλου εναλλακτικές λύσεις, είτε ότι οι υπάρχουσες συνδέονται με σοβαρά μειονεκτήματα για την εξαρτημένη επιχείρηση³²⁵. Για παράδειγμα, ενδέχεται οι προσφερόμενες λύσεις να έχουν ως αποτέλεσμα την περιέλευση της εξαρτώμενης επιχείρησης σε δυσμενή έναντι των ανταγωνιστών της θέση, μειώνοντας έτσι σημαντικά την ικανότητά της να αντεπεξέλθει στον ελεύθερο ανταγωνισμό, που θα μπορούσε να την οδηγήσει ακόμα και σε αδυναμία συνέχισης της λειτουργίας της³²⁶. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στη θέση και στη φήμη των συγκεκριμένων προϊόντων που προκύπτουν λόγω της φήμης, της ποιότητας και της διαφήμισής τους³²⁷.
218. Ως προς τη σχέση ανάμεσα στη NOTOS COM με το δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER λόγω των ιδιαίτερα μεγάλων μεριδίων ως προς τις πωλήσεις της καταγγέλλουσας στο ανωτέρω δίκτυο, συνάγεται ότι η πιθανότητα εξεύρευσης ισοδύναμων εναλλακτικών λύσεων είναι προφανώς περιορισμένη, αλλά όχι ανύπαρκτη, δεδομένων των σημαντικών μεριδίων και άλλων εταιριών λιανικής (GDB, SEPHORA). Υπενθυμίζεται ότι η μη ύπαρξη ισοδύναμων εναλλακτικών λύσεων συνίσταται είτε στην παντελή ανυπαρξία εναλλακτικών λύσεων είτε στην ύπαρξη λύσεων, οι οποίες όμως δημιουργούν σοβαρά μειονεκτήματα για την εξαρτημένη επιχείρηση κι επομένως είναι μεν λύσεις αλλά όχι εναλλακτικές³²⁸.
219. Σύμφωνα με τις ανωτέρω παρατηρήσεις, στην υπό εξέταση υπόθεση συνάγεται ότι δεν πληρούται η δεύτερη προϋπόθεση εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 2α του Ν.703/77 αναφορικά με το εάν η NOTOS COM διέθετε ισοδύναμη λύση.

ΣΤ.8.4. Καταχρηστική εκμετάλλευση

220. Η καταχρηστική εκμετάλλευση της σχέσης οικονομικής εξάρτησης έχει ως έννοια την εκμετάλλευση της ισχύος που δίνει η αδυναμία της εξαρτημένης να διαθέτει άλλη

³²⁵ ΕΑ 540/VII/2012, σκ. 73, με περαιτέρω νομολογιακές παραπομπές σε ΕΑ 514/VI/2011, σκ. 39, 450/V/2009, σκ. 15, 395/V/2008 ενότητα VIII.Β.β, επικυρωθείσα από ΔΕφΑθ 2587/2010.

³²⁶ 145/II/2000.

³²⁷ ΕΑ 540/VII/2012, σκ. 73.

³²⁸ Βλέπε σχετικά αποφάσεις ΕΑ 450/V/2009, C-35/05, *Reemtsa*, Συλλ. 2007, σελ. I-2425, σκ. 14 και 17, καθώς και ΕΑ 482/VI/2010, σκ. 121, ΕΑ 395/V/2008, παρ. VIII.Β.α (επιβεβαιωθείσα με την απόφαση ΔΕφΑθ 2587/2010), καθώς και την απόφαση ΔΕφΑθ 3174/1997, παρ. 7.α (με την οποία επιβεβαιώθηκε το σκεπτικό της ΕΑ 34/1996). Σχετική είναι επίσης και η ΕΑ 20/II/1998, παρ. IV.

ισοδύναμη λύση, με μέσα και πρακτικές που έχουν ως τελικό αποτέλεσμα να βλάψουν την ανταγωνιστικότητα της τελευταίας³²⁹.

221. Ως προς τη σχέση της καταγγέλλουσας με το δίκτυο καταστημάτων HONDOS CENTER, για την καταγγελλόμενη παράβαση του άρθρου 2α του Ν.703/77, σημειώνεται ότι η NOTOS COM δεν αναφέρεται σε κάποιες περαιτέρω πρακτικές, πέραν των όσων έχουν ήδη αξιολογηθεί ως μη καταχρηστικές. Πιο συγκεκριμένα, ως προς το αίτημα του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER με την αποστολή επιστολών στις εταιρίες του εξωτερικού για την υπόδειξη εναλλακτικού προμηθευτή εκτιμάται ότι δεν εμπίπτει των τυπολογία των καταχρηστικών πρακτικών.

ΣΤ.8.5. Συμπέρασμα

222. Συνεπώς, ο ισχυρισμός της καταγγέλλουσας για παράβαση της διάταξης του άρθρου 2α του ν.703/77 από μέρος του δικτύου καταστημάτων HONDOS CENTER δεν ευσταθεί, διότι, μολονότι υπάρχει σχέση οικονομικής εξάρτησης, εντούτοις υφίσταται ταυτόχρονα αντικειμενική δυνατότητα εξεύρεσης ισοδύναμων εναλλακτικών λύσεων για τη NOTOS, δεδομένων των σημαντικών μεριδίων και άλλων εταιριών λιανικής (GDB, SEPHORA).

ΣΤ.9. ΖΗΤΗΜΑ ΕΥΛΟΓΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΡΑΦΗΣ

ΣΤ.9.1. Αρχή εύλογης προθεσμίας δράσης της διοίκησης

223. Από την ενωσιακή νομολογία προκύπτει ότι η τήρηση της εύλογης προθεσμίας εκ μέρους της αρχής ανταγωνισμού κατά την έκδοση αποφάσεων μετά το πέρας των διοικητικών διαδικασιών σε υποθέσεις ανταγωνισμού συνιστά γενική αρχή του ευρωπαϊκού δικαίου, η οποία αποτελεί συνάρτηση της αρχής της χρηστής διοικήσεως³³⁰. Συγκεκριμένα, έχει κριθεί ότι η αρχή ανταγωνισμού, για λόγους ασφάλειας δικαίου και πρόσφορης δικαστικής προστασίας, υποχρεούται να λαμβάνει θέση ή να συντάσσει διοικητικής φύσεως έγγραφο, στην περίπτωση όπου έχει ζητηθεί τέτοιο έγγραφο, εντός εύλογης προθεσμίας³³¹. Ομοίως, όταν καταγγελία περί παραβάσεων του άρθρου 81 ή/και 82 ΣυνθΕΚ υποβάλλεται ενώπιον της, η αρχή ανταγωνισμού υποχρεούται να λαμβάνει εντός εύλογης προθεσμίας οριστική θέση επί της καταγγελίας³³².
224. Το εύλογο της διάρκειας της διαδικασίας πρέπει να εκτιμάται ενόψει των συγκεκριμένων περιστάσεων κάθε υπόθεσης και, ιδίως, του όλου πλαισίου της, της συμπεριφοράς που επέδειξαν οι εμπλεκόμενοι στη διάρκεια της διαδικασίας, της σημασίας της υποθέσεως για τις ενδιαφερόμενες/εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και του βαθμού πολυπλοκότητάς

³²⁹ ΕΑ 145/II/2000.

³³⁰ Βλ. T-213/95 & T-18/96, *SCK και FNK κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1997, σελ. II-1739, σκ. 56, T-127/98, *UPS Europe κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1999, σελ. II-2633, σκ. 37, T-213/00, *CMA CGM κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σελ. II-913, σκ. 317.

³³¹ T-213/95 και T-18/96, *SCK και FNK κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1997, σελ. II-1739, σκ. 55. Ως προς το εύρος της εύλογης προθεσμίας, βλ. ΔΕφαΘ 3807/2014, σκ. 17, 3045/2014, σκ. 7, 5459/2014, σκ. 16.

³³² C- 282/95 P, *Guerin automobiles κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1997, σελ. I-1503, σκ. 38.

της³³³. Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο εύλογος χαρακτήρας μιας προθεσμίας δεν μπορεί να εξεταστεί με αναφορά σε ένα ακριβές ανώτατο όριο, προσδιοριζόμενο κατά τρόπο αφηρημένο, αλλά πρέπει να εκτιμάται σε κάθε υπόθεση σε συνάρτηση με τις περιστάσεις της υποθέσεως³³⁴. Σημειώνεται ότι ο πίνακας των κριτηρίων αυτών δεν είναι εξαντλητικός και η εκτίμηση του εύλογου χαρακτήρα της προθεσμίας δεν επιβάλλει συστηματική εξέταση των περιστάσεων της υποθέσεως ενόψει καθενός κριτηρίου, όταν η διάρκεια της διαδικασίας φαίνεται δικαιολογημένη ενόψει ενός μόνον κριτηρίου³³⁵.

225. Επιβάλλεται η παρατήρηση ότι κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας ενώπιον της αρχής ανταγωνισμού η έρευνα πραγματοποιείται σε δύο διαδοχικές περιόδους, καθεμία, εκ των οποίων ανταποκρίνεται σε μια ίδια εσωτερική λογική. Η πρώτη περίοδος εκτείνεται έως την επίδοση της Εισήγησης της ΓΔΑ και έχει ως σημείο έναρξης την ημερομηνία κατά την οποία η αρχή ανταγωνισμού λαμβάνει τα μέτρα που συνεπάγεται η αιτίαση ότι διαπράχθηκε παράβαση και έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κατάσταση των ύποπτων επιχειρήσεων. Η περίοδος αυτή επιτρέπει στην αρχή ανταγωνισμού να λάβει θέση επί του προσανατολισμού της διαδικασίας. Η δεύτερη περίοδος εκτείνεται από την επίδοση της Εισήγησης έως την έκδοση της τελικής απόφασης, κατά την οποία πρέπει να υπάρχουν οι συνθήκες ώστε η ΕΑ να αποφασίσει οριστικά για την προσαπτόμενη παράβαση. Για να εκτιμηθεί ο εύλογος χρόνος διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας, τα δύο αυτά στάδια μπορούν να διακριθούν και να αξιολογηθούν χωριστά³³⁶.
226. Σύμφωνα με πάγια νομολογία, η μη τήρηση της γενικής αρχής της εύλογης προθεσμίας, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένη, δεν ασκεί επιρροή επί του κύρους της διοικητικής διαδικασίας και δεν δικαιολογεί την ακύρωση της απόφασης της αρχής ανταγωνισμού, παρά μόνο στην περίπτωση που αποδειχθεί ότι η παρέλευση υπερβολικού χρόνου θίγει τη δυνατότητα των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων να αμυνθούν αποτελεσματικά, ήτοι εφόσον αποδειχθεί προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας³³⁷.

³³³ T-305/94 κλπ, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής (PVC II)*, Συλλ. 1999, σελ. II-931, σκ. 126, η οποία επικυρώθηκε με την απόφαση ΔΕΚ C-238/99 κλπ, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002, σελ. I-8375, σκ.187, T-213/00, *CMA CGM κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σελ. II-913, σκ. 317, C-185/95 P, *Baustahlgewebe κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1998, σελ. I-8417, σκ. 29. Βλ. επίσης, μεταξύ άλλων, ΣτΕ 1563/97, σκ. 8, ΣτΕ 716/98, σκ. 7, ΣτΕ 3737/03, σκ. 4.

³³⁴ C-238/99, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002, σελ. I-8375, σκ.192.

³³⁵ C-238/99, ο.π., σκ.188.

³³⁶ Βλ. για όλα τα ανωτέρω C-238/99, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002, σελ. I-8375, σκ.181-184, καθώς και νομολογία του ΕΔΔΑ στην οποία παραπέμπει.

³³⁷ Βλ. ΣτΕ 375/2010, σκ.29, ΔΕφΑθ. 3793/2012 σκ.19, ΔΕφΑθ 1976/2015, σκ. 7. ΔΕΚ C-113/04 P, *Technische Unie κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2006, σ. I-8831, σκ. 47-48, ΔΕΚ C-185/95 P, *Baustahlgewebe κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1998, σ. I-8417, σκ. 49, ΠΕΚ T-305/94 κλπ, *Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής (PVC II)*, Συλλ. 1999, σ. II-931, σκ. 122, ΠΕΚ 213/00, *CMA CGM κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003, σ. II-913, σκ. 321, ΔΕΚ C-385/07 P, *Der Grune Punkt – Duales System Deutschland*, Συλλ. 2009, σ. I-6155, σκ. 190-196. Σύμφωνα με C-385/07 P, *Der Grune Punkt – Duales System Deutschland*, Συλλ. 2009, σελ. I-6155, σκ. 190-194, κρίνεται ότι δεν μπορεί να επιτρέπεται, αποκλειστικά και μόνο για τον λόγο της μη τήσεως εύλογης προθεσμίας, να οδηγείται η Διοίκηση ή το Δικαστήριο σε αδυναμία να διαπιστώσει την διάπραξη παράβασης των κανόνων του ανταγωνισμού. Το βάρος απόδειξης ενδεχόμενου ισχυρισμού περί προσβολής των δικαιωμάτων της άμυνας, απορρέουσας από τις δυσχέρειες που αντιμετώπισε να αμυνθεί κατά των αιτιάσεων της Επιτροπής λόγω της υπερβολικής διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας φέρει η επιχείρηση που τον επικαλείται (ΔΕΚ C-113/04 P, *Technische Unie κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2006, σελ. I-8831, σκ. 61, ΠΕΚ T- 405/06, *ArcelorMittal κατά Επιτροπής*, Συλλ.2009, σελ. II-789, σκ. 167). Αφηρημένοι και αόριστοι ισχυρισμοί ότι η ελεγχόμενη επιχείρηση δεν μπορεί να

227. Δεδομένου ότι η περίοδος έως την επίδοση της Έκθεσης αποτελεί μέρος της αυτεπάγγελτης έρευνας, η οποία ξεκίνησε το 2006, στο πλαίσιο της οποίας εστάλησαν επιστολές παροχής στοιχείων και πραγματοποιήθηκαν επιτόπιοι έλεγχοι, δεν υφίσταται ζήτημα τυχόν παράβασης της αρχής της ευλόγου προθεσμίας δράσης της διοίκησης μέχρι αυτό το χρονικό σημείο. Τούτο διότι δεν πρόκειται για περίπτωση που το πρώτο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας διήρκεσε υπερβολικά, με αντίστοιχες ενδεχόμενες ανεπανόρθωτες επιπτώσεις στα δικαιώματα άμυνας των εμπλεκόμενων μερών, τα οποία μπορούν να ασκήσουν επαρκώς, κατά το δεύτερο στάδιο της διαδικασίας που έπεται της κοινοποίησης Έκθεσης³³⁸. Πιο συγκεκριμένα, κατά το χρονικό διάστημα των ετών 2006-2016, η έρευνα της ΓΔΑ ήταν ιδιαίτερος συστηματική και εστιαστική στην αποστολή πολυάριθμων επιστολών παροχής στοιχείων, όπως και την πραγματοποίηση επιτόπιων ελέγχων. Σε συνέχεια των ανωτέρω ενεργειών, τα στοιχεία τα οποία συλλέγονταν ή προσκομίζονταν υποβάλλονταν σε λεπτομερή μελέτη και επεξεργασία, με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται συχνά η ανάγκη αποστολής νέων ερωτηματολογίων, προκειμένου να αποκρυσταλλωθούν και να τεκμηριωθούν επαρκώς τα συμπεράσματα της με αρ. πρωτ. 3808/01.06.2016 Έκθεσης. Ταυτόχρονα, ως προς το πρώτο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, σημειώνεται η πραγματοποίηση της ανάθεσης της υπόθεσης σε Εισηγητή³³⁹, τη σύνταξη της εν λόγω Έκθεσης.

ΣΤ.9.2 Ένσταση παραγραφής

228. Η εταιρία HONDOS CENTER ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΕΕ προέβαλε την ένσταση παραγραφής³⁴⁰. Σχετικά επισημαίνονται τα εξής: Στην εξεταζόμενη περίπτωση εφαρμόζεται η μεταβατική διάταξη του άρθρου 50 παρ. 6 του ν. 3959/2011, και όχι αυτή του άρθρου 42. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη διάταξη, «[η] παραγραφή του άρθρου 42 καταλαμβάνει και τις παραβάσεις που έχουν τελεστεί πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου και δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο καταγγελίας ή αυτεπάγγελτης έρευνας ή αιτήματος έρευνας του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.». Από τη γραμματική και τελεολογική ερμηνεία της εν λόγω διάταξης a contrario προκύπτει ότι η παραγραφή του άρθρου 42 δεν καταλαμβάνει και τις παραβάσεις που έχουν μεν τελεστεί πριν την έναρξη ισχύος του νόμου 3959/2011, αλλά έχουν ήδη (δηλαδή πριν την έναρξη ισχύος του νόμου 3959/2011) αποτελέσει αντικείμενο καταγγελίας ή αυτεπάγγελτης έρευνας, όπως συμβαίνει στην υπό κρίση περίπτωση.
229. Επιπλέον, η εν λόγω εταιρία επικαλέστηκε την κρίση του Συμβουλίου της Επικρατείας στην υπ' αρ. 1976/2015 απόφασή του, προκειμένου εκεί να βασίσουν την άποψή τους περί παραγραφής³⁴¹. Ωστόσο, ως προς τη βασιμότητα του συγκεκριμένου ισχυρισμού,

αναζητήσει τα αναγκαία για την άμυνά της στοιχεία που ανάγονται σε πολλά χρόνια πριν, δεν μπορούν να αποδείξουν πραγματική προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, η οποία πρέπει να εξετάζεται σε συνάρτηση με τις ειδικές περιστάσεις που αφορούν σε κάθε συγκεκριμένη υπόθεση (ΣτΕ 375/2010, σκ. 19 και Τ-60/05, *UFEX κλπ κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2007, σ. ΙΙ-3397, σκ. 57 και νομολογία στην οποία παραπέμπει).

³³⁸ Βλ. σχετική ανάλυση με παραπομπή σε σχετική νομολογία σε Απόφαση ΕΑ 517/Υ/2011, σκ. 27επ.

³³⁹ Βλ. Πρακτικά της 67^{ης} Συνεδρίασης ΕΑ της 10.12.2015.

³⁴⁰ Βλέπε το με αρ. πρωτ. 124/23.01.2017 υπόμνημα της εν λόγω εταιρίας.

³⁴¹ Ο.π.

επισημαίνονται τα εξής: αναγιγνώσκοντας και μόνο την παρ. 9 της εν λόγω απόφασης και ιδίως τα τελευταία αυτής εδάφια, αντιλαμβάνεται κανείς ότι στην εξεταζόμενη περίπτωση δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις που όρισε στην υπ' αρ. 1976/2015 απόφασή του το ΣτΕ για παραγραφή, αφού καταρχήν στην εξεταζόμενη περίπτωση, μεταξύ του χρόνου παύσης της χρονικώς τελευταίας παράβασης και του χρονικού σημείου έναρξης διερεύνησης της υπόθεσης από την Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν υφίσταται ζήτημα, δεδομένου ότι καταγγελία και έρευνα της ΓΔΑ έγιναν/εκκίνησαν αμφότερες το 2006 με λίγους μόνο μήνες χρονικής διαφοράς μεταξύ τους. Επομένως, στην υπό εξέταση περίπτωση δεν έχει παρέλθει χρονικό διάστημα δεκαετίας, όπως ορίζεται στην ανωτέρω απόφαση του ΣτΕ. Επιπλέον, είναι σαφές, με βάση τους χρόνους που κινήθηκε η παρούσα διαδικασία από πλευράς Επιτροπής, ότι η παρούσα επίδικη πράξη της Επιτροπής Ανταγωνισμού, η οποία εκδίδεται στις 6 Απριλίου 2017, δεν εκδίδεται σε διάστημα, *«πολύ πέραν της δεκαετίας (από την παύση της παράβασης)»* όπως επί λέξει αναφέρεται στην εν λόγω απόφαση του ΣτΕ³⁴². Αντίθετα με την εξεταζόμενη περίπτωση, στην περίπτωση της ΣτΕ 1976/2015, *«η ένδικη καταγγελία υποβλήθηκε στην Επιτροπή Ανταγωνισμού το έτος 1995 και η διερεύνηση της υποθέσεως άρχισε δέκα έτη μεταγενέστερα»*³⁴³. Η δε απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού (υπόθεση ΛΑΒΑ) που ακυρώθηκε με την υπ' αρ. 1976/2015 ΣτΕ, εκδόθηκε στις 03.03.2011 (517/VI/2011). Δηλαδή, από την παύση της παράβασης (1995) μέχρι την έκδοση της απόφασης της ΕΑ (2011) μεσολάβησαν 16 χρόνια, διάστημα που το ΣτΕ θεωρεί ότι βαίνει *«πολύ πέραν της δεκαετίας (από την παύση της παράβασης)»*. Επομένως, δεν έχει καμία σχέση η συγκεκριμένη υπόθεση (1976/2015 ΣτΕ) με τα εξεταζόμενα σήμερα. Σε κάθε περίπτωση, σημειώνεται ότι το θέμα της παραγραφής δεν έχει κριθεί οριστικά από το ΣτΕ.

230. Πέραν των ανωτέρω, υπογραμμίζονται σχετικά και τα κάτωθι: η θεσμική και δικονομική αυτονομία των κρατών μελών, αλλά και η γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου εμποδίζουν την ευθεία ή αναλογική εφαρμογή από τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού των διατάξεων ενός ενωσιακού Κανονισμού που αναφέρονται στην προθεσμία παραγραφής (είτε πρόκειται πχ για τον Κανονισμό 1/2003, είτε πρόκειται για τον Κανονισμό 2988/1974).
231. Στο άρθρο 25 του Κανονισμού 1/2003 του Συμβουλίου ΕΕ³⁴⁴ ρυθμίζεται το ζήτημα της παραγραφής της εξουσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για επιβολή κυρώσεων, ήτοι προστίμων και χρηματικών ποινών επί παραβάσεων που μνημονεύονται στη διάταξη αυτή, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται πρωτίστως οι παραβάσεις των ουσιαστικών διατάξεων των άρθρων 101 και 102 (πρώην 81 και 82 ΣυνθΕΚ) της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) για την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού. Με τις διατάξεις του άρθρου 25 του ως άνω Κανονισμού δεν εισάγεται ενιαία-ομοιόμορφη ρύθμιση του ζητήματος της παραγραφής, αναφορικά και με την αντίστοιχη εξουσία των εθνικών αρχών ανταγωνισμού για επιβολή προστίμων επί παραβάσεων των ως άνω κοινοτικών κανόνων του ανταγωνισμού. Τίθεται συνεπώς το ερώτημα εάν και σε ποιο βαθμό οι περί παραγραφής ρυθμίσεις ενός ενωσιακού Κανονισμού, ιδίως δε αυτές που αναφέρονται στην προθεσμία της παραγραφής και στην

³⁴² Βλέπε σελ. 10-11 της υπ. αρ. 1976/2015 απόφασης ΣτΕ.

³⁴³ Βλέπε σελ. 9 της υπ. αρ. 1976/2015 απόφασης ΣτΕ.

³⁴⁴ ΕΕ L 1, 04.01.2003, σελ. 1-25.

διακοπή της, μπορούν να επηρεάσουν, καθ' οιονδήποτε τρόπο, και την κατά χρόνο αρμοδιότητα των εθνικών αρχών, όταν αυτές καλούνται να εφαρμόσουν τις κοινοτικές διατάξεις του ανταγωνισμού³⁴⁵. Θα πρέπει βεβαίως να επισημανθεί ότι ο Κανονισμός 1/2003 αναγνωρίζει υπερέχουσα θέση στη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αφού οι αποφάσεις των εθνικών αρχών ανταγωνισμού δεν θα πρέπει να συγκρούονται με προηγούμενη απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ίδια υπόθεση³⁴⁶, ενώ τα εθνικά δικαστήρια δεν μπορούν, όταν κρίνουν πρακτικές επιχειρήσεων, δυνάμει των ενωσιακών διατάξεων, να λαμβάνουν αποφάσεις που συγκρούονται με απόφαση που έχει ήδη λάβει σχετικώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ή που ενδέχεται να συγκρουσθούν με απόφαση που επίκειται να λάβει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο διαδικασίας που έχει ήδη κινήσει³⁴⁷. Επίσης, στο μέτρο που η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι σε θέση με απόφασή της να ανατρέψει ακόμα και τελεσίδικη απόφαση εθνικού δικαστηρίου, μπορεί κατά μείζονα λόγο να ανατρέψει εκ των υστέρων και μία αντίθετη απόφαση της εθνικής αρχής ανταγωνισμού επί της ίδιας υποθέσεως. Όπως χαρακτηριστικά έχει αναφερθεί στη θεωρία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δύναται να λειτουργήσει εν τοις πράγμασι ως «*αναθεωρητικό όργανο*» των αποφάσεων των εθνικών αρχών³⁴⁸. Κάτι τέτοιο πάντως δεν ισχύει στην εξεταζόμενη περίπτωση.

232. Η παραγραφή του άρθρου 25 παρ. 1 του Κανονισμού δεν αφορά στην εξουσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για διαπίστωση της παράβασης των άρθρων 101 ή 102 της ΣυνθΛΕΕ, σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003, η οποία δεν συνιστά κύρωση, κατά την έννοια των άρθρων 23 και 24 του συγκεκριμένου Κανονισμού³⁴⁹. Το απαράγραπτο της εξουσίας αυτής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει μεγάλη πρακτική σημασία στις περιπτώσεις που αυτή καλείται να διαπιστώσει μία παράβαση των άρθρων 101 ή/και 102 ΣΛΕΕ, η οποία έχει διαπραχθεί στο παρελθόν και ενδεχομένως έχει παρέλθει από την τέλεση ή την παύση της (αν αυτή είναι διαρκής ή κατ' εξακολούθηση) η οριζόμενη στον Κανονισμό πενταετής προθεσμία παραγραφής για την επιβολή προστίμων ή χρηματικών ποινών. Όπως νομολογιακά έχει κριθεί, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να λαμβάνει απόφαση διαπιστώνοντας παράβαση, την οποία έχει ήδη παύσει η εμπλεκόμενη επιχείρηση, υπό την προϋπόθεση ότι το θεσμικό όργανο έχει έννομο συμφέρον προς τούτο. Αυτό συμβαίνει πρωτίστως στις περιπτώσεις εκείνες που υφίσταται κίνδυνος επανάληψης της παράβασης από τον αποδέκτη της απόφασης ή ακόμα και στις περιπτώσεις εκείνες που η υπόθεση θέτει ζητήματα των οποίων η διευκρίνιση είναι αναγκαία για χάρη της προστασίας του ενωσιακού συμφέροντος του

³⁴⁵ Ad hoc για το ζήτημα, βλ. Γ. Καρύδη, Το ζήτημα της «παραγραφής» κατά τον Κανονισμό 1/2003 του Συμβουλίου ΕΕ και η εξουσία των εθνικών αρχών ανταγωνισμού για επιβολή προστίμων επί παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, ΔΕΕ 1/2011, σελ. 23.

³⁴⁶ Βλέπε άρθρο 16 παρ. 2 του Κανονισμού.

³⁴⁷ Βλέπε άρθρο 16 παρ. 1 του Κανονισμού.

³⁴⁸ Βλ. σχετικά Γ. Καρύδη, ό.π., καθώς επίσης και Ε.Π. Λιάσκο, Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου για την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού των άρθρων 81 και 82: Η μεγάλη πρόκληση για τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια, ΧρΙΔ/2004, ιδίως σελ. 597.

³⁴⁹ Πρβλ. απόφαση Sumitomo Chemicals Ltd, T-22/02 και 23/02, παρ. 60 και 61.

ανταγωνισμού³⁵⁰. Σημειώνεται ότι η ρητή κατά τα ανωτέρω θέσπιση της προθεσμίας παραγραφής από τον Ενωσιακό Νομοθέτη ανταποκρίνεται στις επιταγές προηγούμενης νομολογίας του ΔΕΚ, το οποίο υπογράμμισε την ανάγκη ρητής εκ των προτέρων νομοθετικής πρόβλεψης της προθεσμίας παραγραφής και των λεπτομερειών εφαρμογής της, προκειμένου η παραγραφή να εκπληρώνει την κύρια αποστολή της, η οποία συνίσταται στην εγγύηση της ασφάλειας δικαίου³⁵¹.

233. Από την γραμματική ερμηνεία της διάταξης του άρθρου 25 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003 συνάγεται περὸν πάσης αμφιβολίας ότι η συγκεκριμένη διάταξη ρυθμίζει αποκλειστικά και μόνο την προθεσμία παραγραφής της εξουσίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις των ευρωπαϊκών κανόνων του ανταγωνισμού και όχι το απολύτως διακριτό ζήτημα της «παραγραφής» της αντίστοιχης εξουσίας των εθνικών αρχών ανταγωνισμού, όταν επιλαμβάνονται περιοριστικών του ανταγωνισμού πρακτικών. Το ζήτημα καθίσταται περισσότερο σύνθετο στην περίπτωση εκείνη που η αρμόδια εθνική αρχή καλείται να εφαρμόσει σε μία περιοριστική του ανταγωνισμού πρακτική, πέραν των εθνικών και τους ενωσιακούς κανόνες του ανταγωνισμού (όπως δηλαδή στην εξεταζόμενη περίπτωση), επειδή η ελεγχόμενη πρακτική επηρεάζει το ενδοενωσιακό εμπόριο, με την έννοια των σχετικών ενωσιακών διατάξεων. Το ζήτημα της «παραγραφής» της αντίστοιχης εξουσίας των εθνικών αρχών ανταγωνισμού, ακόμα και αν αυτή (η εξουσία) ασκείται στο πλαίσιο του ελέγχου παραβάσεων του ευρωπαϊκού δικαίου, καταλείπεται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, σύμφωνα με την γενική αρχή της θεσμικής και δικονομικής αυτονομίας, η οποία διέπει την δράση των αρμόδιων διοικητικών αρχών (αλλά και των εθνικών δικαστηρίων) κατά την επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις των ενωσιακών εν γένει διατάξεων³⁵² και συναφώς και των διατάξεων του ανταγωνισμού³⁵³.

³⁵⁰ Βλ. απόφαση GVL κατά Επιτροπής, 7/82, παρ. 24-28.

³⁵¹ Βλ. ACI Chemiefarma/Commission, 41/69, παρ. 18.

³⁵² Για την θεσμική και δικονομική αυτονομία των διοικητικών αρχών και δικαστηρίων κατά την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, πρβλ. G. Isaak, Droit Communautaire general, Armand Colin 1997, σελ. 196 και επ. και ειδικά σελ. 208-216. Επιπλέον, ειδικά ως προς την εξουσία των διοικητικών αρχών για επιβολή κυρώσεων επί παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου, αλλά και τα όρια της εξουσίας αυτής, βλ. ιδίως απόφαση ΔΕΚ 21.9.1989, Επιτροπή κατά Ελλάδος, υπόθεση 68/1988, Συλλ. 1989, σελ. 2979. Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη απόφαση [παρ. 22-25], «οσάκις η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση δεν περιέχει καμία ειδική διάταξη προβλέπουσα κύρωση σε περίπτωση παραβάσεως ή παραπέμπει σχετικώς στις εθνικές νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις, το άρθρο 5 της Συνθήκης επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν κάθε μέτρο κατάλληλο να εξασφαλίζει την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητα του κοινοτικού δικαίου. Προς τούτο, τα κράτη μέλη, διατηρώντας πάντως το δικαίωμα επιλογής των κυρώσεων, υποχρεούνται ιδίως να μεριμνούν ώστε για τις παραβιάσεις του κοινοτικού δικαίου να επιβάλλονται κυρώσεις υπό προϋποθέσεις, ουσιαστικές και διαδικαστικές, ανάλογες με τις ισχύουσες για τις παραβιάσεις του εθνικού δικαίου παρόμοιας φύσης και σημασίας και, εν πάση περιπτώσει, προσδίδουσες στην κύρωση αποτελεσματικό, ανάλογο και αποτρεπτικό χαρακτήρα. Εξάλλου, οι εθνικές αρχές οφείλουν να ενεργούν, προκειμένου περί παραβιάσεων του κοινοτικού δικαίου, με την ίδια επιμέλεια που καταβάλλουν κατά την εφαρμογή των αντιστοιχών εθνικών νομοθεσιών».

³⁵³ Γενικά υπέρ της ισχύος της αρχής της θεσμικής και δικονομικής αυτονομίας κατά την εφαρμογή των ενωσιακών κανόνων του ανταγωνισμού, βλ. υπόθεση C-60/1992, παρ. 14 επ. Υπέρ της εν γένει εφαρμογής της αρχής της θεσμικής και διαδικαστικής αυτονομίας στα πλαίσια της αποκεντρωμένης εφαρμογής του

234. Η ανωτέρω αρχή της δικονομικής αυτονομίας, μολονότι δεν προκύπτει άμεσα από τον Κανονισμό 1/2003, εν τούτοις, έμμεσα τουλάχιστον, επιβεβαιώνεται από ορισμένες διατάξεις του. Ειδικότερα επισημαίνονται τα εξής: το άρθρο 5, στο οποίο ορίζονται οι αρμοδιότητες των εθνικών αρχών ανταγωνισμού για την εφαρμογή των κοινοτικών διατάξεων, αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι αυτές είναι αρμόδιες «για την επιβολή προστίμου, χρηματικής ποινής ή κάθε άλλης κύρωσης προβλεπόμενης από την εθνική τους νομοθεσία». Επιπροσθέτως, σύμφωνα με το άρθρο 35 του ίδιου Κανονισμού, τα κράτη μέλη είναι εκείνα που έχουν την αρμοδιότητα ορισμού της αρχής ή των αρχών που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 (ήδη 101, 102 ΣυνθΛΕΕ) και οι οποίες δύνανται μεταξύ άλλων να επιβάλουν κυρώσεις. Από τις εν λόγω διατάξεις, εμμέσως πλην σαφώς, συνάγεται ότι η διαδικασία και οι εξουσίες των εθνικών αρχών προς εφαρμογή των ενωσιακών διατάξεων του ανταγωνισμού ορίζονται από την αντίστοιχη εθνική έννομη τάξη, δυνάμει της οποίας συγκροτούνται και λειτουργούν οι εν λόγω αρχές. Είναι δε σαφές, όπως άλλωστε συμβαίνει και στην εξεταζόμενη περίπτωση, ότι η κατά χρόνο οριοθέτηση της αρμοδιότητας της εκάστοτε εθνικής αρχής ανταγωνισμού, αναφορικά με την άσκηση των ελεγκτικών αρμοδιοτήτων της για την καταστολή παραβάσεων του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού και συναφώς και για την επιβολή κυρώσεων, συνιστά κανόνα «δικονομικής» φύσης οριζόμενο από την εθνική έννομη τάξη, ελλείψει κοινοτικής εναρμόνισης στο ζήτημα αυτό. Δεν τίθεται συνεπώς ζήτημα άμεσης και ευθείας εφαρμογής του άρθρου 25 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003 από την εθνική αρχή ανταγωνισμού κατά τον έλεγχο παραβάσεων του ενωσιακού δικαίου³⁵⁴. Οι εφαρμοζόμενοι κανόνες που διέπουν το ζήτημα της «παραγραφής» είναι εθνικής προέλευσης κανόνες, τουλάχιστον στο μέτρο και στο βαθμό που δεν υπάρχει, η επιθυμητή σε κάθε περίπτωση, ευρωπαϊκή εναρμόνιση³⁵⁵. Μολονότι η αρχή της θεσμικής και δικονομικής αυτονομίας περιστέλλεται από τις γενικές αρχές του ενωσιακού δικαίου και τους κανόνες που νομολογιακά έχουν διαμορφωθεί, οριοθετούμενη δηλαδή από την αρχή της ισοδυναμίας, τη γενική αρχή της αποτελεσματικής διασφάλισης του δημοσίου συμφέροντος του ανταγωνισμού, αλλά και το σεβασμό της γενικής αρχής της ασφάλειας

κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού, βλ. Ε. Κινινή, Η ενίσχυση των ερευνητικών εξουσιών της Επιτροπής με τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθμ. 1/2003 και τα δικαιώματα υπεράσπισης των επιχειρήσεων, ΔΕΕ 7/2004, σελ. 734 επ. καθώς και Ε.Π. Λιάσκο, Ο Κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου για την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού των άρθρων 81 και 82: Η μεγάλη πρόκληση για τις εθνικές αρχές ανταγωνισμού και τα εθνικά δικαστήρια, ΧρΙΔ/2004, σελ. 590. Ειδικά ως προς ζήτημα της παραγραφής βλ. L. Idot, Concurrence, RTDE 2003, σελ. 324 και επ. και ειδικά σελίδα 327, σημείο 124, όπου αναφέρεται ότι η εφαρμογή της αρχής της θεσμικής και διαδικαστικής αυτονομίας στο θεσμό της παραγραφής, που βρίσκεται, κατά την άποψη της συγγραφέως, στο μεταίχμιο ουσίας και διαδικασίας, μπορεί άμεσα να δημιουργήσει προβλήματα στην ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου. Επιπλέον, υπέρ της εφαρμογής του εθνικού δικαίου στην «παραγραφή» της εξουσίας των εθνικών αρχών προς επιβολή διοικητικών κυρώσεων για παραβάσεις του ευρωπαϊκού δικαίου βλ. Γ. Καρύδη, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Συναλλαγών, 2012, σελ. 328.

³⁵⁴ Ωστόσο, από μέρος της θεωρίας έχει διατυπωθεί και η ακριβώς αντίθετη άποψη. Βλ. Εμμ. Δρυλλεράκη, Σχόλιο στην απόφαση 2017/2009 του ΔΕφαΘ, ΔΕΕ 11/2010, σελ. 1166.

³⁵⁵ Βλ. Γ. Καρύδη, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Συναλλαγών, ό.π.

δικαίου³⁵⁶, εντούτοις δεν υφίσταται δυνατότητα άμεσης ή αναλογικής εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 25 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003, αλλά ούτε και υποχρέωση εφαρμογής της διάταξης αυτής από την εθνική αρχή ανταγωνισμού. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι οι εθνικές αρχές στις περιπτώσεις που επιβάλλουν κυρώσεις-πρόστιμα για παραβάσεις του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού, οφείλουν να εφαρμόζουν ανάλογους -ισοδύναμους κανόνες με αυτούς που ισχύουν στην εσωτερική έννομη τάξη, αναφορικά με την κατά χρόνο οριοθέτηση της εξουσίας τους για επιβολή προστίμων ή αντίστοιχων κυρώσεων επί παραβάσεων του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού. Οι εθνικοί αυτοί κανόνες θα πρέπει να παραμείνουν ανεφάρμοστοι, μόνο αν καθιστούν αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού, ήτοι δεν διασφαλίζουν την αποτελεσματική τήρηση των ενωσιακών κανόνων του ανταγωνισμού με την επιβολή αποτρεπτικών και αποτελεσματικών κυρώσεων³⁵⁷. Η παραγραφή αποτελεί ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα που συνδέεται αναπόσπαστα με την γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου των επιχειρήσεων³⁵⁸. Η αρχή αυτή απαιτεί σαφήνεια ρυθμίσεων και αντιβαίνει στην κατ' αναλογία εφαρμογή του άρθρου 25 παρ. 1 του Κανονισμού από τις εθνικές αρχές, ιδίως όταν υφίσταται στην εθνική έννομη τάξη διαφορετική ρύθμιση ως προς τα χρονικά όρια της εξουσίας τους για επιβολή κυρώσεων επί αναλόγων παραβάσεων του εθνικού δικαίου του ανταγωνισμού, όπως συμβαίνει στην εξεταζόμενη περίπτωση με την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 50 παρ. 6 του ν. 3959/2011. Συνεπώς, η διάταξη του άρθρου 25 παρ. 1 του Κανονισμού δεν εμποδίζει την εκάστοτε εθνική αρχή ανταγωνισμού να εφαρμόσει τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες, έστω και αν οι τελευταίοι προβλέπουν τυχόν διαφοροποιημένη (βραχύτερη ή μακρύτερη) προθεσμία παραγραφής, σε σχέση με την οριζόμενη στο άρθρο 25 παρ. 1 του Κανονισμού προθεσμία³⁵⁹. Αυτό ακριβώς συμβαίνει και στην εξεταζόμενη περίπτωση με την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 50 παρ. 6 του ν. 3959/2011.

³⁵⁶ Η υποχρέωση της διασφάλισης της πλήρους αποτελεσματικότητας του ευρωπαϊκού δικαίου απορρέει και από την υποχρέωση πίστης των κρατών μελών που απορρέει από το πρώην άρθρο 10 της Συνθήκης, ήδη άρθρο 4 παρ. 3 Συνθήκης. Βλέπε σχετικά (ενδεικτικά μόνο) και Επιτροπή κατά Ελλάδος, υπόθεση 68/88, ό.π.

³⁵⁷ Λόγω της πρόβλεψης για παράδειγμα μιας εξαιρετικά σύντομης προθεσμίας παραγραφής σε συνδυασμό ενδεχομένως και με την έλλειψη ρυθμίσεων για τη διακοπή της παραγραφής.

³⁵⁸ Βλέπε Καρύδη, Το ζήτημα της «παραγραφής» κατά τον Κανονισμό 1/2003, ό.π.

³⁵⁹ Πρβλ. Akzo Chemicals Ltd/Επιτροπή, C-50/2007P. Στη συγκεκριμένη υπόθεση το ΔΕΚ έκρινε ότι δεν αντιβαίνει στην γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου η διαφοροποίηση των κριτηρίων στην εθνική και κοινοτική έννομη τάξη, όσον αφορά το απόρρητο της επικοινωνίας του δικηγόρου με τον πελάτη του. Σημειώνεται περαιτέρω ότι ούτε το άρθρο 3 παρ. 2 του Κανονισμού 1/2003 (που αποτυπώνει την αρχή της υπεροχής του ευρωπαϊκού δικαίου), τουλάχιστον με βάση τη γραμματική του ερμηνεία, αποκλείει την επιβολή κυρώσεων σε μία σύμπραξη που παραβιάζει τους εθνικούς κανόνες του ανταγωνισμού και δεν έχει υποπέσει σε παραγραφή κατά το εθνικό δίκαιο, έστω και αν η εν λόγω σύμπραξη έχει ήδη υποπέσει σε «παραγραφή» κατά το άρθρο 25 του Κανονισμού 1/2003 και δεν θα μπορούσε συνεπώς να υποστεί κυρώσεις σε ενωσιακό επίπεδο. Κατά μείζονα δε λόγο η διάταξη του άρθρου 3 παρ. 2 του Κανονισμού δεν επιβάλλει τον παραμερισμό των εθνικών διατάξεων περί παραγραφής και την άμεση ή αναλογική εφαρμογή της περί παραγραφής διάταξης του άρθρου 25 παρ. 1 του ίδιου Κανονισμού και από την αρμόδια εθνική αρχή, σε κάθε περίπτωση που αυτή επιλαμβάνεται για τον έλεγχο και παραβάσεων του ευρωπαϊκού δικαίου του ανταγωνισμού.

ΣΤ.10 ΕΠΙΒΟΛΗ ΚΥΡΩΣΕΩΝ – ΕΠΙΜΕΤΡΗΣΗ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ - ΣΥΣΤΑΣΗ

ΣΤ.10.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ

235. Σύμφωνα με το άρθρο 9 παρ. 1 του Ν. 703/77, όπως ίσχυε καθώς και με το άρθρο 25 παρ. 1 του Ν. 3959/2011, όπως ισχύει, εάν η ΕΑ μετά από σχετική έρευνα που διεξάγεται διαπιστώσει παράβαση των άρθρων 1, 2, και 2α του Ν. 703/77 ή 1 και 2 του Ν.3959/2011 ή/και των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ μπορεί με απόφασή της, διαζευκτικά ή σωρευτικά, να επιβάλλει πρόστιμο στις επιχειρήσεις ή στις ενώσεις επιχειρήσεων που υπέπεσαν στην παράβαση. Περαιτέρω, με βάση το άρθρο 25, παρ. 2, περ.α) του Ν. 3959/2011, το πρόστιμο που επιβάλλεται μπορεί να φτάνει μέχρι ποσοστού 10% του συνολικού κύκλου εργασιών της επιχείρησης της χρήσης, κατά την οποία έπαυσε η παράβαση ή, αν αυτή συνεχίζεται μέχρι την έκδοση της απόφασης, της προηγούμενης της έκδοσης της απόφασης χρήσης. Η εν λόγω διάταξη, με το να προβλέπει χαμηλότερο ανώτατο ύψος προστίμου³⁶⁰, συνιστά, κατ' αρχήν, ευνοϊκότερη για τις εμπλεκόμενες εταιρίες διάταξη σε σχέση με την προϊσχύουσα διάταξη του Ν. 703/1977, και ως εκ τούτου τυγχάνει εν προκειμένω εφαρμογής³⁶¹. Ειδικότερα, εξαίρεση από την αρχή ότι εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις ουσιαστικού δικαίου οι οποίες ίσχυαν κατά τον χρόνο επέλευσης των γεγονότων που συνιστούν την παράβαση, χωρίς να έχει σημασία ο χρόνος κατά τον οποίο εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις και επιβάλλονται οι σχετικές κυρώσεις, γίνεται δεκτή στην περίπτωση ύπαρξης ευμενέστερου χαρακτήρα ενός νέου νόμου. Ο ευμενέστερος χαρακτήρας ή μη του νέου νόμου κρίνεται από τη νομολογία (ex post), όχι γενικώς, αλλά ενόψει της συγκεκριμένης περίπτωσης, δηλαδή ενόψει των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών³⁶². Στη συγκεκριμένη περίπτωση, συγκρίνοντας για τον υπολογισμό του προστίμου τη νεότερη διάταξη του αρ. 25 παρ. 2 περ. α) του Ν. 3959/2011 και την προϊσχύουσα του αρ. 9 παρ. 2 εδ. β' του Ν. 703/1977 διαπιστώνεται ότι η ρύθμιση του άρθρου 25, παρ. 2 περ.α) Ν. 3959/2011, παρότι τα κριτήρια υπολογισμού του προστίμου παραμένουν κατ' ουσίαν τα ίδια, είναι επιεικέστερη στο σύνολό της διότι το ανώτατο όριο του προστίμου μειώθηκε με τη νεότερη διάταξη από 15% που καθοριζόταν με προϊσχύουσα διάταξη σε 10% του

³⁶⁰ Ήτοι, αντί για 15%, προβλέπεται 10%.

³⁶¹ Επισημαίνεται ότι η εν λόγω διάταξη προβλέπει δυο νέα κριτήρια υπολογισμού του προστίμου, τα οποία η ΕΑ λάμβανε ούτως ή άλλως υπόψη της και υπό το καθεστώς του ν. 703/1977, βάσει των προβλέψεων της Ανακοίνωσής της (από 12.05.2006) αναφορικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό προστίμων.

³⁶² Βλ. ΕΔΔΑ Απόφαση της 17.09.2009, Scoppola v. Italy, (διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του ΕΔΔΑ: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-94135#%22itemid%22:\[%22001-94135%22\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-94135#%22itemid%22:[%22001-94135%22]})) σκ. 109, όπου έκρινε ότι συνιστά παραβίαση του άρθρου 7 της ΕΣΔΑ η μη εφαρμογή μεταγενέστερης ευνοϊκότερης διάταξης, με αναφορά, μεταξύ άλλων, και στο Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων του ΟΗΕ (άρθ. 15), στην Αμερικανική Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (άρθ. 9), στο Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (άρθ. 49) και στη νομολογία του ΔΕΕ, C-387/02, 391/02 και 403/02, *Berlusconi κ.α.*, Συλλ. 2005, σ. I-3565, παρ. 66-69· πρβλ. και ΣτΕ 2233/2009, παρ. 5 και νομολογία στην οποία παραπέμπει, ιδίως ΣτΕ 886/2000, παρ. 5, καθώς και ΔιοικΕφΑθ 292/2009, παρ. 6, και αποφάσεις C-201/09 και C-216/09, *ArcelorMittal Luxembourg SA κ. Επιτροπής* (μη δημοσιευμένη ακόμα στη Συλλογή), παρ. 72, C-189/02 P, *Dansk Rørindustri κλπ. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2005, σ. I-5425, παρ. 217-233, και C-397/03 P, *Archer Daniels Midland και Archer Daniels Midland Ingredients κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2006, σ. I-4429, παρ. 21-26, ΣτΕ 4256/2001, 418/2005.

συνολικού κύκλου εργασιών. Συνεπώς, εν προκειμένω εφαρμοστέο είναι το άρθρο 25 παρ. 2 του Ν. 3959/2011³⁶³.

236. Εν γένει, κατά την άσκηση της ανωτέρω αρμοδιότητάς της, η ΕΑ έχει ευρεία διακριτική ευχέρεια (εντός του κατά το νόμο ανώτατου ορίου) για τη συγκεκριμενοποίηση του εκάστοτε επιβληθησόμενου προστίμου, προκειμένου να διασφαλίζεται με επάρκεια το επιδιωκόμενο αποτρεπτικό αποτέλεσμα.
237. Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 2 στοιχ α' του Ν.3959/2011, για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου λαμβάνονται υπόψη η σοβαρότητα, η διάρκεια, η γεωγραφική έκταση της παράβασης, η διάρκεια και το είδος της συμμετοχής στην παράβαση της συγκεκριμένης επιχείρησης, καθώς και το οικονομικό όφελος που αποκόμισε. Ανάλογες διατάξεις ισχύουν και στο ενωσιακό δίκαιο³⁶⁴. Η ΕΑ καθορίζει το βασικό ποσό του προστίμου σε συνάρτηση με τα προβλεπόμενα κάθε φορά στο νόμο κριτήρια³⁶⁵. Εν συνεχεία, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, προσαυξάνει ή μειώνει το βασικό ποσό, ανάλογα με το εάν συντρέχουν αντίστοιχα επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις³⁶⁶. Ειδικότερα, το βασικό ποσό του προστίμου προκύπτει ως εξής:
- α) ορίζεται ποσοστό ύψους μέχρι 30% επί των ετήσιων ακαθάριστων εσόδων της επιχείρησης από προϊόντα που αφορούν στην παράβαση με κριτήριο τη σοβαρότητα αυτής, και
- β) το ποσό αυτό υπολογίζεται επί των ετήσιων ως άνω εσόδων για κάθε έτος της παράβασης³⁶⁷.
238. Εν προκειμένω, η περιγραφείσα ανωτέρω παράβαση επηρεάζει, άμεσα ή έμμεσα, την εγχώρια αγορά των καλλυντικών προϊόντων υψηλής ποιότητας και τιμής. Επομένως, ως βάση για τον υπολογισμό του προστίμου θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε κατ' έτος η εκάστοτε εμπλεκόμενη επιχείρηση από τη δραστηριότητά της στην ανωτέρω σχετική αγορά στην ελληνική επικράτεια και για τη χρονική περίοδο συμμετοχής εκάστης επιχείρησης στη διαπιστούμενη παράβαση, όπως αυτή προσδιορίζεται κατωτέρω.
239. Για τον υπολογισμό της διάρκειας της παράβασης λαμβάνεται υπόψη το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο η αντι-ανταγωνιστική συμπεριφορά έχει εκδηλωθεί στην πράξη.
240. Είναι σαφές ότι η επιβολή του προστίμου πρέπει να έχει διττό χαρακτήρα: κυρωτικό-κατασταλτικό για τις επιχειρήσεις εκείνες (ή την επιχείρηση εκείνη) ή την ένωση επιχειρήσεων που παραβιάζουν τους κανόνες του ανταγωνισμού και αποτρεπτικό για τις

³⁶³ Βλ. Απόφαση ΕΑ 520/VI/2011 (TASTY) παρ. 355 και ΔΕφΑθ 869/2013, Tasty κατά ΕΑ, παρ. 44.

³⁶⁴ Βλ. άρθρο 23 του Κανονισμού 1/2003 της 16ης Δεκεμβρίου 2002, ΕΕ L 1, σ.1.

³⁶⁵ Σύμφωνα και με την προαναφερθείσα Ανακοίνωση της ΕΑ (από 12.05.2006) αναφορικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό προστίμων (βλ. ιδίως παρ. 10) προκειμένου να αξιολογηθεί η σοβαρότητα μίας παράβασης, η ΕΑ λαμβάνει, ιδίως, υπόψη της το είδος της παράβασης, τα ανταγωνιστικά αποτελέσματα που προκλήθηκαν ή απειλήθηκε να προκληθούν στην αγορά, το ειδικό βάρος της κάθε επιχείρησης στη σχετική αγορά, το οικονομικό όφελος που αποκόμισε ο παραβάτης, την οικονομική δύναμη της επιχείρησης που παραβιάζει τους κανόνες ανταγωνισμού στη σχετική αγορά, καθώς και την έκταση της γεωγραφικής αγοράς.

³⁶⁶ Βλ. ιδίως παρ. 5-6 προαναφερόμενης Ανακοίνωσης.

³⁶⁷ Βλ. ιδίως παρ. 8 προαναφερόμενης Ανακοίνωσης.

υπόλοιπες επιχειρήσεις που δεν εμπλέκονται στην παράβαση. Στη διάκριση αυτή προβαίνει τόσο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και η ΕΑ. Ειδικότερα, όπως προβλέπεται στην σχετική Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής³⁶⁸, τα πρόστιμα που επιβάλλονται ως κύρωση στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις έχουν αφενός, ως προς αυτές, ειδικό αποτρεπτικό αποτέλεσμα κι αφετέρου, για τις υπόλοιπες μη εμπλεκόμενες, γενικό αποτρεπτικό αποτέλεσμα. Το γενικό αποτρεπτικό αποτέλεσμα έχει ως σκοπό την αποτροπή των μη εμπλεκόμενων επιχειρήσεων από την υιοθέτηση συμπεριφοράς αντίθετης στα άρθρα 81, 82 της Συνθήκης (ήδη 101 και 102 ΣΛΕΕ). Αποτρεπτικό μέσο εφαρμογής παράνομων πρακτικών αποτελεί και η επιβολή ενός συγκεκριμένου ποσού ανεξαρτήτως της διάρκειας της παράβασης, που θα κυμαίνεται από 15% έως 25% της αξίας των πωλήσεων του σχετικού κύκλου εργασιών της εμπλεκόμενης επιχείρησης³⁶⁹.

ΣΤ.10.2 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ

241. Προκειμένου να αξιολογηθεί η σοβαρότητα μίας παράβασης, η ΕΑ λαμβάνει υπόψη της ιδίως το είδος της παράβασης, τα αντι-ανταγωνιστικά αποτελέσματα που προκλήθηκαν ή απειλήθηκε να προκληθούν στην αγορά, το ειδικό βάρος της κάθε επιχείρησης στην παράβαση, το οικονομικό όφελος που αποκόμισε ή επιδίωξε να αποκομίσει ο παραβάτης, την οικονομική δύναμη της επιχείρησης που παραβιάζει τους κανόνες ανταγωνισμού στη σχετική αγορά και την έκταση της γεωγραφικής αγοράς³⁷⁰. Εν προκειμένω διαπιστώνονται τα ακόλουθα:
242. Ως προς τη φύση των παραβάσεων, σημειώνεται εν προκειμένω ότι οι οριζόντιες συμφωνίες καθορισμού τιμών είναι από τη φύση τους μεταξύ των πλέον επιζήμιων περιορισμών του ανταγωνισμού³⁷¹. Οι εν θέματι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις προέβησαν, σε οριζόντιες συμφωνίες με αντικείμενο τον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό τιμών, ο οποίος αποτελεί εξ αντικειμένου περιορισμό του ανταγωνισμού ιδιαίτερης σοβαρότητας.
243. Αναφορικά με το ρόλο των εν θέματι εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, με δεδομένο το μέγεθος, τη φήμη και τη μακρόχρονη δραστηριότητα και εξειδίκευσή τους στην υπό εξέταση σχετική αγορά, συνάγεται ότι διέθεταν τις γνώσεις και τα νομικο-οικονομικά μέσα που χρειάζονται, για να αξιολογήσουν τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και των συνεπειών της υπό το πρίσμα του δικαίου του ανταγωνισμού³⁷². Επιπροσθέτως, στο πλαίσιο του δικτύου των καταστημάτων HONDOS CENTER, κυρίαρχο ρόλο στην υιοθέτηση και εφαρμογή της υπό εξέταση πρακτικής διαδραμάτισαν οι εν θέματι εταιρίες συμφερόντων των αδελφών Χόντου (καθώς επίσης και η ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ).

³⁶⁸ Κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού προστίμων, που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 σημείο α) του Κανονισμού 1/2003 [ΕΕ C210/2, της 01.09.2006]. Βλ. παρ. 4.

³⁶⁹ Βλέπε σχετικά παρ. 7, 8 και 25 των ως άνω Κατευθυντήριων Γραμμών.

³⁷⁰ Παρ. 10-11 της ως άνω Ανακοίνωσης της ΕΑ. Βλ. αντίστοιχες προβλέψεις στις Κατευθυντήριες Γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού προστίμων, που επιβάλλονται, κατ' εφαρμογή του άρθ. 23 του Κανονισμού 1/2003 ΕΕ 2006, C 210/2.

³⁷¹ Βλ. κατευθυντήριες γραμμές ΕΕπ. για την επιβολή προστίμων ΕΕπ, ό.π., παρ. 23. Βλέπε επίσης ενδεικτικά Black, "Communication and Obligation in Arrangements and Concerted Practices" 1992 13 ECLR 200.

³⁷² Βλέπε και Απόφαση ΕΑ 441/V/2009, παρ. VII.5.3, με παραπομπή σε σχετική νομολογία.

244. Παράλληλα, ωστόσο, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί ότι οι εννέα (9) εμπλεκόμενες εταιρίες ελέγχονται από συγγενικά μεταξύ τους φυσικά πρόσωπα. Συγκεκριμένα, τα αδέλφια [...] Χόντος, [...] Χόντος, [...] Χόντος, [...] Χόντος, και [...] Χόντος είναι δευτέρου βαθμού συγγενείς εξ αίματος και διατηρούσαν, εξ αυτού του λόγου, στενές οικογενειακές και κοινωνικές σχέσεις. Το γεγονός αυτό διακρίνει την υπό κρίση υπόθεση από τη συνήθη τυπολογία των οριζόντιων συμπράξεων καρτελικής φύσης.
245. Ως προς τη γεωγραφική έκταση της παράβασης, σύμφωνα με όσα αναφέρονται ανωτέρω, οι υπό εξέταση πρακτικές αφορούν σε όλη την ελληνική επικράτεια.
246. Ως προς το οικονομικό όφελος που αποκόμισαν τα εμπλεκόμενα μέρη από την υπό εξέταση παραβατική συμπεριφορά δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθεί με ακρίβεια. Σε κάθε περίπτωση πάντως έχει ήδη επισημανθεί ότι το επιβαλλόμενο πρόστιμο πρέπει να έχει και αποτρεπτικό, πέραν του κυρωτικού, χαρακτήρα³⁷³.

ΣΤ.10.3 ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ

247. Για κάθε μία από τις εν θέματι εννέα εμπλεκόμενες εταιρίες, μεταξύ των οποίων και της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ, ο συνολικός κύκλος εργασιών επί του οποίου υπολογίζεται το πρόστιμο προκύπτει από το άθροισμα των ακαθάριστων εσόδων που πέτυχαν στη σχετική αγορά κατά τη χρονική διάρκεια της παράβασης³⁷⁴, η οποία, κατά τις διμερείς διασκέψεις αποσαφηνίστηκε ότι εκτείνεται από το δεύτερο εξάμηνο του 2003 έως και το πρώτο εξάμηνο του 2006, ήτοι για το χρονικό διάστημα από 01.7.2003 έως και 30.06.2006.

ΣΤ.10.4 ΒΑΣΙΚΟ ΠΟΣΟ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ – ΕΠΙΒΑΡΥΝΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΛΑΦΡΥΝΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ

248. Η ΕΑ καθορίζει το βασικό ποσό του προστίμου για κάθε επιχείρηση σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης. Εν συνεχεία, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, προσαυξάνει ή μειώνει το βασικό ποσό, ανάλογα με το εάν συντρέχουν αντίστοιχα επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις³⁷⁵. Ως επιβαρυντική περίσταση για τον υπολογισμό του προστίμου λαμβάνεται υπόψη το εάν η επιχείρηση έχει διαπράξει στο παρελθόν διαπιστωμένη παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού³⁷⁶. Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι τα εμπλεκόμενα μέρη δεν έχουν καταδικαστεί στο παρελθόν για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού.

³⁷³ Βλ. απόφαση ΕΑ Tasty 520/VI/2011 παρ. 356, ΔΕφΑθ 2094/2007 παρ. 12.

³⁷⁴ Βλ. Ανακοίνωση ΕΑ της 12.05.2006 αναφορικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 9 παρ. 1 περίπτωση στ' του Ν.703/77. Βλ. επίσης Ανακοίνωση ΕΑ της 17.7.2009 αναφορικά με το εύρος των ακαθάριστων εσόδων από προϊόντα ή υπηρεσίες που καθορίζουν το βασικό ποσό προστίμου σε περίπτωση παράβασης των άρθρων 1, 2 και 2^α του Ν. 703/77 και 81, 82 ΣυνθΕΚ.

³⁷⁵ Ανακοίνωση της ΕΑ της 12.05.2006 αναφορικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό προστίμων, παρ. 5-6.

³⁷⁶ Ο.π., παρ. 14.

249. Σύμφωνα με την ανάλυση που έγινε στην υπ' αρ. πρωτ. 3808/1.6.2016 Εισήγηση³⁷⁷, σχετική αγορά αποτελεί η αγορά λιανικής πώλησης καλλυντικών υψηλής ποιότητας και τιμής στην ελληνική επικράτεια³⁷⁸.
250. Σύμφωνα με τα παρατιθέμενα στο Παράρτημα 4 της υπ' αρ. πρωτ. 3808/1.6.2016 Εισήγησης στοιχεία, οι κύκλοι εργασιών της ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ στη σχετική αγορά κατά τα έτη 2003-2006 έχουν ως εξής:

ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΕΕ			
Αξία πωλήσεων στη σχετική αγορά			
2003	2004	2005	2006
[...]	[...]	[...]	[...]

251. Δηλ. φθάνουν συνολικά τα [...].
252. Για κάθε μία εταιρία, ο συνολικός κύκλος εργασιών επί του οποίου υπολογίζεται το πρόστιμο προκύπτει από το άθροισμα των ακαθάριστων εσόδων που πέτυχαν στη σχετική αγορά κατά τη χρονική διάρκεια της παράβασης³⁷⁹, η οποία, με βάση και την υπ' αρ. 636/2017 απόφαση ΕΑ, αποσαφηνίστηκε (και στη συνέχεια δεν αμφισβητήθηκε, δεδομένου ότι η ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ούτε υπόμνημα κατέθεσε ούτε παραστάθηκε στη διάρκεια της ακροαματικής, μολονότι προσκλήθηκε) ότι εκτείνεται από το δεύτερο εξάμηνο του 2003 έως και το πρώτο εξάμηνο του 2006. Επομένως, ως συνολικός κύκλος εργασιών, επί του οποίου υπολογίζεται το πρόστιμο, λογίζεται εν προκειμένω το άθροισμα των 6/12 του κ.ε. του 2003, του κ.ε. του 2004, του κ.ε. του 2005 και των 6/12 του κ.ε. του 2006, το οποίο ειδικά για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ έχει ως εξής:

ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ	Συνολικός κ.ε. επί του οποίου υπολογίζεται το πρόστιμο (σε ευρώ) [...]

253. Με βάση τα ανωτέρω, το υψηλότερο δυνατό πρόστιμο (10% του συνολικού κ.ε. έτους 2006) διαμορφώνεται για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ στα 4.699.014 ευρώ.

³⁷⁷ Βλέπε παρ. 144επ.

³⁷⁸ Βλ. ενδεικτικά Απόφαση ΕΕπ. επί της υπόθεσης IV/M.312, *Sanofi / Yves st Laurent*, ΕΕ 1993, C 89, σ. 3, παρ. 8 επ., Απόφαση ΕΕπ. επί της υπόθεσης COMP /M.3716, *AS Watson / Marionnaud*, ΕΕ 2005, C99, σ. 3, παρ. 6, Απόφαση ΕΕπ. επί της υπόθεσης COMP/M.5068, *L'oreal / YSL Beaute*, ΕΕ 2008, C 237, σ. 2, παρ. 8 επ. T-19/92, *Yves-Saint Laurent*, Συλλ. 1996, σ. II-1851, σκ. 184-186. Βλ. επίσης Αποφάσεις ΕΑ 543/VII/2012 (παρ. 48 επ.), 271/IV/2004 (σημ. Β'), 117B'/II/2000 (σημ. IV), 80/II/1999 (σημ. IV), 114/V/1998 (σημ. 4α & 4β), 98/1997 (σημ. 4α & 4β).

³⁷⁹ Βλ. Ανακοίνωση ΕΑ της 12.05.2006 αναφορικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 9 παρ. 1 περίπτωση στ' του Ν.703/77. Βλ. επίσης Ανακοίνωση ΕΑ της 17.7.2009 αναφορικά με το εύρος των ακαθάριστων εσόδων από προϊόντα ή υπηρεσίες που καθορίζουν το βασικό ποσό προστίμου σε περίπτωση παράβασης των άρθρων 1, 2 και 2^α του Ν. 703/77 και 81, 82 ΣυνθΕΚ.

254. Κατά την κρίση των μελών της Επιτροπής, σταθμίζοντας ιδίως τους προαναφερόμενους υπό ΣΤ.10.2 και ΣΤ.10.3 παράγοντες αναφορικά με τη σοβαρότητα και τις ειδικές περιστάσεις της κρινόμενης υπόθεσης, το βασικό ποσοστό προστίμου θα πρέπει να υπολογιστεί με συντελεστή [...] % επί του συνολικού κύκλου εργασιών εκάστης επιχείρησης στη σχετική αγορά για τα έτη της παράβασης που προαναφέρθηκαν.
255. Επομένως, με βάση τις προαναφερόμενες σκέψεις, το βασικό ποσό του προστίμου για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ προσδιορίζεται ως εξής:

Ποσοστό προστίμου	2003 (μισό έτος)	2004	2005	2006 (μισό έτος)	ΣΥΝΟΛΟ
[...] %	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

	Συνολικός κ.ε. (σε ευρώ)	Πρόστιμο [...] % επί του συνολικού κ.ε. (σε ευρώ)	
ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ	[...]	[...]	

ΣΤ.10.5 ΚΑΤ' ΕΞΑΙΡΕΣΗ ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΙΜΟΥ

256. Σύμφωνα με τα 8 μέρη που διευθέτησαν, στην επιβολή των προστίμων εν προκειμένω πρέπει να ληφθεί υπόψη «η σκληρή οικονομική πραγματικότητα... τόσο σε επίπεδο γενικότερης κατάστασης κρίσης... όσο και σε επίπεδο δυνατότητας πληρωμής της εταιρίας μας ενός επαχθούς προστίμου της Επιτροπής Ανταγωνισμού»³⁸⁰. Πράγματι, συντρέχουν εν προκειμένω – κατά την ομόφωνη κρίση της Επιτροπής – ιδιαίτερες περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν, κατ' εξαίρεση, την αναπροσαρμογή του επιβαλλόμενου προστίμου επί το ηπιότερον³⁸¹, με παράλληλη ωστόσο διασφάλιση του αναγκαίου αποτρεπτικού χαρακτήρα του. Ειδικότερα, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, λαμβάνοντας υπόψη, κατ' εξαίρεση, την παρατεταμένη οικονομική κρίση που έπληξε, μεταξύ άλλων, και τον σχετικό οικονομικό κλάδο, τη σχετική (έστω και προσωρινή) επιδείνωση των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων του εν λόγω κλάδου και την απορρέουσα από την οικονομική κρίση δυσκολία χρηματοδότησης των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων από τον τραπεζικό τομέα τα τελευταία χρόνια, καθώς και τη σημασία των επιχειρήσεων αυτών για την απασχόληση στις αγορές στις οποίες δραστηριοποιούνται, κρίνει ότι μπορεί να χορηγηθεί μείωση του τελικώς επιμετρηθέντος ποσού του προστίμου κατά [...] % για κάθε υπαγόμενη στη διευθέτηση επιχείρηση. Αντίστοιχη πρακτική αναφορικά με την κατ' εξαίρεση αναπροσαρμογή του προστίμου επί το ηπιότερον υιοθέτησε η Επιτροπή

³⁸⁰ Η συγκεκριμένη φράση περιέχεται σε όλες τις Προτάσεις Διευθέτησης Διαφοράς.

³⁸¹ Όπως προαναφέρθηκε, προκειμένου περί επιβολής προστίμων, είναι επιτρεπτή η επιμέτρηση αυτών κατ' απόκλιση από τα σχετικώς τεθέντα από την Επιτροπή Ανταγωνισμού κατ' αυτοδέσμευσή της κριτήρια, επί το αυστηρότερον ή το ηπιότερον, όταν, εν όψει των συντρεχουσών περιστάσεων, υπάρχουν προς τούτο ειδικοί λόγοι, εκτιθέμενοι και αξιολογούμενοι με την παράθεση ειδικής αιτιολογίας, που δικαιολογούν αυτή την απόκλιση. Και τούτο, υπό την προϋπόθεση ότι διασφαλίζεται επαρκώς το αποτρεπτικό αποτέλεσμα των επιβαλλόμενων προστίμων στην εκάστοτε κρινόμενη υπόθεση.

και με την υπ' αριθ. 563/VII/2013 Απόφασή της στο κλάδο της πτηνοτροφίας³⁸². Συνεπώς, μετά την κατ' εξαίρεση αναπροσαρμογή του προστίμου επί το ηπιότερον κατά τα ανωτέρω, το τελικό ύψος του προστίμου, διαμορφώνεται για τη ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ως εξής:

Ποσοστό προστίμου	Τελικό πρόστιμο μείον [...] %*
[...] %	153.726,77

(σε ευρώ)

257. Η κατ' απόκλιση από τα τεθέντα κριτήρια αναπροσαρμογή αυτή του επιβαλλόμενου προστίμου επί το ηπιότερον είναι μεν ουσιαστική, χωρίς, ωστόσο, να θίγεται ο αναγκαίος αποτρεπτικός χαρακτήρας του επιβαλλόμενου προστίμου³⁸³, το τελικό ύψος του οποίου διαμορφώνεται – παρά την εν λόγω μείωση εξαιρετικού χαρακτήρα – σε επίπεδα που, με βάση και την αρχή της αναλογικότητας, συνάδουν τόσο με τη σοβαρότητα όσο και με τη διάρκεια της διαπιστωθείσας παράβασης, λαμβανομένης υπόψη της κείμενης πρακτικής και νομολογίας σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο.

ΣΤ.10.6 ΣΥΣΤΑΣΗ

258. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις η Επιτροπή Ανταγωνισμού, αντί της επιβολής προστίμου, δύναται να προβαίνει σε σύσταση. Η σύσταση είναι ιδιαίτερα σπάνια ειδικά στις περιπτώσεις εκείνες που πρόκειται για ιδιαίτερα σοβαρό περιορισμό του ανταγωνισμού, ήτοι hardcore παράβαση, όπως είναι εν προκειμένω ο άμεσος ή έμμεσος καθορισμός τιμών μεταπώλησης εκ μέρους της «HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ» προς το δίκτυο των δικαιοδόχων του σήματός της. Ωστόσο, η εξεταζόμενη περίπτωση έχει ορισμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά που τη διαφοροποιούν και τελικά καθιστούν προτιμητέα τη σύσταση αντί της επιβολής προστίμου για τους εξής κυρίως λόγους: Καταρχάς, πρόκειται για κάθετο καθορισμό τιμής μεταπώλησης, ο οποίος αφενός δεν έχει την ίδια απαξία με τον οριζόντιο καθορισμό τιμής μεταπώλησης (δηλ. το καρτέλ) κι αφετέρου ανατρέχει σε πολύ προγενέστερο χρόνο, αφού ήδη έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα από την τέλεσή του. Επιπλέον, δεν μπορεί να αγνοηθεί η συμπεριφορά της «HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ» (ROGE), κατά τη συμμετοχή της στη διαδικασία διευθέτησης, συμπεριφορά η οποία αποτιμάται θετικά. Ειδικότερα, στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, ήδη με την υπ' αρ. 636/2017 απόφαση της ΕΑ, επιβλήθηκε πρόστιμο στη HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ (ROGE), περίπτωση μάλιστα κατά την οποία κρίθηκε ότι συντρέχει επιβαρυντική περίσταση για την εν λόγω εταιρία, «ενόψει και της κεντρικής

³⁸² Σύμφωνα με το σκεπτικό της υπ' αρ. 563/VII/2013 Απόφασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού, «στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνεκτίμησε, κατ' εξαίρεση, τόσο την παρατεταμένη οικονομική κρίση που έπληξε, μεταξύ άλλων, και τον κλάδο της πτηνοτροφίας, όσο και τη σχετική (έστω και προσωρινή) επιδείνωση των χρηματοοικονομικών αποτελεσμάτων του εν λόγω κλάδου και την απορρέουσα δυσκολία χρηματοδότησης των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων από τον τραπεζικό τομέα».

³⁸³ Βλ. ΣτΕ 3160/2014.

αναμίξεως της εταιρίας στο πλαίσιο της... παράβασης», η οποία και προσαύξησε το βασικό ποσό προστίμου για αυτήν ειδικά κατά [...]»³⁸⁴. Ως εκ τούτου, το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της επιβολής προστίμου στη HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ (ROGE) εκτιμάται ότι ήδη διασφαλίστηκε, μετά και την έκδοση της υπ' αρ. 636/2017 απόφασης της ΕΑ. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή θεωρεί ότι τυχόν επιβολή προστίμου στο πλαίσιο κατ' ουσίαν της ίδιας υπόθεσης, έστω κι εάν πρόκειται για διαφορετική παράβαση – σαφώς μικρότερης όμως σημασίας και απαξίας - όπως συμβαίνει στην εξεταζόμενη περίπτωση, θα υπερέβαινε το αναγκαίο αποτρεπτικό μέτρο και θα ερχόταν σε σύγκρουση με την αρχή της αναλογικότητας που πρέπει να διέπει τη δράση της Δημόσιας Διοίκησης σε αυτές τις περιπτώσεις. Ως εκ τούτου, ειδικά για την εξεταζόμενη περίπτωση, με τα απολύτως ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτής, αντί της επιβολής κάποιου προστίμου (που ούτως ή άλλως θα ήταν μικρό, αναλογικά και σε σύγκριση με το πρόστιμο που ήδη επιβλήθηκε στην ίδια εταιρία ως κύρωση για συμμετοχή στην καρτελική σύμπραξη που διαπιστώθηκε με την υπ' αρ. 636/2017 απόφαση της ΕΑ και για την οποία η HONDOS CENTER ομολόγησε την παράβασή της) κρίθηκε ως δέουσα κύρωση, αυτή της σύστασης προς την εταιρία HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ (ROGE), ώστε αυτή στο μέλλον να μην προβαίνει στην αποστολή προς το δίκτυό της άμεσα ή έμμεσα καθοριζόμενων τιμών μεταπώλησης.

259. Ωστόσο, κατά την άποψη ενός μέλους της Επιτροπής Ανταγωνισμού, του Ιωάννη Αυγερινού, στη HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ θα έπρεπε να επιβληθεί το πρόστιμο που προκύπτει από την παραπάνω ανάλυση (παρ. 248-257), με τις ελαφρυντικές και ιδιαίτερες περιστάσεις που γίνονται δεκτές και επιβάλουν ένα ηπιότερο πρόστιμο, διότι τα ιδιαίτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά της υπόθεσης δεν αναιρούν τη σοβαρότητα της παράβασης και του περιορισμού του ανταγωνισμού, όπως αυτά προέκυψαν από τα στοιχεία της αποδεικτικής διαδικασίας, τα οποία άλλωστε και η ίδια η HONDOS CENTER ομολόγησε κατά τη διαδικασία της διευθέτησης.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Η Επιτροπή Ανταγωνισμού σε Ολομέλεια αποφάσισε τα ακόλουθα:

I. **Διαπιστώνει** ότι η εταιρία ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΕΕ παραβίασε, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στο ως άνω σκεπτικό, το άρθρο 1 ν. 703/77, όπως ίσχυε, και το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ (νυν 101 ΣΛΕΕ), με τη συμμετοχή της σε απαγορευμένη οριζόντια σύμπραξη περί καθορισμού τιμών λιανικής και ανταλλαγής εμπιστευτικών πληροφοριών, κατά την έννοια των εν λόγω διατάξεων, για το χρονικό διάστημα από 01.7.2003 έως και 30.06.2006,

II. **Διαπιστώνει** ότι η εταιρία «HONDOS CENTER A.E.E. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ» παραβίασε, σύμφωνα με τα εκτεθέντα στο ως άνω σκεπτικό, το άρθρο 1 του ν. 703/77, όπως ίσχυε, καθώς και το άρθρο 81 ΣυνθΕΚ (ήδη 101 ΣΛΕΕ) για το χρονικό διάστημα από 01.7.2003 έως και 30.06.2006, λόγω της συμμετοχής της σε απαγορευμένη κάθετη σύμπραξη (καθορισμός τιμών), δυνάμει των πρακτικών που περιγράφηκαν ανωτέρω.

³⁸⁴ Βλ. παρ. 49 της υπ' αρ. 636/2017 απόφασης ΕΑ.

III. **Υποχρεώνει** τις προαναφερόμενες εταιρίες να παραλείπουν στο μέλλον τη διαπιστωθείσα στο ως άνω σκεπτικό παράβαση του άρθρου 1 ν. 703/77, όπως ίσχυε, και του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ (ήδη 101 ΣΛΕΕ).

IV. **Επιβάλλει πρόστιμο** για την τέλεση της διαπιστωθείσας, βάσει του ως άνω σκεπτικού, παράβασης του άρθρου 1 του ν. 703/77, όπως ίσχυε, καθώς και του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ (ήδη 101 ΣΛΕΕ) στην εταιρία ΧΟΝΤΟΣ ΠΑΛΛΑΣ ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΕΕ ύψους (153.726,77 €) εκατόν πενήντα τριών χιλιάδων επτακοσίων είκοσι έξι ευρώ και εβδομήντα επτά λεπτών.

V. **Επιβάλλει, κατά πλειοψηφία, σύσταση** στην εταιρία «HONDOS CENTER Α.Ε.Ε. ΠΟΛΥΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ» ώστε αυτή στο μέλλον να μην προβαίνει στην αποστολή προς το δίκτυό της άμεσα ή έμμεσα καθοριζόμενων τιμών μεταπώλησης, βάσει του ως άνω σκεπτικού, παράβασης του άρθρου 1 του ν. 703/77, όπως ίσχυε, καθώς και του άρθρου 81 ΣυνθΕΚ (ήδη 101 ΣΛΕΕ), για τη συμμετοχή της στην ως άνω περιγραφείσα κάθετη σύμπραξη.

Η απόφαση εκδόθηκε την **5η Απριλίου 2017**.

Η απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, σύμφωνα με το άρθρο 27 παρ. 1 του ν. 3959/2011 (ΦΕΚ 93/Α΄/20.04.2011).

Ο Πρόεδρος

Ο Συντάκτης της Απόφασης

Νικόλαος Ζευγώλης

Δημήτριος Κυριτσάκης

Η Γραμματέας

Ηλιάνα Κούτρα